

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

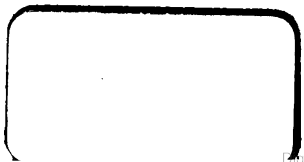
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~49 B 107~~

~~49 B 107~~

Indian Institute, Oxford.

Persian P 107

THE
TABAQÁTI NÁSIRI
OF
ABOO 'OMAR MINHÁJ AL-DÍN 'OTHMÁN,
IBN
SIRÁJ AL-DÍN AL-JAWZJANI.

EDITED BY
CAPTAIN W. NASSAU LEES, LL.D.
AND
MAWLAWIS KHADIM HOSAIN AND 'ABD AL-HAI.

Printed at the College Press.

CALCUTTA.

1864.

1917

RECEIVED

20

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

P R E F A C E.

I CANNOT better introduce this volume to the public, than by giving the following extract from a minute written by me for the Philological Committee of the Asiatic Society of Bengal about two years ago:—

“The present object of the Society in regard to the Persian Series of the *Bibliotheca Indica*, is to aid in working out an idea, which originated with the late distinguished Sir Henry Elliot, viz., to place in the hands of the future Historian, the best original materials for compiling a History of this country, and the plan proposed for accomplishing our task is, to publish texts of the most trustworthy authors, giving the preference, when possible, to writers contemporary with the events their histories chronicle.

“In this view, we have already published that portion of Abul-Fuzl Baihaki’s *Tarikh-i ál-i-Soboktikín* which contains the biography of Mas’úd the son of Mahmúd* of Ghaznín; and it should be our endeavour, I think, to complete this period from other sources; because the kings of Ghaznín have exercised so material an influence on the progress of events in India, and the affairs of the two countries are so interwoven, that any History of India, without an account of the rise, progress, and decline, of the Ghaznín dynasty, would certainly be incomplete.

“I am not prepared to say that materials at present exist and are available for satisfactorily fulfilling this portion of our task; which embraces a period of about 200 years, commencing with Násir ol-dín Soboktikín, and ending with Khosraw Malik, who died A. H. 583.

“The succeeding, or second period of the History of India, treats of the Afghân dynasties, including the Ghori, the

* The poet Onsarí, a contemporary of Mahmúd and the great Firdawsi, wrote Mahmúd’s life, and copies of the book were extant in India a century ago. Whether a copy exists anywhere now or not, I do not know. It would be most valuable, for the history of this period.

Slave, the Khilji, and Lodhi kings. It commenced with M'oz ol-dín Mohammad Ibn i Sâm Ghori, and concludes with Soltán Ibrahim Ibn i Sakandar Lodhi; or, including the interruption caused by the invasions of the Chaghatais, may be carried down to Mohammad Adil, in the year A. H. 963; in which year also Homayún died.

"In furtherance of our object in regard to this period, we have already published the history of Zia ol-dín Barni, which chronicles the reigns of eight kings of Delhi, from Ghaiás ol-dín Balban, to the 6th year of the reign of Firoz Shah, a period of 92 years, Zia ol-dín took up his narrative of events from the point where the author of the *Tabaqât i Násiree* left off. This latter history we have for some time been desirous of publishing, and materials have now, fortunately, been placed at our disposal.

"The *Tabaqât i Násiree* is a general history, compiled by Minhâj ol-dín Jawzjáni. It commences with the birth of Adam, and concludes with the biography of Násir ol-dín Mahmúd b-Shams ol-dín Altimash, the eighth king of Delhi of the Ghori dynasty.

"It must be evident that that portion of Minhâj ol-dín work which treats of ancient history, is of no value for illustrating the history of Mohammadan India. The account he himself gives of this part of his history is as follows:—

"He found, he says, a tabular chronicle compiled by the Imâm Mohammad Ali Abu l-Kâsim Imâdi, in the time of Násir ol-dín Soboktikín, containing, in a very concise form, some account of the prophets, the early and latter Khalífahs, and something of the life of Násir ol-dín Soboktikín. This he desired to enlarge; and by giving a more extended account of the kings of Arabia and Persia, including the Tobbas of Yaman, the kings of Himyar, the Khalífahs, the Búyahs, Tâhiryân, Saffâryân, Samâniyân, Saljúkyân, and Rúmyân, so make a complete history.

"But, for this portion of *general* history, we cannot expect to learn anything very new or instructive from Minhâj ol-dín; for, we have older, and better, and more numerous, authorities than those he used; and many of these works have been already printed and published.

"There is, however, a portion of his history which is of great value for our purpose, viz., that which contains the chronicle of his own times, commencing with the Ghori dynasty, (of the Royal House of which he was himself a protégé,) and concluding with Násir ol-dín Mahmúd b-Soltán

Altimash. Of the contents of the work, the late Mr. Morley in his catalogue, has given a brief outline ; and from the examination I have made of the book, his remarks appear to me to convey an accurate impression of its value. Of the propriety then, of our publishing the portion mentioned, there cannot, I think, be a question.

“It might be thought that this author’s account of the Kings of the house of Nâsir ol-dîn Soboktikîn, (in whose time, and by whose order, the chronicle on which Minhâj ol-dîn professes to have based his account of this period was compiled) would be valuable. But it appears to be very meagre. The reigns of three or four kings, are sometimes discussed in half the same number of pages, three only, being allotted to Mahmud the Great, and his twelve invasions of India.

“What is related, however, is, doubtless, taken from the authorities considered most trustworthy at that early period, —authorities some of which are no longer extant ; and it will be interesting and satisfactory to this Society to hear that the author supports their opinion of Baihaki as a historian, for he opens his account of this period in the following words :— ‘The Imâm Abu l-Fazl Baihaki relates as follows’ and quotes Baihaki often, in preference to Mohammad Ali Abu l-Kâsim Imâdi, the compiler of the Court Chronicle and historian of the time, thus establishing, that he had in his possession the last portion of this valuable history, and leaving fair grounds for us to conclude, that he consulted it, as the best authority then extant, for the history of the early portion of this period.

“As I have serious doubts about our obtaining full materials for illustrating, satisfactorily, the history of this period ; and as under any circumstances, Minhâj ol-dîn’s brief sketch will be valuable as a correct index of the truth of other works, I am in favour of commencing our edition of the Tabaqât i-Nâsir ol-dîn from the rise of the Ghaznavide dynasty.”

The course recommended in the above extract, has been pursued, and I think with advantage.

In regard to the materials we have had for making a correct text, I regret to say that they are somewhat defective. When I commenced the work we had three copies, one belonging to the Royal Asiatic Society, one to the India House Library, and one to the High Priest of the Parsis at Bombay. A little time afterwards Col. Hamilton, in reply to

a Circular of the Society, forwarded a copy from Delhi. These MSS. are all apparently good old copies ; and are written in very different hands. It was supposed, then, that we had four distinct copies to collate ; but before long it became apparent, that the four had been copied from two MSS. so, in reality, we had only two. The question then was, 'should I stop until another MS. turned up?' The Society had issued hundreds of circulars to all parts of India ; and had failed to draw out more than two copies ; and the fact that the four old copies I had, had been copied from two MSS. seemed to indicate so clearly the great scarcity of MSS. of this work, that I decided to go on.

The only serious difficulty I have had to contend with, has been the proper names ; and as this difficulty existed rather in my own ignorance, or perhaps I should say the general ignorance of the history of the people and the geography of the countries of which the book treats, it did not seem a valid ground for withholding this very valuable work from the public. Of one thing I am certain, that even in this respect, it will be found very much more correct than other general histories, such as Abu l-Fida, Ferishtah, Siyar al-Motaqaddimín and other published works, which have included a narrative of the events herein recorded. I have, moreover, given the *variantes* of the MSS. wherever I was in doubt, and this will greatly assist readers in correcting the text where I may have made mistakes.

W. NASSAU LEES.

COLLEGE OF FORT WILLIAM, }
1st July, 1864.

خانى نبشته آمد *
 * قطعه *
 شهریار جهان الغخان آنکه * خان البرزیمت و شاه سمک
 هرکه از حضرتش قبولی یادت * - پیش هرگز نگشت رو بفلک
 پیش از کیست حاتم طائی * نزد او چیدست بحیی برمک
 کرد از لوح خاطر منهاج * غصه دهر را باحسان حک
 بشنود این سخن زمن همه خالق * از طریق یقین نه از ره شک
 نود و نه مرا است قسم کرم * دیگرانرا همه ازان صد یک
 هر دعائی که گویش ازجان * کند آمین آن بصدق ملک
 کذب المنهاج السراج فی الخامس من شهر ربیع الاول سنه
 ثمان و خمسين و ستمائنه *

تمت

۵۵ را خضر از جام ساقی باد * ایوان درش چو چرخ نه طاتی باد
 نام طبقات درجهان تا باقیمت * محمود شهاب ناصر دین باقی باد
 آن قدر که در ومع و طاقت دائره سماع و نقل این داعی بود در قلم
 آمد و بتکریر پیوست اگر نظر بادشاه اهل ایمان خلد الله سلطانه
 یا خاتان معظم الغخان خلدت دولته با ملوک و اکابر و صدور و امثال
 و ارکان دولت و اعیان ملت را در حالت هیات و بعد از وفات
 مولف طبقات بر مهوی و یا غلطی و یا نقصانی و یا زیادتی اطلاع
 افتد بذیل لطف و عفو مستور گردانند که از غایت اکرام و نهایت
 انعام باشد کافی لکل معافی سبحانک اللهم برحمتک یا ارحم
 الراحمین ارحمنا و صلی الله علی خیر خلقه محمد سید الانبیاء
 انزل اهل الارض و السماء و علی جمیع النبیین و المرسلین و آلهم
 اجمعین - ضعیف ترین بندگان ربانی منہاج سراج جوزجانی که
 مولف طبقات است عصمه الله تعالی چنین گوید که چون این
 تاریخ بخدمت سلطان ناصر الدنیا و الدین خلد الله سلطانه عرض
 افتاد خلعت بادشاهی فرمود و وثیقه^(۲) ممزوج با منجاب خاص که بر
 کتف مبارک او بود بداعی داد و مشروعی و هر سالی ده هزار
 چیتل و یکپاره دبه انعام فرمود و چون نسخه تاریخ بخدمت الغخان
 معظم رسانیده شد خان معظم الغخان خلدت دولته بیست هزار
 چیتل معدود و ماهی مباحی و یکدسته سنجاب و یکدسته
 روپا فرستاد و این قطعه در شکر آن انعام گفته شد و بر ظهر نسخه

از ادای فرض می زارید و می نالید و تضرع میکرد تا چهارم روز که سرناف ملعون بدان منزلگه رسید او را اجل در رسید حقتعالی دره شکم را برومی موکل کرد و بدوزخ رفت. بعضی چنان روایت کردند که منکو خان چون سرناف را آثار فتنه در جبین او مرئی کرد معتمدان مخفی فرستاد تا سرناف ملعون را زهر دادند بدوزخ رفت بلکه خان زن با تو را در جداله خود آورد و پانزده پسر و پسر پسر بود از پشت ترشخان جمله بدوزخ رفتند و مملکت جمله در تصرف بلکه خان آمد و به برکت مصلحانی مملک قباچاق و سفین و بلغار و صقلاب و ورش تا شرقی شمال روم و جند و خوارزم در تصرف او آمد و در تاریخ سنه ثمان و خمسین و ستمائه که اتمام این تاریخ طبقات است جماعت آیندگان از بلاد خراسان نقل کردند که منکو بدوزخ رفت در جمله شهرهای شرق و غرب و بلاد عجم و ما وراء النهر و خراسان خطبه بنام بلکه خان خواندند خطاب آن سلطان جمال الدین ابراهیم کردند واللہ اعلم بالحقیقة. و همدرین سال یکی از اکابر عرب که او را امام شمس الدین مغربی میگویند از نزدیک خود بوجه رسالت بخدمت جهان پناه سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین خلد الله سلطانه فرستاده است و خدماتی که لائق این درگاه باشد در تحریر آورده و خود را در ملک خدام این جناب همایون جهان پناه منخرط گردانید و این سعادت او را از همه دولتها شگرف تر است حقتعالی دولت پادشاه روی مین را تا نهایت حد امکان متضاعف و مترادف دارد و این

جمع شدند ایهان را بیکجا فرو گرفتند و همه را بدوزخ فرستادند
آن کلیسا را خشت باز کردند و این انتقام بپرکت آن بادشاه بود در
دین محمد صلی الله علیه وآله و سلم و ملت حنفي تقبل الله منه *

حدیث دوم

همین سید اشرف الدین روایت کرد چون باتو خان در گذشت
از وی پسری ماند سرناف در غایت تعدی و تعصب با مسلمانان
سرناف از ولایت قباچاق و سفین عزیمت خدمت منکو خان کرد
تا بذریعه منکو خان بجای پدر باتو بنشیند چون بلاد طمناج
منکو خان برسد او را با اعزاز باز گردانیدند چون بنزدیک
عم بلکا خان رسید امراض کرد و راه بگردانید و بنزدیک عم خود
نیامد بلکا خان کهسان بنزدیک سرناف فرستاد که من ترا بجای
پدر باشم چرا بیگانه وار میگذری و نزدیک من نمی آئی چون
فرستادگان نزدیک سرناف پیغام بلکا خان تبلیغ کردند سرناف
ملعون جواب داد که تو مسلمانان و من دین ترمائی دارم روی
مسلمانان دیدن شوم باشد لعنه الله کثیره چون اینحدیث نا صواب
بدان پادشاه مسلمانان بلکا خان رسید تنها در خرگاه رفت و من
در گردن خود کرد و یک زنجیر در خرگاه محکم گردانید و پای ایستاده
و بتضرع هرچه کاملتر و ابتهال هرچه تمامتر می گریست و می
زارید و میگفت خداوندا اگر همین محمدی و شریعت اسلام بحق
است انصاف من از سرناف بهستان سه شبا روز همبرین منوال بعد

گردد جمله اتباع ما از دین ترمائی برگردند تدبیر کار ما بقهر و قوت بجای آر آن مغل فرمان داد تا آن جوان را که مسلمان شده بود حاضر کردند و با او از طریق لطف و مدارا و مال و نعمت در آمدند که از دین اسلام برگردد چند آنچه بآن صدیق نو مسلمان نگفتند که از دین اسلام برگردد برنگشت و آن لباس با طراوت دین محمدی را از دل و جان جدا نکرد آن مغل فرمان داد و ورق مزاج برگردانید و سخن سیامت تیز گفتن گرفت بهر سیاست که در تصرف قهر و استیلا او آمد آن جوان را کرد بهیچ وجه از غایت حمیت دین اسلام ترک نگرفت و شریعت ایمان با ضرورت طغیان کائران از دست نینداخت چون جوان بر دین حق ثبات نمود و بوعده و وعید آن جماعت گمراه التفات نکرد آن ملعون فرمان داد تا آن جوان را سیامت کردند و با دولت ایمان از دنیا نقل کرد رضی الله عنه و ارضاه - جماعه مسلمانان سمرقند را بدین انکساری بحاصل شد - اشرف الدین چنین روایت کرد که محضری پرداخته شد و بشهادت ثقات و اکابر اسلام که ساکنان سمرقند بودند موکد کرده آمد و با آن محضر بلشکرگاه بلكا خان رفتیم و حال خبرت و عده ترسایان سمرقند عرضه داشتیم و محضر بموقف عرض رسانیدیم حمیت دین محمدی در مزاج آن باد شاه با نیکو اعتقاد ظاهر شد و عظمت حق هر طبیعت او استیلا یافت بعد از چند روز این سید را اعزاز فرمود و جماعت ترکان و مفسدان بزرگ مسلمانان نامزد کرد و فرمان داد تا جماعت ترسایانی را که آن بی سعادت تعدی کرده بود بقتل رسانند و بدوزخ فرستند چون آن مثال حاصل شد نگاهداشته آمد تا آن طائفه بد بخت در کلیسا

حکایت دین مسلمانی بلکا خان

در شهر سنه سبع و خمصین و ستمائنه سیدی شریفی عزیزی از شهر سمرقند بتجارت بحضرت جلال دهلی آمد و از درگاه بادشاه اسلام و سلطان هفت اقلیم خلد الله ملکه و هلاطانه تربیت و نواخت یافت و باعزاز و انعام خسروانۀ سلطانی مخصوص گشت و اکبر آن حضرت جلال که هر یک بر شهر مملکت اسلام کوکبی رخشنده اند و چرخ دین را ستاره نور پاشنده هر یک در باب آن سید بزرگوار اصناف خدمت واجب داشتند و آن سید بزرگ اشرف الدین پسر سید جلال الدین صوفی بود که در شهر سمرقند خانقاه نور الدین اعمی علیه الرحمة بخدمت او تعلق دارد عصبه الله ازین سید بزرگوار دو حدیث جماع افتاد در صلابت دین مسلمانی بلکا خان سلمه الله عز و جل و زاد نیه خیرا *

حدیث اول

چنین آوردند که آن سید بزرگوار گفت که یکی از ترسایان سمرقند بدولت اسلام رسید و او را مسلمانان سمرقند که در دین اسلام صلابتی دارند اعزاز کردند و نعمت بسیار دادند تا گاه یکی از گردنکشان مغل و کفار چین که دولت و مملکت داشت و میل آن ملعون بدین ترسائی بود بسمرقند رسید ترسایان سمرقند نزدیک آن مغل رفتند و مظلمت کردند که مسلمانان فرزندان مارا از دین ترسائی و متابعت عیسی علیه السلام بدین اسلام می برند و متابعت دین مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم میفرمایند و اگر آن باب مفتوح

و تحفها آوردند چون آن بادشاه ابواب معرفت و محبت بهیچ وجه با خانان مغل مفتوح نمیداشت و رسولان ایشان را نمیکشت و بطریق احسن دنع میکرد آن رسل بلکه را بمحروسه کالیوار فرستاد و آن جماعت مسلمانان بودند و هر جمعه در مسجد جامع کالیور حاضر شدند و در عقب نواب کاتب این طبقات منهاج سراج نماز گزارند تا در عهد سلطان رضیه علیها الرحمة چون این کاتب که منهاج سراج است بعد از شش سال از محروسه کالیوار بحضرت جلال دهلی آمد بعنایت آن بادشاه مخصوص گشت آن رمل بلکه خان را هم فرمان شد تا از محروسه کالیوار بطرف قنوج بردند و شهر بند کردند و همانجا برحمت حق پیوستند چون بلکه خان بزرگی رسید از زمین قباچاق بوجه زیارت اکبر و علمای اسلام که باقی مانده بودند و گذشته بشهر بخارا آمد و زیارتها کرد و بازگشت و معتمدان را بدار الخلافه فرستاد - و چنان تقریر کردند جماعت ثقات که دو کورت یا زیادت دشریف دار الخلافه پوشید هم در حیات برادر خود باتوخان و جمله لشکر او بقدر سی هزار مسلمان بود و در لشکر او جماعت صلوة قائم بود - ثقات چنین گفتند که تمامت لشکر او را داب آنست که هر سوزی را مصلی برابر خود باشد تا چون وقت نماز آید بادای آن مشغول شوند و در تمام لشکر او هیچکس خم نخورد و مدام علمای بزرگ از مفسران و محدثان و فقها و مناظران در صحبت او باشند و او را کتب دین بسیار است و اکثر مجالست و محادثه او با علما باشد و پیوسته در بارگاه او بحث علم شریعت می باشد و در مسلمانی بیغایت ملب و با جمعیت است *

این کتاب طبقات ناصری بر نژده و بلای کفار نباشد و ازان جماعت
و خانان ایشان یک تن بدولت ایمان و سعادت اسلام رسیده است
ذکر اسلام در قلم آورده شود و بران ختم افتد انشاء الله تعالی •

العاشر بلکا خان بن توشی بن چنگیزخان

ثقات چینیین روایت کردند که ولادت بلکا خان بن توشی خان بن
چنگیزخان در زمین چین و قبیچاق و ترکستان بود بوقتی که پدرش
توشی خان خوارزم بگرفت و لشکر بزمین سفین و بلغار و مغلاب
بود چون بلکا خان از مادر بزداد پدرش گفت من این پسر خود را
مسلمان کردم او را دایه مسلمان حاصل کند تا ناف او بر مسلمانان
برد و شیر مسلمان خورد که این پسر من مسلمان خواهد بود بحکم این
اشارت ناف او دایه بر مسلمانان برید و شیر مسلمان خورد و چون بحد
تادیب و تهذیب رسید از ائمه مسلمانان قومی را جمع کردند و یکی
را از ایشان اختیار نمودند تا او را تعلیم قرآن داد - بعضی از ثقات
چینیین گفتند که تعلیم قرآن او در خجند بود پیش یکی از علماء
منتقی آن شهر و چون بحد تطهیر رسید تطهیر او بجای آوردند و چون
بحد بلوغ رسید آنچه در لشکرگاه توشی خان مسلمان بوده است
همه در خیل او فرمود و چون پدرش توشی خان بزهردادن چنگیزخان
از دنیا نقل کرد و برادرش باتو خان بجای پدر بنشست بلکا خان را
همچنان بزرگداشت میکرد و او را فرمان و اتباع و اقطاع مقرر میداشت
و در سال سنه احدی و ثلاثین و ستمائه جماعه رسولان بلکا خان از
زمین قبیچاق بخدمت حضرت سلطان سعید شمس الدینا والدین آمدند

آن اسرار را شنیده باشد و باتفاق علمای تفامیر امیرالمؤمنین و امام المتقین علی رضی الله عنه مخصوص بوده است از حدیث مصطفی صلی الله علیه و آله و علم بدانستن آن اسرار از جمله صحابه و اگر افترا بودی هرگز راست نیامدی و بصدق نه پیوستی چون حل بر وجه صدق ظاهر شد چنانچه در بیان فرار و فوت پادشاه ایران گفته است که در کنار دریا باشد همه عقلای عجم و ایران را معلوم است که فرار محمد خوارزمشاه از پیش مغل همچنان بود که فرار کبوتر از پیش باز و عقاب و موت او رحمه الله برکناره دریای مازندران بود چون معلوم شد که و صف آن جماعت و وقت خروج ایشان و فرار پادشاه مسلمانان و غراب شدن شهرهای اسلام بصدق گفته است باید که آخر تصیده که مقصود است برانتهای دولت کفار مغل هم صدق باشد چون در آخر تصیده که یقین کرده است هلاکت ایشان در کدام زمین باشد و آن زمین را خلق گفته اند و خلق زمین دمشق و شام و سرحد های آنست و آن جماعت درین زمان بدان زمین رسیده اند و قتال و هلاک ایشان هم بخوردن آب فرات هم بشهر بود قتال با لشکر حلب هم بنصف قران بود که آن سده تسع باشد یا سده اجدنی یا کم و بیش بیک دو سال وقت آمده است که حق تعالی در روز فتنه آن جماعت را منقضی گرداند و آتش فساد ایشانرا بآب انتها منطفی گرداند و باد بیداد آن طائفه که در فضاء دور محمد صد هزار گرد برانگخته است بقدرت بی شبهت بنشاند انشاء الله تعالی •

چون ذکر انقرض دولت کفار مغل ثبت افتاد خواستیم که ختم

گفته اند که این قران عاشر آن قران بود که علویین زحل و مشتری را از مثلثه ارضی بعد از ده قران نقل اقتاد بمثلثه هوائی و معهود قرانات آن است که در مثلثه دوازده قران باشد در درویمت و چهل سال هر قرانی بیست سال و علویین در شهر سه ساله و عشرين نقل کردند از مثلثه ارضی بمثلثه هوائی اگر برقرار معهود بودی بایستی که قران در جدی بودی و اول قران دهم سنه اثنی و ستمائه بود همان حال خروج چنگیزخان بود در زمین طمناج و چین و قزاق او در آخر سنه صت عشر و ستمائه بزمین عجم و خراسان رسید و الله اعلم - باز بعضی علما نقل چنین روایت کرده اند که مراد ازین قران قرن است و تمامت قرنی را هفتاد سال میگویند بحکم حدیث مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم که اعمار امتی ما بین الستین الی سبعین و کلمه الی نهایت و غایت را است پس تمام قرن هفتاد سال باشد و این قول موافق اهل نجوم است که تمام ترتیب کواکب سبعة هر مولودی را بهفتاد سال منتهی گردد باز دور ترتیب بقرون باز کرده و این طبقات بیان آن را احتمال نکند پس بنا برین قول اتمام نزولت آن طائفه می باید که در سنه تسع و خمستین و ستمائه یا در احدی و ستمین و ستمائه باشد چنانچه از کفار اثر نماند و آنچه آن امام ربانی گفته است رضی الله عنه از اسرار نبوی است و از معانی حروف قرآن مجید و یقین که اینچنین اسرار خود القا نتوان کرد پس یقین شد که چونکه شاگرد امیر المؤمنین علی رضی الله عنه بود از حضرت شنیده باشد و امیر المؤمنین رضی الله عنه از پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم

و باشد هنگام تیر ماه و تازگی گیاه ها که خلق مبتلا شوند ببلایهای
پدایپی از کفار *

و لریما ظهرت علیهم نفة * من آل صعصعة کرام عساکر
و باشد پیدا شوند از ایشان گروهی از فرزندان صعصعه یعنی
گردان شام *

هذا و یسقون الغرأة خیوالم * من باب طایری نوق ظهر الطامر
این گروهی باشد که آب دهند اسپان را بموضعی که آنرا باب
طایری گویند بر پشت اسپان *

او یلفهم حلب یجیش لوسری * البحر کظم کالججاج الفائر
پیچند از حلب ایشان را لشکری اگر بروند بردریا میاه کنند
از سم اسپان *

و اذا مضى نصف القران رأیتهم * فی ارض خلق فی عداد عساکر
چون بگذرد نیمی قران ایشان بینی در بلاد شام و دمشق در
شمار لشکر *

یفنیهم الملك المظفر مثل ما * فنیتم ثمود فی الزمان الفایر
نیست کند ایشانرا ملک مظفر مانند آنکه نیست شدند قوم صالح
پیغامبر دران روزگار گذشته *

علماء منقول و امضاء معقول اقاویل گفته اند در معنی قران عاشز
که در اول قصیده امام یحیی اعقب رضی الله عنه ذکر
کرده است که * احذر بنی من القران العاشر * ازان قران
حذر فرموده است و نصف قران که در آخر قصیده ذکر آن کرده
است و آنرا علامت آخر شدن دولت کفار مغل نهاده بعضی

وزشتا و هلاکا چون بسر بردند دیار ربیع را میان دجله و میان خازر
کفران *

و یطبقون بلاد لدیکه کلها * من شهر زور الی بلاد لامر
فرا بگیرند شهرهای اردویل تمام از اینجا شهر زور است تا شهر شام *
هذا وتغلق اریک من دونهم * یوما و تؤخذ عند قلعة ناصر
بر بندند دروازه‌های شهر اردویل بکروز و گرفته شود از اندکی یاری
کندگان *

و یطون توتوه و ینهب ما لها * و یزورها من معشر و مشاجر
و ببرند زمین توتورا و غارت شود جان آن قوم چنانچه زیارت کنند *
و لربما ظهرت عساکر موصل * ترجو الامان من الخوون الکافر
و باشد که یاری کند ایشان را لشکرهای موصل بامید امان از
خیانت کفران *

و البویل ان حلوا بشاطی دجله * و مضوا الی بلد بنیر تناکر
زشتا و هلاکا که بکنار دجله آیند کفران و بگذرند بشهری یعنی بغداد
و کرخ *

و تری الی الثرثار نهبا واقعا * و دما یعیل و هتک ستر الصائر
و بیلی تو بر ایشان گفتن بیهوده عادت باشد و خون روان شوند و درین
پردهای مسلمانان *

و کذلک الخابور ینهب بعضهم * بعضا و لیس لاهله من جابر
و همچنین ولایت خابوز غارت کنند و یکدیگر را بکشند و نباشد
سر ایشانرا کمی که شکسته بندد *

و یکون وقت خریغ زهر نباتها * تلقی النفوس من البلاء المتواتر

بلد الدیلمیین جبالتها و قلاعها * تضحی خرابا مالها من عامر
بلاد دیلمیین یعنی مازندران و گیلان و کوهها و حصار الموت خراب
شود *

و الری فیها یقتلون عصابة * من آل احمد هم بسیف الکافر
در ری کشته شود گروهی بسیار از فرزندان مصطفی صلی الله علیه
و آله وسلم به تیغ کفار *

و یفر من سفک الدماء ملیکهم * فر الحمام من العقاب الکامر
و بگریزد از بیم ریختن خونها بادشاهان ایشان از کافر چنانکه کبوتر
گریزد از عقاب *

و یموت من حنق علی ما ناله * فی لجة من لیج بحر زاخر
و بمیرد آن بادشاه از خشم زخم آنچه در ژرفی دریای بزرگ و آن
در مازندران *

و اخلاط ترجع بعد لهجة ملظر * قفر الذبات باختلاف الحانز
و اخلاط باز گردد پس از تازگی عمارتها بیابان پر گیاه از سبب
ا-پان *

و دیار بکرسوف یقتل بعضهم * بالسیف بین اصاغرو اکابر
و زرد باشد دیار بکر چنانچه حلب و شام و ایمد و مار دین و
میا فاروقین کشته شود *

و الروم تغزع منهم و تخانهم * و لربما سلموا الذل الکافر
اهل بلاد روم بترسند از ایشان و در هم باشند و شاید که بسلامت
بمانند از خواری کفران *

و الویل ان رظنوا دیار ربیعة * ما بین دجلتها و بین الخازر

و ازام گير بشهري از زمين عرب و آنجا بلش و شكيبائي كن بر زمين
سختی زمانه جور کننده *

لا تركزن الى العراق لانها * سيشيعها حد الحمام الباتر
ميل مكن سوى عراق كه زود باشد كه فرارند. آنرا تيزي تبغ برنده *
من فتنة الفطس الانوف كانهم * سيل طما او كالجراد الناشر
از فتنة گروهی هست بيني كه لشكر ايشانست سيلی و يا ملجانند
پراگنده شده *

حرف العيون ترونهم في ذلة * كم قد اذلوا من صليك قاهر
تنگ چشمانی را كه ايشان را در خواري بيني اما چندگاه خوار
كند پادشاهان قاهر را *

ما تصدهم الا الدماء كانهما * تأرلهم من كل ناه امر
نباشد پيش ناه ايشان مگر خونهای خلق كه از آدميان كينه ميكشند
از جمله كهتر و مهتر *

ميريك خوارزما يعود منابتا * للعشب ليس لاهلها من قابر
و زرد باشد بنمايد ترا خوارزم كه گردن مرغزار پرگياه و نباشد کسی كه
خوارزميان را در گور كند *

و كذا خراسان و بلخ بعدها * و هراة تؤخذ بعد اخذ نساور
و همچنين خراسان و بلخ پس ازان خراب شود و هرات گرفته شود
پس از گرفتن نساور *

(۵ ن) در يك نسخه اين اشعار بالكل نيست و در ديگر سه نسخه
چندان غلطها است كه از اصلاح ان عاجزيم *

پیغام فرستاد که من با محمد رسول الله صلی الله و آله و سلم جنگ
نتوانم کرد و حال من چنین بود و تمام خواب باز نموده و بطرف
دیگر برفت و تا بدین تاریخ حال او و پدرش معلوم نشد و الله اعلم *

حدیث در تقریر بر افتادن کفار مغل العنهم الله

چنین میگوید داعی دولت قاهره منہاج سراج طیب الله عیسه
که این قدر بحکم قصیده یحیی بن اعقب که شاگرد امیر المؤمنین
علی بن ابی طالب رضی الله عنه و کرم الله وجهه بوده است
و استاد حسن و حسین رضی عنهما بود و در خروج ترک و ظهور
فتنه چنگیز خان و ظهور ترک چین قصیده گفته اند - از اول حال
ایشان تا وقت فتنی آن جماعت جمله بیان کرده اند از اول قصیده
دلیل بر افتادن ایشان است تمام آورده شد تا بنظر بزرگان گذر یابد
و ترجمه ابیات در زیر هر بیت بیارسی بیان کرده آمد تا بفهم
همگان برسد انشاء الله تعالی - بادشاه مسلمانان سلطان السلاطین
ناصر الدنیا و الدین را بر سریر ملکداری باقی و پاینده دارد آمین
رب العالمین *

لامام یحیی اعقب رضی الله عنه

احذر بنی من القرآن العاشر * و انفر باهلك قبل نقر الناصر
پیرهیزی پسر از قران دهم و بگریزو بیرون شوبا اتباع خود پیش
از گریختن دیگران *

واسکن بلاد بالحجاز و کن بها * و اصبر طی مضي الزمان الجائر

امت و یک کورت شکسته شده است تا عاقبت کار بجای آمد
 انشاء الله تعالی فتح و نصرت مسلمانانرا باشد - و یکی از بندگان
 اطراف چنین روایت کردند که هلاو بدروزخ رفت و در شهر
 ری پسر هلاو بجای او نصب شده است و الله اعلم .

حدیث دیگر کرامت مسلمانان میا فارقین

ثقات چنین روایت کرده اند که پسر ملک بدر الدین لولو
 موصلی در میان لشکر پسر هلاو بود و آن جنگها و قهر مغل و نصرت
 غازیان میا فارقین مشاهده میکرد و در تعجب آن حال می ماند
 و از مدد اسمانی شگفتش می آمد تا شبی جمال مبارک خواجه
 عالم صلی الله علیه و آله و سلم بخواب دید که بسر باره قلعه
 میانارقین ایستاده دست و دامن مبارک خود گرد آن قلعه در کشیده
 و میگوید هذه القلعة فی امان الله تعالی و امانی معنی چنان باشد
 که این قلعه در پناه خدایتعالی است و در حفظ نبوت من که
 محمدم - پسر ملک بدر الدین لولو از هیبت این خواب بیدار شد
 همه روز درین تفکر بود که این خواب عجب خوابیست حال تعبیر
 این چه باشد شب دوم و شب سوم عین این خواب دید بنهایت
 رعب و مهم و هیبت بر ظاهر و باطنش غالب شد - روز سوم با
 خواص خود بام شکار بنشست و از لشکر گاه کفار جدا شد و بطرف
 بلاد خود رفت چون پدرش را معلوم شد فرمان فرستاد که مراد
 بلاد مرا در هلاک و تلف انداختی این حرکت و مخالفت چرا کردی
 بهیچ وجه ترا در پیش خود نگذارم پسر بدر الدین لولو بنزدیک پدر

یکشم سوگند خورد و گفت که من این قلعه را بسه روز بگیرم پس
 بتعجیل تمام بطرف میانرفین آمد و بجنگ پیوست هر روز
 بقرار ما تقدم چند مرد سپید پوش دستار بند بیرون می آمدند
 و زیادت از دویست و سصد کافر بدوزخ میفرستادند سه روز جنگهای
 سخت کرد بعد از سه روز دیگر همانجا مقام کرد و جنگهای سخت
 فرمود چنانچه ده هزار کافر دیگر بدوزخ رفت هلاک گفت این قلعه
 از ان تنگتری است اکنون شمارا آزاد کردم اما یک التماس دارم
 و آن آنست که سواران سپید پوش را بمن نمائید تا در نظر آرم
 که ایشان چگونه مردانند چون این پیغام باهل قلعه رسید باتفاق
 سوگند غلیظ ذکر کردند که چنانچه شما ایشانرا نمیدانید ما نیز ایشانرا
 نمیشناسیم و ما را معلوم نیست که ایشان کیانند هلاک گفت که
 اکنون من از بهر تنگتری یک هزار اسب و یک هزار ستور و یک هزار گوسفند
 شما را صدقه میدهم معتمدان بیرون فرستید تا در تصرف خود
 در آوند اهل قلعه گفتند ما را بصدقه تو احتیاجی نیست و ما هیچ
 کس بیرون نخواهیم فرستاد اگر ترا می باید اینجا فرست و الا
 جمله بدوزخ فرست چنانچه تقریر کردند که آن قدر مواشی و اسب
 و ستور آنچه گذاشت و برخاست و بطرف موضعی رفت که مرغزار
 را صحرا میگویند آب سیاه و گل تیره - بعضی چنان تقریر
 کرده اند که او را با لشکر شام مصاف شد منهزم گشت و با همه
 لشکر نیست گشت و بدوزخ رفت - و بعضی روایت میکنند که ملک
 ناصر حلب از جمله لشکر شام و حلب و فرنگ استمداد نمود و با او
 لشکر گران جمع شد و تا بدین تاریخ هلاک ملعون بدیشان مشغول

جنگ آغاز نهادند و مدت سه ماه زیادت بر در آن قلعه جنگ سخت کردند و بسیار کشته و خسته شدند و بدرخ رفتند و الله اعلم بالصواب *

حدیث کرامت مسلمانان میا فاروقین

ثقات عرب و عجم چنین روایت کرده اند که مدت سه ماه پسر هلاو بر در قلعه میا فاروقین جنگ کرد و هر منجیق که از لشکر کفار بطرف حصار انداختند باز گشت و بر سر کفار فرود آمد تا از طرف موصل منجیقی نامه را بیاورند و در روز اول از قلعه آتش و نطف در سنگ تعبیه کرده انداختند و آن منجیق بسوخت درین مدت اند ماه که بر در قلعه جنگ بود هر روز بقدرت آفریده کار تعالی و تقدس بیدک روایت هفت سوار و بیدک روایت شش سوار و بروایت دیگر کمتر ازین جامهای سپید پوشیده دستار بند از قلعه بیرون می آمدند و بر لشکر کفار میزدند صد و دریمت کتیرا بدوزخ میفرستادند و هیچ تیر و تیغ و نیزه کفار آن سواران سپید پوش را مضرتی نمیبرمانید تا بقدر ده هزار مغل ازان جماعت بدوزخ فرستادند هلاو بر پسر ایلچیان فرستاد که من بغداد را بکمتر از یک هفته بگرفتم تو قلعه خرد را درین مدت دراز نمیتوانی گرفت پسرش جواب فرستاد که تو بغداد را بقدر گرفتی و اینجا مرا تیغ می باید زد هر روز چندین مرد هلاک میشود این موضع را بر بغداد قیاس نمی باید کرد چون این پیغام بر هلاو رسید فرستاد که مرا بگویند که از نظر من ترا دور می باید بود و الا هرائینه مرا

براند چنانچه هفت روز بولایت خود رسید و جمله شکنگان مغل را فرمانداد تا پنج میخ بر دیوارها زدند یک میخ مهلک بر پیشانی و چهار میخ بر دست و پای چون از غیبت او سه روز بگذشت هلاو را از حال رفتن او معلوم شد سوار و لشکر در عقب او فرستاد او را در نیافتند و بازگشتند چون ملك الكامل پسر ملك شهاب الدین غازي بسر ولایت خود رسید نزدیک طبر^۱ الملك الناصري کسان فرستاد و مدد طلبید تا بلشکر خود ضم کند و بدار الخلافه آید ملك الناصر موافقت بدو نمود پسر ملك شهاب الدین غازي با هشم خود تمامت موار و پیاده عزیمت بغداد کرد در اثناء راه از واقعه بغداد و شهادت امیر المؤمنین خبر یافت بتعجیل تمام بازگشت و حصار و شهرها را محکم کرد و صحرا نشینان ولایت خود را خبر داد تا جمله بمواقع حصین پناه جستند و خود بقلعه میا نارقین در آمد و مستعد غزو و جهاد بنشست و این قلعه میا نارقین شهریست محصور و بر شمال او کوهیست پس با زحمت و بر بالای آن کوه دیربست که آنرا مرقومه گویند و آن مرقومه موضع متبرک است و از بالای آن کوه آبی بزرگ بیرون می آید در شهر تکابی است که آب دران می رود و جنوبی آن شهر باغها است و شرقی آن مقابر است و این شهر تل ربض و فصیل دارد چون هلاو دل از کار بغداد نارخ کرد پسر خود را با جمیع لشکر مغل بولایت او فرستاد جماعه کفار بدر قلعه میا نارقین آمدند و حصار دادند و

غازی ملک الکامل عزیمت دریانیت خدمت منکوخان کرد و از وی تشریف خاص یافت و مسبب آن بود که در مجلس شراب خوردن پسر ملک شهاب الدین غازی را خمر فرمود او امتناع نمود و نخورد منکوخان مسبب امتناع از پرسید جواب داد که در دین مسلمانی حرام است و من خلاف دین خود نکم منکوخان را این سخن خوش آمد قبائی که پوشیده بود هم در مجلس بوی داد و او را اعزاز کرد و ازین معلوم میشود که صلابت در دین مسلمانی بهمه مواضع مفید میباشد بنزدیک کافر و مسلمان القصه چون هلاو نامزد مملکت ایران شد منکوخان فرمان داد تا ملک الکامل با هلاو بطرف عجم باز آمد بدیاری عراق رسیدند هلاو را بزحمت دادن بغداد عزیمت مصمم شد ملک الکامل پسر ملک شهاب الدین غازی را فرمود که از ولایت خود هفت هزار سوار و بیست هزار پیاده بایده که در بغداد بیاری و مدد نمائی پسر ملک شهاب الدین گفت حد لشکر من اینقدر نباشد که دوهزار یا سه هزار سوار و پنج شش هزار پیاده بیش حاضر نتوانم کرد هلاو در طلب سوار بیشتر غلو نمود ملک الکامل بر جواب اصرار کرد و با وزیر خود که مسلمان بود از معارف سمرقند در مرگفت مرا چنان می نماید که کامل عصیان در سر دارد و با ما موافق نیست او را می باید کشت وزیر مسلمان سمرقندی را با ملک الکامل محبتی بود او را ازین قصد و اندیشه در سر خبر کرد ملک الکامل دیگر روز بنزدیک هلاو رفت و اجازت شکار خواست اجازت یافت ازان موضع بیرون رفت با هشتاد سوار خاص خود از لشکر کفار بتعجیل بیرون رفت و بطرف ولایت خود

ملاعین بدست آمد و ترسایان بغداد جمله را بگرفتند و بدوزخ فرستادند و آن قدر انتقام ازان ملاعین که دمت داد بجای آوردند و هر سبیل عجلت باز گشتند چون خبر بلشکرگاه مغل رسید سوار نامزد بغداد شد و بقیه اسلام که باز گشته بودند بتعمیل ازان معلماتان غازی کسی بدست نیامد - بعضی روایت می کنند که هلاو چون از کار بغداد و قتل معلماتان نارخ شد وزیر را فرمود که دولت تو از که بود وزیر گفت که از دار الخلافة هلاو گفت چون حق نعمت منعمان خود محافظت نکردی خدمت مرا هم نشائی فرمان داد تا او را بدوزخ رسانیدند و الله اعلم *

حدیث حادثه دار الخلافة

چون هلاو مغل دل از کار بغداد فلرغ کرد عزیمت طرف حلب و میا فاروقین و ایمد کرد و این ولایت را دیار بکر گویند و این ولایت پسر شهاب الدین ملک العادل شاه امت او را ملک الکامل لقب است و مردی در غایت دینداری و تقوی تمام سبب رفتن دران دیار آن بود که پسر ملک شهاب الدین غازی ملک میا فاروقین و ماردین و ایمد بود و این سه باره شهر و قلعه ازان دیار تعلق بدو داشت و چون لشکر جرماعون و یاجو نوین که اران و اذربایجان و عراق را بگرفتند بمرحدهای آن ولایت تاختند ملوک آن حدود جمله شکنگان را طالب نمودند این پسر ملک شهاب الدین

کالمجان المطرقة قال بعض العلماء هم اتراک الاسلامیة و قال قوم هم کفرة الترك و قال قوم بل هم اهل الصين يستولون علی هذه الاقالیم • معنی چنان باشد که عبد الله بن عباس رضی الله عنه موکند یاد کرد که خلافت فرزندان مرا باشد تا آنگاه که بر دولت و عزت ایشان غالب شوند ترکان سرخ روی که رویهای ایشان چون سپرهای پهن باشد علماء هرکس درین تاریخی گفته اند - بعضی گفته اند که ایشان ترکان مسلمانان باشند - و بعضی گفته اند که ایشان از جماعت ترکان صمالک چین باشند که بر ایران و عراق و بغداد مستولی شوند و بر همه عقلاء عالم و علماء بنی آدم رضی الله عنهم سبزه گفتند که تاویل آخرین صدق بود و نکبت دار الخلافة بر دست کفار چین بود لعنهم الله بدان موجب که امیر المؤمنین المهتصم بالله بر دست آنجماعت شهادت یافت رضی الله عنه - دولت و ملک سلطان سلاطین اسلام را که الی یومنا هذا خطبه و سکه بر اسم آن امام و خلیفه بحق مزین میدارد در مسند سلطنت باقی و پاینده دارد بحرمة الشهداء من آل علی و عباس و ارواح المؤمنین برحمته وهو ارحم الراحمین - چون هلا بغداد را غارت کرد و خلق را شهید گردانید و باقی ماندگان را بوزیر سپرد و شکنجه مغل داد او را تا خلق را جمع کند چون وزیر ملعون بغداد باز آمد و بعضی از بندگان را از آن خلق جمع کرد و در بغداد ساکن گردانید و بعضی از بندگان خلیفه که بودی رفته بودند و زنده مانده بقدره هزار سوار جمع شدند و ناگاه از دجله عبیره کردند و بر بغداد زدند و وزیر ملعون و شکنجه کفار را بگرفتند و هر دو را قطعه قطعه کردند و هرکه از اتباع آن

پسر خرد امیر المؤمنین را و جمله خزائن بغداد که حصر و عد آن اموال در حوصله تحریر قلم و در دائره تقریر بنی آدم ننگیند برگرفت از نقود و جواهر و ظرائف و مرصعیه جمله را بلشکرگاه خود برد و آنچه از نقود لائق منکوخان بود با بعضی از جواری و حرم خلیفه و یک دختر خلیفه بطرف ترکستان روان کرد و بعضی بوجه تحفه و قسمت بنزدیک برکا مسلمان فرستاد و بعضی نگاه داشت . ثقات چنین روایت کردند که آنچه ببرکا رسید قبول نکرد و فرستادگان هلاورا بکشت و خصوصت میان برکا و هلاو بدین سبب قائم شد و آنچه بنزدیک منکوخان فرستاد چون آن اموال و درمها بشهر سمرقند رسید دختر خلیفه رضی الله عنهما از فرماندهی که بر سر ایشان موکل بود اجازت طلبید که یکی از اجداد مرا روضه در سمرقند امت یعنی قثم بن عباس رضی الله عنهما تا ارا زیارت کرده آید این موکل فرمانده ارا اجازت داد تا آن معصومه رضی الله عنهما پسر روضه قثم بن عباس آمد و شرائط زیارت بجای آورد و دو رکعت نماز بگذارد و روی بر زمین نهاد و دعا کرد که خداوند! اگر این قدم بن عباس که جد من است در حضرت تو آبروئی دارم جان این بنده را بحضرت خود بری و از دست این نامحرمان مرا خلاص بخشی در اجابت کشاده شد و همدران سجده جان پاک را بحضرت باری تعالی فرستاد رضی الله عنها و عن اولادها و عن جمیع المؤمنین و الشهداء - صاحب تاریخ مقدسی در فصل کوائن و خروج ترک از عبد الله عباس رضی الله عنهما روایت میکند انه قال و الله لتکونن الخلفه لوادی حتی یغلب علیهم الحمر الوجوه

لشکرهای روم و شام و مغرب با او جمع شوند و هرائینه انتقام خود
بکشد در عقب کسان خود فرستاد و او را باز آورده و شهید کرد رضی
الله عنهم اجمعین - بادشاه اسلام سلطان سلاطین دزد پادشاهی
و عدل و داد گستری پیومته باشد آمین رب العالمین *

حدیث شهادت امیرالمؤمنین المستعصم بالله رضی الله عنه

کفار چند روز امیرالمؤمنین المستعصم بالله رضی الله عنه را خواستند
تا نگاه دارند جماعت مسلمانان که در میان لشکر مغل بودند گفتند
که اگر هلاو خون این خلیفه بر زمین ریزد او و لشکر کفار مغل
در زلزله بزمین فرو شوند او را نباید کشت و غرض آن مسلمانان این
بود که امیرالمؤمنین زنده بماند جمله را در کشتن او توقف افتاد
مگر ملک موصل بدر الدین لولو لعنه الله و دیگر کفار با هلاو مغل
گفتند اگر خلیفه زنده ماند جمله مسلمانان که در میان لشکر اند
و این طائفه که بدیگر بلاد اند خروج کنند و او را خلاص دهند و ترا
که هلاوئی زنده نگذارند هلاو ازان ترسید که اگر خلیفه زنده بماند
خروج مسلمانان را باشد و اگر به تیغ کشته شود چون خون او بر
زمین برسد زلزله بر زمین افتد و خلاق هلاک شوند قصد کشتن
امیرالمؤمنین بنوعی دیگر پیش گرفت و بگفت تا او را در
محافظت جاسخانها پیچیدند و لکد برتن مبارک او میزدند تا هلاک
شک رضی الله عنه و ارضاء و امیر ابو بکر پسرش را و امیر اعظم
سلیمان شاه را شهید کردند با جمله ملوک حضرة خلافت مگر

سوار معروف از ملوک و صدر و علماء و اکابر و تجار و کار داران دولت بیرون رفت چون بلشکرگاه هلاکو مقل ملعور در رسید او را با آن موکب بموضعی پد اشتند و جمله را از هم متفرق گردانیدند و امیر المؤمنین را بگرفتند و فرمانداد تا بقلم خود ببقایای معارف که در بغداد بودند فرمان می نبشت تا بیرون می آمدند تا تمام را بدست آورد و همه را شهید گردانید - و اینجا در گذشته شدن امیر ابو بکر پسر خلیفه چند روایت است و الله اعلم با صحها - یک روایت آنست که او را و سلیمان شاه را و فتح الدین گری را و مجاهد الدین آیدگ دواتی را جمله را شهید کردند - و بعضی روایت می کنند که چون از نزدیک هلاکو بخدمت پدر باز رفت در وقتی که امیر المؤمنین بیرون میرفت امیر ابو بکر بیرون رفت و از بغداد بطرف بادیه و جانب شام رفت - و بعضی میگویند که شهادت یحیی سبب آنچه در حضور هلاکو کلمات درشت گفت و این کلمات آن بود که ما را گمان افتاد که چون ترا اصل بزرگ امت تو مرد تمام باشی و بادشاه بزرگ بر قول تو اعتماد کردیم اکنون معلوم شد که تو نه پادشاهی و نه مردی چون غدر کردی که پادشاهان و مردان غدر نگفتند هلاکو فرمود تا او را شهید کردند - و بعضی روایت میکنند که امیر ابو بکر را با یکی از مادات بزرگ فرمان داد تا بطرف اذربایجان برود و چندگاه همانجا با سید باشد تا در خلاص و اعزاز او بعد از فراخ بقیاد فرمانی داده شود چون امیر ابو بکر را با آن سید بزرگ بطرف اذربایجان بردند چند منزل برفت جماعت مرتدان با هلاکو گفتند که خطا کرده ای اگر امیر ابو بکر سلامت باذربایجان رسد جمله

تا مزاج هلاک مغل معلوم کند امیر المؤمنین را این زامی صواب افتاده
 پسر خود امیر ابو بکر را بیرون نرستاد و وزیر ملعون در هر محتتمنی
 را بر هلاک نرستاد که امیر ابو بکر را خدمت بسپار کن و اعزاز و اکرام
 دار و استقبال کن که خلیفه اعتماد کند و غرض تو بحاصل شود چون
 امیر ابو بکر بیرون آمد و بلشکرگاه هلاک رسید جمله لشکر از از کترو
 مسلمان استقبال کردند و شرط خدمت بجا آوردند چون ببارگاه هلاک
 رسید هلاک بقدر چهل گام استقبال کرد و شرط خدمت باقامت رسانید
 و بمرور بجای خود بنشانند و بزانوی عزمت در خدمت امیر ابو بکر
 پنجاهت و گفت که من خدمت نمودن آمده ام بقدگی خواهیم کرد
 چرا که من من است و بر دست شیخ سیف الدین باخرزی صاحبزوی
 مسلمان شده است من نیز مسلمان خواهم شد امرای خود را پرسیدم
 که یزیدترین مسلمانان کیست مرا بحضرت خلافت نشان دادند من
 آمده ام تا بر دست امیر المؤمنین مسلمان شوم چون این کلمات
 بشیروین در میان آوردن امیر ابو بکر بدین منزخرفات زهر آلود اعتماد کرد
 و از آنجا باسزاز تمام بخدمت امیر المؤمنین باز آمد و آنچه مشاهده
 کرده بود و شنیده تمام عرضه داشت وزیر ملعون گفت که صواب
 آنست که امیر المؤمنین با تعظیم هر چه تمامتر در سوکب خلافت
 بیرون برود تا هلاک مغل شرط استقبال و خدمت بجا آورد هر چند خلوک
 اسلام رضی الله عنهم امیر المؤمنین را گفتند اعتماد نمی شاید کرد
 تقدیر آسمانی و قضای سبحانی در رسیده بود بهیچ وجه صنع آن
 مسلمانان قازی رضی الله عنهم معید نیامند بعاقبت قضا تازیانه
 قهر دار عجب مرکب خلافت میدون تا امیر المؤمنین با یکهزار در دست

هزیمت بز لشکر کفار افتاد و بسیار بدوزخ رفتند و ملک عز الدین
 بسیار جهد نمود که هزیمت کفار را تعاقب باید کرد تا هم بدین
 فتح بقایای کفار را زیر تیغ گردانیده شود مجاهد الدین دواتی
 در تعاقب تانی نمود آن شب همانجا لشکرگاه مسلمانان شد و در
 جوار آن موضع شهر بست که آنرا شهر شیر گویند از آب نرات شق شود
 و زمین آن شهر زغتی دازد و موضع لشکرگاه مسلمانان در پستی
 بود در آن شب وزیر راضی ملعون جماعتی را فرستاد تا آب
 نهر بر لشکرگاه مسلمانان بکشاند تمام لشکر در زیر آب شد و صلاح
 شان تباہ گشت و عاجز شدند بامدادان لشکر کفار معاودت کردند و
 مصائب شد مسلمانان از غایت اضطراب و زحمت سپاه منہزم شدند
 ملوک اسلام شکسته از دجله عبیره کردند و پیغداد لشکرگاه کردند
 بموضعی که جامع و قصر سنجریمت چون لشکر ملاعین بدانجا رسید
 ملیمانشاه و ملک عز الدین و مجاهد الدین دواتی بخدمت
 خلیفه آمدند که خصم بدر شهر رسید و ما را در بغداد سوار
 اندکست و عدد کفار دروست هزار یا زیادتست صواب آن باشد که
 امیر المؤمنین در کشتی نشیند و خزائن و حرمها را در کشتی نشاند
 و ما هم در خدمت امیر المؤمنین در کشتی باشیم و در دجله
 برانیم تا حد بصره در آن جزائز مقام گذیم تا نصرت حق تعالی در رسد
 و کفار را مقهور گرداند خلیفه با وزیر اینمعنی باز گفت وزیر ملعون
 امیر المؤمنین را رضی الله عنه گفت که من با ایشان طریق صلح کرده ام
 بدین حاجت نیست و ایشان بخدمت امیر المؤمنین می آیند
 اگر بر قول من اعتماد نیفتند امیر ابو بکر را با ایشان باید فرستاد

فرمانگی بغداد رسید سلیمان‌شاه که امیر علم بود و ملک عزالدین
 پسر فتح‌الدین گرد که پهلوان دار‌الخلافة بود و میمنه لشکر خلافت
 ایشان داشتند با سلطان مجاهد‌الدین ایبک سردواتی مستنصری
 مشورت کردند که کار از دست بشد و خصم زیر دست نزدیک آمد و وزیر
 مخالف با اعدا بساخت امیرالمؤمنین را باز باید نمود تا تدبیر
 دفع کفار بسازد مجاهد‌الدین ایبک گفت هر سخن که درین باب
 امکان داشت من گفتم در سمع امیرالمؤمنین جایگیر نیامد باقی
 شما را هم اجازت خلوتی طلب کنم شما هر دو عرضه داشت کنید
 بران طریق ملک سلیمان‌شاه و ملک عزالدین پسر فتح‌الدین گرد هر دو
 از رسیدن خصم و طلب دفع و تدبیر آن بخدمت خلیفه عرضه داشتند
 فرمود که با وزیر گفته شده است جواب از وزیر طلب باید کرد
 هر دو از بارگاه خلافت نومید بیرون آمدند و باجونوبین با هشتاد هزار
 سوار از طرف ایران و اذربایجان زیر دست بغداد جسرری از ملک
 موصل حاصل کرد و بنزدیک تکریت جسرری بر بست غازیان تکریت
 از شهر و قلعه بیرون آمدند و جسر بسته کفار را تمام بسوختند و کفر
 بسیار در دوزخ فرستادند و اندک مسلمانان شهادت یافتند دیگر روز
 کفار منل باز جسر را عمارت کردند چنانچه بتحریر پدوست و یکدیگر
 بطرف کوفه و دجله و کرخ بدوانیدند و خلق را شهید کردند و
 ملک عزالدین پسر فتح‌الدین گرد و مجاهد‌الدین دواتی با
 بیست هزار سوار از بغداد بر دجله برگزشتند و جماعت ساکنان
 کرخ و قصبات دیگر را بمدد طلب نمودند با لشکر کفار مصاف
 کردند چون چشم اسلام را پیاده بسیار بود پیش حمله کفار جلاّت نمودند

جرماعون بعراق تا بدین عهد آن کارزار کرد که رستم دستقان در ایام جاهلیت و علی مرتضی در عهد اعلام کردند رضی الله عنه چون يك كرت هلاک منهنم گشت دوم كرت از جمله خراسان و عراق سوار و پیاده از کفار و مرتد و اسیر جمع کرد و با استدعای وزیر رافضی علیه اللعنة روی بغداد نهاد و در مدینه السلام بغداد لشکری که بود آن ملعون مدبر رافضی چون عصیان و ارتداد در مزاج و طبیعت داشت لشکر کرد بغداد اجازت کرده بود و گرمایان بغداد هم در سر با هلاک یار شده بودند و مکتوبات نبشته بودند و لشکرهای کفار را استنعا نموده و از حال احتیال وزیر ملوک و بغداد خلیفه را که سلاطین بودند معلوم شده بود و يك كرت مکتوب وزیر که بنزدیک هلاک ملعون نبشته بود بر خلیفه عرضه کردند بر نوع قصد ایشان حمل کرد و سبب آن بود که میان وزیر و سلطان مجاهد الدین ایبک هر دو اتدار منازعتی و مخالفتی بود هر دو اتدار مخالفت وزیر را با پسر خلیفه امیر ابو بکر بهسبب کشتن روافض معلوم داشت و اینمعلی را بسمع مبارک امیر المؤمنین میرسانید وزیر را چون سعی سر دو اتدار معلوم شد بخداست خلیفه چنان نمود که هر دو اتدار میبخواهد تا ترا از خلافت دور کند و امیر ابو بکر را بخلافت بنشانند امیر المؤمنین را چون سعی هر دو طرف معلوم شده بود بسخن هیچکدامی در سعی یکدیگر التفات نمیکرد چون ملوک مکتوب وزیر که بنزدیک هلاک نبشته بود بخداست خلیفه باز نمودند جواب داد که این سعی ایبک هر دو اتدار باشد و الا وزیر ازین بابت نکند ملوک ازان جواب امسره شدند تا چون هلاک

مهتر امیر المؤمنین که امیر ابو بکر نام بود بسبب غارت روافض
 که ساکنان کرخ و مشهد موسی جعفر رضی الله عنهما بودند
 خصومتی افتاده بود و امیر ابو بکر پسر امیر المؤمنین ایشان را
 غارت کرده بود و بعضی را کشته بود بدان انتقام وزیر دار الخلافه که
 راضی و بد مذهب بود با امیر المؤمنین خلاف کرد در سر و
 خفیه نزدیک هلو مکتوبات نوشت و با ایشان بساخت و کفار
 را امتدعا کرد و لشکرهای گرد بر گرد عراق را بطریق اجازت از
 بغداد باطراف فرستاد و برای امیر المؤمنین چنان نمود
 که با کفار صلح افتاده است ما را بلشکر حاجت نیست بعد
 از آنکه بغداد از لشکر خالی گشت ناگاه لشکر کفار مغل بحوالی
 بغداد رسیدند و از ملک موصل خبر ستده بودند و بر زیر دست
 بغداد جسر بستند و از دجله بگذشتند و تکریت قلعه بود در غایت
 استحکام غازیان تکریت بیرون آمدند و آن جسر را بسوختند روز دیگر
 مغلان باز جسر راست کردند و مسلمانان را شهید کردند امیر المؤمنین
 ابو بکر پسر امیر المؤمنین و امیر علم دار الخلافه سلیمان شاه
 ایوانی ترکمانی که مدت سی سال با کفار مغل تیغ زده بودند و
 غزوها بسنت کرده هر دو بموافقت یکدیگر چند کربت بر کفار زدند
 و لشکرهای کفار را منهزم گردانیدند و کربت نخستین کفار مغل را
 از حدود بغداد تا باصفهان تعاقب نمودند و بسپیلر از لشکر کفار بدو رخ
 فرستاد و این امیر علم دار الخلافه سلیمان شاه ایوانی ملکی بود از
 قبائل انبوه و آنجماعت ترکمانان باشند در غایت جلالت و مبارزت
 و میسر امیر المؤمنین ایشان را بود در مدت سی سال از عهد رفتن

قتل میکردند و اهل صفهان درین مدت دروازه‌های شهر باز کرده بودند چنانچه شب و روز دروازه بسته نبودنی و از غایت جلالت غازیان صفهان مغل را مجال درون رفتن شهر نبودنی تا سردی را جماعت مرتدان از راه بردند که قاضی را ببايد گشت که فتنه محافظت شهر در پی اوست چون قاضی را شهید کردند شهر بگرفتند تا در شهر سنه خمس و خمسین و ستمائه امیر علم خلیفه بحق اله متعصم بالله امیر المؤمنین رضی الله عنه که اسم او سلیمان‌شاه ایوانی ترکمان بود رحمة الله علیه با لشکر دار الخلفه به عراق آمد و لشکر مغل را که در دیار اذربایجان و عراق بودند بشکستند و مغل بسیار را در دوزخ فرستاد چنانچه آنجماعت لشکر مغل را مجال مقاومت سلیمان‌شاه و لشکر دار الخلفه نبود مصرعان را نزدیک هلاک فرستادند بخرامان و زوی مدد طلبید و هلاک و لشکر خرامان را از مغل و غیر ایشان مرتب کرد و عزیمت عراق مصمم گردانید و روان شد و الله اعلم بالصواب *

حدیث حادثه دار الخلفه

چون هلاک بطرف عراق رفت و ملک موصل که او را بدر الدین لولو گفتندی لعنه الله تعالی شهنه کفار مغل قبول کرده بود اقبالک ابو بکر فارسی هم شهنه داشت و مال قبول کرده بود از هر دو لشکر بمدد کفار بیامدند و لشکرهای کفار با هلاک در عراق جمع شدند و روی ببغداد نهادند و امیر المؤمنین المهدی متعصم بالله را وزیر می بود بد مذهب و رافضی اسم او احمد العلقمی بود و میان او و پسر

انقرض حیات آدمیان باقی دارد آمین رب العالمین •

التاسع هلاو بن تولى بن چنگيز خان

هلاو برادر منكو خان است و پسر تولى بن چنگيز خان و اين تولى پسر كهتر چنگيز خان بود و چون چنگيز خان از آب جيحون عبور كرد بطرف خراسان آمد تولى را بنشاپور و هرات و مرز فرستاد و آن شهرها همه تولى بگرفت و خراب كرد - ثقات چنين روايت كردند كه تولى جوان خوبصورت بود چون از بلاد خراسان بطرف تركستان باز رفت در گذشت و از دمى چهار پسر ماند چنانچه بتقرير پيوسته است چون منكو خان پسر تولى بتخت بنشست هلاو را ببلاد ايران و عجم فرستاد و آن ممالك او را داه و لشكرها كه بطرف عراق بود و آن طائفه كه بتركستان و ختلان و طالقان و قندز بودند و لشكرهاى كه بطرف غور و خراسان و هرات و گرمسير بودند گفتند جمله را تا فرمان بردار هلاو باشند چون هلاو بخراسان آمد جاى مقام خود باه عيس اختيار كرد و ملوك اطراف عجم بخدمت او پيوستند و لشكر جرمامون مغل كه بطرف عراق بود مدام آن جماعت را با لشكر امير المؤمنين مقاتله و پرخاش مى بود و بپيچ وجه بر لشكر دار الخلفه دست نمى يافتند و پيوسته بر كفار شكست مى انداد خصوصا در گرفتن شهر صفهان مدت پانزده سال ببايست تا شهر صفهان را مسلم توانستند كرد اگر قاضى صفهان شهادت نيافتني كفار را گرفتن صفهان مسلم نشدى كه لشكر جرمامون و خيانويين مدت پانزده سال بر دو شهر صفهان و حوالى آن جنگ و

جمیع مسلمانان واجب نشود و دران ساعت غوغا یک امام
 بزرگوار عالم که اورا نجم الدین سرباری رومی گفتندی بسبب
 آنچه اورا با ملحدی عداوت بود شهادت یافت باقی هیچ
 مسلمانی را المی نرسمید بعد ازان فرمان شد تا آن ملحد را که امام
 را کشته بود برادر کردند فائده اینمعنی آن بود که بادشاهانرا مدام
 با حزم باید بود و ملاح از حوالی خود دور نباید داشت و با کس
 اعتماد و اعتقاد نباید کرد - بسر تاریخ باز آیم ملکو خان را چون
 بتخت بنشاندند یک برادر خرد هلاورا مملکت ایران و عجم داد
 و یک برادر دیگر قیلان را بعد ازانکه از گرفتن عراق بازگشته بود
 بر سر قبائل ترکستان نصب کرد و یک برادر دیگر ارق بوقه را
 بتیلبت خود در ممالک طمنج بنشانند و او لشکر بسیار جمع کرد و
 بر زمین چین رفت و بموضعی رسید که اسپ لشکرش از مخالفت
 آب و هوا و عدم علف تلف میشد مسرعان بترکستان و ماوراء النهر
 فرستاد و بجهت حشم اسپ طلب نمود - ثقات چنین روایت کردند
 که نواب و گماشتگان که در زمین ترکستان و ماوراء النهر بودند در مدت
 یک هفته هشتاد هزار اسپ از سمرقند و بخارا بخریدند و با آنچه
 در ترکستان بالا خریده بودند ضم کردند و بفرستادند و بعد از مدتی
 چنان تقریر کردند که بادشاه چین چندان لشکر آورد که در عد و
 جدا و حصر و شمار نباید بعاقبت ملکو خان شکسته شد
 و در کوهی افتاد که در تمام دوران کوه دریا و بوری بود ملکو خان
 با تمام لشکر مغل دران کوه از گرسنگی هلاک شد - و مدت
 ملک منکو خان نه سال بود - ملک تعالی سلطان املان را تا

در اثنای عرضه داشت مصالح باشم تا مجرمی در آید و عرضه داشت من سختدل مانند اگر محترم فرماید تا در بارگاه را از درون بپیمد گم دل من از خوف ایمن باشد محترم گفت روا باشد در بارگاه از درون زنجیر باید کرد زاهد صادق بر خاست و در بارگاه از درون بیست و پیش محترم آمد و بنشست و سنت و عادت آن محترم چنان بود که خنجر پلارک آبدار مدام در دست ایشان بودی گاهی بر کنار خود نهادی و گاهی پیش خود و گاهی بدست میگرفتی زاهد روی بمحترم کرد که بر من ظلم میبود در شهر و مملکت تو این خنجر بدست تو برای چه داده اند بجهت آنچه تا ظلم و تعدی ظالمان از ضعیفان دفع کنی خنجر بدست من بده تا به بینم که تیز هست یا نی محترم بیفکلت آنچه زاهد مروری ضعیف است و از وی خلافتی نباید خنجر بدست زاهد داد زاهد بدست کرد و در محترم گردانید و چند زخم محکمش بز چنانچه اندام محترم چند جای مجروح کرد فضل زمستان بود محترم دو جامه سوی بر زیر بر هم پوشیده بود و زاهد پیرو ضعیف زخم چندان کاری نیامد اگر زاهد جوان بودی و فضل تابستان هر آینه محترم بدوزخ رفتی محترم زخم خورد و بر خاست و با آن زخم خورده زاهد را گرفت و فریاد کرد جماعت ملاحظه که در دهلیز بارگاه بودند در بارگاه بشکستند و در آمدند و زاهد را شهید کردند رضی الله عنه فریاد هر شهر افتاد و ملاحظه قصد مسلمانان کردند تا مسلمانان غریب را بکشند محترم بتعجیل فرمود تا ندا کردند که هیچکس مسلمانی را نباید که هیچ رحمت ندهند که از حرکت یک تن کشتن

حدیث حادثه که شمس الدین محتشم را افتاد

از زاهدی از زهاد اسلام آورده شد تا در نظر سلطان سلطین آید که اعتبار را شاید داعی دولت قاهره منهاج سراج را که مولف این طبقات است کرت اول بقیهستان مقرر بود محتشم شهاب حکیم مسلمان در سبب را دیده شد بنزدیک او زاهدی دیدم نساپوری از جمله مقرران محمد خوارزمشاهی و مادر او ملکه جهان بود در محله الله تعالی و در عهد دولت خوارزمشاه این زاهد چون بحضور سلطان و مادر او قریب و قبولی داشت مصالح محتشم شهاب الدین پیش تخت سلطان لحفظ الغیبه تیمار داشتی میکردی و فرستادگان او را اعزاز کردی و مهمات ایشانرا که بحضور بودی باتمام رسانیدی چون حادثه چنگیز خان ظاهر شد و اهل حضرت خوارزم و خراسان متفرق شدند و این زاهد بدان واسطه خود را بقیهستان انداخت بنزدیک محتشم شهاب بهسبب حقوق ما تقدم قریب تام یافت و اعزاز و اکرام وافر دید چون محتشم شهاب از فرماندهی قهستان معزول شد و بالموت رفت و محتشم شمس بیامد و این زاهد ازین محتشم اعزاز نیامد چون با او سابقه نداشت غیبت محتشم شهاب در دل زاهد کار کرد خواست تا بقتل حق محتشم شهاب ازین محتشم شمس که نامش او بود انتقامی کشد و خود را بدولت شهادت رساند و غزائی بجای آورد روزی در بارگاه محتشم شمس درآمد و عرضه داشت کرد که مرا خلوتی می باید و مصالح کلی دارم در خلوت باز نمایم محتشم بارگاه خود را خالی کرد زاهد گفت من ایمن نیستم از آنچه نباید که من

میفرغ نیستیم من و این گونه کوه قاف
 بطوطی و حبس خوش نبود تا بسرمدی
 منهاج راه راست تو در ره کشاد به
 بر قلعه راه راست نیاید ز مسلدی

تصدیق متوسطه و نسخت آن تمام موجود نه بدین قدر اختصار
 افتاد - ملک تعالی ذات بادشاه عالم را تا غایت حد امکان بانی
 داران و بسر تاریخ باز آیم در بلاد ملحدستان صد و پنجم باره قلعه است
 هفتاد قلعه در بلاد قهستان و سی و پنجم باره قلعه در کوهسار عراق
 که آنرا الموت گویند چون مدت مقام لشکر مغل و قتل اسپران
 جماعت بسیار شد پادشاه ملاحظه علاء الدین محمود پسر جلال الدین
 حسن نو مسلمان این علاء الدین محمود را غلامی بود از غلامان
 در قلعه بسر بکشت و پسر علاء الدین ازین قلعه بیرون آمد و بلشکر
 گاه مغل پیوست او را با اتباع نزدیک منگوقطای فرستادند و نرومان
 شد تا او را در میان راه بکشتند جمله قلاع ملحدستان خراب
 کردند و شهر های ایشان را بگرفت و خراب کرد مگر قلعه گریه
 کوه را که در میان خراسان و عراق است و تا بدین غایت که
 شهر منه ثمان و خمسیں و ستمائه باخورد مدت ده سال شد تا
 این قلعه محصور است و بقدر سه و یا دویمت مرد دران قلعه پناه
 گرفته اند تا بدین غایت هنوز بدست نیامده است دسر هم الله و
 تعالی و الله اعلم بالصواب .

قهبستان برفت و پسر ملک رکن الدین خنسار هم درین مهم با تو موافقت خواهد کرد ترا اسم رحالت و اورا اسم توسط باشد بنا برین التماس بطرف قهبستان رفته شد و لشکر ملاحظه دزبای شهر نبسه بود چون بحدود قهبستان وصول افتاد بضرورت عطف کرده آمد و بطرف شهر نبسه رفته شد و آن صلح میان تاج الدین نیالتکین و محدثم ملحدان شمس الدین پیوست چون مراجعت بود ازان سفر نزدیک ملک تاج الدین نیالتکین باز آمده شد گفت که کرت دیگر ببايد رفت و از ملاحظه جنگ طلب کرد داعی دولت سفر دوم را اجابت نکرد که عزیمت سفر هندوستان مصمم بود و بدین سفر التفات تمام داشت تاج الدین نیالتکین را امتناع این داعی موافق نیفتاد فرماداد تا داعی را مدت چهل و سه روز در قلعه صف هندوستان شهر بند کردند تا ملک رکن الدین خنسار طاب ثراه از غور مکتوبات ارسال کرد و داعی نیز تصیده حسب حال حبس خویش انشا کرد و بفضل الله تعالی ازان قلعه خلاص یافت و ازان تصیده پنج بیت آورده شد تا در نظر مبارک سلطان ملاطین اسلام افتد که سلطنتش پاینده باد آمین رب العالمین * لمنهاج الصراج طاب ثراه *

تا کی بلور اشک مرا چرخ زمردی

بر کهربای روی دهد لون ببدی

آهم چو دود عود تماری است بی عجب

ای آب دیده گرتو گلاب مضعدی

نی سریرت سیه و نی بدی چرا (؟)

محبوسم و اسیر بکوه صفندی

از خانسار بطرف فراه رفته شد و از آنجا بقلعه سیستان و از آنجا بحصارکوه و از آنجا بطبمس و از آنجا بقلعه مؤمن اباد و از آنجا بقاین محشم شمس الدین را آنجا دیده شد و او مردی لشکری پیشه بود و از آنجا بطرف خانسار مراجعت افتاد چون شهر منده نلسه و عشرين و ستمائه در آمد این کاتب را که منهاج سراج است عزیمت سفر هندوستان مصمم گشت بجهت مائحتاج سفر هندوستان باجارت ملک رکن الدین محمد خنصار طاب ثراه بطرف فراه رفته شد تا قدری ابریشم خریده شود چون بحوالی فراه رسیده آمد ملک تاج الدین نیالتگین خوارزمی که در طبقه ملوک نيمروز ذکر او بتقریر پیوسته است بمملکت سیستان نشسته بود و او را با ملاحظه بجهت قلعه شاهنشاهی که در حوالی شهر بنسه^(۲) است خصوصت افتاد و از پیش لشکر ملاحظه منهنم شد و بطرف فراه آمد و خوف بروی مسئولی گشت و آنجماعت معارف که با او بودند از هر که توقع میکرد که بطرف قهستان رود و میان او و فرمانده قهستان محشم شمس الدین مصالحه و معاهده کند هیچ يك از معارف درگاه او نمی یازمت که آن سفر اختیار کند تا او را از رسیدن این داعی که منهاج سراج است بحوالی فراه خبر دادند جنیبت و مستدعیان و معارف باستقبال فرستاد و داعی را طلب فرمود چون بخدمت او رسیده شد التماس نمود که جهت صلح لطف باید کرد و بطرف

مریخت و جوار شیر^(۴) و فرمانده بلاد قهستان دران وقت محتمم شهاب منصور ابي الفتح بود اورا یافتم در غایت دانائی بعلم و حکمت و فلامفه چنانکه در بلاد خراسان مؤمل او فلسفی و حکمی در نظر نیامده بود غربا را بهیار تربیت میکرد و مسلمانان خراسان را که بنزدیک او رسیده بودند چون امام عصر افضل الدین بامیدانی و امام شمس الدین خسرو شاهی و دیگر علمای خراسان که بنزدیک او رسیده بودند جمله را اعزاز فرموده بود و نیکو داشت کرده چنان تقریر کردند که دران دو سه سال مدت نخست خراسان یک هزار هفصد تشریف و هفصد مر امپ تنگ بسته از خزانگه فاخره او بعلمها و غربا رسیده بود چون شفقت و انعام و مجالست و مکالمت آن محتمم شهاب با مسلمانان بسیار شد جماعت ملاحظه آن قصبا بالموت فرستادند که نزدیک است تا محتمم شهاب تمامت مال دعوت خانه را بمسلمانان دهد از الموت فرمان باز رسانیدند تا او بطرف الموت رود و محتمم شمس الدین حسن اختیار را بفرمان دهی قهستان فرستادند داعی دولت قاهره چون از نزدیک آن محتمم شهاب مراجعت کرد بجهت خریدن ما یحتاج جامها بشهرتون رفت و از انجا بقاین و اسفرار و تولک باز آمد و بعد از چندگاه از تواک اتفاق خدمت ملک رکن الدین محمد عثمان مرعشی طاب ثراه در سال سنه اثنی و عشرین و ستمائه افتاد بخانصار غور - و باشارت این ملک سعید کورت دوم بطرف قهستان بوجه رسالت اتفاق افتاد تا راه کاروانها بکشایند و

(۲ ن) زیخت - مریخت (۳ ن) جوار شیر - جوار میر

و ضعف یاد کرد منکو خان گفت قاضی در مملکت ما چه عجز مشاهده کرده است که ازین جنس کلمات موحش بر زبان مبراند قاضی شمس الدین گفت عجز داری ازین چه باشد که جماعتی ملاحظه قلعه چند را پناه ساخته اند و دین آن جماعت برخلاف دین تراثی و خلاف دین مسلمانی و مغلی است بمال شمارا غرور میدهند و منتظر آنکه اگر دولت شما اندکی فتور پذیرد آن جماعت از میان کوهها و آن قلاع خروج کنند و باقی ماندگان اهل اسلام را بر اندازند و از مسلمانی نشان نگذارند این معنی خاطر منکو خان را باعث و محرض آمد بر جمع قلاع ملحدستان و قهستان الموت فرمان فرمود تا لشکرهای ترکستان که در دیار ایران و عجم بودند از خراسان و عراق روی بدیار قهستان و قلاع الموت نهادند و در مدت ده سال یا زیادت جمله شهرها و قلاع بکشادند و تمامت ملاحظه را بنزیر تیغ آوردند مگر عورات و اطفال نارسیده و باقی تمام را بدوزخ فرستادند و آیت و کَذٰلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِيْنَ بَعْضًا سر قدر ظاهر گردانید و این داعی را که منهاج سراج است و کاتب این طبیقات و مولف این تاریخ سه کت بدان دیار بوجه رسالت سفر افتاده است - کت اول از حصار تولک در شهر هند اهدی و عشرین و ستمائه بعد ازان که خراسان از لشکر مغل خالی شده بود و بسبب نایافت جامه و ما یحتاج اندک که از وقایع کفار خلاص یامته بودند و در ضیق معیشت مانده از قلعه تولک باشارت ملک تاج الدین حسن سالار خز هومت باسفر ارتقه شد تا راه کاروانها بکشادند و از اسفرار بطرف قاین و از آنجا بقلعه

خریده بود و کدیزکی حامله را از آن خود آنجا آورده و خلق را چنان
 نموده که آن حمل از مستنصر مصری دارد و ادرا از پیش خصمان
 گریزان بدین موضع آورده ام که امام الزمان و مهدی او آن از
 نسب این حمل خواهد بود با کلمات لا طائلی که عاقل مثل
 آن در وهم و خاطر خود گذر ندهد لعنه الله چون آن قلاع را بخیرین
 و حصار بهر را عمارت کرد و مال ببحساب در عمارت و ذخیره آن
 قلعه خرچ کرد و آن حصار بر کوهی است که در حوالی شهر
 قزوین است و ساکنان شهر قزوین همه بقاء ده سنت و جماعت و پاک
 مذهب و صافی اعتقادند و بسبب ضلال باطنان و ملاحظه مدام
 ایشانرا باهم مقاتله و مکاوحت در میان می بود - ثقات چنین روایت
 کرده اند که جمله خلق و ساکنان شهر قزوین را سلاح تمام مرتب
 ز آلات حرب مهیا باشد تا بحدی که اهل بازار هر یک را سلاح
 دستی تمام در دروگان حاضر بودی و هر روز میان قزوینیان و میان
 صلاحه الموت جنگی می بودی تا درین عهد که خروچ چنگیزخان بود
 و استیلای لشکر مغل بر عراق و جبال و قاضی شمس الدین قزوینی
 که امام صدیق و عالم با تحقیق بود چند کورت از قزوین بجاناب خطا
 صغر گزیده بود و رنج مفارقت اوطان تحمل کرده تا در وقت
 پادشاهی منکوخان کورت دیگر نزدیک او رفت و بطریقیکه دست
 داد استمداد نمود و حال شرملاحظه و فساد ایشان در بلاد اسلام
 باز گفت و چنان تقریر کردند که در حضور منکوخان را از راه صلابت
 مسلمانان و دین کلمات دوشست گفت چنانچه غضب و تکبر ملکه داری
 بر منکوخان مستولی شد و ضبط و تصرف پادشاهی او را بلفظ عجز

منکو خان رسید بعد از احتیاط تمام لشکرها مستعد گردانید و لشکر پسران چغتای را بجنگ و دفع استقبال نمود و پیش از آنکه ایشان بلشکر منکو خان رسیدند منکو خان و لشکر باتوبران جماعت زدند و بقدر ده هزار مغل بزرگ نامدار لشکرکش را بدوزخ فرستادند و تیغ در نهادند و هر که از اتباع و لشکر چغتای بود جمله را از پیش بر گرفتند و دل فارغ کردند و بادشاهی بر منکو خان قرار گرفت و بتخت چین و ترکستان بالا بنشست و چنان کرد که از خیل چغتای بر روی زمین آثار نماند مگر یک در پسر چغتای که بطرف چین به نزدیک التون^(۲) خان طمغاج رفتند بعد از آن منکو خان لشکرها بطرف قهستان ملاحظه فرستاد و در چند سال که در آن بلاد بدوانید و لشکرگاه کرد و مقام ساخت اهل قهستان مضطر و عاجز شدند و قلاع و شهرهای ایشانرا در ضبط آوردند و قلعهها را خراب کردند و ملاحظه بر افتادند و ذکر ایشان چنین بود که تحریر پیوسته است *

حدیث بر افتادن ملاحظه لعنهم الله

سبب فرستادن لشکرها ببلاد و قلاع ملحدستان آن بود که از اول حال و عهد حسن صباغ لعنه الله که قواعد مذهب ملاحظه نهاده است و قانون آن ضلالت وضع کرده و فضای قلاع الموت را معمور کرده و حصار بسررا^(۳) که دار الملک ملحدی بزرگ بود و او را آن جماعت مولانا گفتندی لعنة الله علیهم تتری بمیالنی مالهای خطیر از دیلمان

شده است و هر پادشاه کافر که بر تخت می نشیند مملکت او دوام نمی پاید اگر میخواهید که دولت منکو را دوام باشد و امتداد پذیرد کلمه شهادت بگوید تا نام او در دفتر اسلامیان ثبت شود آنگاه بپادشاهی نشیند همچنان متفق شدند و منکو کلمه شهادت بگفت آنگاه بر کا بازوی او گرفت و او را بر تخت به نشاند و تمامت فرماندهان مغل او را خدمت کردند مگر خیل و اتباع پسران چغتای که تمر د آغاز کردند و عصیان ظاهر گردانیدند و خواستند تا مخفی غدزی کنند و ناگاه مغانه بر لشکرگاه منکو خان زنند و او را بدست آرند و هلاک کنند معتمدان فرستادند به نزدیک منکو خان که چون بتخت نشستی ما را عزیمت آنست که برهم مبارکباد بخدست آئیم و شرط تهنیت بتقدیم رسانیم بدین بهانه سوار بهیاز با استعداد و صلاح بی اندازه از مقام خود کوچ کردند و عزیمت ایشان بران مصمم شد که شمشون بر منکو خان زنند و او را و باتورا هلاک کنند و مقهور گردانند و پادشاهی در ضبط آرند العبد یدبر و الله یقدر حکم و تقدیر آسمانی آن بود که شتربانی از لشکرگاه باتور منکو شترری گم کرده بود بطلب شتر خود روی در بیابان نهاد و بهر طرف میگشت ناگاه در میان لشکرگاه پسران چغتای افتاد چون حال آن لشکر او را معلوم شد هر که او را پرسید که از خیل و خدم کیستی صورت ولخت شتربانان و لشکر پسران چغتای چون یکی بود یکی از امرای ایشان خود را نصبت کرد تا شب در آمد شتربان فرست طلبید و خود را از میان لشکر پسران چغتای بیرون انگذد و بلشکرگاه باتور و منکو خان باز آمد و ازین حال ایشان را اعلام داد چون آن خبر بسمع

الثامن منگوخان بن تولی خان بن چنگیز خان

ثقات چنین روایت کرده اند که تولی پسر کهنتر چنگیزخان بود و شهرهای خراسان را خراب کرد چنانچه ذکر او دو حادثه شهر هرات بتکریر پیوسته است و او را چهار پسر بودند مهتر منگوخان دهم هلاک سوم ارق^(۲) بوقه و چهارم قیلان چون کیک بدوزخ رفت پسران چغتای ملک کردند و ایشانرا اتباع و سوار بسیار بود و بهادشاهی منگوخان رضا ندادند و ابتدای آن حال چنان بود که چون کیک از دنیا نقل کرد جمله مهتران لشکر مغل روی به باتو نهادند که پادشاه ما باید که تو باشی چون از پشت چنگیزخان هیچکس از تو بزرگتر نیست تخت و کلاه و فرماندهی بتو اولیتر بتو جواب داد که مرا و برادر مرا که برکا است درین طرف چندین پادشاهی و مملکت هست که ضبط آن با تصرف و ضبط ممالک چین و ترکستان و عجم دست ندهد صواب آنباشد که عم ما تولی پسر کهنتر چنگیزخان از دنیا در روز جوانی نقل کرده است و از مملکت تمتع نگرفته مملکت به پسر او دهیم و پسر مهتر او منگوخان را پادشاهی به نشانیم چون او را من که با توام بر تخت بفشانم بحقیقت فرمانده من باشم جمله برین رای منقرر کردند چون منگو خان را پادشاهی می نهادند برکا مسلمان بود گفت دولت اهل کفر منقضی

(۲ ن) ارق بوقه و چهارم النج * در دیگر تواریخ نوشته که تولی را هشت پسر بود بدین تفصیل - منگو - تولی - ارتق بوقا - هلاکو - تولی - موکا - بوچک - شکلی *

این حادثه متعجب بماند و دل بر مرگ نهاد چون دید که هیچ مفری و دست آویزی ندارد جز حضرت غیاث المستغیثین دست تضرع در حیل امن یَجِیْبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَا زِدْ وَغَسَلْ پاک بیاورد و جامه پاک بپوشید و پای دران مضموره نهاد چون آن موضع را بپوشیدند آن مسکین در گوشه آن موضع روی بقبله آورد و دو رکعت نماز بگذارد و بذکر کلمه شهادت مشغول شد ناگاه گوشه از آن موضع بشکافت و در شخص با مهابت که صد هزار شپرا از منظر ایشان زهره آب گردد در آمدند هر یکی با حربه آتشین چنانچه شعله آتش از حربهای ایشان گرد بر گرد تخت مغل درآمد و یک شر ازان شراره آتش بقدر سر سوزنی بر رخسار آن جوان افتاد و بسوخت و جراحت کرد یکی ازان در شخص گفت که درین موضع مسلمانی مینماید و آن دیگری روی بدان جوان کرد که تو کیستی جوان میگوید من گفتم عاجزی و سیری و ضعیفی بدست این مغل گرفتار گفتند تو از کجائی من گفتم از ترمذ سر حربه خود در گوشه آن خانه بزدند گوشه آن خانه بشکافت بمقدار دری مرا گفتند بیرون رو من پای بیرون نهادم و خود را در زمین ترمذ یانتم از آنجا که تراقم مغل است تا ترمذ ششماه راه زیادت باشد تا یک بیوقت آن جوان در حدود ترمذ بر سر املاک و اسباب خود ساکن است و هر مرهم که بر سر جراحت آن شر آتش میکند بهیچوجه مندمل نمیگردد و همچنان بر قرار بقدر سر سوزنی می تراود و ترشح میکند سبحان المقدر ما یشاء - ملک تعالی سلطان سلاطین زمان ناصر الدنیا و الدین را بر تخت شهرباری باقی و پاینده داراد *

و متمنامه که از خراسان بپندروستان بتهجارت آمده بود و با کاتب
 این طبقات منهاج سراج در سفر ملتان همراہ بود بدین موضع
 آورده شد تا منظور نظر سلطان سلاطین اسلام گردد این خواجہ
 رشید الدین حکیم چندی تقریر کرد کہ یکی از مہتران مغل کہ
 خیل و خدم و مال و حشم بسیار داشت در زمین قراقرم مغل بدو رخص
 رفت بجهت دهن آن ملعون موضعی بغایت با تکلف مرتب
 گردانیدند و سلاح و مال وافر و فرش و ادانی بسیار کہ با او بود
 نهادند و تخت آراستہ مہیا گردانیدند و خواستند کہ دوست ترین
 کسان او را با او دفن کنند رای زدند کہ از خدم او کدام کس را
 دفن کنند تا مونس او باشد جوانی بود از حدود ترمنہ خراسان
 در طفولیت اسیر آن گبر مغل شدہ بود در اوائل واقعہ خراسان و
 چون ببلوغ رسیدہ و برنا و سرک شد و بمرتبہ رجولیت بر آمد
 بغایت جلد و زبرک و کاروان و با کفایت گشت چنانچہ
 تمامت کلی و جزوی آن ملعون در تصرف او آمد و او را چون پسر
 خوانندہ بود بدین سبب ہمہ اسوال و مواشی و آنچه در ملک او
 بود در ضبط کردہ بود و جملہ خدم و تبع آن مغل در تحت فرمان
 او بودند کہ هیچ یکی را بی اجازت آن جوان بر هیچ چیز آن ملعون
 دست تصرف نبودنی درینوقت ہمہ باتفاق گفتند و ہلاک آن
 جوان را میان بر بستند کہ آن مغل هیچکس را دوست تر ازین
 جوان نداشتی آن جوان را با آن مغل دفن باید کرد غرض
 ایشان آن بود تا او را ہلاک کنند و انتقام فرمان دہی او او را باز
 بخواهند برینمعنی جملہ اتفاق کردند و آن جوان مصلحت در میان

چفتائی و این التماس بر باتو عرض کردند که تحت مغل قبول کند و او پادشاهی به نشیند تا جمله ممثل فرمان او باشند باتو قبول نکرد مکتو خان بن تولی بن چنگیزخان را بنشانند چنانچه بعد ازین بتقریر پیوندد - و بعضی از ثقات چنین روایت کرده اند که باتو در سر و خفیه مسلمان شده بود اما ظاهر نمیکرد و با اهل اسلام اعتقاد تمام داشت مدت بیست و هشت سال کم و بیش آن مقدار ملک راند و در گذشت - رحمه الله ان کان مؤمناً و خفف الله عنه العذاب ان کان کافراً - و او را بر رسم مغل دفن کردند و آن طائفه را معهود است که چون از ایشان یکی در می گذرد در زیر زمین موضعی بقدر خانه یا صفا بنسبت رفعت آن ملعون که بدرزح رفته باشد مهیا کنند و آن موضع را آراسته گردانند بتخت و فرش و اوانی و مال بسیار همانجا با سلاح او و هرچه خاص او بوده باشد دفن می کنند و بعضی از زنان و پرستاران و کسی را که او دوست تر از همه دارد با او در آن موضع دفن می کنند آنگاه پشت آن موضع را می پوشند و بر زبر آن موضع استخوان می گردانند چنانچه هیچ اثر آن موضع نمی ماند و این معهود ایشان بنزدیک جمله اهل اسلام روشن است * و بدینجا حکایتی عجیب شنیده شده است بتقریر پیوسته تا خوانندگانرا اعتباری در کار آخرت بیفزاید و الله اعلم *

حکایت عجیب

روایت از حواجه مقبول القول که او را رشید الدین حکیم بلخی گفتندی سماع انتاده است در سال سه ثمان و اربعین

هیبت و قهر مشاهده کردند دیگر روز ازان امام عذرها خواستند
 و رضا طلبی کردند رضي الله عنه و عن المؤمنین *

السابع باتو بن توشی بن چنگیزخان

پیش ازین بتقریر پیوسته است که توشی پسر مهتر چنگیزخان
 بود چون او بقصد پدر از دنیا نقل کرد از وی پسران بسیار مانده
 مهتر همه ایشان باتو بود او را بجای پدر او چنگیزخان بنشاند و ممالک
 قبائل ترکستان از خوارزم و بلغار و برطاس و صقلاب تا حدود روم تمام
 در ضبط او آمد و در آن دیار جمله قبائل قبیاق و قتلکی و یمک
 و انبری و ارس و چرکس و آس تا بحر ظلمات برنت و جمله او را
 منقاد گشتند و او مرد بس عادل و مسلمان دوست بود و مسلمانان
 بر پناه او مرفه الحال روزگار میگذاشتند و در لشکرگاه و قبائل او
 مساجد با جماعت قائم و امام و مؤذن همه مهیا بودند و در مدت
 ملک او و عهد حیات او هیچ ضرر از فرمان او و اتباع و لشکر او ببلاد
 اسلام نرسید و مسلمانان ترکستان را در ظل حمایت او فراخ بهیار
 و رامن بی شمار بود و هر ولایت که در ایران در ضبط مغل آمده بود
 او را ازان نصیب آمد و گماشتگان او در آن مقدار که قسم او
 بود نصب بودند و جمله بزرگان و لشکر کشان مغل او را منقاد بودند
 و بنظر پدرش توشی می دیدند چون یک از دنیا نقل کرد و
 بدو رخ رفت جمله در پادشاهی باتو متفق شدند جز فرزندان

باری دستها از معارضه برداشتند و نقش تعدی و ایذا بر مخالفه
 معاملات نگاشتند از یک التماس نمودند که امام را بگوی تا بر وجه
 سنت و طریق شریعت محمدی دو رکعت نماز بگذارد تا ما را و ترا
 حرکات نامناسب از در آندی آن عبادت ظاهر گردد کیک فرمان
 دواد که بر خیز و دو رکعت نماز بگذار بجماعت چنانچه سنت دین
 شما است آن امام ربانی رضی الله عنه یکی از مسلمانان را که در
 حوالی او بود بفرزدیک خود خواند و برخاست و سنت ائمه و
 اقامت بنماز جماعت وقتی بانامت رسانید و آیت ائمه و جهت
 از میان دل و جان خلیل وار بر خواند و تحریم نماز و لذتگر الله
 اکبر در پیوست و در نماز شروع کرد و ارکان قیام و قرائت و رکوع و
 سجود باتمام فرائض و منن و آداب بجای آورد و چون هر سجده
 نهاد کیک چند تن را از کفار حاضر کرد تا در وقت سجده آن امام
 ربانی و آن مسلمانان دیگر را که بوی اقتدا کرده بودند زحمت بسیار
 دادند و سر او بر زمین زدند بقوت و با ایشان حرکات فامد کردند
 تا بگر نماز ایشان قطع گرداند آن امام ربانی و عالم مجتبی آن
 جمله تعدی و ایذا را تحمل میکرد و ارکان و شرائط نماز تمام بجای
 آورد و نماز را بهیچ وجه قطع نکرد چون سلام داد روی بآسمان
 آورد و شرائط ادعوا ربکم تضرعاً و حقیة نگاهداشت و بجا از
 برخاسته و بمنزل خود باز رفت حقیعاً و تقدس بقدرت
 کسله و قهر اعدا گداز خود دران مرشبه دردی را بویک موکل فرمود
 که و گس جانش بکارد اجل قطع کرد چنانچه هم در شب بدرخز و نه
 و مسلمانان از ظلم و تعدی او خلاص یافتند چون پسران کیک آن

علیه السلام قطب مدار عالیله شده و لقب او امام نور الدین خوارزمی
 بود علیه الرحمة جماعت ترسیایان و قسینان و طائفه نوینان
 بت پرست از کذب التماس نمودند که آن امام مسلمانانرا حاضر
 کند تا با او مناظره کنند و ترجیح دین محمدی و نبوت او ثابت
 گرداند و الا او را بقتل باید رسانید بحکم این التماس آن امام ربانی را
 حاضر آورد و حضرت و الله بمصمک من الناس در حوالی دین او
 بحر است و ان يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا طوف
 میکرد چون در آن مجلس بذهبت از وی پرسیدند که محمد
 چه کم بوده است بدان کن آن امام ربانی گفت محمد خاتم
 النبیین و سید المرسلین و رسول رب العالمین عرض یحتاج
 بعسرتك آراسته و برش بدواج الم نشرح پیراسته موسی علق
 منقبة او اللهم اجعلني من امة محمد عیسی چارش کوبه او
 مبشرا برسول یأتي من بعدي اسمه احمد آنجماعت کفار گفتند
 پیغمبر آن باشد که روحانی محض بود و بشهوت نسوان تعلق نکند
 و بدان التفات نماید چنانچه عیسی بود محمد را نه حجره و
 چندین فرزند بوده است این چگونه باشد آن امام ربانی گفت
 داود پیغمبر را علیه السلام بود و نه زن بوده است ان هذا أخي له تسع
 و تسعون نعمة و سلیمان صاحب امکن را سیصد و شصت زن در
 نکاح بوده است و یکمزار کذیرک خدمت فرارش او کردند آن
 جماعت کفار از راه تعمد و انکار و مکابره و اصرار نبوت داود و سلیمان
 را علیهما السلام انکار کردند و گفتند ایشان پادشاهان بوده اند آخر
 البصر چون شبنت آن ملاعین فخور تمام داشتند و از حلیه صدق

بود. چنانچه گرگ در گوسفند و آتش در سپند افتد آن نوین بد کیش
 را فرو گرفت و بر زمین زده و نگاه آن خاکسار را خایها بدنندان از بیخ
 بر کند و بقوت آسمانی و بتائید ربانی در حال هلاکش کرد.
 و حدیث دعای مصطفی علیه السلام که در حق پسر ابولهب کرده
 بود * اللهم سلط علیه کلبا من کلابک * در حق این حسین بد فعل
 ملعون ظاهر شد و چنین کرامتی در دین اسلام و سعادت ملت
 حنفی و دولت امت محمدی و اعجاز متابعان سنت احمدی
 را ببخشید تا از شر آن ملعین در کنف عصمت بار بتمعالی بسلامت
 ماندند چون کیک و نویزان مغل و حاضران کفار چنین هیبتی
 و سیاحتی مشاهده کردند از آن اندیشه فاسد رجوع نمودند و دست
 از تعدی مسلمانان برداشتند و آن طمغاج را پاره کردند الحمد لله طی
 نصره الاسلام و جمع الاصنام چون از مدت پادشاهی کیک یکسال و
 نیم گذشت قضای اجل در رسید و کیک بر خوان اجل لقمه مرگ
 در دهان حیات نهان و سبب آن هم آورده شود *

حدیث فوت شدن کیک ملعون

عقبات چنین روایت کرده اند که کیک را مدام جماعت نویزان
 بر ایضای مسلمانان اغرا میکردند و بران میداشتند تا اهل ایمان را
 زحمت میداد امامی بود دران بلاد از علمای اهل اسلام بانواع علم
 طریقت موصوف و صنوف عمل شریعت و فنون دقائق حقیقت
 آراسته ظاهرش بزیور علم و فضل محلی و باطنش بانوار مغوت
 و عمل مضفی در دین اسلام مشار الیه گشته و در سنت مصطفی

یکی از آن نویسان که در بلاد چین و ترکستان صیتی و احمی داشت بنزدیک کیک آمد و گفت اگر میخواهی تا تخت پادشاهی و لشکر مغل بر تو باقی ماند از دو کار یکی بکن یا آنکه تمام مسلمانان را بقتل رسان و یا آنکه توالد و تناسل ایشان را قطع کن مدتی برین نهج کیک را باز می نمود و بدین فساد اغرا می کرد و لطائف حیل می انگیخت و کشتن مسلمانان بسبب کثرت در بلاد چین و ترکستان و تنگت دامت نمیداد و برین قرار دادند که جواب آن باشد که فرمان کیک نافذ گردد تا جمله مسلمانان را خیمی کنند و مجبوب گردانند چنانچه نسل ایشان منقطع گردد و مملکت مغل از خروج و فساد ایشان سلامت ماند چون آن تعمی و ظلم برین وجه در مزاج کیک قرار گرفت و برین وجه پیدار امید فرمانداد تا مثالی بجمله اطراف ممالک مغل از اقصی چین و ما چین تا نهایت عجم و عراق و روم و شام اصدار کنند بر همه فرمان دهان مغلان که باطراف ممالک نصب اند تا برین جمله فرمان را انقیاد نمایند و امتثال واجب دارند چون آن مقال در قلم آمد بنزدیک کیک آوردند و نشان کرد بشتگرف که آنرا الطمغاج می گویند بلغت ترکی پس آن مقال بدان نویسن مغل داد که هم تو این مقال را بکل ممالک تبلیغ کن و درین باب جد تبلیغ نمایی چون آن ملعون خاکساز از بارگاه کیک بیرون می آمد سگی بود که مدام بر درگاه و حوالی تخته و اطراف مویک خاص و مرکب اختصاص کیک می بود و داغ خامگی بر طوق زرین مرصع او ثبت بود سگی که بر هزار شیر غریب و ببر گزین بجمله و جرات تغضیل و ترخیم داشت این مگ در بارگاه کیک

گردیدند و سلطان علاء الدین علیه الرحمة و الخیرة بتصرف و وجه و جهد الفخام اعظم لشکرهاى هندوستان جمع کرد و بر عزمست دفع لشکر مغل بطرف بلال نهضت فرمود و کاتب این حروف منباج هراج دران سفر و غزر در خدمت رکب اهل بود چون رایات اهل عائی بطرف آب پیماء رسید و بر شط آب پیماء متوجه طرف لچه گشت چنانچه پیش ازین در تحریر آمده است و بتقریر پیوسته حشم مغل را چون از آمدن لشکرهاى اسلام معلوم شد و یزک غزاة بتزویک ان بلاد رسید طاقت مقاومت نداشتند از پهلوی حصار اچه نامراد باز گشتند و برفتند و آن قلعه بدو دست لشکر اسلام و عنایت ربانی از شر آن صلاعن بسلامت بماند و الحمد لله رب العالمین علی ذلک •

حدیث گرامت مسلمانی

ثقافت چنین روایت کرده اند که چون کبک در پادشاهی قوت گرفت و بغوا امام خود را که پسران چغتای بودند هلاک کرد و نویزان و بهادران مغل جمله او را مقتول شدند و چند کربت لشکرهاى بی اندازة بطرف چین فرستاد و او را دران بلاد تقوی بر آمد جماعت زهاد کفار چین و بت پرستان تنگت و ظمناج که ایشانرا نویزان میگویند بر کبک استیلا یافتند مدام آنجماعت در ایفای مسلمانان میکوشیدند و اسباب رنج داشت اهل اسلام می انگیزتند تا مگر بنیاد اهل اسلام را بکلی قلع کنند و مستاصل گردانند و نام و نشان مؤمنان را از صحائف آن بلاد محو کنند

پای حصار اچه درآمد و حصار داد و جنگ قائم شد و اطراف
و حوالی اچه خراب گرد و اهل حصار جد و جهد بلیغ نمودند و هر
محافظت حصار جهد بسیار کردند و مغل بسیار بدوزخ فرستادند و
هرچند لشکر مغل و توپان و کفار گوشش میگردند غازیان حصار سر
رخته نگاه میداشتند تا یکی از بهادران نامدار مغل که بطرفی رفته بود
چون بنزدیکه منکوته آمد منکوته را طعنه زدن گرفت که این چه
قلعه است و حصار که تو درگرفتن آن چندین توقف و تانی
میورزی من بیک حمله آن قلعه را بگیرم شب آن مسند شد و
مغل بسیار در سلاح کرد و ناگاه در پاس سوم که وقت آسایش
پاسبان و مرد حصار بود بسر آن رخنه برآمد فضل حقه‌عالی
آن بود که اهل قلعه در پس آن رخنه آب و گل بسیار باهم آمیخته
بودند و لوری و گلزار ژرف کرده زیادت یک نیزه بالا چون بهادر
مغل پای در اندرون رخنه نهاد بزعم آنکه زمین است دران گلزار
انداک و غرق شد اهل قلعه نعره زدند و مشعله بر آوردند و در سلاح
شدند مغلان دیگر باز گشتند و دیگر روز کسان در میان کردند این
بهادر که دوش گرفتار شده است باز دهید تا لشکر از پای قلعه
برخیزد چون آن لعین بدوزخ رفته بود و بآب سیاه و گل تیره فرورنده
باز دادن ممکن نبود اهل قلعه از گرفتاری او منکر شدند فی الجمله
بفضل آنفیدگار تعالی اهبابی مهیا گشت که مسلمانان اچه از
دهت تعدی کفار در ضمان امان بماندند و یکی ازان اسباب آن
بود که چون لشکر مغل پای حصار اچه آمد مسلمانان حصار
قلعه بحضرت دارالملک دهلی حرسها الله بوجه استعانت رفع

بر پشت آن ملعون آمد و دوزخ رفت و خلق خدایتعالی خصوصاً
اعل اسلام از شر آن ملعون خلاص و مخلص یامتنند *

السادس کیک بن اکتای علیه اللعنة

ثقات چینی روایت کرده اند که اکتای را دو پسر بود - یکی
کتن دوم کیک اما کتن که بزرگ بود بعزت افلاج مبتلا گشته بود
و صلاحیت پادشاهی و ضبط ممالک و فرماندهی نداشت تخت
را بپدر خود کیک سپرد چون کیک پادشاهی بنشست جمله
گردنکشان مغل او را خدمت کردند و لشکرها باطراف چین و ایران و
هندوستان و خراسان و عراق نامزد کردند منکوته نوین را بر سر لشکرها
طخارستان و ختلان و غزنین بار دیگر لشکر کش گردانید و او پیروی
بود کشیده بالا و یک چشم از جمله خواص چنگیز خان چون منکوته
بزمین ایران آمد بطالقان و قندز و لوایح مقام خرد ساخت و در
شهر سنده ثلث واردین و ستمانه عزیزمت ممالک سنده کرد و لشکر
آن دیار را بطرف اچه و ملتان آورد و درینوقت تخت هندوستان
بفرود بهاء سلطان علاء الدین مسعود شاه آراسته بود و شهر لوهور
خراب بود و ملک سیف الدین حسن قرغ بملتان بود و در شهر
و حصار اچه هندو خان مهتر مبارک خان فرمان ده بود و والی
از دست خود معتمدان در قلعه اچه نصب کرده بود چون خواجه
صالح کوتوال منکوته با لشکر مغل بکناره آب سنده رسید ملک
سیف الدین حسن قرغ حصار و شهر ملتان خالی بگذاشت و در
کشتی نشست و بطرف دیول و سنده و سیستان برفت و منکوته

حکایت درویشی

و آنچنان بود که درویشی عازفی صافی باطنی بود از حدود خراسان اورا شیخ محمود آتش خوار گفتندی شیخی بمس بزرگوار و درویشی نامدار از سر جان برخاسته و در غم حق بگاسته تن در مشقت داده و سر در جهان نهاده گرد بداد طوف میکرد بموضعی رسید میان دو کوه که از زمین ترکستان ببلاد چین ازان راه می شوند و میان دو کوه در بندها محکم نهاده و نگاهبانان داشته و اصحاب رهن نصیب کرده تا هرکه بطرف چین رود یا ازان بلاد بترکستان آید آنجماعت تفحص حال بکنند و از حال ایشان باخبر باشند چون شیخ محمود آتش خوار بدانموضع رسید جماعت نگاهبانان شخصی دیدند از عادت خلق بیگانه و بصورت ظاهر چون دیوانه اورا بگرفتند که تو فدائی این شیخ محمود گفت آری من فدائی ام هرچند با او الحاح کردند که تو کیستی بگو گفت من همان که شما گفته اید فدائی ام چون بدان سخن قرار نمود اورا بزد یک چغتمای آوردند مسعود بیگ جمله الماک چغتمای بود شیخ محمود را بشناخت اما از خوف چغتمای ملعون هیچ نتوانست که حال شیخ محمود و بزرگی او باز گوید چغتمای ملعون شیخ محمود را گفت که تو کیستی گفت من فدائی ام چغتمای گفت که با تو چه می باید کرد شیخ محمود گفت بفرمای تا مرا تیر باران کنند تا باز هم چغتمای فرمان داد تا اورا تیر باران کردند چون شیخ محمود برحمت حق تعالی پیوست بعد از چند روز دیگر چغتمای در شکار گاه بر شکاری تیر باز گشته می انداخت هم

الخامس چغتای بن چنگیز خان لعنهما الله

چغتای ملعون پسر دوم چنگیز خان مغل بود و او مرد ظالم و سانس و قتال و بد کردار بود و هیچکس از فرماندهان مغل ازو مسلمانان را دشمن تر نبود بخواستی که هیچ آنریده نام مسلمان پیش از بر زبان نراندی مگر ببدی و در همه قبائل او امکان نبود که هیچ کس گوسپند را بر منت مسلمانی ذبح کردی همه مردار کردند و گذارین نماز مجال نبود که هیچ مسلمانی را و پیوسته چغتای بران بودی که مسلمانان را یقتل باید رسانید و از ایشان باید که هیچ باقی نماند و هیچ یک از مسلمانان در نظر او نتوانستی آمد و او مهتر او اکتلی بود چون چنگیز خان را مزاج از که بس قتال و ظالم است معلوم بود او را وصیت بادشاهی نکرد و برادر کهنتر او اکتلی را پادشاهی وصیت کرد و جای باش چغتای هم دران موضع اصل مغل بودی و از ولایات چنگیز خان که در تصرف او آمد او را نصیب معین گردانید و لشکر او باطراف ماوراء النهر و فرغانه و ترکستان بهر موضع بود چنانچه ازان برادرانش توشی برادر مهتر را پیش پدر نمز کرده بود که توشی در مزاج آن دارد که چنگیز خانرا در شکار گاه بکشد چون بسمع پدر رسانید چنگیز خان پسر خود توشی را زهر داد و هلاک کرد و چند سال این چغتای ملعون بر سر قبائل و لشکر هلی خود بود و چون قضای اجالش دور رسید حقتعالی ولی بزرگ از اولیای خود را بر دست او نوبت گردانید تا بسبب آن بدو رخصت *

پرسرگرمی در اثنای تذکیر در عهد دولت اکتای بسیار گفتی
 که خدایا لشکر مغل را بلوهوز زود تر برسان تا برسیدند و اینمعنی
 ظاهر شد چون لوهوز را فتح کردند در ماه جمادی الاولی سنه تسع
 و ثلثین و ستمائه دوم روز از فتح لوهوز جماعت وواة ازتجارخراسان
 و ساوراء القهر گفتند که اکتای فوت شه و اودنیا نقل کرد بعد از
 فوت او چند کورت قبائل مغل تیغ در هم گرفتند و اکبر ملاءین ایشان
 اعم و اغلب بدوزخ رفتند و تفرقه بقبائل ایشان راه یانت و
 برادر زادگان چنگیزخان که ایشانرا پسران اوتکین میگویند
 بخدمت التوتوخان چین رفتند و چغقای و پسران او تمرذ آغاز کردند
 و بسیار بدست یکدیگر کشته شدند لعنهم الله و مدت پادشاهی
 اکتای بن چنگیزخان نه سال بود چون او فوت شد یکسال و نیم
 هیچکس از تکر آن ملاءین بتخت نشست و مهربان مغل چغین
 بود که چون پادشاهی فوت شود یک سال و نیم سوار نشوند و این
 مدت را سه سال شمرند یک سال نیم روز و یک سال و نیم شب
 چون مدت تمام شد زن اکتای ترکیفه خاتون مدت چهار سال بر
 ممالک مغل فرماندهی کرد و درین مدت حرکت عورت چغناچه
 از نقصان عقل و غلبان شهوات آید از وی ظاهر شد اکبر ممالک
 مغل آن حرکت را نگاه کردند و طلب پادشاه ضابط نمودند ترکیفه
 خاتون را در موافقت اکتای روان کردند و پسر او را یتخت نشانند
 لعنهم الله *

صفت به بهشت خرامید فریقی فی الحجة و فریقی فی السعیر چون لشکر مغل شهر لوهور را بگرفتند و خراب کردند و باز گشتند ملک قراقش از حدود آب بیداه بطرف لوهور باز گشت که در شب گریز از لوهور مبالغ مال از زر عین و غیر آن جامدازان ملکی در آب انداخته بودند و آن موضع را نشان کرده بطلب آن اموال باز گشت چون بشهر لوهور رسید آن اموال باز یافت که بدست مغل نیفتاده بود و بعد از رفتن کفار هندوان کوکهران و گبران نیز بلوهور آمده بودند و خرابی میکردند ملک قراقش ایشانرا دریانت و جمله را بدوزخ فرستاد و بسلامت بحضرت دهلی آمد - ملک تعالی اولیای دولت سلطان سلاطین اسلام را منصور و اعدای مملکتش را مقهور دازاد امین *

حدیث فوت شدن اکتای و خرامیدن او بدوزخ

روایت از سلف چندین رسیده بود رضی الله عنهم که چون خروج ترک باشد و جهان را تذک چشمان بگیرند و بلاد عجم و ممالک ایران خراب کنند و لشکر ایشان چون بلوهور رسد دوات آنجماعت روی به نقصان نهد و قوت کفار بعد از آن کم گردد در آن ایام کاتب این حروف منہاج سراج اصلاح الله حاله بقدر هفت ساله بود بجهت حفظ کلام الله بخدمت معلم امام عالی غزنوی رحمة الله علیه میرفت که این روایت ازو سماع افتاده بود - و جماعت ثقات از امام جمال الدین بستاجی رحمة الله روایت کرده اند که در شهر بخارا

خواص و حرم وی ازان حمله از وی جدا ماندند بعضی کشته شدند و شهادت یافتند و بعضی در تاریکی شب و غوغا خود را از پشت اسب درانگذند و در خرابها و گورستانها مخفی شدند و حرم ملک همدان غوغا بموضع پنهان شد و دیگر روز چون اهل شهر و لشکر مغل را از فرار ملک قراقش و بیرون شدن او معلوم شد دل اهل شهر و قلعه بکلی بشکست و مغل چیره شد و شهر را بگرفتند و در هر محلت قتال افتاد و مسلمانان جهاد بسیار کردند اما دو نوج از مسلمانان در آن حادثه جان را کمروار بر میان بستند و دست بشمشیر بردند و تا آن لحظه که یک رگ بر اعضای مبارک ایشان بود و حرکت داشت تیغ بیدریغ می زدند و مغل را بدوزخ میفرستادند تا آنگاه که هر دو طائفه بعد از جهاد بسیار بدولت شهادت رسیدند یکی مبارز اقسنقر کوتوال لوهو بود که در مبارزت و کار زار بر هزار رستم دستان ترجیح داشت با اتباع خون و دم مبارز دیدار محمد امیر آخور که جهاد بسنت و غزا بوجهی دران روز نمودند که روح مطهر علی مرتضی رضی الله عنه از فرادیس جلمان در موافقت همه انبیا و رسول نثار رحمتش میفرستاد با اتباع و فرزندان خود رضی الله عنهم چون لشکر مغل شهر را بگرفت خلق را شهید کردند و اسیر گرفتند اما چندان مغل بدوزخ رفت که در حد و حصر نیاید بقدر سی و چهل هزار مغل با هشتاد هزار اسب بلکه زیادت و هیچکس نبود از لشکر کفار که زخم تیر و تیغ و نارک نداشت و بیشتر از نوینان و بهادران مغل بدوزخ رفتند و طایر بهادر با اقسنقر کوتوال همینزه شد هر دو یکدیگر را زخم نیزه کردند طائر بهادر بدوزخ رفت و اقسنقر شیرو

اختیار الهی قرائش مقطع لوهور بود و تحت سلطنت سلطان
 معز الدین رسیده بود درین وقت چون خبر وصول لشکرهای مغل
 بملتان رسید گیخان برای ناموس چتر بر گرفت و لشکرها جمع
 کرد و مستعد جهاد شد چون خبر جمعیت او بلشکرگاه مغل رسید
 عزیمت کفار بر سمت لوهور مصمم گشت و بدر شهر لوهور آمدند و در
 حصار لوهور استعداد فخریه و سلاح نمود و خلق لوهور با هم یکدل و متفق
 شدند و اکثر ساکنان آن شهر تیار بودند و بجانب بالائی خراسان
 و ترکستان در عهد مغل سفرها کرده بودند و بر وجه عاقبت اندیشی
 هر یک از مغل فائده منده و مثال امان حاصل کرده و بدین استظهار
 در محافظت و خسک حصار با ملک قرائش موافقت نمی نمودند
 و مدد و مدافعت و مقاتلت نمی کردند و لشکر اسلام بواسطه آنکه
 ملوک ترک و غوری از سلطان معز الدین بهرامشاه خائف می
 بودند با هم جمع نمیشدند بدین موجب از طرف دهلی لشکری بدفع
 مغل بزودی متوجه نشد و مدتی بر هر شهر لوهور جنگ قائم
 گشت و لشکر مغل بر اطراف حصار لوهور منجذیق بسیار نهادند
 و بارها خراب کردند و بدان مقدار که ملک قرائش را کشت داد
 مقام نمود و جهاد کرد چون او را حال اختلاف و تفرقه خواطر اهل
 لوهور معلوم شد قاضی و معارف بر سر باره شهر در پناه داشتن
 تقصیر بسیار میکردند ملک قرائش دانست که عاقبت کار او وخیم
 است و محافظت آن شهر از وسع و طاقیت او بیرون است با نوج و
 هشم خود برسم شبخون بیرون آمد و بر لشکر کفار زد و بیک حمله
 صف لشکر مغل را برهم درید و بطرف دهلی روان شد بعضی از

او در ورطه یکی بود از نوینان بزرگ و آن مغل در جنگ میستان
 بدوزخ رفت بفرمان انقای طایر بهادر مهتر و فرمان ده آن طائفه
 مغل شد بجای آن مغل بزرگ که بدوزخ رفت چون از میستان
 بخرامان آمدند اینان نوین و نکودر نوین و لشکرها که بطرف غور
 و خراسان بودند بطرف غزنین آمدند و پیش ازین ملک حسن
 قرلغ را از بدیان مستاصل کرده بودند و با او مالی قرار یافت
 و چند انکه میخواستند که ملک سیف الدین قرلغ را بدست آرند
 میسر نمیشد تا در شهر سده ست و نلذین و ستمانه ناکاه بر ملک
 سیف الدین حسن قرلغ زدند و او منهزم از کرمان و غزنین و بدیان
 بجانب بلاد ملتان و زمین بلاد سده آمد و در آنوقت تخت
 هندوستان بمسلطان رضیه طاب تراها دختر سلطان شمس الدین
 نور الله مرقد آراسته بود پسر مهتر ملک حسن قرلغ بحضرت دهلی
 پیوست و از راه عاطقت ولایت برن بدو مفوض شد مدتی بود
 ناکاه عطف کرد و بی اجازت حضرت بجانب خدمت پدر خود
 باز رفت و چون ملک سیف الدین بدلان سده آمد بلاد غزنین
 و کرمان بدست گماشتگان مغل بماند تا در شهر سده تسع و نلذین
 و ستمانه لشکریهای مغل و حشمهای غور نامزد لوهور گشت و طایر
 بهادر که متصرف هرات و بادغیس بود و دیگر نوینان که متصرفان
 بلاد غور و غزنین و کرمان و طخارستان بودند همه با لشکریهای خود چون
 بلب آب سده رسیدند کبخان ایاز که مقطع ملتان بود و ملک

مافتنی عورت گفت که من هیچ داورئی نداشتم و نکردم خدایتعالی
 صحت بخشید گفتند عالم عالم املی است آخر از تو چه حرکت
 وصل در وجود آمد آن عورت جنا بستن دختر باز گفت و حدیث
 تر کردن انگشت و رسیدن اثر حنا بدندان خود همگان اتفاق کردند
 که دافع آید علت حنا است و همچنان بود که آنحال در میان اهل قلعه
 افتاد و این حدیث منتشر گشت و کار بجائی رسید که هر کرا این
 علت ظاهر میشد جنا در دهان می افکند و صحت می یابست چنانکه
 یک من حنا بمبلغ دو ریست و پنجاه دینار زر سرخ رسید و هر که
 حنا داشت مال خطیر از بهای آن حاصل کرد حق تعالی را لطائف
 بسیار است با بندگان اما اجل را هیچ تدبیر نیست عاقبت ملک
 تاج الدین نیالتکین را بر چشم تیری آمد و یک چشم او برفت
 و بعد ازان ناگاه بر سر برجی جذب میفرمود پایش از جای بشد
 و از بالای قلعه بزیر افتاد و گرفتار گشت و شهید شد و قلعه ارک
 میستان بدست کفار افتاد و خلق را شهید کردند بعد آنکه کفار
 بسیار بدروزخ رفته بود چنانچه پیش ازین بتجربیر پیوسته است
 ملک تعالی سلطان اسلام را در مسند جهان داری بانی و پاینده
 دارک آمین رب العالمین *

حدیث نامزد کردن لشکرهاي

میل بطرف غزنین و لهار

اکنای چون بنخت نشست هشتاد و هشتاد غور و غزنین
 نامزد کرد و طایر بهادر بر در شهر سیستان جلالت بسیار نموده بود

فرمانده بیون بدان موضع آمد. تمام هفصد مزد را دید که بجای
 بحق تسلیم کرده بودند و در ایام هیچ اثر خدایات باقی نمانده بود.
 نعوظ بالله منها . حقه تعالی دولت سلطان مسلمانان را تا انقضای
 در عالم پاینده داراد این حادثه بجهت آن تحریر آمد تا نظران را
 معلوم و میرهن گردد که چون خشم خدایتعالی در آید چنین آثار
 هیامت ظاهر گردد نعوظ بالله من غضبه - ثقات چنین تقریر کرده
 اذن که اعم و اغلب واقعه و یای اهل ارک سیستان آن بود که دهان
 شان درد آغاز می کرد و دندانها جلجان میشد و سوم روز برحمت
 هقتعالی می پیوستند حال زیای اهل قلمه برین منوال بود تا
 نگاه عورتی را از اهل قلمه درد دهان آغاز نهاد چون دم روز دندان
 جنبان شد دختری داشت خرد دختر را پیش خواند و بدشنند و گفت
 ماما امشب دست و پای ترا بدست خود حنا بدمم که فردا روز
 سوم است و هنگام رحلت مادر تو بدین نیت دست و پای دخترک
 را حنا بست و عورات را مسموم است که چون حنا بر دست و پای
 کسی نهند انگشت خود را بزبان زنند تا به آب هفت انگشت
 ایشان ترمی شود و حنا را از آن موضع جلی دیگری برند چون
 دست و پای دخترک حنا بست دل بر اجل بفهاد و بخصمت
 بامداد دندانهای آن عورت بیخ محکم کرده بود و درد
 دهان تمام زایل شده چون روز سوم شد آشنایان و همسایگان او را
 بصحت یافتند و چهارم روز تمام تندرست گشت مردم بتعجب
 همانند و از وی تفحص واجب داشتند که سبب حیات و زوال
 علت دهان و استخکام دهان تو چه بود و چه دارو کردی و کلام عوامان

میستان است در بدان دادند و مدت نوزده ماه در پهلای آن قلعه
 مقام کردند هر چند که کفار مغل جد و جهد می نمودند هیچ وجه
 بران قلعه و شهر دست نیافتند تا رنجیزی ونا بر جماعت مسلمانان
 قلعه غالب شد و کار خلاق بجائی رسید که صد مرد و دویست مرد
 بیکجا موضع که جمع می بودند بیکبار حاشا عن الذنیرین برحمت
 حق تعالی می پیوستند - ثقات روایت کرده اند که شبی اهل قلعه
 تدبیر کردند تا در شب بجهت دفع لشکر مغل کمین سازند و در
 بعضی از تنورهایی دروازه شمالی پنهان شوند و چون بامداد شوه
 از دروازه شرقی حصار مرد جنگ بیرون رود و بجهد مشغول گردد
 چون لشکر مغل روی بدان طائفه غازیان نهند از دروازه شرقی
 بیرون آیند و بر بالای قلعه طبل بزدن چون آواز آن طبل بدان طائفه
 برسد که در کمین اند از دروازه شمالی کمین بکشایند و از پس پشت
 لشکر کفار را آیند و غزایست بکنند برین قرار بقدر هفصد مرد لشکری
 تولکی تمام سلاح از قلعه نیم شب بدان طرف که قرار بود بکمین جایی
 برفتند و قرار گرفتند چون بامداد فرض گذارند و اهل قلعه سلاح
 پوشیدند و از دروازه شرقی بیرون رفتند و جهاه آغاز نهادند و کفار
 مغل از لشکرگاه خود روی بدان مسلمانان غازی آوردند و جنگ
 سخت آغاز شد چون هر دو لشکر بزخم شمشیر و نیزه و تیر در هم
 آمیختند بران قرار شبانه بجهت کشاده کردن کمین طبل حصار فرو
 بکنند يك كرت دو كرت هیچ یکی از مردان کمین بیرون نیامد
 و از آن طائفه اثری پیدان نشد ملک تاج الدین نیالتگین بمعتمدان
 فرستاد که بروید و نگاه کنید که توقف اهل کمین بسبب چیست آن

امیرالمؤمنین المستنصر بالله طاب ثراه بدفع طائفة منغل و لشکری
کفار ملوک اسلام با حشمهای عجم و ترک و کرد و عرب نامزد شد و با
کفار قتال و جهاد بسیار کردند و در همه اوقات فتح و نصرت مر لشکر
اسلام را بود و بهیچ وجه دران عهد لشکر کفار بر اطراف و حوالی
دار الخلافه دست نیافتند و جرماعون ماعون که لشکر کش کفار منغل
بود در حدود قیم و کاشان مقام ساخت و بعضی را بطرف فارس و کرمان
بدوانید از بابک ابو بکر فارس که پادشاه آن بلاد است و برادر براق
حاجب خطائی که فرمان ده کواشیر و کرمان شده بود بطریق
صلح با لشکر منغل بساختند و مال معین مقرر کردند که هر سال
برسانند و آن دو مملکت فارس و کرمان بسبب آن قرار و صلح آرام
گرفتند و از لشکر کفار منغل سلامت ماندند و باقی جمله شهرهای
عراق و آذربایجان و طبرستان خراب شد و همدین عهد لشکری
منغل از طرف ترکستان نامزد بلاد کابل و غزنین و زاولستان شد و
ملک میف الدین حسن قرغ رحمة الله علیه چند کتت چون دید
که استیلائی کفار را جز بطریق خدمت دفع نمیتوان کرد با ایشان
بوجه خدمت پیش باز آمد و شکنگان قبول کرد و ملوک غور و
خراسان همه شکنگان آوردند و از جانب ترکستان طایر بهادر نامزد
بلاد هرات شد و لشکری منغل بطرف بلاد نیمروز رفت و درین
حادثه سیستان و نیمروز کتت دوم در عهد ملک تاج الدین نیالنگین
خوارزمی که در سیستان مکنت و قوت گرفته بود و ذخائر و انبار
تهاده در شهر سده خمس و عشرین و ستمانه لشکر منغل بدلا در نیمروز
رفت و قلعه ارک سیستان را که بر رکن شرقی و شمالی سیستان

و اقبال او دست از ایضا و تعدی مسلمانان بدانند که ایشان برادران و یاران ما اند و قوت سلطنت ما از ایشان ظاهر شد و چه ازین بعد ایشان مسخر ما گشتند خفف الله عنه العذاب - بعضی از ثقات چندی گفتند که اینچنین الطاف و اکرام دلیل آن بود که اکتای بر سر مسلمان شده بود و الله اعلم *

حدیث نامزد کردن لشکرها بطرف عراق و ترکستان

چون اکتای لشکرها بجانب خراسان و عراق فرستاد جرماعون نوین را بر سر آن لشکر فرمان ده کرد چون بطرف عراق آن لشکر برفت بقدر پنجاه هزار مغل و دیگر اجناس بزرگان ترکستان و اسیران خراسان که روی بدان دیار نهادند بقدر صد هزار سوار بود در شهر سنه ثلث و عشرين و ستمائه چون بدان دیار رسیدند خلق آن بلاد و اطراف را چندان قتل کردند که قلم را مجال تحریر آن نباشد جمله شهرهای عراق و جبال (۲) ازان^(۳) و آذربایجان و گیلان^(۴) و ولایت و متمدان که در اطراف بحر خزر امت تا در بند روم و آذربایجان همه نهیب شد و خراب گردانید مگر یک شهر اصفهان را که از اول ظهور چنگیز خان مغل و لشکر او بدیار عراق تا بوقتی که اصفهان کشاده شد مدت پانزده سال بایست چنانچه بعد ازین بتحریر پیوندن بموضع خود و آن لشکر مغل بر عقبه حلوان بگذشت تا حوالی مبدیة السلام بغداد را نهیب کردند و چند کت از حضرت

جمله عقلای عالم و اهل تمییز و خرد برین مزید نتوانند بود که سخن پادشاهانه و حدیث بزرگانه است که از کمال عقل و فرماندهی همین تقاضا کند و هیچ آفریده دست اعتراض بر نماند این فرمان نتواند نهاد اما می باید که اکتای فرمان دهد و اشارت کند که صدق و کذب و صحت و نفاق این دعوی بسجده رجه معلوم و مبرهن گردید اکتای روی بدان نوین بت پرست کرد و گفت که تو زبان مغلی دانی یا ترکی یا هر دو زبان بدانی آن نوین بت پرست گفت که من زبان ترکی دانم و زبان مغلی ندانم اکتای روی بمنان بزرگ کرد که اهل و نسب ایشان مغل خاص بود گفت شما را یقین و روشن هست که چنگیز خان بجز زبان مغلی هیچ زبان دیگر ندانستی همه روی بر زمین نهادند و باتفاق گفتند که سخن همچنین است که چنگیزخان هیچ زبانی دیگر ندانستی مگر زبان مغلی اکتای روی بدان نوین کرد که چنگیزخان این فرمان بکدام زبان بتو رسانیده بمغلی یا ترکی اگر بمغلی گفت چون تو مغلی ندانی بسجده رجه ترا معلوم شد که از چه میگوید و اگر او ترکی گفت چون او ترکی نمیدانست چگونه فرمان رسانید جوابی که از او راجع صدق آید باز گوی تا بران رفته شود آن نوین بت کیخی زشت سرشت ملعون خاموش و خجل بماند چنانچه دم از زبان دوزخی بر نیامد فصاحت شد جمله بزرگان مغل و ملوک ترکستان باتفاق روی بر زمین نهادند که آن فرمان دروغ است و از صدق عاری اکتای آن نوین را گفت ترا بسجده حرمت برادر خود چنگلی سپاست نمیدانم بجای خود باز گرد و بگوی تا چنگلی

یقیناً از دتائی نیکو داشت فرو نگذاشت که آن کبر لعین در
 زمین ترکستان و طمغاج و چین اسمی وصیتی داشت چون مدتی
 صعبین برگذشت و اکبر مملکت مغل جمع شدند اکتای فرمان
 داد تا مجلسی بس با تکلف پادشاهانه چنانچه معهود آنجماعت
 بود با رسم نیکو ترتیب کردند و شرائط آن کار و بار بتقدیم رسانیدند
 پس اکتای بر تخت بقیشت و جمله بزرگان ممالک که حاضر
 آمده بودند پیش تخت کمر بستند و جماعتی که محل نشستن
 داشتند بزانوی خدمت در آمدند پس فرمان داد تا آن نوین را
 باعزاز تمام در بارگاه او حاضر کردند چون بیامد و پیش تخت
 بقیشت اکتای فرمود وقت آنست که فرمان چنگیز خان تبلیغ
 کنی و آنچه فرمان است برسانی تا همه امتثال نمایند آن نوین
 بوی برخاست و فرمان چنگیز خان بروجهی که دعوی کرده بود
 تبلیغ نمود و پادشاه رسانید همگنان روی بر زمین نهادند و باتفاق
 گفتند که فرمان شنیدیم و گردن نهادیم فرمان پادشاه وقت اکتای
 چیست که این فرمان را بر چه وجه انقیاد باید نمود و چگونه می
 باید کرد تا بر انجمله برویم اکتای فرمود که هر دعوی را حجتی و
 بیهانی بید تا صدق از کذب و صحت از سقم پیدا گردد این سخن
 را گواهی از شواهد احوال لازم است اگر راست گردد که فرمان خان
 است لازم باشد که همگنان منقاد فرمان باشند و اگر کذب و دروغ
 و یا انتر کرده است بگفته صاحب غرض خون خلاق و رعایا را
 بدنگان بدروغی ریخته نگردد چون اکتای این سخن بگفت
 حاضران روی بر زمین نهادند که آنچه بر لفظ خان میروند نزد

و ترکستان تا بزمین ایران و عجم تمام مسلمانانرا بقتل رمانی و از ایشان نام و نشان نگذاری اکنون من فرمان چنگیزخان رمانیدم و از گردن خود آن عهده بیرون کردم می باید که تو امتثال نمائی و فرمان برداری کنی و طوائف مسلمانان را مهلت حیات نهی تا ملک ما زوال نیابد چون این فرمان برمانید اکتای پادشاه عادل و عاقل و دانا و هوشیار بود و مسلمان دوست و بفرامت پادشاهانه دریانت که این سخن کذب و دروغ است و روائج دروغ از ادای آن بمشام فرامت میرسد و فرا کرده برادرم چغتای ظالم امت لعنه الله تعالی حالی آن نوین بت پرست را فرمان داد تا منزلی بزرگانه با مراتب نزل و ما یحتاج آنچه از لوازم او باشد مهیا گردانند و فرمود که این فرمان بس بزرگمت و با هیبت و خون بسیار خلق می باید ریخت و هیچکس نیست از ملوک و نوینان و بهادران و جزیبیان^(۳) که نه مبالغ مسلمانان امیر دارد و در اطراف ممالک چین و طمغاچ و ترکستان و ایران و عجم متفرق اند هرینه این فرمان بجمله می بیاید رسانید تا همکنان بر حکم این فرمان بروند اکنون ترا خبر باید کرد تا بجمله ممالک مغل فرستاده شود و نوینان و جزیبیان و بهادران و دیگر ملوک جمع شوند و آن فرمان با هیبت بدیشان رسانیده آید و بر همکنان لازم گردد که فرمان با هیبت ترا انقیاد نمایند پس فرمان داد تا آن نوین بت پرست را بمنزلی که معین کرده بودند فرود آوردند چنانچه در اعزاز و اکرام او هیچ

منه مذکور طخارستان و قندز و طالقان هواله او کرد و ملوک خراسان و غوز و کرمان و پارس که در قلعهها و حصارها باقی بودند جمله بقراقرم بخدمت اکتای رفتند و شخنگان التماس نمودند و اطراف خراسان روی بعمارت نهاد - از مسلمان پروری اکتای حکایت دیگر نقل است آورده شد *

حکایت

بقات چنین روایت کرده اند که چغتای ملعون مدام در ایذای مسلمانان جد می نمود و اسباب می انگلیخت تا بلائی و زحمتی باهل اسلام لاحق گردد و بقیه مسلمانان را قلع کند و مستاصل گرداند چنانچه از مسلمانان بهیچ موضعی علامتی و بقیه نماند در انتشار آن فتنه قصد و کوشش میکرد جماعت مغلان و دیگر نویغان و بهادران را بران می داشت تا از مسلمانان کلماتی و حرکاتی با کتای میروانیدند که موجب زحمت و ضرر اهل اسلام می بود و سبب قمع و هلاک ایشان میشد تا وقتی یکی را از رهبانان بت پرست که بزبان ترکان آن جماعت را نویغان میگویند بران داشت تا بنزدیک اکتای آمد و گفت که من چنگیز خان را در خواب دیدم مرا فرمان داده است تا بتو رسانم و تو که اکتای پسر اوئی و نصب کرده چنگیزخان پهیچ وجه آن فرمان را مهمل نگذاری و از آن پس عدول و امتناع نه نمائی نباید که رضای چنگیزخان در نیابی و آن فرمان آنست که چنگیزخان فرموده است که مسلمان بسیار شده اند و بعاقبت بر انانان ملک مغلان از مسلمانان خواهد بود اکنون می باید که تمامت مسلمانانرا که در کل ممالک ما اند از آنجا که بلاد چین و طمناج و تنکنت

بالشمت زر با نقره دارد یکی از خواص او خدمت کرد و گفت که
 با من یک بالشمت نقره موجود است فرمود آن مسلمانرا بده و او را
 بکوبی تا در حوض اندازد و چون برادرم چغتای اینجا رسد و او را
 ببیند و مطالبه کند آن مسلمان گوید که بالشمت نقره من درین حوض
 افتاده است بطلب آن بالشمت نقره در حوض افتاده ام تا از کشتن
 خلاص یابد آن بالشمت نقره بدان مسلمان داد تا در آب انداخت
 و خود براند چون چغتای آنجا رسید آن مسلمان را در آب دید فرمود
 تا او را بگیرند و از وی مطالبه کرد و گفت چون فرمان آنست که
 هیچ آنریده در آب نرود چرا فرمان را خلاف کردی بر تو کشتن
 واجب آمد آن مسلمان گفت یک بالشمت نقره من در آب افتاده است
 بطلب آن بالشمت درین حوض افتاده ام چغتای فرمان داد تا
 جماعت مغل در آب رفتند و آن بالشمت را طلب کردند چون
 یافتند براند و آن مسلمان بتدبیر و لطف آن بادشاه عادل کریم
 اکتفای خلاص یافت خفف الله عنه العذاب و بسعی او مسلمانان
 بسیار از دست آن ظالم ملعون که چغتای بود خلاص یافتند -
 جماعتی از ثقات چنین روایت کرده اند که در تواریخ ما تقدم و
 ایام سالفه و قرون ماضیه در بلاد ترکستان و ممالک چین و تنگت و
 طمنجاک هرگز بادشاهی کریم تر و نیکو اخلاق تر از اکتفای پامی در رکاب
 نکرده است چون مملکت پدر بروی تراز گرفت و براهران و خانان
 ترکستان کمر بستند و لشکرها ساخته کرد باطراف ممالک فرستاده
 و جرماعون نوین را بطرف عراق فرستاد در شهر سنه خمس
 و عشرين و ستمائه و منگوته نوین را بطرف غزنین فرستاد و در شهر

فرمانداد تا دختران را بنسایمان دهند اگر کسی بخطبت اولاد ایشان رغبت نماید منع نکند و در جمله بلاد مشرق نمازهای جمعه قائم شد و مسلمانان در آن بلاد ساکن شدند و تصبات و شهرهای خود را ماخذند و هر کس برسم شهر خود موضعی عمارت کرد و از مسلمانان درستی اکتای شنیده شده است آورده شد *

حکایت

تقات چنین روایت کرده اند که چغتای مسلمانان را دشمن داشتی و پیوسته در مزاج او آن بود که خون مسلمانان بریزد و هیچ یک را زنده نگذارد و احکامی وضع کرده بود چنگیز خان که جزای بعضی ازان افعال کشتن بودی چنانچه زنا و دزدی و دروغ گفتن و خیانت کردن و هرکرا لقمه در گلو بگیرد او را بکشند و هرکه در آب بزرگ و یا خرد در رود او را بکشند و هرکه برکناره آب روی شوید چنانچه آب روی شسته او در آن آب رود او را بکشند و هرگاه کمتر ازین جمله باشد عقوبت او سه چوب یا پنج چوب و یا ده چوب بزنند اما بشرطیکه او را تمام برهنه کنند و چوب زنند بغایت سخت و محکم این احکام را یسه نام نهاده بزبان مغلی یعنی حکم و فرمان - رزی اکتای و چغتای هر دو برادر براهی می رفتند در صحرائی اکتای پیشتر بود و چغتای در عقب او برقع فرسنگ ناگاه اکتای بحر حوض آبی رسید مسلمانان دران حوض سر و اندام می شست چون اکتای را نظر بران مسلمان انتباه روی بخواص خود کرد و گفت که دروغ آن مسلمان بیچاره همین لحظه بر دست برادرم چغتای کشته خواهد شد تدبیر چیست بعد ازان فرمود از شما هیچ کس با خود

الله عذبه العذاب لجرم بپرکت این نیت بزرگ چون بزرگ عذ دزد
 مسلمانی صلب آمد و تا بدین غایت که تاریخ این طبقات است
 سده ثمان و خمسمین و ستمانه از فرزندان توشی همان یک پادشاه
 مصلحان باقیست - حقتعالی سلطان اسلام را در ارتفاع مدار چ شاهمی
 سالهای بسیار نامتناهی باقی دارد *

الرابع اکنای بن چنگیز خان

چون چنگیز خان در گذشت اکنای را بپادشاهی وصیت کرد
 اگرچه چغتای از اکنای مهتر بود اما چغتای ظالم و تنال بود چون
 اکنای بنخت بنشست وصیت چنگیز خان بجای آورد و تمامت
 خلق تنگت را از زن و مرد بقتل رسانید و از آنجا بطرف ترکستان
 باز گشت و ممالک ترکستان را ضبط کرد و باطراف خراسان و عراق
 و طرف غور و غزنین انواع حشم نامزد گردانید و کارهای مملکت
 بر جاده معدلت و حشم داری و رعیت پروری آغاز نهاد و اکنای
 در ذات خود بغایت کریم و نیکو خلق بود و مسلمان دوست عظیم
 بود بعهد او مسلمانانی که در ممالک او بودند مرفه الحال و با حرمت
 بودند و در تعظیم و فراغت اهل اسلام جد تمام میبود و در دور
 پادشاهی او در جمله شهرهای تنگت و طمغاج و تبت و بلاد چین
 مساجد بنا شد و جمله قلاع و حصنهای زمین مشرق را بجماعت
 امرای اسلام داد و امرائی را که از ایران و توران برده بودند
 در شهرهای ترکستان بالا و زمین چین و طمغاج و تنگت ساکن کرد
 و فرمانداد تا مسلمانان را بلغظ یار و برادر یاد کنند و مغلان و

عزوات جنگ مشقت کفند آن عورات مسلمانان با چنان فضیحتی
مشقت درهم گردانیدند و یکپاس روز همه مشقت می زدند و میخورند
تا بعاقبت شمشیر از ایشان گرفتند و جمله را شهید کردند رضی الله
عنه - و چون توشی و چغتای از کار خوارزم فارغ شدند روی
بقبچاق و ترکستان آوردند و لشکرها و قبائل قبچاق را جدا جدا
مقبوز و امیر میکردانیدند و جمله قبائل را در تصرف آوردند چون
توشی که پسر مهتر چنگیز خان بود هوا و آب زمین قبچاق را بدید
دانست که در همه جهان زمینی ازین نزه تر و هوایی ازین خوشتر
و آبی ازین لطیفتر و مرغزارها و چراگاهها ازین وسیع تر نتواند
بود و در خاطرش خلاف پدر خود آمدن گرفت با مهران خواه
گفت که چنگیز خان دیوانه شده است که چندین خلق را هلاک
میکند و چندین مملکتها را خراب میگرداند مرا صواب چنان می
نماید که پدر را در شکار گاه هلاک کنم و با سلطان محمد قرابتی
کنم و این مملکت را آبادان گردانم و مسلمانان را مده کنم ازین
اندیشه برادرش چغتای را خبر شد پدر را ازین غدر و اندیشه برادر
و عزیمت او خبر داد چنگیز خان را چون معلوم شد معتمدان خود
را فرستاد تا توشی را زهر دادند و بکشند و او را چهار پسر بود - مهتر
را نام باتو بود - و دروم را چغتای - و سوم را سبین - و چهارم را برکا - ثقات
چنین روایت کرده اند که ولادت این بوکا در وقت فتوح بلاد اسلام بود
چون از مادر یزاد توشی پدرش فرمود که این پسر را بدایه مسلمانان
دهید تا ناف او مسلمان برود و شیر مسلمان خورد تا مسلمان بر آید
که من پسر خود را مسلمان کردم اگر این روایت صدق است خففت

الثالث توشی بن چنگیز خان

توشی پسر بزرگتر چنگیز خان بود و بغایت جلد و دلیر مردانه و مبارز بود و عظمت او تا بحدی بود که پدر او ازو خائف بودی - و در مال سده خمس عشر و ستمانه که محمد خوارزمشاه بنهب قبائل ددرخان ترکستان که پسر ثقفین یمک بود رفته بود توشی از طرف طمغاج هم بدان طرف آمده بود و بالشر خوارزمشاه بکشبان روز او را مصاف شده چنانچه پیش ازین در ذکر خوارزمشاه بتقریر پیوسته است درینوقت چون سلطان محمد از کنار جیحون و حوالی بلخ بهزیمت شد چنگیز خان توشی و چغتای را بالشر گران بطرف خوارزم فرستاد تا لشکر بدر خوارزم زفت و جنگ پیوست صلت چهار ماه اهل خوارزم با ایشان جنگ کردند و جهاد نمودند و بعاقبت شهر را بگرفتند و جمله خلق را شهید کردند و همه عمارتها خراب کردند مگر دو موضع یکی کوشک و اخچک^(۲) دوم مقبره سلطان محمد تکش - و بعضی چنان تقریر کرده اند که چون شهر خوارزم را بگرفتند و خلق را از شهر بصحرا آوردند فرمانداد تا زنانرا از مردان جدا کنند و آنچه از عورات ایشانرا در نظر آمد نگاهداشتند و باقی را گفتند تا دو فوج شدند و همه را برهنه کردند و گرد بگرد ایشان ترکان صفل شمشیرها برکشیدند و فرمود هر دو فریق را که در شهر شما جنگ مشیت ذیکو کنند فرمان چنان است که از هر دو فریق

تنگریخان میان ما است او را بکشیم و دل از کار او فارغ کنیم تا ما را در عقب خصمی نماند بدل فارغ روی ببلاد خطا نهمیم دل چنگیز خان برین رای قرار گرفت تنگریخان را بگرفت و فرمانداد تا او را بکشند چون تنگریخان را یقین شد که او را بقتل خواهند رسانید گفت یک سخن من بچنگیز خان بمانید و آن سخن این است که من با تو غدر نکردم و بعهد نزدیک تو آمدم تو با من غدر کردی و عهد مرا خلاف کردی اکنون گوشدار چون مرا بکشی اگر از من خون پدید زنگ چنانکه بشیر ماند بیرون آید بدانکه تو بعد از من بسه روز بمیری چون این سخن بچنگیز خان رسید بخندید و گفت این مرد دیوانه شده است از زخم کشته هرگز خون چون شیر بیرون نیاید یا خود کسی خون پدید ندیده است زود تر او را بقتل بایند رسانید چون جلا د تنگریخان را شمشیر زد خون پدید چون شیر از زخم او بیرون آمد و او هلاک شد چون خبر آن حال عجب بچنگیزخان رسید زود برخاست و آنجا آمد چون راقعه بران جمله دید دلش بزد و قوت از او ساقط شد و سوم روز دلش بطریقید و بدوزخ رفت و وصیت کرده بود که می بابد که تا جمله خلق تنگریخان را از زن و مرد و خرد و بزرگ بکشند و هیچکس را زنده نگذارند چون چنگیزخان بدوزخ رفت اکتای را وصیت کرد ببادشاهی اکتای باز گشت و جمله خلق شهر و ولایت تنگریخان را بقتل رسانید - حقتعالی سلطان سلاطین اسلام را در مسند شاهی بر تخت شاهنشاهی تا غایت امکان پاینده دارد آمین رب العالمین *

و خبر دادند که تمام بلاد چین و طمنغاج و تنگت عاصی شدند و آن مملکت نزدیک است که بمسبب بعد مسامت از دست گماشتگان مغل بیرون رود بواسطه آن خبر دلنگران شد و هم از راه کوه و بلاد بست بازگشت چون بدان بلاد رسید خانی بود در بلاد تنگت مرد بغایت جلد دلیر اورا لشکر بسیار و آلت و عدت بی شمار بود و از غایت کثرت حشم و قوت خدم و رسمت ولایات و وفور نعمت و اموال و خزائن خود را تنگریخان نام کرده بود و چند کورت لشکر مغل بولایت او روانیده و بروی و بر ولایت وی دست نیافته و چند بار مصاف چنگیزخان شکسته بود درینوقت چون چنگیزخان از بلاد عجم و دیار اسلام بازگشت آن تنگریخان با ملوک و امرای خود مشورت کرد که چنگیزخان آمد بارها پیشین با او جنگ کردیم و اورا بشکستیم درینوقت باز آمده است و لشکر او بسیار شده و روی بالتون خان طمنغاج دارد صواب آنست که ما با او صلح کنیم و موافقت نمائیم و با او یکجا بولایت خطا رویم و التون خان را براندازیم رای او و ملوک او برین جمله قرار گرفت و با چنگیزخان صلح پیوست و عهد و وثیقت درمیان آورد چون دلش برین ایتلاف آرام گرفت نزدیک چنگیزخان آمد و لشکر او با لشکر چنگیزخان در آمیخت و روی ببلاد چین و خطا نهادند آبی بود فرا فرم نام ازان آب بگذشتند بر عزیمت نهب ولایت خطا جماعت نویزان و مغلان با چنگیزخان گفتند که لشکر ما بجانب خطا می رود اگر بر ما شکستی باشد لشکر تنگریخان همه خصم ما اند و ولایت او پس پشت ما باشد از مایکی سلامت در ولایت خود نرسد صواب آنست که چون

که ایشانرا آورده بود آواز داد که من آورده ام گفت گناه ایشان چه بود باز گوی گفت ایشان هر دو بر پشت اسب بودند من میگویم و تفحص یافتیم میکردم بدیشان رسیدم ایشانرا در خواب دیدم تازیانه بر سر اسب ایشان زدم که شما گناهکار شدید که در خوابیدید و بگذشتم امروز ایشان را حاضر کردم اقلان روی بدان دو مغل کرد که شما در خواب بودید هر دو اقرار کردند که بودیم فرمانداد که یکی را بکشند و مرادوا در جعد دیگری بگفتند و گرد تمام لشکر بگردانند آنگاه دیگری را بکشند ایشان همه خدمت کردند و در حال آن فرمان بجای آوردند من در تعجب بماندم اقلان جزئی را گفتم که گواه و حجت آن مغل را نبود چون میدانستند که جزای ایشان کشتن خواهد بود چرا اقرار کردند و اگر منکر میشدندی از کشتن خلاص یافتندی اقلان جزئی گفت چرا عجب می آید ترا شما تازیانید چنان کنید و دروغ گوئید مغل اگر هزار جان هر سر آن شود کشتن اختیار کننده و دروغ نگویند که دروغ گفتن کارتان باشد یعنی تازیگان ازین چیزها است که خدایتعالی بلامی ما بر شما فرستاده است - باز آمدیم بذکر تاریخ - چون چنگیز خان بگیری در عقب عراقیان بعد از شکست شدن سلطان جلال الدین منگهنوی بر رفت مدت سه ماه دران کوهها مقام کرد و بشکار میرفت و بجهت آمدن بطرف هندوستان شانه می سوخت اجازت نمی یافت و علامات نصرت بر زمین هندوستان نمی دید و عزیمت آن داشت که مگر از راه لکنوتی و کاسرود بر زمین چین باز رود و چون از علامت شانه اجازت نمی یافت توقف میکرد که ناگاه از طرف طمنناج و تنکف مصرعان برسیدند

راست آمدی - و دیگر آنکه علم شانه گوسهند نیکو دانستی پیوسته
 شانه بر آتش نهادی و میسوختی و علامات شانه برهن طریق درمی
 یافتی بخلاف شانه شناسان بلاد عجم که در شانه نظر کنند - دیگر آنکه
 چنگیز خان در عدل چنان بود که در تمام لشکرگاه هیچکس را امکان
 نبودنی که تازیانه افتاده را از راه برگرفتی جز مالک آنرا و دروغ
 دزدی در میان لشکر از خود گمن نشان ندادی و هر صورت را که
 در تمام خراسان و زمین عجم بگرفتندی اگر او را شوهر بودی هیچ
 آفریده بدو تعلق نکردی و اگر کدوئی را بر عورتی نظر بودی که شوهر
 داشتی شوهر آن عورت را بکشتی آنگاه بدو تعلق کردی و دروغ امکان
 نبودنی که هیچکس بگوید و این معنی روشن است *

حکایت

در شهر سمنان عشر و ستمانه کاتب این طبقات منهای
 مراچ را که از تهرای بطرف غور باز آمده شد در قلعه سمنان که
 آنرا خول مانی گویند ملک حسام الدین حسین عبد الملک و
 دیده آمد ناگاه برادرش ملک تاج الدین حبشی عید للملک که او را
 خسرو غور لقب داده بودند و فکر او پیش ازین تحریر یافته
 است از طرف طالقان بایازت چنگیز خان بغور باز آمد این
 حکایت از وی سماع افتاد او گفت وقتی ما از نزد یک چنگیز خان
 بیرون آمدیم و هر خرگهی نشستیم اقلان جزیبی که من با او آمده
 بودم با چند نوین دیگر حاضر بودیم و بزرگتر آن همه اقلان جزیبی بود و
 مغل را بیاروند که درین بوقت یتاق گرد بر گرد لشکر هر دو در خواب
 شده بود اقلان جزیبی گفت ایشانرا کدام مغل آورده است آن مغل

حدیث مراجعت چنگیز خان بصاحب ترکستان و رقتن او بدوزخ

ثقات چنین روایت کرده اند که چنگیز خان بوقتی که در خراسان آمده بود پنجاه و پنج ساله بود مردی بلند بالا قوی بغیت شگرف جثه موی روی کشیده سپید شده گربه چشم در غایت جلالت وزیرکی و عقل و دانائی و هیبت و قتال و عادل و ضابط و خصم شکن و دلیر و خونریز و خونخوار و ایلمعنی بر همه عالمیان ظاهر است که او را چندین معنی عجیب بوده است - اول آنکه مکر و استدراجی داشت گویند بعضی از شیاطین با او یار بودند و هر چند روز او را غشی افتادی و دران بیهوشی هر خبری بر زبان راندی و آن حال چنان بودی که در اول ظهور این حادثه او را افتاده بود و آن شیاطین مستولی او را از فتوح خبر دادندی آن جامه و قبا که در روز اول داشته بود و پوشیده همان جامه و قبا را در جامه دانی نهاده و مهر کرده با خود می گردانید و هرگاه که او را آن حال پیدا میشد و هر حادثه و فتوح و عزیمت و ظهور خصمان و شکست و گرفتن ولایت که خواسته بودی همه بر زبان اورفتی یک کس جمله در قلم گرفتی و درخریطه کردی و مهر بران نهادی چون چنگیز خان بهوش باز آمدی بیک را بروی میخواندندی و بران جمله کار میکردی و اعم و اغلب بلکه تمام آن بودی که

پای آن قلعه آمدند و بجنگ پیوستند و مدتها جنگ کردند چون دیدند که گرفتن آن حصار از غایت استحکام و مردان دلیر ممکن نیست مدت پانزده ماه بنشستند والله اعلم و کار بر اهل حصار بواسطه قلت علوفه تنگ آمد تا علوفه و گوشت بود خرج میکردند چون ازین بابت علوفه نماند کار بجای رسید که هر که کشته میشد و یامی مرد گوشت او میخوردند تا بحدیکه هر کس مرده و کشته خود بجهت قدید کردن و خوردن نگاه میداشتند - و بعضی چنان تقریر کردند العهده علی الرادی که در قلعه اشیار زن مطربی بود مادری داشت و کنیزی مادرش بمرده مادر را قدید کرد و کنیزکش بمرده او را هم قدید کرد و گوشت هر دو بفروخت چنانچه او را ازین دو مردار دریهت و پلجاء دینار زر عین حاصل شد عاقبت او هم بمرده چون مدت پانزده ماه برآمد دران قلعه بقدر سی مرد ماندند محمد مرغزی را بگرفتند و شهید کردند و سر او را بنزدیک لشکرگاه مغل انداختند بر امید خلاص خود چون لشکر مغل آن حادثه را بدیدند بیکبار جنگ پیش بردند و قلعه را بگرفتند و جمله را شهید کردند و در نیمدت قلاع غرجستان را همه بکشادند و دل از قتال فارغ کردند چنانچه در شهر سنه تسع عشر و ستمائه جمله قلاع غرجستان کشاده گشت - ملک تعالی ابواب نصرت و ظفر بر بندگان دولت سلطان ناصرالدین و الدین ابو المظفر محمود بن السلطان مفتوح داران بمحمد و آله اجمعین *

آنها باز گشمت و طرف غور و خراسان آمد *

حدیث اشیار خرجستان و دیگر قلاع

تغات چنین روایت کرده اند که چون چنگیزخان از پشته نعمان طالقان عزیمت غزنین کرد و بقعه و ائقال و خزانه همالجا بگذاشت و بر ژرنها و درهائی خرجستان رفتن گردونها ممکن نبود بصبب جبال و اسیات و مضائق و اههای دشوار چون لشکر مغل بطرف غزنین آمد و با آن بله و گردونها اندک سواری بود بجهت محافظت و قلاع خرجستان بخراسان نزدیک بود چنانکه قلعه رنگ و بندار و قلعه بلروان و قلعه لاغری و قلعه سناخانه و قلعه سنکه و قلعه اشیار و این قلاع بیشتر آنست که طاقها است در روی کوهها چنانچه بازار بر اهل قلاع بیار و چشمهای آب از پیشگاه طاق قلعه بیرون می آید و در قلعه اشیار امیر غرجه بود بس عیار و جلد نام او امیر محمد مرغزی چون در لشکرگاه مال بسیار بود و اسیر بیحد و اسپ پدشمار محمد مرغزی با مرد بسیار از قلعه اشیار برفت و چندانکه امکان داشت گردونهای زر و نعمت از لشکرگاه مغل بگرفت و اسیر بسیار را خلاص داد و اسپ بسیار بدست آورد یکدو کرت ازین جنس دلیری می کرد و عیاری می نمود چون چنگیزخان از ولایت کبری بجانب ترکستان شد و پسر خود اکتای را بطرف غور فرستاد و اکتای میان فیروزه کوه و غزنین آن زمستان مقام کرد و لشکر بهر طرف فرستاد چنانچه بتقریر انجامیده است ایله نوین را که امیر ده هزار مرد منجیقی بود نامزد حصار اشیار کرد و آن جماعت

بود در سنه عشرين و ستمائده - روز يكشنبه از دوازده راه بر قلعه تولك
 كمين كشادند و جنگهاي قومي كردند و درهاي تولك در آنروز سرد
 بصيار از كفار كشته شدند و بازگشتند و چون كانر مغل از خراسان بازگشته
 بودند و جبال غور و خراسان از آنجماعت خالي شده ملك قطب الدين
 بر عزيمت هندوستان با ديگر ملوك غور چنانچه ملك سراج الدين
 عمر خروش از ولايت حار و ملك سيف الدين همه با او موافقت
 كردند و با اتباع روان شدند از قضای آسمانی فوجی از حشم كفار
 مغل درين حال نامزد تاختر خراسان شد و هر سر آن لشكر مغلی
 بود بزرگ نام او قزل منجق بخراسان در آمدند و از طرف هرات
 و احقرار پهای قلعه تولك آمدند و هر مسلمانانی را كه در قلعه
 یافتند شهید كردند و اسیر گرفتند و خبر رفتن ملك قطب الدين با ديگر
 ملوك غور و اتباع و لشكر ایشانرا معلوم شد و در عقب لشكر غور بر آمدند
 و بر لب آب ارغند لشكر غور را در یافتند كه بر لب آب ارغند پل می
 بستند تا لشكر و اتباع و بنها بگذرانند ناگاه لشكر مغل به ایشان رسید
 ملك سيف الدين با لشكر خود بدامن كوه پناه گرفت و سلامت پماند
 و بطرف كوه غور بازگشت و ملك سراج الدين عمر خروش بچنگ
 پایستاد شهید شد و ملك قطب الدين حسن بچیل بسوار با يك
 اسب خود را بر آب زد و با اندك مرد بیرون آمد و بقی جمله
 امرای غور و سرخیان و مبارزان و عورت همه شهادت یافتند و همشیرگان
 و خواهر زادگان ملك قطب الدين همه شهادت یافتند و لشكر مغل

سنگ و گارد میکشند تا جمله را شهید کردند رضی الله عنهم و دوم (روز) امتداد جنگ کردند و ملک قطب الدین در شب آن جنگ فرموده تا جمله سنگهای گران در حوالی خاکریز قلعه بر روی کوه چندان کرده بودند که با سیب بچه از موضع خود زائل شود و بغلطن زیادت صد سنگ آسیا و دست آس در سرچوبهای گران بر سر هر چوب یک دست آس کشیده بودند و بریسمان آن چوبها بکنگرهای حصار باز بستند و جمله مرد حصار بدو قسم فرموده نصفی بر سر باره در پس کنگرها مخفی شده و نصفی بیرون قلعه در پای باره در پس سنگها پنهان گشته و فرموده بود تا آواز دمامه حصار بر نیاید می باید که هیچکس خود را ظاهر نکند همبرین قرار جمله مهیا شده بودند چون بامداد لشکر کفار بیکبار از خرد و بزرگ کافر مغل و مرقد با سلاح تمام از لشکرگاه روی بقلعه نهادند چنانچه زیادت از ده هزار سرگار بود که بالا آوردند و مسلمانان ایشانرا فرصت داده بودند تا زیادت دو تیر پرتاب بر روی قلعه بر آمدند و هیچکس از مسلمانان ظاهر نشدند چون میدان کفار و مسلمانان بقدر صد گز زمین و کوه ماند از بالای قلعه دمامه بزدند غازیان و مبارزان و مفردان و سرهنگان نعره زدند و سنگها و دست آنها با چوب و رسن بپریدند و بغلطانیدند حق تعالی چنان خواست که از جمله لشکر کفار یک تن سلامت نماند یا کشته شد یا خسته گشت از بالای قاعه تا پای قلعه از مغل و مرقد تمام بهم باز خفتند و مبلغی از اکابر نوینان و بهادران مغل بدو رخ رفتند و باقی برخاستند و از زیر پای حصار نقل کردند این نصرت بغضل حق تعالی و وعده کان حقا علینا نصر المؤمنین روز پنجشنبه

مسلمانان بیع و شری میگرد همانجا آن مسلمانان را بگرفت و بکشت مگر آنچه خدا بید تعالی کسی را حیثیات بخشیده بود و هر کسی که با خود سلاح و کار و ظاهر داشت اول سلاح او را میگردانند آننگاه او را میکشند - بدینجا حدیفی و پندی ناظران و عوانندگان زاست و آن این است که - پهبسالاری بود نشاپوری مردی تمام مبارز و جلد او را فخرالدین محمد از زر بگرفتند از جمله خدم حبشی نیز بهر بود در وقت بحصار سیفروند بخدمت ملک قطب الدین بود او نیز در میان لشکر مغل زنده بود و خرید و فروخت میکرد و در ساق موزه خود کردی داشت بر سر دشمنه مغلی که با او سودا میکرد و آن فخرالدین را خواست تا بگیرد فخرالدین دست در کار زد و از ساق موزه برگشید آن مغل دست از وی برداشت و پای بکوه باز نهاد و بدست بحصار باز آمد و عظمت آنست که مرد را در همه حال باید که از کار محافظت خود غافل نباشد در موضعی که با خصم همکلمه یا با دشمن هم نشین باشد حزم خود نگاهدارد از جهت بکار آمدن خود بی سلاح نباشد بانی معتبر عصمت حق تعالی است تا کرا نگاهدارد - ثقلت چنین روایت کرده اند که دو یست و هشتاد مرد معروف سرخیل مبارز بدست کفار مغل گرفتار شدند و چون چنین چشم زخمی باهل اسلام رسید از غفلت در هیچ خانه نبود که غزائی نبود چون چنین حادثه شد نویغان مغل رسل در میان کردند که مردان خود را باز خرید ملک قطب الدین اجابت نکرد چون مغلانرا معلوم شد که این غدار باهل قلعه در نخواهد گرفت دیگر روز جمله مسلمانان که تعمیر شده بودند ده گان و پانزده گانرا برهم بستند و یزغم شمبیر و

و پدیده و امیر بی شمار پهای قلعه سیف رود آمدند و لشکرگاه کردند و بچنگ پیوستند و چون ملک قطب الدین فرصتی یانته بود و حوضها عمارت کرده و غله ذخیره بسیار جمع آورده بالشکر مغل قتال بسیار کردند و کوشش وافر نمودند هر چند کفار جد و جهد بیشتر نمودند کار قلعه محکمتر و غازیان دلیر تر میگذشتند درین کورت دو ماه دیگر قتال کردند و در بندان بداشت و بیپسوجه بر قلعه دست نیافت بعد ازان کفار روی بطرف مکر و خداع آوردند و از در صلح در آمدند و حدیف موافقت در میان انداختند و چون خلق مدتی زحمت حصار دیده بودند بطمع زر و جامه و مواشی ارزان بر صلح راضی شدند و ملک قطب الدین خلق را از صلح با کفار بصیغار منع میکرد فاما خلق عاجز گشته بودند و بعضی را اجل رسیده بود ازان منع هیچ نائده نکرد بعاقبت صلح شد بران قرار که اهل قلعه سه روز در میان لشکرگاه آیند و بضاعتی که دارند بپارند و بفروشدند و زر و نقره از بهای آن ببرند و آنچه باید از مواشی و جامه موپینه بخرند و به فروشدند و بعد از سه روز لشکر کفار از پای قلعه کوچ کنند چون صلح مقرر شد و خلق قلعه بضاعتی که داشتند جمله بلشکرگاه ملاعین بردند و دو روز هر بیع و شری که بایست بکردند و هیچ یک از مغل کافر و غیر آن کس را زحمت ندادند چون شب سوم کفار مرد با سلاح در زیر سنگها و جامها و پالان های چاروا و در لورهای کهنه لشکر خود پنهان کردند چون بامداد شد سوم روز خلق از بالا فرود آمدند و در میان لشکرگاه با ایشان مختلط شدند بیکبار طبل و نعره زدند و هر مغل کافر و مرتد که با

قطب الدین چون آنحال معلوم کرد مردان اهل قلعه را نماز دیگر جمع کرد و قرار داد که فردا بامداد جمله عورات و اطفال را بدست خود بکشند و در قلعه بکشایند و هر مرد با یک شمشیر برهنه از اطراف درون قلعه پنهان شوند و چون کفار بقلعه در آیند جمله مسلمانان یکدل تیغ در نهند و میزنند و میخورند تا جمله بدولت شهادت برسند همبرین جمله عهد بستند و دل پر شهادت نهادند و این معنی در همه باطنها قرار گرفت و خلق یکدیگر را وداع میکردند تا نماز شام حق تعالی و تقدس در رحمت بکشد و بکمال کرم خود ابری فرزندانش تا بر بالا و اطراف و حوالی جبال تا نیم شب باران رحمت و برف ببارد چنانچه از لشکر کفار و غازیان حصار صد هزار فزاید و گریه از تعجب عنایت باری تعالی بر آمد خلق حصار که دل از جان برداشته بودند و دست امید از حیات شسته و تشنگی پلچاه روز کشیده و درینمدت شربت آب سیر نیچشیده از پشت خیمها و سایه بانها بطبخ ضروری چندان برف بخوردند که تا مدت هفت روز دود با آب دهان از حلق ایشان بر می آمد چون لشکر مغل آن مدد آسمانی بدیدند و عنایت آفریدگار مشاهده کردند دانستند که اهل قلعه ذخیره آب یکماه بلکه دو ماهه جمع کرده اند و فصل تیر ماه بآخر آمده است هرآنکه در فصل زمستان آمدن برفها متواتر خواهد بود دیگر روز از پای قلعه برخاستند و بدوزخ رفتند تا سال دیگر سده ثمان و عشرین رستمائه چون نوشد باز لشکر مغل از خراسان و غزنین و میستان باطراف جبال غور آمدند بعد از حادثه جلال الدین خوازمشاه فوجی از حشم مغل بامتمداد تمام سوار

و جمله مواشی غور از همه اجناس بدست کفار افتاد و اهل غور از درمی چهار دانگ شهادت یافت ملک قطب الدین با لشکر خود دران قلعه پناه جست منکوته نوین و قراچه نوین و الیر نوین با لشکر انبوه بیای آن قلعه آمدند و چون ایشان را معلوم شد که اهل قلعه را آب اندک است در پای میفرود لشکرگاه نصب گردانیدند و جنگ در آغاز بدند و مدت پنجاه روز بران قلعه جنگهای سخت کردند و از جانبین مسلمانان بسیار شهید شدند و کانون بی شمار بدوزخ رفتند و در حصار مواشی بسیار بود آنچه امکان قدیده داشت بکشتند و قدید کردند و باقی بقدر بیست و چهار هزار و چهار مید و اند از بی آبی بمردند همه را از باره قلعه بیرون انداختند بر خاکریز قلعه در روی کوه تمام روی بقدر چهل گز آن مردار چاروا بگرفتند که یک گز کوه پیدا نبود و اهل قلعه را فرمان شد تا از آب علوفه هر روزه وظیفه معین کردند میدی را نیم من آب و یک من غله و وظیفه ملک یک من آب برد نیم من بجهت خوردن و نیم من بجهت وضو ساختن و در قلعه هیچ اسپى نماند مگر یک اسپ خاصه ملک که آب وضوی ملک در وجه آن اسپ بود در طشت جمع شدی تا آن اسپ بخوردی چون مدت پنجاه روز تمام شد جماعتی که بر محافظت حوض آب نصب بودند خبر دادند که در حوض یکروزه آب بیش نمانده است شخصی از قلعه بیرون رفت و لشکر مغل را ازین حال خبر داد ملک

هندوستان کرد در سال سنه عشرين و ستمائه و حصار تولک بمصلحت ماند و بعد ازان این کاتب را دو کورت اتغاق سفر قهستان انگاه بوجه رسالت کورت اول در سنه احدى و عشرين و ستمائه و کورت دوم در سنه انتمی و عشرين و ستمائه هس در شهر قلث و عشرين و ستمائه از جهت ملک رکن الدین بختیار نزدیک ملک تاج الدین نیالتکین رفته شد و از جهت تاج الدین درین سال هم برسالت رفته شد نزدیک بادشاه قهستان بطرف بنسه سیستان و بعد ازان باطراف هندوستان آمده شد تاج الدین نیالتکین بتولک آمده اهل قلعه تولک او را خدمت کردند ایشانرا بسیستان برد و در واقعه سیستان همه شهادت یابند و آن قوم آنجا بماندند امیر تولک هنیر الدین محمد بن مبارک بود او نزدیک کیانخان رفت و تا امروز آن قلعه فرزندان او دارند و الله اعلم *

ذکر و نافع قلعه سیفرود

حصار سیفرود که محکمترین قلاع جبال است و بنیاد آن قلعه سلطان بهاء الدین محمد سام بن حسین نهاده است پدر سلطان غیاث الدین و منیر الدین طاب ثراهم - چون سلطان محمد خوارزمشاه از طرف بلخ بطرف مازندران رفت فرمانداد تا ملک قطب الدین آن قلعه را عمارت کرد و مرصع افک بود بر بالای قلعه یک حوض پیش عمارت نفوانست کرد بعد ازان فرمان بدو ماه لشکر مغل در آمده و پیش مجال عمارت نماند دران حوض بقدر چهل روزه آب بجهت اهل قلعه جمع کرد لشکر مغل باطراف غور در تاخت

امام جمال الدین خاڑنچی گوید رحمة الله عليه •
 گفتیم حبشی نیزه در این خسران چیدست
 با تولکیان شکنجه و زندان چیدست
 گفتا که منم کفشگر و نیقو سگ
 سگ دزند و کفشگر که در انبان چیدست

رحم الله الماضین و ایدام دولته السلطانیة چون تولکیان از حشم و رعایا استزادت پذیرفتند و بروی خروج کردند و اورا بگرفتند و قلعه تولک و حبشی نیزه در را بدست ملک قطب الدین باز دادند و ملک قطب الدین بدان قلعه آمد و پسر خود ملک تاج الدین محمد زابراں قلعه نصب کرد و خال این کاتب که منهاج سراج است و امم او قاضی جلال الدین مسجد الملک احمد عثمان حاکم نشاپوری بود خواجه و متصرف بود چون حبشی نیزه در بدست ملک قطب الدین آمد مدتی اورا مقید داشت بعاقبتش اجازت داد تا بقلعه فیوار رفت و آنجا ملک اصیل الدین نشاپوری بود اورا بگرفت و شهید کرد و چون قلعه کالیون بدست کفار آمد اهل قلعه تولک که قرابتیان خواجه بودند در شهر سنه سبع عشر و ستمانه پانزده سرخیل هم از قرابتیان با هم بیعت کردند و خواجه را شهید گردانیدند و پسر ملک قطب الدین را بخدست پدر باز فرستادند و در مدت چهار سال با کفار جهاد بعینار کردند و این کاتب که منهاج سراج است درین چهار سال درغزوات با اهل تولک موافقت می نمود که همه اقربا و اخوان بودند و بعاقبت از دست کفار سلامت ماند چون اهل تولک بر ملک قطب الدین عاصی شدند ملک قطب الدین عزیمت

قلعه را داشتند و بر بالای قلعه در سنگ خاره خانها است که آنرا ارشی گویند و امیر نصر تولکي بر پای قلعه چاهي بآب رسانیده است دور چاه بقدر بیست گز در بیست گز باشد در سنگ خاره هرگز آب آن چاه کم نشود بکشش و پایاب هم ندارد و قلعه بس محکم است میان غور و خراسان چون سلطان بدر بلخ آمد حبشی نیزه ور با لشکر تولک ببلخ باز آمد و خدمت درگاه اعلی در یافت او را فرمان شد تا بتولک باز رود و کار قلعه و استعداد جنگ مغل مرتب کند چون باز آمد اول سال سنه سبع عشر و ستمانه چند کورت سوار مغل پدای قلعه آمد و در حوالی بدوانید و در شهر سنه ثمان عشر و ستمانه فیقو نویں که داماد چنگیزخان بود و چهل هزار سوار مغل و دیگر اصناف داشت با لشکر پدای قلعه تولک آمد حبشی نیزه ور از روی مالی قبول کرد و از قلعه فرود آمد و او را خدمت کرن و بقلعه باز گشت و حبشی نیزه ور آن مال که قبول کرده بود براهل تولک قسمت کرد و بعنف بستد و آن حبشی نیزه ور در جوانی اول عهد سلطان خوارزمشاه مردی مفرد بود نشاپوری مسیحی دوز در خراسان و خوارزم مدل او نیزه ورمی نبود و بکرات از لفظ او شنیده شده است که اگر بر روی زمین بر پشت بازخم و چوبی بدست گیرم چهار مرد نیزه ور را از خود دفع کنم فی الجمله عظیم نیکو مرد بود و او را خیرات بسیار است و صدقات بی شمار در زیلوقت جهت قسمت مال کل خلق تولک از روی مستزید شدند و در مطالبه آن زحمت دیدند یکی از افاضل دران وقت بیتی گفته است چون لطیف بود آورده شد تا در نظر پادشاه اسلام آید و اهل بلاد تولک را بدعا یان دارند خواجه

مشهور و ستمانه که اقلان جزایی با حشم های مغز بدر شهر آمد و بیعت
 و اند روز جنگ های قوی کردند و بی مراد باز گشتند خلق فیروزه کوه
 با ملک مبارز الدین شیرازی خلاص و خروج کردند مبارز الدین
 بصورت بلعه بالا رفت و آن قلعه بود بر شمالی مشرق شهر بر سر
 کوه بلند و شامخ و بران موضع در عهد سلاطین غور یک قصر بزرگ
 پیش نبود و رفتن ستور بران ممکن نبود اما درین عهد که ملک
 مبارز الدین شیرازی آن قلعه را معمور گردانیده بود و در دور سر
 آن کوه باره بر کشید و راه قلعه چنان کرده بود که شتر با بار بران قلعه بر
 رفتی و مرد هزار را امکان مقیم بودی چون میان اهل شهر فیروزه
 کوه و ملک مبارز الدین مخالفت افتاد و مبارز الدین در قلعه بالا رفت
 اهل شهر بخدمت ملک قطب الدین حسن طاب ثراه مکتوبات
 نوشتند و آمدن او را استدعا نمودند ملک قطب الدین با لشکر خود
 در فیروزه کوه رفت و پسر عم خود ملک عماد الدین زنگی فعلی را
 در فیروزه کوه نصب کرد و این حال در شهر سنه ثمان عشر و ستمانه
 بود چون لشکرهای کفار از غزنین با اکتای بطرف غور آمدند
 یگفوج منافعه بر فیروزه کوه براند ملک عماد الدین زنگی را در
 شهر سنه تسع عشر و ستمانه شهید کردند و خلق شهر را بشهادت
 رسانیدند و مبارز الدین از قلعه بیرون شد و بطرف هرات آمد آنجا
 شهید شد و شهر فیروزه کوه تمام خراب گشت اما قلعه تولک ملک
 مبارز الدین حبشی نیزه و راز جهت سلطان محمد خوارزمشاه طاب
 ثراه ملک تولک بود و قلعه تولک حصارى است معلق با هیچ کوه
 پیوند ندارد و بنیاد آن قلعه از منوچهر است و ارشن تیر اندازان

قیوار قلعه آمدند و این قیوار قلعه است در حصانت و متانت
و استحکام از قلعه کالیون قوی تر و حال محکمی آن قلعه باندازه
است که ده مرد آن را محافظت تواند کرد و میان قلعه قیوار و
کالیون بعد صحت ده فرسنگ باشد چنانچه هر دو قلعه در نظر
یکدیگر بودندی اگر بیهای کالیون سوار بیگانه آمدی بروز بود و
بشب آتش کردندی اهل قلعه قیوار را معلوم شدی و اگر بیهای
قلعه قیوار آمدی همین حکم داشتی طولن جزئی و ارسلانخان
فیالق مدت ده ماه درهای قلعه قیوار مقام داشتند و بجهت قلت
علوه نهایت تنگ آمدند آنجماعت را از ذخائر قلعه کالیون
ما بحتاج معاش آوردند تا چند روز در حوالی آن قلعه مجال
مقام یانند و شخصی از قلعه قیوار در میان لشکر طولن جزئی
فرود آمد و از حال اهل آن قلعه خبر داد که تمام هلاک شدند
و در تمامی قلعه هفت مرد بیش زنده نیست و ازین هفت
چهار یا پنج رنجور اند آنگاه کفار سلاح پوشیدند و قلعه را بگرفتند
و آن هفت کس را شهید کردند رضی الله عنهم و رضوا عنه و این
حوادث در اواخر شهر سنه تسع عشر و ستمائه بود حال آن دو قلعه
که در خراسان و غور ازان محکم تر نبود این بود که بتقریر پیوسته -
ملك تعالى سلطان سلاطين اسلام را در مسند شهر یاری عالم باقی و
پابنده داراد آمین رب العالمین *

حدیث واقعات غور و غرجستان و فیروزه کوه

اما شهر فیروز کوه که دار الملک جلاطین غور بود در شهر سنه سبع

ثقات روایت کرده اند که درباهی درپای منگ حصار کالیون در اندرون
 باره مغل مانده بود مدت هفتماه آن رویه را راه نبود که بیرون
 رفتی محافظت لشکر مغل بدینمقام رسیده بود چون مدت یکسال
 از دربندان حصار بگذشت معدی جزئی بلشکر مغل از در سیستان
 بخراسان آمد و پدای قلعه کالیون بار دیگر لشکر مغل ضم گشت و رنجوری
 و با بر اهل قلعه استیلا یافت و بیشتر از خلق هلاک شدند بصیب آنکه
 نخیله قلعه گوشت قدید و پسته بصیار بود که پسته خراسان همه از
 حوالی کالیون باشد بواسطه خوردن گوشت قدید و پسته و روغن
 آن خلق قلعه رنجور میهدند و پای و سر آماس میکرد و در
 میگذشت چون مدت دربندان حصار آن طائفه شانزده ماه بگذشت
 آدمی پنجاه بیش نماند ازینجمله بیست کس رنجور پدای
 آمانیده و می کس تندرسست یکی ازان طائفه از قلعه بیرون رفت
 و بلشکر مغل پیوست و حال خلق قلعه باز گفت چون طائفه کفار
 را از حال اهل قلعه بتحقیق انجامید جمله لشکر مغل در سلاح
 شدند و روی بقلعه نهادند و اهل قلعه دل برشهادت خوش کردند
 و تمامت نعمت قلعه از زر و سیم و جامهای نقال و آنچه قیمت
 داشت همه را در چاههای قلعه انداختند و بسنگهای گران قلعه
 هر آنرا بینپاشدند و باقی آنچه بود باتش بسوختند و در قلعه
 باز کردند و شمشیر برکشیدند و خود را بگفار زدند و بدولت
 شهادت رسیدند و چون قلعه کالیون فتح شد جماعتی لشکریان که
 پدای قلعه و لخب طخارستان بودند چنانچه طولان جزئی و ارسلانخان
 فیائق بانواج لشکر مغل بحکم فرمان چنگیزخان پدای قلعه

ژسد که یارۂ حصار بر سر آن سنگ است و بلندی آن سنگ بقدر
 یکمزار ذرع یا زیادت باشد و روی آن سنگ بمثل دیوار است که
 بر رفتن هیچ جانور بران ممکن نکردد مگر حشرات ارضی را و بران
 سنگ سخن بقدر چهار تیر پرتاب یا زیادت باشد و هفت چاه آب
 دران قلعه در سنگ خاره حفر کرده اند و در هر یک چندان آب
 زاینده باشد که هرگز بخرچ نقصان نگردد و در میان قلعه میدانی بص
 بزرگ بود و پسران ابوبکر که پهلوانان سلطان محمد بودند و دو پهلوان
 نامدار با دو ژنده بیغان کارزار کوتوالان آن قلعه بودند - ثقات چنین
 روایت کرده اند که هر دو برادر در رجولیت و عیاری نامدار و امیران
 حصار بودند و هر دو برادر در بلندی قامت چنان بودند که وقتی که
 دست در رکب سلطان محمد زده بطوف میرفتند سر ایشان از سر
 سلطان محمد برابر بودی و درین حوادث اخذیار الملک
 دولتیار طغرانی که یکی از فرماندهان مملکت خوارزمشاهی بود
 هم در آن قلعه آمده بود چون سوار کافر بیای کالیون آمد در قلعه
 مرد و سلاح بسیار بود محمد خوارزمشاه ده یازده سال آن قلعه
 و قلعه نیوار که در مقابل اوست در بندها و زحمت داده بود تا آنرا
 بدست آورده و از مرد و سلاح و ذخیره مشحون گردانیده چون با
 کفار جنگ آغاز کردند و مبالغ مغل بدوزخ رفت و شب و روز
 بقتال و دفع کفار مشغول شدند و کار دلیری اهل قلعه بجائی
 انجامید که لشکر مغل را بشب خواب از خوف ایشان ممکن نبود
 کفار گرد بر گرد تمام حصار دو باره - ساختند و دو دروازه نهادند و
 روی در قلعه و باره مقابل نهادند و مرد پاس بشب معین گردانیدند -

مراتب گفتندی خواجه در غایت ثروت و احترام درین کورت از شهر هرات را چند روز نگاهداشت و ملک مبارز الدین شیرازی از حصار فیروزه کوه منهنز بهرات باز آمد اورا سر لشکر هرات ساخته بودند - چنین روایت کنند که چون هرات درین کورت بکشادند این ملک مبارز الدین مرد خوب و پیر و خوش منظر بود در میان شهر موار شد و سلاح پوشیده یا برگستوان و نیزه گرفته جهاد میکرد تا شهادت یانت و الله اعلم بحقائق الحوال *

حدیث فتم قلعه کالیون و فیوار از لشکر مغل

چون از کار هرات فارغ شدند و هرات را خراب کردند لشکر مغل تونوج شدند یک فوج بطرف سیستان برنت سعدی جزبی و دیگر نویمان بزرگ بزر آن لشکر و یک فوج دیگر بیای حصار کالیون آمد و در دور قلعه لشکرگاه کرد و آن قلعه حصنی است که در دنیا با استحکام آن حصار موضعی نیست چه در بلندی و رفعت و چه در حصانت - و لفظ کتب استادان که در علم مسالک و مسالک جمع کرده اند بدین وجه ذکر آن قلعه آورده اند که احصن حصون الدنیا و احسنها کالیون حصار بیست که از پای شهر هرات تا بیای آن قلعه هر که روان شود بیست فرسنگ روی در بالا و رفعت می باید رفت تا بیای آن حصار رسد و چون بیای آن حصار رسیده شود یک فرسنگ در بالا بیاید رفت تا بیای سنگ آن قلعه

فرمود تا برف. صلیب رفتند و بجز پشته بلاد غزنین و کابل بطرف
 ترکستان و کاشغر باز رفت و از کبری پسر عین زمستان اکتای را
 با لشکرهای مغل بطرف غور و خراسان فرستاد و اکتای بموضع
 آمد میان غور و غزنین که آنرا پل آهنگران گویند نزدیک فیروزه کوه
 آنجا لشکرگاه کرد و سعدی جزیبی و منکده جزیبی و جده نوین
 دیگر را با لشکرگران نامزد سیستان کرد و ایکه نوین را که منجذیقی
 خاص چنگیزخان بود و ده هزار مغل منجذیقی در خیل او بوده
 اند نامزد حصار اشپار غرجستان کرد. و الجی نوین را نامزد جبال
 غور و هرات کرد فی الجمله بهر طرف از اطراف غور و هرات
 و خراسان و سیستان شکنگان و حشما نامزد شد و تمامی زمستان
 این انواع حشم مغل که باطراف رفته بودند قتل کردند چون خبر
 کشتن شکنگان بچنگیزخان رسیده بود فرمان داد که آن خلق را
 من گشته ام از گجا زنده شدند درین کورت فرمان چنانست که هر
 خلق از تن جدا کنند تا زنده نشوند برین جمله همه شهرهای خراسان را
 بارند یگر خراب کردند و لشکری که بدر سیستان رفته بود سیستان را
 بچنگ بگرفتند و در هر کوی و خانه جنگ بایست کرد تا بر خلق
 دست یابند که مسلمانان سیستان از زن و مرد و خرد و بزرگ جمله
 جنگ کردند از کار و تیغ تا همه کشته شدند و عورات همه شهادت
 یابند و لشکری که بدر هرات رفته بود در هرات خواجه بود چنانچه
 بتحریر پیوسته است اورا خواجه فخرالدین عبد الرحمن عیسانی^(۲)

حدیث وقائع بلاد خراسان کورت دوم

چون سلطان جلال الدین خوارزمشاه لشکر مغل را در حدود بامیان و غزنین چند کورت منہزم گردانید و چنگیزخان روی بجلال الدین آورد و بطرف سنده آمد و خبر آن فتح بجملة شهرهای خراسان برسد شنگان مغل بہر شہر و قصبہ کہ بودند ہمہ را بدوزخ فرستادند و در ہر موضعی متغلبی پیدا شد چون چنگیزخان سلطان جلال الدین را بلب آب سندہ منہزم گردانید و ماور بہادر را با اکنای بغزنین فرستاد تا شہر غزنین را خراب کرد و خلق را از شہر بیرون آورد و شہید گردانید و بعضی را اسیر گرفت و چنگیزخان از کنار آب سندہ در عقب عراقیان مسلمان کہ لشکر بسیار و مرد بیشمار بود بطرف کبری رفت و قلاع کبری و کوه پایہا را بکشاد و مسلمانانرا شہید کرد و مدت سہ ماہ بولایت کبری مقام کرد و از انجا رحولان بخدمت سلطان سعید شمس الدنیا و الدین طاب ثراہ فرستاد و بدان عزیمت می بود کہ لشکر بطرف هندوستان آورد و از راہ فراجل و کسرود بزمین چین بتزرد نامہ چند انچه شانہ میدسوخت و میدید اجازت نمی یافت کہ بزمین ہند آید اما اورا از طرف طمغاچ مسرعان خبر آوردند کہ خانان تنکت و طمغاچ عصیان آوردند و آن مملکت نزدیک است کہ از دست او برود بضرورت از کوه پایہ کبری مراجعت کرد و آن کوهها ہمہ برف گزرتہ بود

بر لفظ مغلي دزد باشد و این معنی بر لفظ او بسیار میریزت که
 خوارزمشاه پادشاه نبود دزد بود اگر او پادشاه بودی رسولان و بازرگانان
 مرا نکشتمی که بانزار آمده بودند که پادشاهان رسولان و بازرگانان را
 نکشند فی الجمله چون از من پرسید که قوی نامی از من بخواهد
 ماند من روی بزمین نهادم و گفتم که اگر خان مرا بجان امان دهد
 يك كلمه عرضه دارم فرمود که ترا امان دادم گفتم نام جانی باقی
 ماند که خلق باشد چون بددگان خان جمله خلائق را بکشند نام چگونه
 باقی ماند و این حکایت که گوید چون من این کلمه تمام کردم تیر
 و کمان که در دست داشت بینداخت و بغایت در غضب شد و روی
 از طرف من بگردانید و پشت بطرف من کرد چون من آثار غضب در
 ناصیه نامبارک او مشاهده کردم دست از جان بشستم و امید از حیات
 منقطع گردانیدم و با خود یقین کردم که هنگام رحلت آمد از دنیا
 بزخم تیغ این ملعون خواهم رفت چون ساعتی بر آمد روی من
 آورد و گفت که من ترا مرد عاقل و هوشیار میدانستم بدین سخن
 مرا معلوم شد که ترا عقلي کامل نیست و اندیشه ضمیر تو اندکی
 پیش نه پادشاهان در جهان بسیار اند هر کجا که پای اسپ لشکر
 محمد اغزی آمده است من آنجا کشش میکنم و خراب میکنم دامن
 بانی خلائق در اطراف دنیا و ممالک دیگر پادشاهانند حکایت
 من ایشان خواهند کرد و مرا پیش او قربت نماید و از پیش او
 دور افتادم و از میان لشکر بگریختم و خدایتعالی را حمد و ثنا
 گفتم و از آنجا خلاص یافتم الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن رینا
 لغفور شکور •

خسته و شکسته نشد چون بزمین رسیدم جمعی را بتعجیل بدوایتید
 که آن شخص را زنده بیارید و بهیچ وجه زحمت مدهید بحکم آن
 فرمان چون مرا نزدیک تولی بردند در من نظر کرد و فرمود که بنگرید
 تا هیچ زخمی دارد و چون هیچ زخمی نبود فرمود که توجه کسی از
 جنس آدمی یا پری یا دیو یا فرشته یا تعویذی از اسمای الغ تنگری
 داری بصدق بازگویی تا حال چیست من روی بر زمین نهادم و گفتم
 که من آدمی بیچاره ام از جنس دانشمندان و دعا گوین اما یک
 چیز با من بود گفت با توجه بود روی بر زمین نهادم و گفتم که
 نظر چون تو پادشاهی بر من افتاد بدان معادت در عصمت بمانم
 تولی را این عرض داشت من موافق افتاد و بنظر رضادر من نگریخت و
 فرمود که این شخص مرد عاقل است و دانا لائق خدمت چنگیز خان
 باشد او را تیمار می باید داشت تا بدان خدمت برده شود فرمان
 داد تا مرا بیکی ازان مغلان محترم سپردند چون از فتوح بلاد
 خراسان فارغ شد مرا با خود بخدمت چنگیز خان برد و قصه
 یازگفت و بخدمت چنگیزخان قربت تمام یانتم و مدام ملازم درگاه
 او بودم پیوسته از من اخبار انبیا و سلاطین عجم و ملوک ماضی می
 پرسید و میگفت محمد علیه السلام از ظهور من و جهانگیری
 من هیچ اعلام داده بود من عرض داشتم احادیثی که در خروج ترک
 روایت کرده اند بر لفظ او رفت که دل من گواهی میدهد که
 تو راست میگوئی تا روزی در اثنای کلمات مرا فرمود که از من توی
 نامی باقی بخواهد ماند در گیتی از کین خواستن محمد اغزی
 یعنی سلطان محمد خوارزمشاه برین لفظ می گفت و اغزی

تا آن شهر را آبادان کند - حقتعالی سلطان اسلام را باقی دارد •

حکایت

حکایتی برین موضع لائق است آورده شد از وقایع آنوقت در شهر سنده
 اثنی عشرین و ستمائمه کاتب این طبقات منهاج سراج را اتفاق سفری
 افتاد که داعی دولت سلطان معظم است باسم رسالت از غور باشارت
 ملك سعید رکن الدین محمد عثمان مراعی طاب مرتده بطرف تهستان
 برای اصلاح راه کاروانها و امن بلاد چون بشهر قاین وصول بود
 آنجا امامی دیده شد از اکبر خراسان که او را قاضی و حید الدین
 پوشنجی گفتندی رحمه الله آن امام تقریر کرد که من در حادثه شهر
 هرات بودم هر روز بر موافقت غازیان سلاح می پوشیدمی
 و بر سر باره رفتمی و کثرت سواری نگاهداشتمی روزی در میان
 جنگ و غوغا بر سر باره شهر هرات بودم با سلاح تمام از خود و
 جوغن و غیر آن نگاه های من از سر باره خطا کرد لیجانب خندق
 در انتادم چنانچه سنگی یا کوهی بر روی خاکریز می غلطیدم و
 بقدر پنجاه هزار مغل مرتد دست به تیر و سنگ بر من میداشتند تا
 غلطان میان لشکر کفار انتادم بدست جمعی که بجنگ در پای نصیل
 و روی خاکریز و میان خندق آمده بودند گرفتار شدم و این حادثه
 بر موضعی بود که توای پسر چنگیز خان در مقابل آن خیمه نصب
 کرده بود بر کنار خندق و لشکر مغل در نظر او جنگ میکردند چون
 من از باره بقدر بیست گز بر روی خاکریز تا قعر خندق که چهل
 گز دیگر بود غلطان فرود آمدم حقتعالی بعصمت خود مرا
 نگاهداشت که هیچ زخم بمن نرسید و هیچ عضو از اعضای من

را با لشکر گران بطرف خوارزم و قبیچاق و ترکستان فرستاد و
 تولی را با لشکر بسیار بطرف شهرهای خراسان نامزد کرد و
 اکتای را با خود نگاهداشت در شهر سده سیع مشهور و ستمانه تولی
 از پشته کوه نعمان روی بطرف مرو نهاد و آن شهر را بگرفت و خلق را
 شهید کرد و از آنجا بطرف نساپور رفت و شهر نساپور را بعد از جنگ
 بسیار بگرفت و بانتهام آنکه داماد چنگیز خان بدان موضع کشته
 شده بود خلق آن شهر را تمام شهید کردند و شهر را خراب کرد و
 دیوارهای شهر را پست کرد و جفت گل بر بست و بر شهر براند
 چنانچه آثار عمارت آن شهر باقی نماند چون ازان شهر و اطراف
 و نواحی فارغ شد از آنجا بطرف هرات آمد و بر در شهر هرات
 لشکرگاه کرد و جنگ پیوست و بر هر طرف منجذیق نهاد و ملکه
 شمس الدین محمد جرجانی و ملک تاج الدین قزوینی و دیگر امرا
 که در شهر بودند مستعد جنگ شدند - اما ثقات چندین روایت
 کرده اند که هر سزگ منجذیق که از شهر بر لشکرگاه مغل راست
 میکردند در هوا رفتی و بر همان شهر فرود آمدی شهری که سلطان
 محمد خوارزمشاه در مدت یازده ماه بردران شهر مقاتله کرد تا فتح آن
 او را مسلم شد در مدت هشت ماه لشکر مغل آنجا مقام گزید و آن
 شهر را که صد سکنه بود بگرفت و خلق را شهید کرد - ثقات چندین
 روایت کرده اند که ششصد هزار شهید در ربع شهر در شمار آمدند بدین
 حساب بیست و چهار لکه در چهار طرف شهر از مسلمانان شهید شدند
 رضی الله عنهم و رضوا عنه و چون تولی عزیمت بازگشتن کرد بمغزی
 را از آن اسیران آزاد کرد و ایشان را شحذه داد و بگذاشت و فرماندهان

و شاخ می بریدند و در پای قلعه می انداختند و یا خلق چنان می نمودند که آن دود را انباشته خواهیم کرد و بصد سال آن دود انباشته نشود از ژرفی چون بلای آسمانی و قضای ربانی نازل شده بود پسر رئیس ولج در میان لشکر منغل افتاد و ایشانرا دلالت و رهنمونی کرد بر راهی که یک پیاده سبک و توانستی رفت در میان کمرهایی آن کوه طاقهای سنگ است بمان صغیر در مدت سه شب و روز مردم منغل را می برد و درون طاقها پنهان میکرد تا چون مردم انبوه بر بالای قلعه برفت روز چهارم آن بوقت صبح نمره زدند و تیغ در جماعتی گرفتند که دروازه حصار را محافظت میکردند تا دروازه را از سرد خالی کردند و لشکر منغل بالای قلعه رفت و تمام مسلمانان را شهید کرد و دل ازان مهم نارغ گردانید و بالای قلعه ولج ایشان را فرمان شد تا پهای قلعه فیوار قانس آمدند و در بندگان داد نصر الله المؤمنین و دهر الکافرین •

حدیث کشاده شدن شهرهای

خراسان و شهادت اهل آن

ثقات چندین روایت کرده اند که چنگیزخان را چهار پسر بود مهتر را توشی^(۲) نام برد و کهتر از او را چغتای نام بود و سوم را اکتای و چهارم را که کهتر از همه بود تولی نام بود چون چنگیزخان از ماوراء النهر عزیمت خراسان کرد توشی و چغتای

(۲ ن) توشی - تومی - در دیگر تواریخ جوچی نوشته

الدین پیش آن لشکر باز رفت و مصاف داد و ایشانرا بشکست
 و منهزم گردانید و کافر بسیار بدوزخ فرستاد و چند بار دیگر لشکر مغل
 می آمد و منهزم میشد و در لشکر سلطان جلال الدین اعراف بسیار
 بود همه مردان کار و سواران کارزار خونخوار. آن طائفه اعراف^(۵) را بجهت
 غنائم با عجمیان خوارزمی خصومت شد لشکر اعراف از سلطان جدا
 شدند و بطرف دیگر رفتند سلطان با لشکر ترک بماند چون
 نيقونوبین مغل شکسته نزدیک چنگیز خان باز رفت چنگیز خان
 از هشته نعمان بافوج و حشم که با او باز بودند روی بغزنین نهاد و با
 سلطان جلال الدین منکبرنی و ملکخان هرات و دیگر ملوک خوارزمی
 که با او بودند بر لب آب سنده مصاف کرد سلطان جلال الدین
 و لشکر اسلام شکسته شد و بر لب آب سنده زدند مسلمانان بعضی
 فرار شدند و بعضی شهادت یافتند و بعضی اسیر گشتند و اندکی
 از آب سنده سلامت بیرون آمدند *

حدیث کشاده شدن و لنخ و طخارستان و قلعه‌های بامیان

چون بفرمان چنگیز خان ارسلانخان فیالتق مسلمان بالشرک
 خود و طولان جزئی مغل بپای قلعه و لنخ رفتند مدت هشت ماه
 آنجا بنشستند و چون آن قلعه از هیچ طرف راهی نداشت لشکر
 مغل را فرمان داد تا از اطراف و حوالی آن کوه پایها درخت

(۴) اعراف - اعراب (۵) ن - حرابی - خوری

رفته بود چون هوا گرم شد روی بطرف غزنین نهاد و خبر سلطان جلال الدین منکبرنی از خراسان رسید که بطرف غزنین می آید شهاب الدین الب وزیر با صلاح الدین کوتوال در خفیه غدیری اندیشه کرد و بزمی مهیا گردانید و ملک محمد خنز پوست را بضيافت و بزم طلب کرد و آن ملک غازی را صلاح الدین کوتوال بزنم کرد شهید کرد و آن لشکر که جمع کرده بود همه متفرق گشتند - و در سال سنه سبع عشر و ستمائه ملک خان هرات از پیش لشکر مغل بغزنین آمد و از آنجا بطرف گرمسیر باز آمد بر عزیمت سیستان و از میان راه رضی الملک را ولایت پرشور داد چون رضی الملک بغزنین آمد بر عزیمت پرشور اهل غزنین او را نگاه داشتند و بعد ازان رضی الملک بطرف پرشور رفت و لشکر عراق که آنجا بود رضی الملک را منهنز کردند چون از آنجا باز گشت سپهسالار اعظم پسر عماد الدین بلخ که امیر لشکرها بود رضی الملک را بگرفت و نگاهداشت ناگاه سلطان جلال الدین منکبرنی و ملکخان هرات بغزنین رسیدند و لشکر بسیار از ترک و امرای غوری و تازیك و خلج و غیره بخدمت ایشان جمع شدند و از غزنین بطرف طخارستان راندند و لشکر مغل که در پای حصار زارلستان بود آنرا منهنز گردانیدند باز چون خبر آمدن سلطان جلال الدین منکبرنی و ملکخان و جمعیت لشکر اسلام بچنگیز خان رسید فیقونوین را که داماد او بود از هرات و خراسان بطرف غزنین نامزد کرد و چون بحدود بدوان رسیدند سلطان جلال

رضي الله عنهم و رضوا عنه - حق تعالی پادشاه ما را در مسند پادشاهی مخلصه دارا آمین •

حدیث آمدن سلطان جلال الدین خوارزمشاه

بغزنین و وقایعی که او را آنجا روی داد

چون سلطان محمد خوارزمشاه نزدیک ملک اختیارالدین محمد بن علی خز پوست غوری فرمان فرستاد تا از هرشور که اقطاع او بود بغزنین آید و او مرد کزبان و دلور و مبارز و ضابط بود و مدت ۵ سال نصرکوه طالقان را از لشکر خوارزم نگاهداشته بود و در خراسان و غیر مشهور و مذکور گذشته اهل او از ملوک کبار غوریان بود چون بغزنین آمد از اطراف لشکر اسلام روی بدو نهادند و در حضرت غزنین لشکر بسیار جمع کرد چنانچه بقدر صد و سی هزار سوار جرار تمام سلاح در عرض آمد و عزیمت بران مصمم گردانید که لشکر مرتب گرداند و منافعه بر چنگیزخان براند که در پشتة نعمان لشکرگاه داشت و او را مقهور گرداند مدام در تربیت لشکر و استعداد چشم می بود و اکابرو معارف خوارزم که از خدمت سلطان محمد جدا افتاده بودند نزدیک او آمدند و شهاب الدین (اب) که وزیر ممالک غزنین و غور بود و از جهت خوارزمشاه بغزنین آمد و در غزنین کوتوالی بود که او را صلاح الدین گفتندی از قصبه گردگان بفرمان سلطان محمد چون محمد علی خز پوست لشکر جمع کرده بود و ملک خان هرات در وقت فرار بطرف سیدستان

که پدای آن قلعه آمده بودند و بر آن قلعه دست نمی یافتند و اسکن
 فتح بود چنگیز خان بجهت گرفتن آن قلعه از آب جیحون عبیره کرد
 و در بشته نعمان و بیابان کعب که میان بلخ و طالقان است مقام
 نمود چون کار بر اهل نصر کوه تنگ شد دل بر شهادت نهادند و
 دست امید از حیات شسته پیش از حادثه فتح آن قلعه و رسیدن
 بدرجه شهادت سه ماه جمله باتفاق یکدیگر جامها کبود کردند و
 هر روز بمسجد جامع قلعه حاضر می شدند و ختم قرآن میکردند و
 تعزیت خود میداشتند و بعد از تعزیت و ختم یکدیگر را وداع
 میکردند و سلاح می پوشیدند و بجهاد مشغول میگشتند و مغل بسیار را
 بدوزخ میفرستادند و بعضی ازان طائفه شهادت میرسیدند چون
 شدت مقاتلات آن غزاة بچنگیز خان رسید از بشته نعمان پدای
 قلعه آمد و بجزگ پیوست و بر یکطرف قلعه که دروازه بالا بود خندقی
 در سنگ حفر کرده بودند بزخم سنگ منجذیق باره آن موضع را
 بگردانیدند و خندق را انباشته کردند و بقدر مد گز کشاده گردانیدند
 و لشکر مغل را مجال گرفتن قلعه ظاهر شد اما چنگیز خان از غایت
 غضب سوگند بمعبود خود یاد کرده بود که آن قلعه را سواره بگیریم مدت
 پانزده روز دیگر جنگ کرد در راه راست کرد تا آن قلعه را بگرفت
 چون سوار مغل در قلعه راند از اهل قلعه بقدر پانصد مرد عیاره جنگی
 گره بسته از طرف دروازه کوه طالقان بیرون آمدند و بر لشکر
 مغل زدند و صف ایشان برهم دریدند و بیرون رفتند چون دره و لورها
 نزدیک بود بعضی شهادت یافتند و بیشتر بمسافت بیرون رفتند
 چنگیز خان آن قلعه را خراب کرد و جمله خلائق را شهید گردانید

تاج الدین حبشی عبد الملک از کفار روی تافت و با ایشان بقتال مشغول شد و بغواب شهادت رسید همدربین مال لشکر مغل با اقلان جزئی بدر شهر فیروزه کوه آمدند و مدت بیست و یکروز جنگهای سخت کردند و بران شهر دست نیافتند نامراد مراجعت کردند و چون فصل زمستان بود برف بر قبائل غور باریدن گرفت و لشکر مغل از خراسان روی بمارراء النهر نهادند و آن لشکر که در غور بود بقدر بیست هزار سوار بود در مدت هشت ماه و چند روز پدای قلعه نوجی از ایشان بتاختی غازیان قلعه تولک و این داعی که منهای سراج است در میان غازیان با کفار جهاد میکردند چنانچه کفار را امکان نزدیک شدن قلعه و حصار نبودی رحم الله الماضین مدت هشت روز آن بود که تمامت روز لشکر مغل زیر پای حصار می گذشت - ثقات چنین تقریر کرده اند که اسیران مسلمانان بدست کفار چندان بودند که برای خاصه چنگیز خان دوازده هزار دختر بکر برگزیده بودند و با خود میبردند خلتصم الله من ایدیهم و دستر الکفار بقهره و قدرته •

حدیث عبور کردن چنگیز خان

ملعون از آب جیحون

چون ربیع الاول سنه ثمان عشر و ستمانه در آمد لشکرهای مغل کرت دیگر نامزد اطراف خراسان و غور و غرجستان شد و چون لشکرهای مغل را گذر بر قلعه نصر کوه طالقان می بود و غازیان آن قلعه رجولیت و جان پاری می نمودند و این حدیث بسمع چنگیز خان میرسید و لشکری

کرد و از آنجا لشکرهایی مغل بطرف خراسان و غور و غزنین فرستاد و هر لشکر که بطرف خراسان و غور می فرستادند ممبر ایشان بر نصر کوه طالقان می بود عیاران از نصر کوه فرود می آمدند و بر انواع حشم مغل میزدند و اشتر و مواشی باز می ستدند و بسیار مغلانرا بدوزخ میفرستادند چون از جهاد طالقانیان فارغ شد مبالغ نوج از لشکر مغل نامزد حصار نصر کوه شدند و حصار را گرد پیچ کردند و جنگ قائم شد و اقلان جزئی و معدی جزئی با داماد چنگیز خان که فیقونویس نام آن ملعون بود و چهل و پنجهزار موار داشت نامزد شدند و باطراف غور و خراسان در تاخت و هرچه در اطراف شهر و قصبات و رستایق خراسان و غور و گرمسیر مواشی بود جمله بدست حشم مغل افتاد و تا در غزنین و بلاد طخارستان و گرمسیر فہب شد و اغلب معلمانرا شهید کردند و بعضی را احیر کردند ایندند و درین سال منہ مبع عشر و مئائتہ مدت هشت ماه لشکر مغل اطراف میزدند و درین تاریخ کاتب این طبقات منہاج سراج در حصار تولک بود و برادر کاتب در شهر و حصار فیروزه کوه بود درین سال لشکر مغل پدای حصار آستید غور آمد و مدت یازده روز جنگ های سخت کردند و دران قلعه امیر و مقطع پدہسالر تاج الدین حبشی عبد الملک سرزواد بود ملک بزرگ با استعداد تمام ناما چون قضای آسمانی در آمده بود با ایشان صلح کرد و در میان ایشان رنت اورا بفزدیک چنگیز خان بردند چنگیز خان اورا خسرو غور لقب کرد و اعزاز نمود و باز فرستاد تا دیگر حصارها دست دهد چون باز آمد بعد از آنکہ چنگیزخان جلال الدین منکیرنی خوارزمشاه را بر لب آب سفده بشکست

و طار صحانظمت آن بلاد جد بلیغ نماید و ملک الکتاب اهدیاز الملک
 و دولقیار ظفرائی را بقلمه کالیوز فرستاد و دو پهلوان بزرگ خراسان
 که ایشان را پسران یوزیک گفتندی در آن قلعه بودند و ملک
 شمس الدین محمد جرهانی را در شهر هرات نصب فرمود و حصار
 فیوار را به پهلوان امیل الدین تشاپوری داماد مبارک پهلوان سپرد و
 قلعه نصر کوه طالقان را بمعتمدان ملک شمس الدین اتعز حسین
 حاجب داد و حصار رنگ کزروان را بخدم الغضن ابی محمد داد و قلاع
 غرجستان بمعید ابی مهان شیران سپرد و قلاع مجور بملک غور سپرد
 و شهر فیروزه کوه بملک مبارز الدین بردلی داد و قلعه تولک بامیر
 حبشی نیزه ور مغوض فرمود و در هر قلعه و شهری یکی را از معارف
 ملوک ترک و غوری و تاجیک نصب کرد چون سلطان محمد خوارزمشاه
 بطرف مازندران بهزیمت رفت و لشکرهای اسلام پریشان شد چنگیزخان
 از ضبط ممالک بلاد سمرقند نارغ شد و موافق در عقب سلطان محمد
 روان کرد و لشکرهای دیگر باطراف خراسان نامزد کرد و ارسلانخان
 خدایق را که مسلمان بود بقدر شش هزار مسلمانان داشت همه محجوبی
 طوقن و جزیبی و لشکر مغل به پای حصار ولج تخارستان فرستاده
 و خود با لشکر قزلب از سمرقند پناهی قلعه ترمذ آمد و بجنگ پیوست
 و بعد از چند روز که مسلمانان ترمذ جنگهای بسیار کردند و مغل بسیار
 را بدروغ فرستادند و مسلمانان بسیار شهید شدند اهل حصار ترمذ را
 یسنگ منجنیق عاجز گردانید و آن قلعه را بگرفت و جمله را شهید

شاید بخراسان نرسید بعضی گفتند چون سلطان خوارزمشاه را در
مازندران و عراق نیامند بر لشکر پسر سلطان که او را رکن الدین
فروری ^(۱) میگویند زهدند او را و لشکر عراق را شهید کردند و از راه
آذربایجان بطرف قباچاق بیرون رفت والله اعلم بالصواب *

حدیث گذشتن لشکر چنگیز

خان برجیون بطرف خراسان

چون یمنه نوین رسیده بهادر با شصت هزار سوار بر خراسان
بگذشت و بطرف عراق رفت آشوب در خراسان افتاد و منته ظاهر
شد و هر کس از ملوک را بفرمان سلطان محمد بطرفی اتفاق افتاد
و حصارها عمارت کردند و شهرها را خندق ساختند و استعداد جنگ
و محافظت قلاع بقدر امکان مهیا گردانیدند که هر طرفی را بمملکی
مهریه بود و ناصز کرده و قلعه ترمذ را بلاشکر سیستان داد و مهتر
ایشان امیر زنگی ابی حفص بود و امیر مرهنگ نام از سه پهلوان را
بحصار بلخ و طخارستان فرستاد که طول و عرض آن قلعه بقدر چهار
فرسنگ است و حصار با میان با امیر عمر کردی ^(۲) حواله کرده بود و ملک
اختیار الدین محمد علی خرموست علیه الرحمة را فرمان شد تا از پرشور
بضبط شهر شزین آید و آن بلاد را محافظت کند و ملک حسام
الدین حسینی عبد الملک سرزاد که بقلعه و شهر سنکه غور بود و ملک
قطب الدین حسن بن علی را فرمان داد تا قلعههای غور معمور گردانند

(۲۰۰ ن) میباشتی (۳ ن) کرورامی - باوردی

آمد و چون خبر رفتن خوارزمشاه از حوالی بلخ و تفرقه غلبه لشکرها بسمع چنگیز خان رسید از لشکرگاه مغل شصت هزار حوار در تبع دو مغل بزرگ یکی سوده بهادر و دوم یمه نوین در عقب سلطان محمد خوارزمشاه از جیحون عبور فرمود و بطرف خراسان فرستاد آن طائفه در ماه ربیع الاول سنه سبع عشر و ستمائه از آب جیحون عبور کردند و بحکم فرمان چنگیز خان بیچ شهری از شهرهای خراسان ضروری نرسانیدند و تعلق نکردند مگر در ولایت هرات بموضعی که آنرا پوشنچ گویند یکی از اکبران لشکر در تاخت در آن موضع بدرزخ رفت و آن حصارک مختصر بود بچنگ بگرفتند و جمله مسلمانان را آنجا شهید کردند و از آنجا بطرف نساپور برآمدند و بدر شهر نساپور رسیدند و آنجا جنگ شد داماد چنگیز خان کشته شد بانتقام آن مشغول شدند و بطرف طبرستان و مازندران رفتند در طلب سلطان محمد خوارزمشاه و سلطان که برادر تمشه که راه مازندران است لشکرگاه داشت که ناگاه لشکر مغل بوی رسید سلطان اتمز حاجب را در زیر چتر در قلب لشکر بگذاشت و او را فرمانداد که لشکر را بطرف دامغان و عراق برد و خود بکوههای مازندران در رفت و بدریا نشست چنانچه پیش ازین بتقریر پیوسته است لشکر مغل در فوج شد یک فوج که بیشتر بود در عقب لشکر خوارزمشاه بطرف عراق براند و فوج دیگر اندکتر بدر تمشه مازندران فرو رفت و از هر دو فوج بیشتر خبری که آن تحقیق را

(۵ ن) ایمة در جیب السیرجه نویان نوشته (۶ ن) التسر - التز

لشکر چنگیز خان که از بیابان بیرون آمد و انزار بگرفت و بندر بخارا آمد و بگرفت ترکی بود نام او تموجی جزئی مردی بغایت جلد و بلفظ مغلی جزئی حاجب را گویند چون بدر سمرقند آمد بادل آمدن لشکر مغل کمین ساختند و اهل سمرقند بجزنگ بیرون رفتند چون کمین بکشادند هزینهت بر لشکر اسلام و اهل سمرقند افتاد و بقدر پنجاه هزار مسلمان شهید شدند و بعد ازان قریب ده روز چیزئی زیاده بر اطراف مقام کردند و در سمرقند از جهت ملطان محمد خوارزمشاه شصت هزار سوار بود از ترک و غوری و تاجیک و خلج و قرغ و جمله ملوک غور چنانچه خرزور ملکی و زنگی و حرهم^(۲) و دیگر ملوک غور هم آنجا بودند - روز عاشورا دهم ماه محرم سنه مبع عشر و ستمائنه سمرقند بگرفت و شهر را خراب گردانید و بسوخت و بعضی را اسیر کرد و اطراف ما وراء النهر و فرغانه تا در بلا ماغون لشکرها نامزد کرد و شهرها جمله خراب کرد و خلق را شهید گردانید و در ضبط اطراف ممالک افواج مغل فرستاد و کشلو خان تتر که پادشاهزاده قباثل تتر بود و کورخان خطا را بگرفت آورده لشکر در عقب او از بالای ترکستان نامزد کرد تا ادرا در حدون جاب^(۳) و قصبه کیگرب که غرجستان و کوهپایه سمرقند است بگرفت و بگشت و چون خبر گرفتن سمرقند و شهادت و اسیر شدن خلق و لشکر اسلام که آنجا بود بسطان خوارزمشاه رسید بدر بلخ چنانچه بنقریر پیوسته است از آنجا ملهزم شد و بطرف نساپور

(۲ ن) شف صفحه ۳۲۹ (۳ ن) حباب

آوردی و بر بستر چنان بودی که خرمی بزگس چون از خواب بیدار
 شد با هر کس از مقریان و ارباب دانش که با او بودند باز میگفت
 هیچ یک آنرا تعبیر نمیکرد که دل او بران قرار گرفتگی تا یکی از
 مقریان گفت که این لباس بازرگان است که از اطراف مغرب آیند
 بدین زمین ایشانرا طلب باید کرد تا این تعبیر از انجماعت معلوم گردد
 بحکم آن تدبیر جهت تعبیر طلب کردند در میان بازرگانان چند تن
 معدود یافتند از تجار عرب و دستاریند ایشانرا طلب کردند و شخصی
 که مهتر و عاقل تر آن طائفه بود خواب خود را با او باز گفت آن
 بازرگان تازی گفت عمده تاج و انسر عرب است که العمام تیجان العرب و
 پیغامبر مسلمانان محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم دستاریند
 بوده است و خلفای اسلام دستاریند آن تعبیر خواب تو آنست که
 ممالک اسلام در تصرف تو آید و دیار اسلام را ضبط کنی این سخن
 موافق رأی چنگیز خان آمد و بدین سبب عزیمت او بر ضبط دیار
 اسلام مصمم گشت - بسر تاریخ باز آمدیم چون انزار را بگرفت و خلق
 را شهید کرد از انجا بطرف بخارا آمد غرضی آنچه سده ست
 عشر و ستمائه بدر شهر بخارا لشکرگاه شد و از جهت سلطان محمد
 خوارزمشاه کشلو خان امیر آخر با دوازده هزار سوار در بخارا بود
 شهر را محصر کردند روز عید قربان سده ست عشر و ستمائه شهر
 بخارا و قلعه را بگرفت و جمله خلق از خواص و عوام و علما
 و اشراف از زن و مرد همه را از شهر بیرون کرد و شهید گردانید
 و جمله شهر و کتابها را تمام بسوخت و خراب کرد و اندک
 خلق را امیر کرد و از بخارا روی بطرف سمرقند نهاد و مقدم

واقعۀ بازرگانان و فرستادگان او باز گفت فرماندار تا لشکر ترکستان
 و چین و طمنناج جمع شدند هشتصد علم بیرون آورد و هر زیر هر علم
 یک هزار سوار و سیصد هزار اسب نامزد بهادران کرد و بهادر مبارز
 را گویند هر ده سواری را سه گوسفند تغلی فرمود تا قدید کند و
 یکدیگ آهنین را بردارند و یک مسلک آب و قمیز و روی براه
 نهادند و از آنجا که سرحد ولایت او بود تا بانزار سه ماه راه بیابان
 ویران بود فرمان داد تا آن سه ماه راه بیابان بدین قدر توشه قطع
 می باید کرد باقی بقمیز و شراب می باید ساخت گلتهای اسب چندانکه
 در حد و عد و احصا نیاید پیشش کردند و روی بدیار اسلام آوردند و
 در اواخر شهر سه صدت عشر و ستماله بسرحد انزار که فتنه آنجا تولا
 شده بود بیرون آمدند اگرچه کوفته راه و بی برگ بودند ناما از جلالت
 و رجولیت و دلیری که حق تعالی در خلقت چنگیز خان و لشکر مغل
 تعبیه گردانیده بود بمدت نزدیک انزار را گرفتند و خرد و بزرگ
 را بزیر تیغ آوردند و هدیه آورده را زنده نگذاشتند و جمله را شهید
 گردانیدند و بعد یلجا حکایتی عجب سماع افتاده است از یکی
 یازگانی که او را خواجه احمد وحشی گفتندی صادق القول بود
 سلمه الله چنین تقریر کرد که از ثقات شنیدم که چنگیز خان در
 بلاد طمنناج بعد از آنکه ضبط کرده بود مدت چهارده سال دران بلاد فتنه
 کرده و خون ریخته شبی بخواب دید که دستاری در غایت درازی
 در سر می بندد چنانچه از درازی آن دستار و عقد کردن آن او را سامت

(۲ ن) همچنان در هر چار صفحه است

در ابریشم و ظریف چین و طمناج با بازرگانان خود روان کرد و
 بیشتر آن شتران زر و نقره بار بود چون بانزار وصول شد قدر خان
 انزار غدر کرد و از محمد خوارزم شاه اجازت طلبید و جمله تجار
 و ایندگان و رسل را بطمع آن زر و نقره بقتل رسانید چنانکه هیچ
 یک از آن خلاص نیافتند الا یک شتریان که در حمام بود و در آن
 واقعه از راه گلخن خود را بیرون انداخت و در محافظت خود
 هیل انگیخت و از راه بیابان ببلاد چین و طمناج باز رفت و چنگیز خان
 را از کیفیت آن غدر اعلام داد چون حقتعالی خواسته بود که آن
 قدر را حبیب خرابی دیار اسلام گرداند سر دکن امر الله قدراً مقدرراً
 ظاهر شد و اسباب المقدر کائن پیدا گشت نمود بالله من سخطه - داعی
 دولت قاهره منهاج سراج از پسر ملک رکن الدین خدساوشنیه و از شاه
 میستان که از جمله شاهزادگان نیمروز و خواص خوارزمشاهی بود که
 آن پادشاه سوگند یاد کرد که در هر خزانه که یک دانگ زر و یا نقره
 از آن بازرگانان چنگیز خان و لشکر منقل در آمد تمامت آن خزانه
 و مملکت بدست چنگیز خان و لشکر منقل افتاد - حقتعالی مملکت
 سلطان السلاطین ناصر الدنیا و الدین را از منقل آن حوادث در
 عصمت خود محفوظ داران بمحمد و آله الامجاد *

حدیث و فائع اسلام

ثقات چنین روایت کرده اند که چون آن گریخته با چنگیز خان

ما را که فرستادگی خوارزم شاهي يوديم چنان ظن امتداد که مگر آن
 بلندی مهید کوه برف است و از راهبران و خلق آن زمین پرسیدیم
 گفتند آن جمله استخوانهاي آدميان کشته شده است چون یک
 منزل دیگر رفتیم چنان زمین از روشن آدسی چرب و سیاه گشته
 بود که سه منزل دیگر دران راه ببايغت رفته تا بزمن
 خشک رسیدیم چندی تری از عفوئت آن زمین بعضی زنجور و
 بعضی هلاک شدند چون بدر طمناج رسیدیم بیک موضع در پلی
 برج حصار استخوان آدسی بسیار جمع بود که استفسار کرده آمد
 چنان تقریر کردند که در روز پنج این شهر بست هزار دختر بکر
 را از این برج بیرون انداختند و همانجا هلاک شدند تا بدست لشکر
 مغل نیفتند این جمله استخوانهاي ایشانست چون چکبیز خلق را
 دیدیم پسر القونخان و وزیر او را عقیده پیش ما آوردند در وقت
 مراجعت تحفه و هدایا بسیار با ما بخشیدند خوارزمشاه فرستاد
 و گفت محمد خوارزم شاه را بگویند که من بادشاه آفتاب
 پر آمدم و تو بادشاه آفتاب فرو شدیچند میان ما عهد و مودت
 و محبت و صلح مستحکم شد و از طرفین تیار و کزوانها بیایند
 و بیرونند و ظرایف و بضاعت که در ولایت من باشد بر تو اوضه
 و از بلاد تو همین حکم دارد و در میان تحف و هدایا که نزد یک
 سلطان محمد خوارزم شاه فرستاد یک قطعه زر صامت چنانچه
 گردن شتری از کوه طمناج و چینی یزدیکه او آورده و هند
 چنانچه آن قطعه زور را بر گردن نقل بایست کرد و با ما صد
 شتر بار از زر و نقره و حویر قرمز خطائی و قنغر و مور

چنبله زر و نقره طلب کردند و بدست آوردند چنانچه هیچ از آن
 مذهبوب نهد سید اجل بهاء الدین رازی علیه الرحمة میدی
 شریف ذات ظاهر نصب بود داعی دولت منهاج سراج که جمع
 کننده این طبقات است از وی سماع دارد که چون سلطان محمد
 خوارزم شاه علیه الرحمة و العفران مرا فرستاد و مسبب آن رسالت
 آنکه چون حدیث ظهور چنگیز خان شاه علیه الرحمة آن مید
 بهاء الدین برصالة چنگیزخان و استیلاء لشکر مغل بر ممالک
 طمناج و تفر و تبت و اقالیم چین از اقصی مشرق بضمخ خوارزم
 شاه رسانیدند میخواست تا تحقیق آن اخبار از معتمدان خود
 استطلاع کند و کیفیت و کمیت لشکر مغل و الة و عدة و عدد ایشان
 تحقیق گرداند و این کتاب که منهاج سراج است مال سنه سبع
 عشر و مئمایه که اول مال عبور لشکر مغل بود بر جیحون و خراسان
 در قلعه تولک شنید از لفظ عماد الملک تاج الدین دبیر جاتی که
 یکی از ارکان خوارزم شاهی بود که موداء ضبط ممالک چین در
 دماغ سلطان محمد خوارزم شاهی علیه الرحمة متمکن شده بود
 و مدام متفحص ان مملکت می بود و از آیندگان ممالک چین و
 اقصای ترکستان میپرسید و ما بندگان بوجه عرضه داشت میخواستیم تا
 ادرا از سران عزیمت ببریم بهیچ وجه آن اندیشه از خاطر او دفع
 نمیشد تا سید اجل بهاء الدین را بجهت آن مهم فرستاد و مید
 بهاء الدین چنان تقریر کرد که چون بحدود طمناج و نزدیک
 دار الملک التوتخان رسیدیم از مسامت دور پشته بلندی میدید در
 نظر آمد چنانچه تا بدان موضع بلند در سه روز منزل یا زیادت بود

تنگری نصرت بخشید اکنون ساخته شویم تا کینه خود را از التونخان باز خواهیم سه روز دیگر بدان موضع جشن کردند بعد از سه روز از آنجا لشکر کشید بر راهی که آن جعفر نام مسلمان گریخته آمده بود از میان کوهها بیرون آمدند بر ولایت طمناج زدند و دست کشاده کردند و بدو ایندند و خلقی را بزیر تیغ آوردند و چون خبر جنگیزخان منتشر گشت و بالتونخان رسید گمان برد که مگران بمیصد هزار سوار که محافظت آن دره سر راه میکردند منهنز شدند و بقتل آمدند دل التونخان و جمله اهل بلاد طمناج بشکست و چون خبر عزیمت و نهب و قتل و تاراج بدان لشکر رسید که محافظت آن سر راه میکردند از هیبت آن حال متفرق شدند و کشته و اسیر گشتند و جنگیزخان بر ولایت تفر و تب و طمناج استیلا یافت و بدو شهر طمناج و دار الملک التونخان آمد و مدت چهار سال بر در شهر بود منجینیق نهادند و بپنداختند چون سنگ و خشت و غیره ان کم شده پس هر چه آهن و روی و مس و سرب و ارزیز بود همه در منجینیق پنداختند پس بالشت زر و نقره بعموم سنگ در منجینیق میگرداشتند و بیرون می انداختند ثقات چنین روایت کرده اند که دران مدت جنگیزخان فرمان داده بود تا هر کس از لشکر مغل بدان زر و نقره التفات نه نماید و از ان موضع که انداده است برنگیرد و بعد مدت چهار سال که آن شهر فتح شد و التونخان بگریخت و پسرش و وزیرش بدست جنگیزخان امیر گشتند فرمانداد تا از دنا ترخان و مشرفان خزاین التونخان تقریر نسخه زرها حاصل کردند که چند بالشت زر و نقره بیرون انداختند بحکم آن نسخه ها

پهلوان را بقتل پسران فرماندهم جمله انقیاد نمایند برین جمله عهد
 محکم بستند و اول فرمان که داد آن بود تا پسران امیر بزرگ بیوز^{۱۲}
 که شریک پدر چنگیزخان بود بکشتند و جمله قبایل را در فرمان
 خود آورده در اعتماد جنگ و پرداخت الت و عدت و سلاح مشغول
 گشت و چون عدد ایشان بسیار شده بود و کثرت گرفته حدیث
 آن عزیمت بسمع التون خان رسیده میصد هزار موار نامزد کرد
 تا سر راه آن طایفه محل را محافظت کند و آن دوه را نگاه دارنده
 و چنگیزخان مسلمانی را که در میان ایشان بود جعفر نام بوجه
 رسالت نزد یک التون خان فرستاد بالتماس صلح یا جنگ التونخان
 فرمانداد تا آن فرستاده را مقید گردند و مدتها نگاهداشتند آن
 شخص محبوس بطریقیکه میسر شد ازان قید بگریخت و بر راه
 مخفی خود را بغزویک چنگیزخان انداخت و حال با او باز گفت
 و از راهی که آمده بود او را اخبار کرد چنگیزخان عزیمت خروج
 بهم کردانید و لشکرها ساخته کرد و نخست بفرمود تا جمله قبایل
 مغلی در پای کوهی جمع شدند و فرمان داد تا جمله مردمان را از زنان
 جدا کردند و فرزندان از مادران جدا کردند و تمامت سه روز و سه
 شب شرها برهنه کردند و سه روز هیچکسی طعام نخورد و نگذاشتند
 که جانور بیچه را شیر دهد و خود در خرگهی زنت و طناب در گردن
 خود کرد و درین سه شبها روز جمله نریاد میکردند که تنگری تنگری
 بعد از سه روز باندها روز چهارم از خرگاه بیرون آمد و گفت مرا

از آن بلاد بطرف شمال ترکستان بموضع حصین پناه جستند
 چنانچه از هیچ طرف راهی نداشت الا یکجا دیوه و جمله آن موضع بجیان
 و اسبات محزون بود و آن موضع د چراغور را کُوران گویند و در میان
 این مرغزار چشمه است بس بزرگ نام آن بلیق جاق در میان
 آن مرغزار جایهای باش ساختهند و آنجا مدتها مقام کردند و بمرور
 ایام توالد و تناسل بسیار شد در میان ایشان مرد بسیار رسید و
 جمله با هم مشورت کردند که سبب بر انداختن ما و نهب و تاراج و
 اسیر گشتن و کشته شدن چه بود همه اتفاق کردند که آن حواله
 و وقایع بسبب نسیان بسیار افتاده بود از آن نسبت بازمی بایه داشت
 تا خود ایتمانی ما را نصرت بخشید و کین خود را از لشکر التون خان باز
 خواهیم و هرایفای این عزیزت را فرمان دهی ضابط باید و امیری
 ما بهی لازم تا دفع متعدیان و ظلم متعلدیان و مکانات خصمان و انتقام
 التون خان تیسر پذیرد و چون چنگیز خان در میان انجماعت برجولیت
 و جلالت و دلیری و مبارزت مذکور و مشهور شده بود و اسم گرفته
 بر امارت او متفق شدند که چیز از هیچ کس را محل تکفل این
 امور نتواند بود و از هیچ یک این کار راست نیاید و جز او را دست
 ندهند چنگیز خان از جمله آن قبایل خود را بر انقیاد او امر و امتثال
 فرمان و نایق و عهد بستید و بآن طائفه بوجهی که مرسوم آن قوم
 بود قاعده ان مهربانی را مستحکم گردانید و گفت اگر فرمان مرا
 منقاد خواهید بود چنان می باید که اگر پسران را بقتل پدران و

(۳) کلان (۵ ن) ابلق خاق - ابلق جاق - ابلق خاق

چنین و طغناچ نهاد آغاز نهاد و در جمله کذب مسطور است که اول علامت قیامت خروج ترک است و جماعت ثقات صادق القول چنین روایت کرده اند که پدر چنگیز خان را تمرچی تئار نام و مهتر قبایل مغل بود و در میان قوم خود فرمان ده بود و وقتی در شکار مرغی که طغزل نام آنست بدست او افتاد و او را طغزل تکین لقب شد و در همه اوقات هیچکس آن مرغ را نشان نداده است که بدست پادشاهی افتاده است او را بزرگ داشتند و در میان قبایل مغل يك ترک دیگر بود هم بزرگ و فرمانده و سرور و محترم و همه قبائل ترک در فرمان او گس بودند و آن جماعت جمله سطیع و فرمان بردار خاندان التوتخان طغناچ بودند و خراج گذاران دردمان او اما در میان ایشان فساد و دزدی و زنا بسیار بود و بر قول و فعل ایشان جز کذب و فساد نرفتی و همه اطراف قبائل ترک بدست فتنه و فساد ایشان در مانده بودند بدین احباب و حرکت بر درگاه التوتخان برایشان مذلت بسیار کردند و زر و اسپ فراوان التماس نمودند و چون پدر چنگیز خان بدو رخ رفت و مهتری بچنگیز خان رسید متمرعی و گردن کشی آغاز نهاد و عصیان ظاهر کرد و فوجی از حشم التوتخان بنهب و قمع قبایل مغل نامزد گشت و بیشتر را از ایشان بقتل رسانید چنانکه اندک عدد بماندند جماعتی که از زیر تیغ باقی مانده بودند باهم جمع شدند

(۲ ن) همچنین در هر چار نسخه بوده است اما در دیگر تواریخ نوشته که تیموز چی نام چنگیز خان بود

بربنگاه خطا زد رجمله را بگرفت و کشلو خان منقرتار با کورخان مصامت
کرد و کورخان را بگرفت و دولت خطائیان درگذشت و آخر شده

الثانی چنگیز خان لعنه الله

جماعتی از ثقباب چنین روایت کرده اند رضی الله عنهم
اجمعین که از مصطفی علیه افضل التحیلت جمعی از صحابه رضی الله
عنهم سوال کردند که متی الساعة یا رسول الله ما را اعلام فرمای
که قیامت بعد ازین بچندگاه باشد فرمود ششصد و اند سال باشد
و اند را که در زبان پارسیان است بعربیت در لفظ است یکی
نیف دوم بضع اما لفظ بضع در قران بدو جای است یکی در تصه
يوسف عليه السلام فَلْيَبْ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ و این هفت سال
بود و دوم در سوره روم وَ هُمْ مِنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ سَيِّئَاتِي فِي بَضْعِ
سِنِينَ و آن هم هفت سال بود و این لفظ نیف در عربیت و اند
که معنی آنست در زبان پارسی کلمه است که میان دو عقد عشرات
ده اند چنانچه ده و اند و بیست و اند و سی و اند چون بر لفظ مبارک
مصطفی رفت ستمانه و نیف پسر باید که ظهور علامت قیامت میان
ششصد و ده باشد صدق رسول الله و شهادت سلطان غازی محمد سام
طاب ثراه در شهرور سنه اثنی و ستمانه بود و او پادشاهی بود که
آخر ملاطین عادل و ختم پادشاهان گشت و دولت او مندی بود
فتنه‌های آخر الزمان را و ظهور علامت قیامت را دلیل بدین حدیث
آنچه در آن سال که پادشاه غازی شهادت یافت درین فتنه و وقایع
مفتوح گشت و چنگیز خان مغل درین سال خروج کرد و در ممالک

خانخانان گفته‌اند بعضی چنین روایت کرده اند که ابوذر مرو
 مسلمان شده بود والله اعلم بالحقیقة اما باتفاق اول ایشان فرمای
 دهان عادل بودند و بانصاف و جلالت و مصلحت را تعظیم بحیار
 کردند و علما را حرمت داشتند و بهر هیچ آمریده ظلم و تعدی
 جائز نشمردند و چنگه گرفت لشکر ایشان از آب جیحون و هندود
 بلخ و ترمذ و آمو و طالقان و کزروان و غرجستان تا مرخند غوز نهی
 کرده بودند و جمله ماوراء النهر و نرغانه و خوارزم بعضی از خراسان
 همه اموال بدیشان میفرستادند و ازین مواضع چند گرفت
 مسلمانان را اسیر برده بودند جز سلاطین غوز و باغیان که ایشان را
 منقاد نبوده اند باقی جمله ملوک مرخصها منقاد آن جماعت
 گشته بودند و یکنه هر گرفت لشکر پادشاهان غوز که پهلوانان آن لشکر
 سپهسالاران^(۲) حرجم و محمد خرنک علیهما الرحمة بودند لشکر خطا را
 منهزم گردانیده بودند همه سالر^(۳) حرجم در آن مصائب شهادت یافت
 و آخرین لشکر ایشان که از آب جیحون عبور کرد بطرف خراسان
 بگذشت آن بود که با سلطان غازی معزالدین محمد سام طاب
 مرتده مصائب کوفند و چون عهد سلطان غازی محمد سام مقتضی
 شد سلطان محمد خوارزمشاه بر ممالک ترکستان استیلا یافت
 تا نیکو طراز^(۴) با او مصافح داد و گرفتار شد و بر دست سلطان محمد
 خوارزمشاه اسلام آورد ثقات چنین روایت کرده اند که تانیکو طراز
 چهل و پنج مصائب داد که هیچکس او را نشکسته بود و سلطان گرفت موم

(۲) حرجم - حرجم - خرنک - شف - صفحه ۳۴ - ۳۵ (۳) تانیکو طراز

از آل افراسیاب منقاد سلجوقیان از پشت ایلیک ماضی زهمهم الله
 تعالی آن ضحاری و چرا خور را بدان و اجبات مراعی قبول کردند
 و مدتها چون اندک بودند بی نساد و ننگه آرام میگردیدند و چون
 عهد امن و فراغت ایشان امتداد پذیرفت و توالد و تناسل ایشان
 کثرت یافت تمدن آغاز نهادند مدت ملک منجر باآخر نزدیک
 شده بود عصیان ظاهر کردند سلطان منجر روی بدفع ایشان آرزو و تا
 نیکو طراز از طرف خطا با لشکر بسیار پیش سلطان باز آمد و میان
 آن جماعت کفار و سلطان منجر مصاف شد و انهنزام بر لشکر اسلام
 افتاد و ترکان خاتون که حرم سلطان بود اسپر شد چون سلطان
 مراجعت کرد ایشان صلح طلب نمودند و ترکان خاتون را باز
 فرستادند و امان گرفتند چون ننگه غزان ظهور پذیرفت و ملک
 منجر بزوال آمد چنانچه بتحریر پیوسته است قره خطا قوت تمام
 گرفتند و ملوک ترکستان باتمداد ایشان یکدیگر را مقهور میکردند
 و اموال و تحف و هدایا بر امید مدد بر ایشان میفرستادند و در جمع
 و ازعاج همدگر میکوشیدند تا چنان شد که قره خطا جمله فرمانده
 گشتند و قریب هشتاد و اند سال مدت استیلائی ایشان داشت
 داول که ایشان فرمانده گشتند بزرگ تر ایشان متعائب یکدیگر
 چنگد کس بودند و آنچه بعهد ما نزدیک بود و از رادیان استماع کرده
 شده است ایما و سنگم و اربر و توما^(۳) و تانیکو^(۴) بودند و بادشاه ایشان
 زنی بود و درین آخر کار بعد ازان زن مردی بود گورخان و او را

فرمود که قیامت بیای نشود تا شمارا که اوسته منید مقاتله انتم یا
 قومی که از مشرق بیرون آیند بروز موئبله پوشند و در شب زفر موئبله
 باشند سرخرویان و تنگ چشمان پست بینی و رویهای ایشان چو رو
 سهرهایی پهن و گوشهای همچان ایشان شکنده اما ابو الحسن فابی
 صاحب قصص و تواریخ در مجلد چهارم قصص چنین روایت میکند
 در فصل اخبار که این علامت قیامت که در عهد سلطان محمود
 مبینگیین علیه الرحمة جماعت ترکمانان در حدود باورد و خراسان
 تهر آماز نهادند و رقبه انقیاد از رقبه طامت سلطان بیرون بردند
 عمال و گماشتگان جماعت سلطانی که جاده بیارگه ملطنت زرع
 کردند بر لفظ آن پادشاه غازی رفت که گمان برم که آن جنس تهر
 و نصاد آن جماعت ترکمانان از مقدمات خروج ترک امت در بلاد
 اسلام چنانچه مصطفی علیه السلام فرموده است از علامات قیامت -
 چون این مقدمات که مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرموده
 بود معلوم شد بعد ازین بیان دولت کفار کرده شود انشاء الله تعالی .

الاول منهم قرة خطا

نقات چنین روایت کرده اند که اول خروج ترک ان بود که
 قبایل قرة خطا از بلاد چین و دیار مشرق بحدود فنانق^(۴) و بلاسانون
 بیرون آمدند و از پادشاه طمنج برگشتند و سرحداتی اسلام را منزل
 و چراخور کردند و ملوک امراسیایی که پادشاهان مسلمان بودند و

وكتاب بدو تاريخ مقدسي و تاريخ ابن هيثم^(٢) فابي رهمهم الله وكتاب
احداث الزمان دريفجمله كتب خروج آن طائفة مسطور و مرویست
اما آنچه فرسمن ابي داود مجسذاني است روى عن القبي صلعم
انه قال لا تقوم الساعة حتى تقاتل المسلمون الترك قوما وجوههم
كالمجان المطرقة يلبسون الشعر و في رواية لا تقوم الساعة حتى تقاتلوا
قوما نماهم الشعرو لا تقوم الساعة حتى تقاتلوا قوما صغار الاعين ذلف
الانوف لان وجوههم كالمجان المطرقة اما روايت صاحب مقدسي عن
ابي هريرة رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال انه
لا تقوم الساعة حتى يقاتل المسلمين الترك قوم وجوههم كالمجان
المطرقة صغار الاعين خلس الانف يلبسون الشعر اما روايت
ابو الحسن الهيثم بن محمد الفابي رحمهم الله يقول عن النبي
صلى الله عليه وسلم انه قال ان مقدم خروج ياجوج و ماجوج
الترك و فسادهم اما روايت احداث الزمان من تصنيف ابي
عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد الله ابي الليث الشيباني عن ابي
هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه واله وسلم و الذي
نفسى بيده لا تقوم الساعة حتى تقاتل الترك صغار الاعين
حمر الوجوة ذلف الانوف كان وجوههم كالمجان المطرقة وعن ابي مسعود
رضي الله عنه كفى بالترك قد اتاكم على براذين مخرقة الاذان يعنى
كوشهاى اسچان ايشان شكافته باشد روايات كتب معتبرة اين بودكه در
قلم آمد و معني جمله اين احاديث آن باشد كه مصطفى عليه السلام

دوازده گز گرفت مگر ممالک هندوستان که بغیض فضل ربانی و
 عنایت کرم آسمانی در ظل حمایت آل شمشوی و کشف و رعایت
 دودمان التمشی حوزه اهل اسلام و دایره اصحاب ایمان گشت **ذَلِكَ**
خَصَلَ اللَّهُ يَوْمَئِذٍ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ و از ملوک اسلام
 در دیار مشرق از اقصی ممالک چین و ساوراء النهر و طخارستان
 و زاول و کبل و غور و غزنین و طبرستان و پارس و خوزستان و دیار
 یکر و موصل تا سرحد شام و روم بدست کفار مثل افتاد و از ملوک
 دین محمدی و سلاطین اسلام رحم الله الماضین و ادام بقاء دولت
 الناصریة مملکة الشمسیة در جمله آن ممالک آثار نماند خواستیم تا
 از ظهور کفایت آن طایفه و امتیالی ایشان و حوادث و وقایع که از
 اول خروج ایشان تا تاریخ منه ثمان و خمسمین و هفتادمانه که تحریر
 این طبقات اتمام پذیرفت و آنچه بمشاهده و آنچه باعلام مخبران
 صادق معلوم بود در قلم آورم تا متاملان را بدولت سلطان سلاطین
 اسلام خلد الله ملکه احوال دیار اسلام و انتقال دولت مثل که از
 یکی به دیگری روشن شود و از کاتب این طبقات منهاج سراج یادگار
 ماند رجائی واثق است که در حال حیات بدعای ایمان و بعد از
 وفات بدعای غفران و بررایی جهان آرای بادشاه اهل اسلام و دیگر
 خوانندگان مخفی نماند و الله ولی الموفق بالا تمام * پیش از بیان
 اصل و وقت خروج ایشان فضلی در بیان احادیث که در خروج
 آن طایفه موعود بوده است تقریر می آید بتائید الله تعالی
 وحده - بدانکه ثقات در کتب معتبر حدیث اشترط ساعت و علامت
 قیامت روایت کرده اند چنانچه صحیح سنن ابی داود سجستانی

بودورها و سرکوه را از وجود ایشان بزخم شمشیر انصار بحق پاکت کرد
 و غنایم بسیار بدست آورد و الحمد لله علی نصره الاسلام و اعزاز اهل
 آن قدر که ازان دولت مشاهده افتاده بود در قلم آمد از خوانندگان
 و ناظران امید دعا و ارباب دولت. رجای اعزاز و عطا المأمول
 من الله الکریم و المسؤول من رب الرحیم. - التاريخ في شوال سنة ثمان
 و خمسين. و ستمايه و الحمد لله و الصلوة علی نبيه و السلام
 علی اله و اصحابه اجمعين برحمتك يا ارحم الراحمين *

الطبعة الثالثة. والعشرون في وقایع الاسلام

و خروج الكفار دمرهم الله تعالى

و الحمد لله الذي قهر العناة - و عفا عن الجفاة - و قدر الشمل و الشناة -
 و الصلوة علی محمد صاحب المعجزات - و الآيات البينات - و علی آله
 الطيبين و اصحابه الطاهرين و سلم تسليما كثيرا * اما بعد فهذه طبقة
 اسباب الوقعات - و ظهور الفتن و خروج الكفار و استيلاء المغل علی
 المسلمين و المسلمات - دمرهم الله تعالى و رزق اهل الاسلام منهم النجاة *
 چندین گوید دعا گوی همه مسلمانان و مسلمانی - منهاج سراج جوز
 جانی - اصلحه الله بالفضل الربانی - که چون اشارت انساب و احوال انبیا
 و خلفا و ملوک و سلاطین اعلام و جبابره کفار که در هر عصر بر ممالک
 دنیا و اطراف و اکناف ربع مسکون متصرف بوده اند در قلم آمد
 و شمه از امور هر یک بموضع خود بتحریر پیوست. و از تقدیرات
 آسمانی و احکام سبحانی نوبت جهان بینی بعد از ملوک ایران و توران
 بچنگیزخان مغل و فرزندان او رسید. و جمله زمین توران و مشرق
 بحکم استیلاء کفار مغل حکم دار الاسلام ازان دیار برخاست و حکم

بمکات و میجازات آن اعزاز که فلا و مغل خاجب حضرت را نموده
 بچه در حق رمل ایشان بحکم هل جزاء الاثم الا العثمان منقول
 گشت آن بود سبب وصول رمل خرامان و لشکر ترکستان حق تعالی
 سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین را بر تخت جهان داری
 سخلد داران و دولت الغ خان معظم خاقان اعظم را برتزاید
 و تقاضای دوازده بحق محمد و اله - بصر تاریخ باز آمدیم و این
 آخر احوال آنست که چون الغ خان معظم خلدت دولته غزو و جهاد
 کوه پایه بمران و جهه با هزار نینداشت بجای آوردن جماعت بقا یا
 و اقربای آن مطمنان که پیش از رفتن لشکر اسلام و انصار
 نهرهم الله از حدود کوه پایه باطراف گریخته بودند و بحیل
 بسیار جان میوشوم را در بنای فرار از تبع و تجر بلدگان دولت الغ خانی
 محافظت کرده گردت دوم فساد آغاز نهادند و قطع راه و
 ریختن خون مسلمانان بر دست گرفته اند و راهها بخریب فساد آن
 جماعت مخوف شد این حال بسمع مبارک الغ خانی رسید
 منتهیان و صاحب خبران و جاسوسان بفرستاد تا مواضع بقایای
 مفسدان در نظر آوردند و از حال باش ان اوباش بکلی تفحص
 واجب داشتند روز دو شنبه بیست چهارم ماه رجب سنه ثمان
 و خمصین و ستمایه از حضرت دهلی باهشتم خاص خود و لشکر قلب
 و دیگر امواج ملوک و مبارزان برنشست و براند بطرف کوهپایه
 چنانچه یک منزل بقدر پنجاه گزوه زیادت برفت و بسران جماعت
 مفانصه در رسید و جمله را بدست آورد بقدر دوازده هزار آدمی
 از مره زن و نوزنهان ایشان را بزیر تیغ آوردند و جمله دره ها و

با او زولان کرد چون بحوالی عراق رسید هلاو را بشهر تهریز اذریجان در پایت و هلاو او را بسیار اعزاز کرد و بزرگ داشت در وقتی که مکتوب را بر هلاو عرضه داشت بفروردت از زبان فارسی بزبان مغلی ترجمه بایصیت کرد اسم الخ خان معظم را در مکتوبات ملک نپشتند که قاعده ترکان این است که یک فرمانده بیش نباشد دیگران همه را اسم ملکی باشد چون مکتوب بر هلاو خواندند گفت نام الخ خان را چرا تغییر کرده آید باید که اسم او همچنان خان باشد چنین اعزاز و اکرام در حق الخ خان معظم واجب داشت هر کس از خانان زمین هند و سند که بزرگ خانان و فرماندهان مغل زنت اسم او را تبدیل کردند و او را ملک گفتند الخ خان معظم را که اصل مقرب داشتند و این نیز یکی است از آثار فہل ربانی کہ دوست و دشمن و مومن و کافر اسم مبارک او را بزرگی بزبان می برانند ذَلِك نَضَلُ اللّٰهُ يَوْمَئِذٍ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ چون حاجب علی را باز گردانید شخم خطه بغیان را کہ پسر امیر نعوش بود مرد معروف مسلمان مہرم یا او نامزد کرد و لشکر مغل را کہ در خطه ساری نوین^(۴) می باشند فرمان دادند کہ اگر سم اسپ شما در زمین ممالک سلطان السلاطین ناصر الدینا و الدین آمده باشند فرمان بر انجمله است کہ دست و پای آن اسپ قطع کنند حق تعالی بدولت اصابه زای الخ خان چنین امنی بر ممالک هندوستان را کرامت کرد چون رسل برسیدند از حضرت پادشاه اسلام

اجل جمال الدین علی خلجی گویند چون این خلجی برون منهم نامزد شد بجهت ما محتاج لابد و خرج راه و قطع منازل خود را از دیوان اعلی برده چند را پراخته حاصل کرد و چون پانی دلز راه نهاد در منازل و مرادم راهبانان بجهت مرهمات محمود و راجبات معین ازین حاجب التماس و توقعی میکردند و اردین وجه دفع میکرد که من رسوتم چون منازل و مراحل مملکت را قطع کرد و بیادک مندر رسید ملک عزالدین کشلو خان بلبن عصبه الله نرمانده تا او را طلب کردند و مواخذه نمودند و ازین حاجب علی مکتوبات که منی برد در خواستند تا در کیفیت و معانی مضمون امثالہ وقوف باشد حاجب علی رساله را منکر شد چون کار بتشدید رسید در طلب اقرار کرد در حضور شهنشاه مغل که من رسوتم و بالا میروم چون در حضور جماعت بگفت ملک عزالدین بلبن کشلو خان [بضرورت دست از مطالعه او برداشت و فرمود که روان باید شد تا ترا بمقصد رسانم حاجب علی گفت مرا فرمان چنان است که بنزدیک سلطان ناصر الدین [بضرورت او را بدان جانب گسیل گردد چون بغطفه بنیان رسید و حدیث رساله او از طرف دهلی در میان شهنشاهان مغل و عوام و خواص آن بلاد شایع و منتشر گشته بود بضرورت ملک ناصر الدین قرغ او را بطرف عراق و اذربایجان بنزدیک هلاو (بلا) مغل فرستاد و از خود بی اجازت حضرت مکتوبات از زبان مبارک الغ خان معظم در قلم آورد و اندک تحفه با او همراه کرد و معتمدان خود را

چو منہاج شراج از جان دعا گوی کمین گشته
راحت گفتنی آن جشن چون آسمانی بود پر ستاره یا فلکی بود
پر ستاره شاهجهان از تخت چنان مینمود که خورشید از فلک
رابع و الغخان در خدمتش بزانوی حرمت نشسته چون ماه لامع و
ملوک در ساطین چون انجم سیاره و ترکان مرصع مناطق چون
کواکب بيشمار في الجملة این همه بترتیب و تہذیب و کز و بار
باستصواب و حسن رای صایب و ضمیر ثاقب الغخان معظم بود کہ اگرچہ
سلطان سلاطین را بحکم حدیث نبوی منصب پذیري میداد اما از
ہزار بندہ نو خریدہ متمثل و منقاد ترست پس رمل را بعد از
بار بموضع معین مرتب کردہ بانواع اصطناع و اصناف و الطاف
فرد آوردند و لزومت برین موضع کہ سبب وصول آن رمل از بلاد
خراسان و ہلاکوخان مغل چہ بود و از کجا افتاد و صورت حال این
بود کہ ملک ناصر الدین محمد حسن قزلغ رحمة اللہ را مگر سودای
آن افتاد تا دزی از صدف خانوادہ خود در سلک ازدواج شاه (۹) پسر
الغخان معظم منتظم گردانند تا بدان اتصال بر ملوک زمان و خسروان
کیهان افتخار نماید و آن پیوند سبب قوہ و استظہار او گردد درین معنی
یکی از خدم بارگاہ الغخان معظم در بردہ ستر و خفا خدمتی بنشست
و امکان اتصال را استطلاعی کردہ و خود را درین لباس بر رای
اعلیٰ خانی بوجہ اخلاص و خدمت عرضہ دارد چون ملک ناصر الدین
محمد یکی از ملوک نامدار عصر خود بود جواب آن حال و اجابت
آن اتصال را بر جناب عالی خانی لازم آمد کہ یکی را از ارمات
خدم نامزد بودن جراب آن التماس فرمود و آن مرمل را حاجب

ملوک کز ام و امراء عظام و صدوز و اکابر نامدار و اشقان ترک ز زمین
 کمر و پهلوانان با کمر و فرو مجلس خانها و مرصع طبقها ملمع چون
 خلد برین و فرزوس هشتمین گشته چنانچه آن نظر لائق امکان
 آمد و در فصلی پیش تخت اعلیٰ یکی از دعا گو زاده گان از گفتار
 این داعی ادا کرده بود اینجا نبهسته آمد *

شعر لمنهاج السراج

تد صانف الرضوان ایام الوری * من روح هذا البزم للسلطان
 لزال یبقی فی جلالة ملکه * و مزید امکان و رفعة شان
 زهنی جنشی کز او اطراف چون خلد برین گشته
 خبی بزمی کز او اکناف عدل راستین گشته
 ز ترتیب نهاده و رسم و آئین و نشاط او
 تو گفتی عرصه دهلی بهشت هشتمین گشته
 ز فر ناصر الدین شاه محمود بنی الذمش
 ملک نزدش دعا خوانده فلک پدیش زمین گشته
 شهنشاهی که در عالم بغیض فضل ربانی
 سرای چتر شاهی لایق تخت و نگین گشته
 چو خاقانان کین آور چو سلطانان دین پرور
 بدل ماحی کفر است و بجان حامی دین گشته
 مبارک باد بر اعلام این بزم شه عالم
 کزین ترتیب هندوستان بسی خوشتر ز چین گشته
 مهزین از جمله شاهان یاد هر بنده ز درگاهش

شهر که قصر سلطنت بود بیست صف مرد پشت بر پشت چون
 باغ درهم پانته کتف بر کتف نهاده صف در صف ایستاده راست
 گونی روز قیامت و محشر است و هنگام غوغا و حساب خیر و شر
 بکار دانی و شمامت و ملکه اری و نیابت الخ خانی خلعت سلطنته
 و رامت کردن صفها و تعیین کردن مواضع هر یک از امراء و ملوک
 و اکابر و صدور با خیل و اتباع خود و استعداد اعلام و بیرقها و پوشیدن
 سلاح و محافظت و مراتب هر یک را بموضعی که تعیین کرده بود نصب
 فرمود آن جمعیت و هیبت ظاهر شد که گوش فلک از آواز طبل و
 دمامه و نعره پیان دهنده و ایمان دهنده و غوغای خلق کر شد و چشم
 حسود بدخواه کور گشت چون رمل ترکمانان از شهر نو بر نشمندان
 و نظر ایشان بران جمع افتاد خوف آن بود که از هیبت جمعیت
 درهول آن عدت و اهبت مرغ روح شان از قالبه طیران گزیند و
 در غالب ظن بلکه یقین آنست که هنگام حمله پیان دهنده بعضی
 ازان رسل از اسپ خطا کردند و بیقتانند حق تعالی چشم بد ازین
 مملکت و سلطنت و لشکر حضرت و ملوک و دولت بدور داراد بمحمد
 در اله چون رسل بدر شهر رسیدند ملوک بحکم فرمان اعلی و احتضواب
 الخ خان معظم جمله رسم استقبال بجا آوردند و در توقیر طایفه رسل
 شرائط اعزاز بتقدیم رسانیدند و باگرام هرچه تمامتر ایشان را در قصر
 سهز پیش تخت آوردند آن روز قصر سلطنت را بانواع فرش و بساطها
 و اجناسی تجمل پادشاهی از زربنه و سیمینه ارامنه بودند و بر
 اطراف تخت اعلی دو چیز سپاه و لعل مکرل بجواهر گران مایه
 بکشاده و تخت زرین را بمسند خلیفی تزئین داده و مساطین بارگاه

ابتدا بر کشیدند پس فرمان اعلی صادر شد تا دست سیاست
 بردند و بعضی اژان مغمضان در زیر پای پیل انداختند و سرهای
 هندوانرا در کلوکاه خراسان اجل دانه سبک دست پای آن کوه پیکر
 ساختند و تیغ ترکان خونریز و جلادان جان زبای هر دو هندوان
 چهار می شدند و بکار کفاسان که دیو از زخم ایشان هراسان بود
 مد و اند مفسد را از مر تا پای پوست کشیدند و از دست ملخان
 در کله سر خود شربت مرگ چشیدند فرمان شد تا جمله پوستها
 پرتاب کردند و بر هر دروازه شهر در آویختند فی الجمله سیاستی رفت
 که هرگز صحرائی حوض زانی و صحن میدان دروازه دهلی مثل آن
 سیاست یاد نداشت و گوش هیچ مستمع حکایتی مانند آن هیبت
 نشنیده بود از غزو و جهاد و غنیمت و اجتهاد بعز دولت الغ خانی
 برآمد الغ خان معظم پیش مسند رای اعلی عرض داشت که رسل
 خراسان را ضواب آن باشد که بحضرت آورده شود و دست بوس
 اعلی دریابند چون فرمان شد روز چهارشنبه هشتم ماه ربیع الآخر
 سنه ثمان و خمسین موکب همایون بکوشک سبز حرکت فرمود و الغ خان
 معظم فرمانداد تا از اطراف و حوالی حضرت اعلی صاحب دیوان
 عرض ممالک قسمت مرد باصلاح کردند بقدر دو لک پیاده تمام
 بحضرت آمد و بقدر پنجاه هزار سوار ماده با برگستوان و بیرق و تعبیه
 ساختند و خلق عوام شهر از معارف و اوصاف و اراذل چندان مرد
 باصلاح از سوار و پیاده بیرون رفت که از شهر نو کیلوگهری که درون

رسانید در مدت بیست روز چند کار بزرگ بقوت شهامت فرماندهی
 الغخانی دام عالیا بر آمد بیست و چهارم ماه ربیع الاول سنه
 ثمان و خمسين و ستمایه الغخان معظم خلعت دولته بحضرت باز
 آمد چتر همایون سلطنت و شاه جهان چون آفتاب خسروان در سایه
 چتر و جمله ملوک حضرت و صدور اکبر و معارف اهل شهر بصحرای
 حوض رانی آمد و از باغ تا حوض رانی صفها کشیدند و بر
 وجه استقبال و اعزاز رایات الغخانی همه بقدم اخلاص بشتافتند و
 سلطان سلاطین خلد الله سلطنته بر سر حوض رانی بر مسند اعلی
 تخت سلطنت بار داد الغ خان معظم با ملوک لشکر و امرا همه
 تشریف الغخانی پوشیده زمین بوس بارگاه اعلی در یافتند چنانچه
 گوئی از الوان اطلس و اکسون و البرون و شتری و علمهای زر کشیده
 و یادانی و چرخ و بفتاق این صحرا چون هزار گلستان شگفته شده
 بود و آنجمله اکبر و ملوک و امراء و افراد پهلوانان و مبارزان لشکر
 پیش از آن بیکروز در منزل خود از خزانه عالیة الغخانی لزال مملوا
 من الاموال و الغنایم این تشریفات پوشیده بودند که همگان مظفر
 و منصور و سالم و غانم بدرگاه شتابند و خرد و بزرگ دست بوس
 سلطانی با هزاران نواخت و تربیت و مواعید دریانند خدایتعالی
 و تقدس را بران نصرت شکرها گفتند و بعد از دو روز موکب همایون
 بر عزیمت غزو از شهر بصحرای حوض رانی بیرون خرابید و فرمان شه
 تا پیلان کوه هیکل گردون کفل دیو دیدار باد رفتار که گوئی موکل اجل
 و خیل تا شان ملک الموت بودند بجهت سیامت کفار حاضر کردند
 و ترکان خونخوار مزین کردند از شمشیرهای آبدار آتش شرار از نیام

احکم گفتنی گرفت و نهیب شد و خلق آن موضع که زنود و هراق
 و قطع طریقان بودند جمله بزیر تیغ آمدند و حکم فرمان الغخانی
 دام نلفا در میدان لشکر غزات آن بود که هر که حرمی بیارد یک تنگه
 تنگه نقره و هر که مرد زنده بیارد دو تنگه از خزانه دار خاص بختانه
 انصار حق بحکم آن فرمان بتهمة بلندی و مضایق بورهای عمیق
 در رفتند و سر و برده بدست آوردند خصوصا جماعت انغانان که
 هر یک از ایشان گوتی زنده پیلانی است با دو غنچار برگتف نهاده یا
 برچی است از باره برای هیبت بر فراز او بیرق کشاده مبلغ
 ایشان که در خدمت ركب الغخانی مرتب بود بقدر سه هزار
 سوار و پیاده مردانه و دلیر و جانباز که هر یک از ایشان صد
 هندورا در کوه و جنگل بچنگال بگرفتگی و دیورا در شب تاریک
 بنگ عاجز آوردی فی الجملة جماعت ملوک و امرا و ترک و
 تازیگان جلدتی نمودند که بر صحایف ایام ذکر آن مخلد ماند و
 لوبندت که رایت اسلام در دیار هند انراشته شده است بهیچ
 وقت لشکر اسلام بدانموضع نرسیده بود و نهیب نکرده حق تعالی
 الغخان معظم را بدولت سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین مسلم
 و میسر گردانید آن هندو متمد که از نفرها اشتریده بود با پسر
 و اتباع بدست آمد و تقدیر آسمانی ایشان را در قید و اسیری
 بندگان الغخانی دو آورد و جمله مهتران مفسد بقدر کویست و پنجاه
 مرد از معارف آن طائفه در زنجیر اسیر افتادند و صد و چهل و
 دوسراسپ باخر اعلی رسید و شش پدرة تنگه که عدد آن سی
 هزار تنگه بود از رانگان مواضع جبال و رایان سنده بخزانة اعلی

تفرقهها کردند و آن نفرهای شکر بردند هنگام لشکری بود و
 اهل لشکر و مبارزان حشم الغنجان معظم بفقار اقبال لشکری محتاج
 بودند چون آن متمردان حرکت بکردند بر دل مبارک الغنجان معظم
 و سایر ملوک و امرا و مبارزان حشم اسلام نصیرهم الله حمل تمام
 آمد فاما تدارک آن فساد بواسطه دینگرانی دفع لشکر مغل که
 بمرحدهنای بلاد اسلام چنانچه رایت منده و لهور و طرف اب بیده
 می تاختند ممکن نبود تا در وقت رسل خراسان از طرف عراق
 نزدیک هلاکو مغل که پسر توای بن چنگیزخان بود نزدیک حضرت
 رسیدند بودند فرمان شد تا آن جماعت رسل را در منازل ماروته^(۲) و
 حوالی آن توقف فرمودند و الغنجان معظم با ملوک دیگر و هشمهای
 حضرت و لشکرهای ملوک ناگاه عزیمت کوه پایه کرد روز دو شنبه
 چهارم ماه صفر سنه ثمان و خمصین و ستمائه رایت منصور خود
 را بطرف کوهپایه کشید و بلول کشش قریب پنجاه کوه منزل کرد
 و ناگاه بر متمردان کوهپایه زد هرچه بر شخههای کوه و مضایق بهرههای
 عمیق و دره های شگرف بودند جمله را بدست آوردند و بزیر تیغ
 اهل اسلام گذرانیدند و مدت بیست روز در اطراف کوهپایه بهر طرف
 حرکت می فرمود و مواضع بکننت و دیهای آن کوهیان بر سرکوههای
 بلند بود و عمارتهای ایشان همه بر شخههای سنگ چنانچه گویی
 از رفعت با ستارگان همسر و با آسمان همعنان اند بفرمان الغنجان
 معظم تمامت آن موضع را که در حصانت از سد سکندر حکایت

داشت و پیش مرشد اعلی هر ضداشت کرد تا تمامت ولایت بدانه
و کول و جلیسر و مخروسه کالیور حواله او شد ان تفویض یکشنبه
بیست و یکم ماه صفر سنه سبع و خمسین و ستمائه بود و باقی آن
مال بواسطه آنکه دلنگرانی بحمد الله که نبود رایات اطلاق را زیادت
نهضت شد روز چهار شنبه چهارم جمادی الآخر سنه سبع و خمسین
و ستمایه از بلاد لکنوتی خزانه و مال و ظرائف بسیار با دو
زنجیر پیل بدرگله جلال رسید و الغخان معظم در آن باب حسن اهتمام
و تربیت فرمود و مقطع لکنوتی عز الدین بلبن اوزبکی را
که فرستاده این مال و فیل بود از حضرت اعلی مقال اقطاع دادند و
آن بلاد بروی مقرر داشتند و بجهت اوتشریفات ارمال کردند چون سال
منه ثمان و خمسین و ستمائه نوشد و ماه صفر در آمد الغخان معظم را
عزیمت نهب کوه پائه اطراف حضرت مصمم گشت که درین کوه پایه
جماعت فسد بودند که مدام قطع طریق و نهب اموال مسلمانان
و تفرقه رعایا و تاراج دینهای حوالی هر یانه و سواک و بهیانه
از لوازم فساد ایشان بود و پیش ازین تاریخ بسه سال گله های
شتر از جمله بخدمت و مخلصان در گله الغخانی عز نصرهم از حوالی
ولیات هانسی برده بودند و من مفسدان شخصی ملکا نام هندوی
منمردی بود گبری چون دیو ستیمنده و عفریت ملوک ان گلهای
شتر و نفرها برده بودند و درین میان جمله کوه پایه تا حوالی
رتلیپور در میان هندوان تفرقه کرده و در چنان وقتی که آن

بدان دیار زمیند ارسلانخان و قتلغخان تفرقه شدند بضرورت خلیل و اتباعی را در میان مواسات فرستادند و معتمدان بخدمت النغخان معظم ارسال کردند تا در پیش تخت اعلیٰ عرضداشت ضرورت تفرقه ایشان باز نماید و التماس کند تا رایات اعلیٰ بحضرت مراجعت فرماید بران قرار که چون بحضرت جلال رایات سلطنت را وصول باشد ارسلانخان و قتلغخان هر دو بخدمت درگاه جهان پناه پیونده و النغخان معظم چون این عرضداشت بکرد رایات اعلیٰ بحضرت باز گشت دوشنبه دوم ماه رمضان سنه ست بدار الملک جلال وصل بود بیست و هفتم شوال سنه ست و خمسین و ستمائه ارسلانخان و قتلغخان بخدمت درگاه پیوستند با چندان مخالفت و تفرقه ولایات که از ایشان در وجود آمده بود النغخان معظم تربیت و نواخت و اهتمام و حسن و عهد و تیمار داشت در باب ایشان چندان مبدول داشت از غایت کرم و نهایت حلم و تربیت ملکنه و عنایت خسروانه که بنان و بیان از تحریر و تقریران عاجز آید حق تعالیٰ او را در عصمت خود باقی داراد بحمد صلی الله علیه و آله و سلم اجمعین از مدته دو ماه ممالک لکنوتی به قتلغخان و بلاد کره بارسلانخان بحسن تربیت النغخان حواله شد چون سال سنه سبع و خمسین و ستمائه نو شد رایات اعلیٰ میزدوم ماه محرم سنه سبع از حضرت نهضت فرمود و سرا پرده جلال در ظاهر دهلی نصب شد النغخان معظم خلعت دولته در حق شیرخان که پسر عم او بود تربیت واجب

معظم با لشکر آراسته و حشم بسیار در موافقت رکاب همایون سلطنت بیرون آمد و جمله ملوک موافقت نمودند و حشم ها جمع شد چون خبر آن جمعیت بلشکرگاه ملاعین مغل رسید بسرحد ها که تاخته بودند پیشتر نیامدند و جرات نمودند و ثواب آن نمود که مدت چهار ماه یا زیادت در ظاهر شهر جمع بودند و بهر طرف از اطراف عزو موامات سوار میرفت تا چون خبر مراجعت ملاعین رسید و دل از فتنه آنجماعت فارغ گشت جماعتی ملهیان بسمع اشرف الغخانی رسانیدند که مگر ارسلان خان سنجراز اوده و قتلغخان مسعود خانی بسبب آنچه در آمدن بلشکرگاه اعلی توفیقی کرده اند هراس می خوردند و اندیشه تمردی در مزاج ایشان میگرد و الغخان معظم بخدمت بارگاه اعلی عرض داشت که پیش از آن چه آن جماعت پر و بالی گیرند و در هوای تمرد بواسطه خوف خود پرواز کنند صواب آن باشد که فرصت داده نشود و این نایره را بزودی اطفاء فرموده آید بحکم رای صایب الغخانی اگرچه هنگام گرما بود و لشکر اسلام بواسطه آمدن ملاعین و محافظت سرحد ها زحمت دیده بود فاما چون مصلحت در حرکت بود رایات اطلی بطرف هندوستان روز سه شنبه ششم ماه جمادی الخرمه ست و خمسین و ستمانه نهضت فرمود و کوچ بر کوچ تا حدود کرة و مانکپور رفت و الغخان معظم در مالش فساد هندوان و تعریک را نگان چندان جد فرمود که در وهم نیاید چون

مکتوبات شهر برمیهد و ملک بلبن با ملک قتلغخان روی بحضرت
 فهادند و بی مراد مراجعت نمودند بعد از دو روز عزیمت ایشان الغخان
 معظم را معلوم شد منقسم خاطر گشت تا حال بحضرت و تخت سلطنت
 چگونه باشد تا از شهر بعد از ظهور این حال عجب مکتوبات بخدمت
 الغخان رسید سالم و غانم در عصمت آفریدگار و حفظ و حیاطت
 ربانی روز دو شنبه دهم ماه جمادنی الاخر سنه خمس و خمسین
 و ستمائه بحضرت رسید مدته هفتماه موکب اطلی در شهر بود تا در
 اوایل ذی الحجه سنه خمس و خمسین لشکر کفار مغل بزمین
 سنده رسید و سران ملاحین ساری نوئین بود و ملک بلبن چون شیخه
 آنجماعت آورده بود بضرورت نزدیک ایشان رفت و کنگرهای حصار
 ملتان فرو رفتند چون آنخبر بحضرت اطلی رسید خاتان معظم الغخان
 اعظم بررای اطلی عرضداشت کرد که صواب آن باشد که رایات
 همایون حقت پالنصر و الظفر از حضرت حرکت کند سال سنه ست
 و خمسین و ستمائه نوشته بود رایات اطلی دوم محرم سنه ست
 بطالع سعد بیرون رفت و در ظاهر حضرت دهلی سرا پرده جلال نصب
 شد در حال باستصواب الغخان اعظم باطراف ممالک و اکابر ملوک و
 و خاندان ولایت و سر حدها فرمانها اصدار یافت تا جمله باستعداد
 روی بخدمت درگاه نهند و روز عاشورا در سرا پرده سلطنت که
 همواره بنصرت و نیروزی نصب باد و اطباب دولتش بمسامیر ثبات
 منوط این داعی را بحکم فرمان عقد تذکیری بود مقصود بر تحریر
 جهاد و ثواب غزوات و جد نمودن در محافظت مراتب اسلام و خدمت
 درگاه اعلیٰ بامنثال اوامر اولوالامری زاده الله تعالیٰ نفاذا الغخان

گذرانند و از نفاق شان توبه دهاد و در اثناء اینحالت که هر دو لشکر
 بهم نزدیک شده امت شخص فلان نام که او را پسر فلان گفتندی
 از طرف ملک بلبن کشلو خان بجاموسی بیامد و خود را چنان نمود
 که بخدمت آمده است و از طرف ملوک و امرائی که در خدمت
 ملک بلبن بودند تقریر کرد که همگنان خدمت الغخانی را خواهانند
 و اگر خط امانی و دست راستی و عهدی بود و مرا که بخدمت
 آمده ام نانی و اطعامی معین شود جمله ملوک و امراء بلبن
 را به خدمت ارم و در سلک دیگر بندگان مرتب گردانم از
 حضرت الغخانی چون مزاج آن شخص در سر معلوم شده بود
 فرمان داد تا جمله لشکرها را بروی عرضه دارند چنانچه تمام
 حشما را با آلت و عدت و استعداد و پیلان با برگشتوان در نظر آورد
 پس مکتوبی بر وجه سر در قلم فرمان آمد بنزدیک امرا و ملوک
 بلبن که مکتوبات شما در نظر آمده و آنچه مقصود بود بوقوف
 پیوست شک نیست اگرچه مطاوعت بخدمت پیوسته شود جمله
 را اقطاع و نان فراخور هریک بلکه زیاده ازان فرموده آید و اگر
 برخلاف آن باشد همدرین روز جهانیان را معلوم و مبرهن گردد
 که کار هریک بزخم تیغ آبدار و سنان آتشبار یکجا رسد و سر
 گردان به بند و کمند تقدیر بسنه پیلای علم و ریای اعلی چگونه
 آزند چون مکتوبات برین وجه شهد با هم و نیش با نوش و لطف
 باعنف مختلط در قلم آمد و آن شخص باز گشت و بخدمت ملک
 بلبن عصمه الله باز گفت و مکتوبات باز نمود عاقلانرا مزاج معلوم
 شد که حال مخالفت میان امرا و ملوک مامور یکجا رسد درین میان

هیطان ملعون میان ایشان چنین تفرقه ظاهر کرد جماعت دیو مردم برای غرض نفسانی و نزغات شیطانی در میان می انداختند و علم فتنه می انراختند و از برای زونق کار خود میان ن برادران کار دیگر می ساختند الغخان معظم بحکم تدبیر صواب حشم خاص را با ملک شیرخان که برادر و پسر عم او بود از حشم قلب سلطانی جدا میفرمود و ملک کشلیخان امیر حاجب را که برادر صلبی او بود با ملوک درگاه و حشم قلب و پیلان جدا میفرمود چنانچه دو صف لشکر و دو سباطین شگرف می نمود و هر دو لشکر در حوالی سامانه و کیتهل بنزدیک هم رسیده و همگنان منتظر مصاف شدند که بو الفضول دستار بند از حضرت دهلی بخدمت ملک بلبن و ملک قتلغخان مکتوبات در قلم آوردند و استدعا نمودند که دروازه با دست ماست شمارا بطرف شهر بابد آمد که شهر خالی است از حشم و شما بندگان درگاه اعلی و بیگانگی در میان نی چون بدینجانب آمده شود و بخدمت تخت سلطنت اعلی پیوسته آمد الغخان با آن حشم بیرون نماند و کارها بمراد گردد آنچه عرضداشت جمله تیسر پذیرد و بحصول بوندد و جماعتی از مخلصان حضرت سلطانی و هوا خواهان خدمت الغخانی را این اندیشه و مخالفت چون معلوم شد بر سبیل تعجیل بخدمت الغخان عرضداشت در قلم آوردند و از حضرت الغخان عرضداشت بخدمت تخت رسید تا مخالفان را از شهر اخراج کند و تمامت این تصیه در میان دولت سلطانی نامری اعلاء الله شانہ بتقریر پیوسته امت موکیفیت آنکه آن نامها چه کسان در قلم آوردند. حق تعالی از ایشان در

و خمهین و ستمائیه بر عزیمت سننور نهضت فرمود و الغخان معظم با چشمهای خاص و ملوک حضرت دران جبال جد و جهد وافر نمود و غزوها بسنت واجب داشت و در مضایق جبال و شعاب راسیات بر شخصهای کوه دستبرد نمود که چشم عقل حیران ماند و تا بحصار و خطه سلمور برفت که بتصرف آن رای بزرگست و جمله رانگان اطراف او را بزرگ داشت خدمت کند و او از پیش لشکر الغخانی فرار کرد و بازار گاه و شهر سلمور تمام بدست اسلام نهب شد بر مواضعی استیلا یافتند بندگان الغخانی که هرگز لشکر اسلام در هیچ عهدی بران موضع نرسیده بود و بفیض فضل انریدگار جل و علا و تائید و نصرت ربانی غنائیم بسیار بحضرت اعلی و دار الملک جلال در ظل همایون سلطنت بدست و پنجم ماه ربیع الاخر سنه خمس و خمسین و ستمایه وصول بود چون رایات بحضرت باز آمد قتلغخان از کوه سلمور بیرون آمد و ملک کشلو خان بلبن بهم پیوستند و روی بطرف سامانه و کهرام نهاد و بولایه تعلق کردن گرفت و چون خبر ان جمعیت و جرات بسمع اطمین رسید ملک الغخان معظم خلدت سلطنته را و ملک کشلیخان را با ملوک حضرت و چشمها نامزد دفع ان فتنه فرمودند روز پنجشنبه پانزهم ماه جمادی الاول سنه خمس و خمسین و ستمایه الغخان معظم از دهلی حرکت فرمود و بر سبیل تعجیل تا حدود کیتهل براند و ملک قتلغخان در ان اطراف بودند چون بهم نزدیک شدند همه برادران و جمله یاران یکدیگر و دو حشم از یکدولت در نوح از یک حضرت و در لشکر از یک خانه دو جوف از یک بطانه هرگز حالی ازین یوالعجبتر نتواند بود همه با هم از یک کیسه و هم نمک بر یک کسه

بود از آوده بر اب سرو عبزه کردند و از پیشش رایات اعلی عطف نمودند بخکم فرمان اعلی در محرم سنه اربع و خمسمین الخن معظم با لشکر بسیار ایشان را تعاقب نمود چون تفرقه بدیشان راه یافت و جنگلهای هندوستان گشتن و مضایق بورها و التفات اشجار بسیار الخن معظم ایشانرا در نیانت و تا نزدیک بهن پور و سرخدهای توهت بکشید و جمله آن مواصات و رانگان نهب فرمود و با غنایم بسیار بخدمت درگاه اعلی باز آمد سالما و غانما و چون از آوده الخن معظم با لشکرها از اب سرو عبزه کرد رایات اعلی بجانب حضرت مراجعت فرمود چون از تعاقب آن امرا روی بدرگاه اعلی نهاد خدمت سرا پرده سلطنت را بحد کسندگی در نیانت روز سه شنبه شانزدهم ربیع الاول سنه اربع و خمسمین و ستمائه بدار الملک جلال رسول بود چون قتلخن در هندوستان مجال مقام نیانت در میان مصاف بطرف سنتور آمد و در آن جبال تحصین ساخت و همگنان او را خدمت میکردند که ملک بس بزرگ بود و از اکبر پندگان حضرت و مملوک ترک بود بر همگنان حقوق ثابت داشت هر جا که میرسید بجهت حقوق ما تقدم او و نظر بمواقب امور او عزیز داشت می نمودند چون بجبال سنتور تحصن کرد رانه دیبال هندی که در میان هندوان مهتری داشت و عادت آن جماعت محافظت ملتجیان بودی او را خدمت کرد و چون آن خبر بسمع اعلی رسید رایات همایون در اوائل ربیع الاخر سنه خمس

حادثه او در بهار ایچ در ماه رجب سنه ثلث و خمسين و مئمانه بود چون
 ان فتنه ها در هندوستان قايم شد و بعضی از امراء سر از ريقه درگاه
 اعلی کشیدند بضرورت دنع ان فتنه و تسکين بندگان دولت قاهره
 ناصری را رایات اعلی روز پنجشنبه سلح ماه شوال سنه ثلث و
 خمسين بر عزیمت هندوستان از حضرت حرکت فرمود چون
 به تلپت^(۲) سرادق اعلی نصب شد لشکر سواک که اقطاعات افغان
 معظم بود بسبب مصالح استعداد لشکری توقفی انداده بود ملک
 افغان معظم خاتان اعظم خلعت سلطنه از مقام تلپت بطرف
 هانسی نهضت فرمود روز یکشنبه هفدهم ذی القعدة سنه ثلث و
 خمسين چون بخطه هانسی رسید بر سبیل تعجیل هرچه تمامتر
 فرمان داد تا جمله لشکرهای سواک و هانسی و سرستی و جیلده
 و بر راله و اطراف ان بلاد در مدته چهارده روز جمع شدند با استعداد
 تمام و الت و عدت و اهبت که گوئی کوه آهن در وقت سکون و
 دریای پر جوش بهنگام حرکت بودند بحضرت دهلی و مولش بود
 سیوم ذی الحججه و هزده روز در حضرت بجهت زیادت استعداد و جمع
 فرمودن لشکر میوات کوه پایه مقام فرمود - نوزدهم ماه ذی الحججه
 با لشکر بسلاح آراسته و صفها بمبارزان پیراسته متوجه لشکرگاه اعلی
 شد و در ماه محرم باطراف اوده رسیدند قتلخان و امرای که
 متابع او بودند اگرچه همه بندگان درگاه اعلی بودند اما چون
 بسبب و موانع ضروری ایام غباری بر چهره دولت ایشان نشسته

سده ثلثه و خمستین و ستمائه کورت سوم قضای ممالک و مسند حکومت برین داعی مخلص دنا و ناشر ثنا مفروض گشت و عنایت ان الذی فرض علیک القرآن لراؤدک الی معاد در حق این ضعیف ظاهر شد ملک تعالی سلطنت ناصری و مکنت الغخانی را تا غایت دوران آسمانی در جهانبانی باقی و پاینده داراد بمحمد و اله - چون قتلغخان باوده متوجه گشت مدتی برآمد حوادث ایام باعث ان شد که مخالفتی ظاهر کرد و از حضرت چند کورت فرمانها ناند گشت دران باب اهمالی رفت و عماد الدین ریحان در اشتغال نوایر رفتن جد می نمود تا مگر بمکر و حیل انتاب دولت الغخانی را بکاه گل تدبیر ناسد خود اندیش کند و مهتاب عزت خانانی را بزراع تلبیس خود در طی آورد فاما عنایة الازلیه کفایة الابدیه دافع ان شرمی بود تا ملک تاج الدین سنجر ماه پیشانی دام اقباله که در قید و حبس ملک قتلغخان مازده بود و از حضرت ایالت بهرایج بدر مفروض گشته و بدین سبب در بند افتاده بود بحیل مردانه خود را از اوده و دست متعدیان خلاص داد و در کشتی از اب سرو عبیره کرد و بادک سواری بطرف بهرایج رفت تقدیر انزیدگار چنان بود که دولت ترکان قاهر طالع شد و منصب هندوان بتحت الثری مقهوری فرورفت و عماد الدین ریحان از پیش منهزم گشت و اسیر شد و انتاب حیات او بغروب صمات فرو شد و سبب فوت او کار ملک قتلغخان فتور پذیرفت

روز چهار شنبه الغخان معظم با دیگر ملوک بخدمت درگاه اعلیٰ پیوستند و دستبوس حاصل کردند و الحمد لله علی ذالک و ریانت اعلیٰ مراجعت کرد و الغخان معظم در موافقت رکب همایون روز چهار شنبه نهم ذی الحجه بحضرت دهلی باز آمدند و از فلون الطاق ربانی آن بود که درانمدت از اسمان باران رحمت نیامده بود بر قدم مبارک الغخان در رحمت ربانی بکشد و بارانی که شیب حیات نبات و نامیات و خلق و حیوانات بود بزمین آمده و خلق جمله مقدم مبارک او را بر جهانیان بغال گرفتند و بوصول موکب همایون او همگنان شادمان و مستبشر گشتند و حق تعالی را بدان مواهبت جسیم شکر گفتند - چون سنه ثلث و خمسین در آمد بواسطه حادثه که در حرم سلطنت ظاهر شد و هیچ یک را بران سر اطلاع نبود روز چهار شنبه هفتم ماه محرم سنه ثلث و خمسین قتلغخان را ایالت اوده فرمودند و بر آن طرف روان شد و درانوقت ایالت بهرایچ مفوض بعماد الدین ریحان شده بود و چون دولت الغخانی شعله انوار باظهار رسانید و باغ جهان نصارت گرفت و بمفتاح فضل ربانی درهای مدینه گوشه ماندگان را بکشد یکی ازان جمله داعی دولت سلطانی و دولتخواه جلالت الغخانی منهاج سراج جوزجانی بود که بدست طعن خصمان و تعدی ظلم دشمنان در زوایه عزل و محس و گوشه شدت و شماتت مانده بود تربیت و عاطفت الغخانی که بر رای اعلیٰ اعلاء الله عرضداشت تا روز یکشنبه هفتم ربیع الاول

احمد الله على ذلك و سائر نعمایه ایالت بداوین بحواله او شه و
 عزالدین بلبن نائب امیر حاجب بطرف لشکرگاه الغخان رفت
 روز سه شنبه سوم ماه ذیقعدہ ملک بنخان ایبک خطائی علیه الرحمه
 بلشکرگاه رسید بجهت اتمام صلح و اینجا حدیث عجیب است که این
 داعی ایران حال مطلع بود و ان نسبت که عماد الدین ریحان
 با جماعت اترک که اندک مایه مخالفت الغخان معظم در مزاج
 ایشان مرکب بود تدبیر کردند که بنخان ایبک خطائی را چون بدر
 مرای اعلی آید بدهلز سراسر پرده بزیر تیغ آرند تا چون آن خنبر
 بلشکرگاه الغخانی رسد ایشان عزالدین بلبن را بزور تیغ آرند و
 آن صلح پیوسته نگردد تا عماد الدین ریحان بسلامت بماند و
 الغخان را بحضرت آمدن میسر نشود چون این مزاج ملک
 قطب الدین حسن را معلوم شد الغ خاص حاجب شرف الملک
 رشید الدین حنفی را نزدیک بنخان فرستاد که صواب آن است که
 بامداد بموضع خود ساکن باشد و بدر سراسر پرده اعلی نرود چون بغایرین
 اعلام بنخان از در مرای بر نشستن توقف کرد تدبیر عماد الدین
 ریحان با آن ترکان مخالف راست نیامد و اکابر را ازان حال علم
 حاصل شد عماد الدین ریحان را بحکم فرمان اعلی از لشکرگاه
 بطرف بداوین روان کردند و روز سه شنبه هفدهم ماه ذی القعدہ
 سلطان السلاطین و ملوک درگاه اعلی برای اصلاح جانبین داعی
 دولت منهاج سراج را فرمان داد تا جمله را عهد داده آمد و دیگر

در شهر برفرگاه اعلی مقام می بود روز دوشنبه بست و ششم ماه رمضان سنه اثنان و خمسین بلشکرگاه اعلی رسید و شب قدر در بارگاه اعلی دعای گفت دوم روز چهار شنبه بست هشتم ماه رمضان در انقای کوچ هر دو لشکر بهم نزدیک شدند و بزرگ بهم پیوست و تشویش عظیم در لشکر ظاهر گشت عید فطر بسنام گذارده آمد روز شنبه هشتم شوال رایات اعلی بطرف هانسی مراجعت فرمود و ملک جلال الدین و الغخان معظم با ملوک مکرم بطرف کیتل حرکت کردند جماعت ملوک و امرا از جانبین در اصلاح حال طرفین سخن گفتند سپهسالار قره جماق که از بندگان خاص الغخانی بود بر جوانیت معروف از طرف لشکرگاه الغخان برسید امیر علم پناه عسام الدین قتلغ آن امیر فرشته صفت بسیار صداقت نیکو سیرت که از دیگر امراء بکبر سن موصوف بود نام زد شد با سپهسالار قره جماق و ملک اسلام قطب الدین حسن علی طاب ثراه هر جد و جحد که امکان داشت بجای آورد و التماس جمله ملوک از حضرت اعلی آن بود که ما همه سر بر خط فرمان درگاه جهان پناه داریم الا آنچه از کید و هرکات فاسد عماد الدین ریحان ایمن نیستم اگر او از پیش تخت اعلی بطرفی نام زد شود ما جمله به بندگی درگاه پیوندیم و سر خدمت بر خط امثال او امر اعلی بنهیم چون رایات اعلی از ظاهر هانسی بطرف چیژد حرکت فرمود روز شنبه بست و دوم شوال سنه اثنی و خمسین و ستمانه عماد الدین ریحان از وکالت معزول شد

حق تعالی دعای خستگان و افتراج شکستگان را بشرف اجابت مشرف گردانید و رایات منصور الغنخانی را از ناگور برسمت و عزیمت حضرت حرکت داد و سبب آن بود که ملوک و بندگان درگاه سلطنت همه ترکن پاک اصل و تازیکن گزیده وصل بودند و عماد الدین محبوب و ناقص بود و از قبائل هندستان پسر مهتران گزیده نسب فرماندهی میکرد همگنان را ازان حال انفت می آمد و طاقت تحمل آن مذلت نمیداشتند حال این ضعیف برین جمله بود که از دست جور ان جماعت متعديان که مخصوص بعماد الدین ریحان بودند مدت ششماه یا زیادت آن بود که از وثاق بیرون آمدن و بنماز جمعه رفتن مجال نداشت تا حال دیگران که هریک از ترکن و ملکان جهانگیر و فرمان دهان و خصم شکن بودند در تحت آن مذلت چگونه بوده باشد فی الجمله ملوک هندوستان از آنجا که بلاد کره و مانکپور و شهر اوده و بالا تر است تا بداون و از طرف تبرهنده و سنام و سامانه و سوا لک از خدمت الغنخان معظم التماس سرارجه نمودند بحضرت ارسلانخان از تبرهنده لشکر بیرون آوردند و بغنخان از سنام و منصور پور بیرون آمد و الغنخان معظم از طرف ناگور و سوا لک حشمها جمع کرد و ملک جلال الدین مسعود شاه بن سلطان از طرف لوهور بدیشان پیوست و روی باطرف حضرت نهادند عماد الدین ریحان بخدمت درگاه عرضداشت تا رایات اعلی عزیمت رفع بندگان خود کند لشکر از طرف دهلی بطرف سنام بردند و الغنخان معظم در حوالی تبرهنده بود با ملوک دیگر این داعی از حضرت عزیمت لشکرگاه اعلی که

بهرانجی مغفوز گشت و هفدهم شوال همین سال بحضرت باز آمدند و ملاک سیف الدین کشلیخان ایبک طاب ثراء را که برادر الغخان معظم بود بطرف اقطاع کره نامزد کردند و نیابت امیر حاجبی بحوائله عز الدین بلبن داماد قتلغخان را شد و هر شغلدارى که بتقریبیت الغخان اختصاص داشت جمله را تبدیل و تحویل فرمود و کار قرار ملک آرمیده را برای نا صواب عماد الدین ریخان مشوش گردانید و درینمدت که الغخان معظم خاقان اعظم خلدت سلطنته بطرف ناگور رفته بجانب ولایت رتندپور و هندى و چترور لشکر اسلام را ببره و رای رتندپور باهر دیو که اعظم رایان و اصیل و بزرگ ترین ملوک هند است لشکر کشید تا الغخان معظم را نکبتى تواند رسانید حق تعالی و تقدس چون خواسته بود که نام نیک بندگان دولت الغخانی بر صحائف ایام بفصرت و ظفر و فیروزی مخلصه ماند تمامت آن لشکر رای باهر دیورا اگرچه بس انبوه و عا صلاح و اسپ بودند منهزم گردانید و مردان مبارز بصیار ایشان را بدوزخ فرستاد و غنائم بسیار کرد و اسپ و برده بی حساب بدست آورد و سالم و غانم در عصمت انریدگار بخطه ناگور که بوجود بندگان دولت الغخانی حضرت بزرگ شده بود باز آمد چون سنه انقی و خمسين نوشد حال جماعت مظلوم که بدست تعدی و عزل بواسطه غیبت الغخانی در گوشه مانده بودند چنانچه ماهی بی اب و بیمار بلخواب شبان تا روز و روزها تا شب از حضرت مقدس انریدگار میخواستند تا صبح درامت الغخانی سر از مطلع جلال برآورد و ظلمت ریخانی بنور انذاب دولت الغخانی متبدل گردد

را از دولت الغخان حسد تمام زحمت دادن گرفت و رونق حسد
 را ازان رونق جلال او تفارت ظاهر می شد قصد آن کردند تا مگر
 بشکر گاهی یا در مضیق توره یا در گذر آبی ذات مبارک و عنصر
 میمون الغخانی را زحمتی دهند یا المی رسانند *يُرِيدُونَ أَنْ
 يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ* کلو دولت
 الغخان را بعصمت محافظت می نمود و خصمان را بر عرض
 شریف و طینت لطیف او دست نداد چون آنچه در ضمیر
 آنجماعت بود تیسیر نپذیرفت باهم اتفاق کردند و برادر سرا پرده
 اعلی جمع شدند و بر برای اعلی عرض داشتند که الغخان را فرمان
 باید رسانید تا بطرف اقطاع خود رود برین جمله رسانید از منزل
 میسره - روز شنبه سلج محرم سنه اهدی و خمسین و ستمائه بطرف
 هانسی با حشم و اتباع نهضت فرمود چون روایت اعلی بحضرت
 هاز آمد خار خار حسد الغخانی باطن پر ظلمت ربحان را زحمت
 می داد تا بر برای اعلی عرض داشت کرد که صواب آن باشد که الغخان
 معظم را بطرف ناگور فرمان باشد تا برو و ولایت هانسی بیکی از
 شاهزادگان جهان طال عمره حواله فرمایند بحکم آن رای اعلی
 بطرف هانسی حرکت فرمود و الغخان معظم را بطرف ناگور رفته
 شد و آن نهضت در ماه جمادی الآخر سنه اهدی و خمسین بود
 چون بطرف هانسی وصول بود عماد الدین ربحان وکیلدر شد
 و فرماندهی سراق جلال در ضبط آورد و بحکم آن حسد و خفت
 شغل قضای ممالک از داعی دولت منهاج سراج در ماه رجب
 سنه اهدی و خمسین و ستمائه صرف شد و بتقاضی شمس الدین

سلطانی درینمدت نزدیک بیست دو لکه حاصل شده بود در وقت مراجعت از کائنجر ممر لشکر اسلام بدین رانده اجاری بود فی الجمله این رانه سر راه لشکر اسلام در مضائق از آب سندی بگرفت - این داعی از لفظ نصرت الدین تابهی شدید که هرگز در هندوستان هیچ خصمی پشت من ندیده آن هذدوک اجاری چنان بر من حمله کرد که گوئی گرگی است که در رمه گوسفندان می اندازد از پیش او مرا عطف بایست کرد تا از طرف دیگر در آمدم و او را بزندم و منهنزم گردانیدم - این حکایت بجهت آن آورده شد تا خوانندگان را روشن گردانند که شہامت و جہادگیری النغان معظم تا چه اندازه بود که این چذین خصمی را مقهور و منهنزم گردانید و قلعه بزور را که حصن نامدار است از دست تصرف او بیرون کرد و در آن سفر و لشکر از شہامت و جہاد آن نمود که بر روی روزگار یادگار ماند - روز دوشنبه بیست و سوم ماه ربیع الاول سنه خمسین و ستمایه ریات اطنی بحضرت باز آمد مدت شش ماه بدار الملک جلال مقام انتاد تا روز دوشنبه دوازدهم ماه شوال سنه خمسین و ستمائنه ریات اطنی بچانب بالا چانب آب بیاه نہضت فرمود و درینوقت ملک باین مقطع بداون بود و ملک قتلنغان مقطع بہیانہ ہر دو ملک را استدعا بود از حضرت اطنی و ایشان ہر دو ملک با کل ملوک درین لشکری بدرگاہ سراق جلال حاضر بودند چون ریات ہمایون باطراف اب بیاه رسید عماد الدین ربجان در سر با ملوک بساخت و ہمگنان

(۴) نزدیک ہمت دولکہ (۵ ن) بزول - بروای - شف صفحہ ۲۱۴

و هیله شده درین عهد قاضی القضاة جلال الدین کلشانی علیه الرحمة قاضی ممالک هندوستان بود چون مدت آیام آن یگانه عصر انقراض پذیرفت تربیت و عاطفت انغخان در باب این مخلص دعا گو گردانید و بر رای اعلی اعلاه الله عرض داشت - روز یکشنبه دهم جمادی الاولی سنه تسع و اربعین و ستمائه کورت دهم قضای ممالک حواله این داعی شد حق تعالی سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین را در تخت سلطنت و انغخان معظم و خاقان اعظم را در بارگاه مملکت و مکتب باقی و پاینده دارد - روز سه شنبه بیست و پنجم ماه شعبان سنه تسع و اربعین ریات اعلی بطرف ولایات مالوه و کالجور نهضت فرمود انغخان معظم با چشم اسلام چون بدان نواهی رسید جاهر اجاری را که رانگ بس شگرف و با خیل و حشم و اتباع بسیار بود و اجتماع تمام داشت از اسب و سلاح منہزم گردانید و او را و ولایت او را مستاصل کرد و این رانگ اجاری که جاهر نام بود مردی بیس جلد و کردان بود و در عهد سلطان سعید شمس الدین طاب ثراه در سال سنه اثنین و ثلاثین و ستمائه که لشکر های اسلام از پیدانه و سلطان کورت و قنوج و مہر و مہارون و کالیوار نامزد نهب ولایت کالجور و جموشد و سرآن لشکر ملک نصرت الدین تابسی بود که بمردی و کفایت و شہامت و جلاوت و کردانی و لشکر کشی از ابتغای جنس که ملوک آن عصر بودند ممتاز بود مدت پنجاه روز بدان لشکر از کالیوار برفتند و غنائم بسیار بدست آمد چنانچه خمس

تحریر نیاید داعی مخلص خود را که منہاج سراج است تشریفات فرمود و یک سر اسب کمیت و یکتا جامه زر و یکپارہ دینہ انعام بقدر سی ہزار چیتل و تا این تاریخ آن انعام ہر سال بدین مخلص دعا گوی میرسد حق تعالی سبب مزید جاہ و مملکت او گرداناد و اورا بر اعدای دین مظفر و منصور داراد و حال داعی و دلنگرانی بحضرت اعلیٰ عرضداشت - روز یکشنبہ دوم^(۲) ماہ ذی القعدہ سنہ سبع و اربعین از بارگاہ اعلیٰ چہل زنجیر^(۳) (؟) بردہ و صد خروار بار بچہت فرستادن خراسان بنزدیک ہمشیرہ این داعی فرمان شد ملک سبحانہ و تعالیٰ دولت سلطنت ناصری را تا انقراض عالم باقی داراد با چندین انعامات - روز دوشنبہ بیست و نہم ماہ ذی الحجہ سنہ سبع از حضرت بروان کردن این انعامات بطرف خراسان عزیمت ملتان انتاد در اثنای راہ بہر قصبہ و شہر و قلعہ کہ از متعلقان و خدم انسخان معظم وصول بود خدم آن درگاہ چندان اکرام و تعظیم نمودند کہ چشم عقل در تحیر آن بماند حق تعالیٰ از ہمگنان قبول کفاد - روز چہار شنبہ ششم ماہ ربیع الاول سنہ ثمان و اربعین بملتان وصول بود و تالب آب جیلم رفته شد و چون آن بردہ و بار بخراسان فرستادہ شد مدت دو ماہ در پای حصار ملتان در میان لشکر ملک بلبن مقام انتاد کہ ہوا بغایت گرم بود چون موسم برشکل در آمد و باران رحمت ببارید بیست و ششم ماہ جمادی الاولیٰ از ملتان مراجعت بود بیست و دوم ماہ جمادی الآخریٰ بحضرت پادشاہ

---

(۲) ن ۵۴ (۳) چہل زنجیر پیل بردہ و چند خروار بار (؟)

منزلت الغمان از منصب ملکی و امیر حاجبانی بجاه و علو منصب خانجی رسید - روز سه شنبه سیوم رجب سنه سبع و اربعین و ستمائه از حضرت اعلی نیابت ملک داری و لشکر کشی و بختیاری با خطاب و اسم الغضانی در حق آن ذات بی بدیل و عنصر بیدمون صادر گشت و الحق این لقب گوئی که نتیجه القاب تتنزل من السماء بود که از آرزو باز دولت ناصری بعد خدمتی تهمتن الغضانی طراوت زیادت گرفت چون خطاب آن الغمان شد برادرش امیر آخر بود امیر حاجب گشت آن ملک کریم رحیم صافی میرت گزیده هریرت صیف الحق والدین کشلیخان ایبک طاب ثراه و ملک تاج الدین منجر تبرخان در آن وقت نائب امیر حاجب شده و امیر الحجاب علاء الدین ایاز تبرخان زنجانی نائب وکیلدر شد که فرزند و نور دیده من است و بهمه اوصاف حمیده آرامته و هیج و صفی قوی تر از اخلاص خدمت الغمان نیست اورا که زیادت باد و تفویض این مناصب روز جمعه ششم رجب سنه سبع و اربعین و ستمائه بود و نائب امیر حاجب آخر اختیار الدین ایتگین موی دراز امیر آخر شد - پهن روز دو شنبه نهم ماه شعبان سنه سبع بر عزیمت جهاد از حضرت نهضت فرمود و گذاراه جون لشکرگاه شد بغزو و جهاد اطراف مواسات مشغول گشتند تا این داعی را خبر رسید از خراسان از همشیره و تلهاثی او در دل کار کرد بخدمت الغمان معظم بلشکرگاه رفته شد و این معنی باز نموده آمد چندان تربیت و عاطفت فرمود که در حیز

آمد - و در پای حصار رتنپور روز یکشنبه ماه ذی الحجه سنه ۱۰۸۷
 و اربعین ملک بهاء الدین ایبک شهادت یافت و الغخان معظم
 بطرف دیگر از حصار بجهاد مشغول بود و بندگان او در مبارزت و
 نغز بودند و مرد بسیار از کفار بدوزخ فرستادند و غنائم زانمرگرد کرد
 و لشکر اسلام را از غنائم پر دمت گردانید و بحضرت اعلیٰ باز آمد -
 روز دوشنبه سیوم ماه صفر سنه ۱۰۸۷ و اربعین و شصت و نهمه بدرگاه اعلیٰ
 پیوست و درین سال رای اعلیٰ اعلاء الله را باتصال خانوادہ
 الغخان میلی افتاد که هر سال در لشکر کشی و خدمت درگاه اعلیٰ آثار
 پستدیده نمود تا حدی که هیچ پادشاهی را بند که بخانی و ملکی
 رسید از ذات مبارک و عنصر الغخانی شگرترو با حرمت تر و بالیکو
 رای تر و در لشکر کشی دلیر تر و در خصم شکنی مظفر تر نبوده
 است تا بتشریف اتصال حضرت اعلیٰ سلطان اعظم ناصرالدینیا
 والدین خلد الله ملکه و سلطانه مشرف باشد و با منتظار آن پیوند
 در کوشش رونق ممالک و کشش خصمان اطراف بیفزاید الغخان
 معظم بر سبیل تعظیم او امر و امتثال فرمان برداری انقیاد نمود و
 حدیث العبد و ما فی یدہ ملک لمولاه بز خواند و آن اتفاق روز شنبه
 بیستم ربیع الاخر سنه ۱۰۸۷ و اربعین و شصت و نهمه مبارک پیوست
 و آیت مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بِأَنْوَارِ شَاهَزَادگان بِحکم یُخْرَجُ
 مِنْهُمَا الْوَلْوَاءُ وَالْمَرْجَانُ ظاهر گردانید حق تعالیٰ آن پادشاهزادگان
 را در حیات سلطان اعظم و دولت الغخان معظم بدولت و سلطنت
 شمس و آرت اعمار جمله پادشاهان دارد بمحمد و آلہ اجمعین •
 چون چنین اتفاقی که نتیجہ سعادت اتصالات فلکی بود ظاهر شد

چندان دار مدار گرد در محافظت خود و اتباع که از وقت صبح تا نماز شام بماند چون شب در آمد آیت فرار بر خواند و ازان موضع بجایهای حصین نقل کرد چون روز شد لشکر اسلام در آن مسکن و موضع در رفتند و او را تعاقب نمودند آن لعین بگوهرهایی شامیج بر رفته بود و بموضعی نقل کرده که جز بحیل بهیاز و حیائل و نردبانها بدان مضائق درون نتوان رفت الفغان معظم حشم اسلام را بر جهاد تحریص فرمود باسظهار اوامر و قوت اشارات او آنموضع را بگرفتند و جمله اتباع و متعلقان و نرزدان او را با مواشی و اسب و برده بسیار بدست آوردند و چندان غنائم بدست حشم اسلام افتاد که وهم صحاب از تقریر آن عاجز آید - سلخ شوال سنه خمس و اربعین و ستمائه با غنائم بسیار بخدمت درگاه اعلیٰ پیوست و رایات اعلیٰ بعد از عید اضحیٰ بجانب حضرت مراجعت نمود و جمله آن سفر و غزوات را جداگانه کتابی در نظم افتاده است و نام آن کتاب ناصری نامه نهاده شده - بدست و چهارم محرم سنه ست و اربعین و ستمائه بحضرت وصول بود - پس در شعبان سنه ست و اربعین رایات اعلیٰ بطرف بالا نهضت فرمود تا بسرحد کنار آب بیداء و از آنجا بطرف حضرت مراجعت افتاد الفغان با دیگر ملوک در موافقت خدمت او با لشکریهای بسیار بطرف رتاپور و نهب کوهپایه میوات و بلاد باهردیو^(۲) که بزرگترین رایان هندوستان بود نامزد شد و تمامت ولایات و اطراف آن ممالک نهب کرد و غنائم بسیار بدست

و ملوک که در موافقت او بودند - روز پنجشنبه بیست و پنجم ماه ذی القعدة رایات اعلی بطرف دار الملک جلال مراجعت کرد - روز پنجشنبه دوم محرم سنه خمس و اربعین و ستمائه بحضرت وصول بود چون بمنانت رای و اصابت عزیمت الغخان معظم لشکر ترکستان و مغل آن جرأت و لشکر کشی معاينه کرده بودند درین سال سنه خمس هجکس از بالا بجانب ممالک منده نیامد تا شعبان سنه خمس و اربعین و ستمائه الغخان اعظم بر رای اعظم عرضه داشت کرد که صواب آن باشد که درین سال بنهب و غزو اطراف ممالک هندوستان رایات اعلی را نهضت باشد تا مواسات و رانگان که درین چند سال تعریک نیافته اند مالش یابند و غنائم بدست حشم اسلام آند و امتعداد دنع مغل را اموال بحاصل آید بنا بران رای صائب رایات همایون بطرف هندوستان نهضت فرمود و میان دو آب گنگ و جون فرو رفت و قلعه نذند^(۲) بعد از غزو و جهاد بسیار بدست آمد و الغخان معظم با دیگر ملوک اسلام و حشما نامزد بدنع دلکمی و ملکمی شد و اورانه بود در حوالی آب جون میان کالنجر و کره که رایان اطراف کالنجر و مالوه را دست در وی نمی شد بسبب کثرت اتباع و وفور اموال و رزانت رای و حصانت جایی و استحکام مضائق شعاب و التفاف جنگلهای بسیار و کوههای محکم و مواضعی که هیچ وقت لشکر اسلام بدان طرف نرسیده بود الغخان معظم چون بموضع و مقام و جای سکونت او رسید ان رانه

بیست و سوم ماه محرم سنه اربع و اربعین و ستمائه بحضرت رسید
 و بر تخت سلطنت بنهست الغخان اعظم عرضداشت که چون
 خطبه رسکه ممالک باسم همایون ناصری تزیین یافت و سال
 گذشته که ملائین گریخته از پیش لشکر اسلام بطرف بالا رفته اند
 صواب آن باشد که رایات اعلیٰ بطرف بالا نهضت فرماید بر حکم
 آن رای صواب عزیمت بالا مصمم شد - روز دو شبه غره رجب
 سنه اربع و اربعین و ستمائه از حضرت رایات اعلیٰ بیرون رفت
 تا چون لب آب سو دره وصول بود الغخان معظم با ملوک و امرای
 اسلام بر عزیمت نهب کوه جود از لشکر جدا شد تا رانگ کوه
 جود را که در سال گذشته راهبر لشکر کفار مغل بود انتقام کشد
 بران عزیمت بکشید و کوه جود و اطراف آب جیلیم را بزد و تالب
 آب سنده لشکر اسلام بتاخت چنانچه همه زنان و اتباع کفار که در آن
 حدود بودند آیت فرار بر خواندند و جماعتی که از لشکر کفار مغل
 گذار آب جیلیم آمدند و صف لشکر اسلام را که در خدمت الغخان
 معظم بودند در نظر آوردند هیبتی در دل ایشان از کثرت صفهای
 لشکر و بسیاری سوار و برگستان و سلاح رافر تعجبها کردند و رعب
 تمام بران جماعت مستولای شد و آن شهامت و لشکر کشی و خشم
 شکنی از تاخدن بر شخهای کوه و مضائق درها و گرفتن مواضع
 حصین و قطع جنگلها که الغخان معظم کرد در حیزت تقریر نگنجد و
 اسم آن غزا و جهاد تا زمین ترکستان برسید چون دران زمین زراعت
 و عمارت نبود علوفه یانت نمی شد بضرورت مراجعت بایست کرد
 چون بخدمت درگاه پیوست مظفر و منصور و سلامت جمله لشکریان

جیاعنی پر مید که سبب عطف لشکر اسلام بر سمت کوهپایه
 چه باشد که راه درازی دارد و بطرف سرمستی و صورت نزدیک است
 جمعی ادرا خبر کردند که لشکر اسلام را از کثرت جریر کنار آب
 راه نباشد بر لفظ منکوتی رفت که لشکری است که مارا طانت
 مقاومت نباشد مراجعت باید کرد خوف بر روی و بر لشکر روی
 استیلا یافت که پیش مقام را روی نماید لشکر بسه فوج کردند
 و گریزان بر رفت و بسیار اسیران مسلمانان و هندو خلاص یافتند و
 سبب آن فتح جلالت و مبارزت و لشکر کشی و شہامت خاقان معظم
 الغخان بود اگر جلالت و شیر دلی و مبارزت از نبود می هرگز چنان
 فتحی بر نیامدی حق تعالی ادرا در عصمت خود محفوظ داران
 بنده و جوده چون چنین فتحی بر آمد الغخان عرض داشت که صواب
 آن بود که بطرف آب سوده رایات اعلی را حرکت باشد تا خصم را
 از قوت و عدت و دلیری اسلام در مزاج و خاطر متمکن گردان بران رای
 تا لب آب سوده رفته شد رایات اعلی را تا روز بیست و هفتم ماه
 شوال سنه ثلث و اربعین و ستمانه از آب سوده بجانب حضرت
 مراجعت فرمود - دوشنبه دوازدهم ماه ذی الحججه سنه ثلث و اربعین
 بحضرت وصول نمود و درین چندگاه مزاج سلطان علاء الدین با ملوک
 تغیر پذیرفت و از لشکر بیشتر آن بود که غائب می بود و بی آن
 نبود که نساد می در مزاج او متمکن شده بود جمله ملوک باتفاق
 یکدیگر از حضرت دہلی بخدمت درگاه سلطان ناصر الدینا و الدین
 طاب نراه در سر و خفیه خدمتی نوشتند و حرکت رایات همایون
 او بر عزیمت جلوس بتخت سلطنت التماس نمودند - روز یکشنبه

کردن حاکمان معظم خلد الله ملكه راهبران را بر راه نبرد تا منازل
 بتعجیل قطع میکردند و با خلق چنان می نمودند که منزل هشت کرده
 خواهد بود و بقدر فوازه کرده و زیادت آن قطع میکردند تا لشکر
 بلب آب بیاه رسید و بر آب عبور کرد و بر لب آب راری لوهور بود
 بران منزیمت همچنان مصمم می بود و شیردلی میکرد و خطای
 و ملوک را در دنج کفار مغل تحریر می نمود. تا روز دوشنبه
 بیست و پنجم ماه شعبان سنه ثلث و اربعین خبر لشکرگاه اعلی رسید
 که لشکر کفار مغل از پای حصار آنچه برخاست و سبب آن بود
 که حاکمان معظم چون بحوالی آب بیاه رسید قاصدان نامزد فرمود
 و فرمان داد تا مکتوبات از حضرت اعلی نزدیک اهل قلعه
 آنچه در قلم آوردند و از آمدن رایات اعلی و کثرت حشم و پیگان
 و انبوهی سواد لشکر و دلیری مردان جانناز که در خدمت و کلب
 اعلی اند اعلام دادند و بجانب آنچه روان کردند و فوجی از حشم
 بر سبیل طلایه و مقدمه پیش روان گردانید چون آن قاصدان بحوالی
 آنچه رسیدند چیزی از مکتوبات بدست ملاعین حشم افتاد و بعض
 باهل حصار رسید چون در حصار طبل هادی زدند و حال مکتوبات
 و رضین حشم اسلام منگوتی لعین را روشن گشت و سوار مقدمه
 در حوالی ولایات سنده بر لب آب بیاه لوهور نزدیک شد خوف و
 هراس در دل ملاعین ظاهر گشت و فضل آمدگار مددگار آمدند.
 ثقات چنین روایت کرده اند که منگوتی را چون از آمدن حشم اعلام
 و رایات اعلی معلوم شد که بر طرف آب بیاه رشت و نزدیک
 دامن کوه و از آنجا همچنان بر کلب آب می آید آن ملعون از

در نامه این داعی و فرزندان و اتباع باقی باشد ملک تعالی حضرت
اعلی سلطان سلاطین جهان ناصر الدنیا و الدین را بفر و شکوه
مطوعت بحلی و حلل انقیاد و خدمت این خاقان معظم تا نهایت
حد امکان دوران ملکی آراسته و مزین داراد بمحمد و آله - آمدیم
بسر ذکر تاریخ این ضعیف را در شهر سنه اربعین و ستمائه اتفاق سفر
لکهنوتی افتاد و درین سفر دو سال بماند با اتباع و اشیاع - ثقات چنین
روایت کرده اند که در شهر سنه اثنین و اربعین خاقان معظم الغنجان
اعظم در حضرت اعلی علای امیر حاجب شد چون رایات اعلی حفت
بالنصر و الظفر از دهلی حرکت کرد میان دو آب جون و گنگ
مفسدان جلالی و دیولی و آن مواسات را مالش تمام داد و غزوها
بسنّت کرد و راهها و حوالی ولایات از فساد متمدان خالی شد
و این کاتب را از طرف لکهنوتی با اتباع خود بحکم فرمان اعلی
علائی در موافقت طغانخان طغرل در شهر سنه ثلث و اربعین
بحضرت جلال آمده شد درین سال منکوتی لعین که از لشکر کشان
منل و ملوک ترکستان بود از حدود طالقان و قندز ببلاد سنده
لشکر آورد و حصن آنچه را که در قلاع نامدار بلاد سنده است و ارض
منصوره در بند ان داد در آن حصار خواجه سرائی بود از جمله خدم
تاج الدین ابوبکر کبیر خان اقسنقر نام امیر داد بود و مخلص الدین
کوتوال چون بحضرت رسید ملک الغنجان بروای اعلی علای
عرضداشت و لشکر بر عزیمت دفع ایشان مهیا کرد و هر کس از
امرا و ملوک در آن عزیمت استنکاری می آورد ملک الغنجان آن
عزیمت را تصمیم می داد چون رایات اعلی بران سمت نهضت

آمدند و جمله امرا و ملوک با هم متفق شدند سلطان خلد الله ملکه که مقطع ریواری بود جلالت فراوان نمود و آثار شهامت در تحصیل خرض ممالک چندان ظاهر گردانید که هیچ یک از امرا و ملوک ترک و تازیک بصد یک او نرسیدند و همگنان بر قوت و مبارزت و تازندگی او اتفاق کردند که از همه زیادت است چون شهر فتح شد انطاع هانسی حواله خدم او شد چون آنولایت در ضبط او آمد روی بعمارت نهاد و خلایق از آثار عدل و انوار بذل او مرفه الحال شدند و کار دولت سلطان بجائی رسید که دیگر ملوک را از طراوت وقبال او رشک آمدن گرفت و خار خار حسد در باطن هر یک زحمت دادن گرفت اما چون خدایتعالی خواسته بود که او از همه بزرگتر باشد هر چند آتش حسد ایشان زیادت می شد رَأَيْتُمْ عَمَلَهُ عَمَلُ دَوْلَتِ اُو دَر مَجْمَرِ اِيَامِ مَزِيْدِ مِي پدیرفت پُرِيْدُوْنَ اَنْ يَطْفِقُوْا نُوْرَ اللّٰهِ بِاَنْوَاهِمُ وَ يَابِي اللّٰهُ اِلَّا اَنْ يَتِمَّ نُوْرُهُ مَلِكِ تَعَالٰى اُوْرَا دَر مَنْصِبِ دَوْلَتِ مَخْلَه داران و داعی دولت منهاج سراج را که موافق این طبقات است حق شناس انعام و انرد اکرام شامل این خاقان معظم کفاد که اگر هزار جزو کاغذ مقرمط در اوصاف پسندیده و اخلاق گزیده او در تحریر آید هنوز از دریای گران محیط قطره و از روائج گلستان فردوس شمه بمشام مستمعان و خوانندگان نرسیده باشد و اگر صد هزار چندین بققریر رسانیده آید حقوق ترینیت پادشاهانه این شهریار کرام که در پیش تخت اعلی خدایگان روی زمین خلد الله ملکه در باب این داعی از تفویض مناصب و تقلید اشغال و ونور انعامات و شمول کرامات فرموده است و میفرماید هنوز حقوق آن ایادی

آنچه فرمایید از زخم و میلاحت و دوآندیدن و ایستادن باندازد
 طاقت فرمایید اما سبب فرار و غیبت آن بود که چون رنجی
 بدین شریف و بن لطیف شاهزاده رسیدند بود نباید که شفقت
 پدران پادشاه را بر آن دارد که در حق بنده بمکافات آن حرکت
 خطایی فرموده شود که همه رنج بنده ضایع گردد *

این حکایت لائق حال آنقدر رنج بود که در باز آوردن بحضرت
 در میان اترک بر روی مبارک الغخان معظم رسید خلد الله ملطانه
 تا چون بمنصب دولت و سلطنت رسید از حال شکستگان و مظلومان
 باخبر باشد حق تعالی عدل و احسان را رفیق افعال و احوال او گردانند
 آمدیم بسر ذکر تاریخ * چون عهد دولت بسطان رضیه رسید او همچنان
 خاصه در بود تا دولت پاری گر آمد امیر شکار شد گویی تقدیر
 میگفت جهانی شکار دولت او خواهد بود و عالمی صید مملکت
 از پس اول منصب او امیر شکاری ماند چون مدتی در آن مرتبه بود
 و خدمات کرد ناکاه آفتاب دولت رضیه بزوال رسید و خورشید
 سلطنت معز الدین بهرامشاه طلوع کرد اقبال الغخان بر آمد چون
 در آن مرتبه خدمات کرده بود و آثار پسندیده نمود امیر آخر شد و
 مراکب ملک و سلطنت در لگام و تصرف او آمد و چون ملک
 بدر الدین سنقر امیر حاجب شد او را در حق الغخان شفقت پدران
 بود حسن اهتمامی از رانی داشت و او را از آن پایه بالا تر آورد و اقطاع
 دیواری بدر مغوض شد چون بدان طرف رفت و مواجات کوه را
 بقوت شجاعت سالش تمام داد و آن نواحی را ضبط کرد و چون
 سلطنت معز علی روی بانحطاط نهاد و ملوک بانفاق یکدیگر بدر شهر

پادشاه را بر بخت و زیادت از صد چوبش بزد و بضرب ضعیف
 تمامت اعضای او از کفرت زخم چوب مجروح گردانید و او را همچنان
 بسته گذاشت و آیت نراز بر خواند و غائب شد جماعت خدمت را
 چون ازان حال معلوم شد پسر پادشاه را ازان بند بکشادند و استناد را
 طلب کردند نیامتنند بخدمت پادشاه عرض داشتند فرمود تا پسر را
 حاضر گرداند و در هر هفتیکه از وی طلب کردند چنانش یابند که
 لیزید علی الکمال وصف آن حال بود پادشاه فرمود که استناد در
 تعلیم و تفهیم و کمال گردانیدن شاکر بگویند الاله هیچ دقیقه مهمل
 نگذاشته است بایستی که معلوم شدی تا سبب این زخم و همه
 ایلام و موجب فرار چه بود فرمود تا در طلب استناد جد بلیغ
 نمودند بعد از مدت مدید و عهد بعید او را باز یافتند و بخدمت
 پادشاه آوردند در باب او اعزاز و اکرام رافر نمود و از سبب آن ضرب
 بلیغ و پیاده دوانیدن روز اول و ایستائیدن روز دوم و بسته گذاشتن
 روز سوم و موجب غیبت باز پرسید استناد گفت دولت پادشاه مخلص
 یارای اعلی را مقرر باشد که ملک دلاری را ادراک احوال اصحاب
 رضا و احوال ارباب غضب باید که معلوم باشد تا هر چه فرماید باندازه
 و لائق آن باشد و در هیچ نوع از رضا و محط از حد اعتدال تجاوز
 نکند بنده میخواست تا این شاهزاده را حال مظلومان و اسیران و
 جماعت که پیاده پیش سر اسب دهند و قومی که ایستاده باشند و طائفه
 که مستوجب اقامت حدود و محل امضای سیاست شده باشند معلوم
 گردد که در حال راندن خشم پادشاهانه بزن تن و دل ایشان چه مایه
 مشقت رسد چون از زنج تحمل آن شدائد اندکی معلوم کرده باشد

فصل و علم و اصناف عقل و هنر بر همه فائق و راجح بود برگزید
 و ادرا بتعلیم آن قره عین خود نصب کرد و فرمود که می باید تا این
 فرزند من بتفهیم و تعلیم و تلقین و تمکین توهمه حقائق ملت
 و ذقائق دولت و رموز عقل و کنوز نقل و شرائط ملکداری و طرائق
 بختیاری و امور رعیت پروری و سدن عدل گستری را ضبط کند
 و بر مجاری و مطاوی آن جمله وقوف یابد آن کامل روی قبول
 بر زمین خدمت نهاد و بکار مشغول گشت چون مدت تعلیم بسر
 آمد و زرع تعلیم بر آمد و آن فرزند که نمره شجره ملک بود بهمه
 انواع تزیین ینامت بادشاه را از حال کمال فرزندش اعلام دادند فرمود
 که آن استاد را فردا بامداد ببارگاه سلطنت حاضر باید شد و شاهزاده
 را حاضر باید گردانید تا انواع در هنر که تعلیم گرفته اامت در ملک
 عرض کشد چنانچه همه خواص و عوام را کمال عقل و جمال علم و
 احوال کیاست و افعال فراست پسر من ظاهر و روشن گردد چون
 این فرمان صادر شد آن استاد سه روز از بادشاه مهلت خواست
 چون باجابت مقرون گشت اول روز استاد سوار شد و شاهزاده را
 بر عزیمت طرف شهر بیرون برد چون از آبادانی بیرون رفت
 شاهزاد را پیاده کرده و در پیش امپ خود چند فرسنگ پیویه امپ
 بدوانید چنانچه تن نازک شاهزاده بغایت از رنج پیاده دیدن آزرده
 گشت پس بشهرش باز آورد روز دوم بمکتب در آمد و شاهزاده را
 فرمان داد که بر خیز و بر پای بباش و همچنان تمام روزش ایستاده
 بداشت چنانچه رنج بسیار بتن نازنین شاهزاده رمید چون روز سوم
 شد بمکتب در آمد و آنموضع را خالی فرمود و دست و پای پسر

تخت سلطنت بفرمایون سلطان سعید شمس الدنیا و الدین طاب مرتده آراسته بود اورا با چند ترک دیگر بخدمت سلطان آوردند چون نظر مبارک سلطان سعید بروی انتاد در پناه فر و شہامت او جمله آن ترکان در بیع آمدند و به بندگی پیش تخت مخصوص گشتند و چون نور سعادت و پرتو دولت بر پیشانی او طاهر بود اورا خاصه داری فرمود گوئی که شہباز دولت بردست او نهاد درینمعنی چنان بود کہ تا دشمنان مملکت را در عہد فرزندان او از تعدی و طمع باز دارد و همچنان شد تا فر سلطنت شمسی از مطلع بختیاری تابان بود او در آن مرتبه خدمت میکرد و از قضای آسمانی برادر خود کشلیخان امیر حاجب را باز یافت و بدان طلعت شادمانیها کرد و قوتی ظاهر شد چون دولت سلطنت بسلطان رکن الدین رسید در میان ترکان از حضرت بطرف هندوستان عزیمت کرد چون ترکان را باز آوردند او ہم در فوج ایشان بخدمت باز آمد و روزی چند مہبوس بود و نامرادی بروی مبارک او رسید و حکمت در اینمعنی آن تواند بود واللہ اعلم تا اندازہ رنج محنت زدگان بشناسد چون بدولت فرماندہی برسد بدان جماعت مرحمت فرماید و شکر نعمت فرماندہی بگذارد *

* حکایت *

آورده اند کہ باد شاهی بود در اوج سلطنت و شرف دولت او را پھری بود در نہایت جمال و کیاست و رشد و نزاہت آن بادشاہ فرمان داد تا ہر کجا کہ دانائی و زیرکی و عالمی و کاملی بود بہت تعلیم آن پسر جمع کردند و یکی را ازان کامران کہ در ہمہ انواع

و مکتوباته - ملک تعالی سلطان السلاطین ناصر الدینیا و الدین
را وارث اعمار و قلمه ملوک و سلاطین گرداناد . بحق مسجد
و آله اجمعیین •

الخامس والعشرون الخاقان المعظم بهاء الحق والدين الغخان بلبن السلطاني

خاقان معظم الغخان اعظم از تخته خاتان البری با نام بود پدر
شیرخان و پدر سلطان از یک مادر و پسر بودند و پدر ایشان هر دو
از نسل خاتان البری بود بقدر ده هزار خانه را خان بودند و نسبت
ایشان در البری ترکستان میان قبائل ترک معروف است و در بوقت
پنوا اعمام او در آن قبائل بر قزار اسم بزرگی دارند این معنی از
کربنخان سنجر سماع افتاده است و ضمیم الله اما حق تعالی چون
خواسته بود که قوت اسلام و مکتب دین محمدی را پنهانی بخشد
و در آخر الزمان ظل همایی بارزانی داری و هندوستان را در دائره
صفایت و حرزه عصمت خود نگاه دارد الخاقان را در برثائی از
ترکستان جدا کرد و از تخته و تبار و میان قبائل و اقربا بواسطه
امنیتی منفی بدان دینار جدا انگند تا او را ببغداد آورند و از بغداد
بکجرات با خواجه جمال الدین بهرجی طاب ثراه که بتقوی و دیانت
و همت و امانت موصوف بود او را بخیرید و چون نرزدان در حجر
شفقت می پرورید چون آثار رشد و شہامت در ناصیه مبارک او لایح
و نامع بود بظفر لطف و احترام او را مخصوص میداشت و در شهر
سنه ثلثین و ستمائه او را بحضرت دهلوی آورد و در این وقت

السلطین ناصرالدینا والدین خلد الله سلکه مزین گشت چون
 النخان اعظم خلدت دولته را اسم و لقب خانی دادند و ملک امیر
 حاجب را از مرتبه امیر آخری بمنزلت امیر حاجبی رسانیدند و
 ناگور از ملک بلبن صرف کردند و حواله کشلیخان امیر حاجب
 شد در مرتبه امیر حاجبی چندان رضا طلبی اکبر و اوساط و اصافتر
 کرد که در قلم نتوان آورد و ملوک ترک و معارف تازیک و امرای
 خلیج را چندان حمایت و عنایت فرمود که در حیز تحریر ننگند
 همه دله خواهان او گشت و همه تنها مننون عواطف او شد و چون
 النخان اعظم بطرف ناگور رفت ملک امیر حاجب را شهر کوه
 دادند بدان طرف رفت چون النخان اعظم بحضرت باز آمد امیر
 حاجب هم بحضرت باز آمد و کرت دوم امیر حاجب شد بعد از
 مدتی چون ملک قطب الدین حسن طاب ثراه بدار آخرت نقل
 کرد و در ماه ربیع الخرسنه ثلث و خمسین و ستمائه ولایت و شهر
 میرت حواله ملک امیر حاجب شد تا دامن کوه پندیاران مدت
 چند مال آن اطراف و نواحی را در ضبط آورد تا درون کوهستان
 پندیاران را و درکی و میاپوز جمله در تصرف گرفت و اموال بماند
 و رایگان و مواسات را مالش داد و منقاد گردانید تا در شهر مانه
 مت و خمسین و ستمائه ضعف بر تن عزیز و قالب لطیف او امنیت
 یافت و مبطون شد و از غایت حیا و کثرت شرمساری علت
 خود با کسی نگفت چند ماه رنج کشید و چون اجل در رسید جان
 مبارک در مغفرت با بدرقه ایمان صادق بحضرت عزت و قربت
 جلال فرستاد روز یکشنبه بیستم ماه رجب سنه مبع و خمسین

امیر حاجب در شب از گردون بیفتاد در میان گل و مغل در عقب کس را مجال نبود که او را از میان گل بردارد گردونها برانندند و او همانجا همانند الفغان معظم بسر او رسید او را برگرفت و کورت دوم در عقب مغل بر مید ملک امیر حاجب بدست مغل افتاد و از تقدیرات آسمانی او را بازرگان بخزید و شهرهای اسلام آورد اختیار الملک رشید الدین ابو بکر حبش که از حضرت پرسالت مصر بغداد رفته بود ملک امیر حاجب را ازان بازرگان بخزید و آثار رشد در ناصیه او لایح بود از انجا بحضرت دهلی آورد سلطان سعید از اختیار الملک بخزید انوار عقل و کیاست در ناصیه او لامع بود این کلمات از راه انصاف و صدق در قلم می آید ملکی از ترکان عاقلتر و با حیا تر و با وفا تر از چشم پیلنده در نظر نیاورده است حق تعالی او را بانواع مردی و مردانگی مزین گردانیده بود و باخلاق حمیده و طرائق رشیده آراسته کرده در عقل و کیاست دست از همه وزرای سلف و خلف برده و در شجاعت و حمایت پای رجولیت از جمله پهلوانان ایران و توران بالا تر نهاده حق تعالی او را در صدر جنان بلنواع ففران و رحمت و رضوان مخصوص گرداناد و خاقان معظم را که بادشاه این زمان و شهید شاه این اوان است در ملک داری و شهریاری و تلجداری مصلد و باقی داراد - آمدیم بسرمخن تاریخ ملک امیر حاجب را چون سلطان بخزید مدتی خدمت میکرد درگاه خاص را تا در عهد سلطان رضیه نائب سرجامدار شد بعد از مدتی در عهد معزی سرجامدار شد پس در عهد سلطان علاء الدین امیر آخر شد همچنان دران مکنهت می بود تا تخت سلطنت بفر همایون سلطان

و ملک ارسلانخان هم بحضرت آمد اوله نامزد ارسلانخان شد و تبرهنده حواله شیر خان شد با جمله ولایت و اقطاعاتی که در ماتقدم داشته بود چندگاه بدان مرحد می بود میان او و میان ملک یلبین برقرار ما تقدم خصومت قائم می بود از حضرت اعلیٰ لزال اعلیٰ فرمان شد تا شیرخان بحضرت آمد بجهت دفع خصومت مرحه تبرهنده حواله نصرت خان سنقر صوفی شد و ولایت کزل و بهینان و بلارام و جلیسر و مهر و مهاون و قلعه کالیوار که از حصون نامدار اسلام است حواله او شد و تا این غایت آنجا است که تاریخ این اوراق در قلم آمد و ذلک فی رجب سنه ثمان و خمسين و هتمائه - ملک تعالیٰ سلطان معظم را پاینده دارد *

الرابع والعشرون الملك كشيخان سيف الدين ايبك السلطان ملك الحجاب

كشيخان ايبك طاب ثراه برادر ابي و امي خاقان معظم الغخان اعظم بود هر دو در از يك صدف بودند و دو خورشيد و ماه از يك شرف و دولعل از يك كان و دو ملك از يك ديوان و دو گل از يك چمن بختیاری و دو تهمتن از يك انجمن شهریاری اصل ایشان از خانان البری بود و چون كافر مغل ببلاد تركستان و قبائل قباچاق امپلا آورد بضرورت ایشانرا با اتباع و اشباع خود از موضع معهود نقل پایست کرد ملك كشيخان ايبك برادر كهتر بود و خاقان معظم الغخان برادر مهتر ملك امير حاجب در آن عهد در صغرمس يوه چون از پهن مغل کوچ کردند در انفاى راه زمين خلاب بود ملك

الغنخاں اعظم گفته شود انشاء الله تعالى شیرخان بندۀ سلطان سعید
 بود اورا بخیرید و در پیش تخت خدمات بسیار کرد و آثار رشد در
 ناصیه او ظاهر بود در هر مرتبه سلاطین آن دردمان را خدمت بسیار
 کرد و چون بزرگ شد سلطان علاء الدین بوقتی که لشکر از حضرت
 بر سمت لوهور برد بعزیمت دفع لشکر مغل که بیای قلعه آنچه
 بودند قلعه تبرهنده و لوهور اطاع او فرمود با تمامت مضامات
 محرومۀ تبرهنده حواله او شد بعد ازان چون قزلغیان ملتان را از دست
 ملک بلبن بیرون کردند از محرومۀ تبرهنده لشکر بطرف ملتان برد و
 ملتان را از دست قزلغیان مستخلص کرد ملک اختیار الدین
 کرپز را آنجا بنشانند پس چند کورت میان او و میان ملک بلبن
 بسبب حوادث جوار خصومت شد چنانکه بقریر کرده آید حصار
 آنچه از دست ملک بلبن بیرون کرد و تمامت ممالک منده در
 ضبط او آمد چون ملک اعظم الغنخاں لشکرها بطرف ناگور برد و با
 ملک شیرخان ایشان را مکاوحت رفت در حوالی آب منده ملک
 شیرخان از آنجا عزیمت ترکستان کرد و بطرف اردوی مغل رفت
 و در درگاه منکو خان پیوست و از آنجا با اعزاز باز گشت و چون بحوالی
 لوهور رسید با ملک جلال الدین مسعود شاه بن سلطان پیوست و
 بعاقبت میان ایشان مکاوحت رفت و ملک جلال الدین بنا مرادی
 بازگشت و اتباع او بدست حشم شیرخان افتاد و بعد ازان ملک
 شیرخان عزیمت تبرهنده کرد چون ارسلانخان از قلعه بیرون آمد
 شیرخان بضرورت مراجعت کرد و از حضرت مسرعان رفتند از
 اکبر و عهد و وثائق در میان آمد شیرخان بخدمت درگاه پیوست

بازخوانند و چون بخهست درگاه اعلیٰ شمسی رسید و سلطان او را
 بخیرید قربت و مکنت یامت و آثار جلالت و و صرامت که در
 ناصیه او بود سلطان سعید طاب ثراه او را بهمات بزرگ باطرف
 ممالک میفرستاد و خدمات میفرمود تا در عهد سلطان رضیه
 شهم الحشم شد و در عهد سلطان معزالدین بهرامشاه امیر داد کوه
 گشت و چون تخت بسطان علاء الدین رسید - در شهر سنه اربعین
 و ستمانه امیر داد حضرت اعلیٰ دهلی شد اقطاع امرا داد و مسند
 بدو رسید بعد از چندگاه چون تخت به سلطان سلاطین ناصرالدین
 و الدین رسید اقطاع پلول و کامه با مسند داد بدو مقوض شد بعد از
 مدتی ولایت برون یافت و در آن حدود متمردان را مالش داد بعد از
 چندگاه کرگ^(۲) با امیر دادی اقطاع او شد و بعد از دو سال کرت
 دوم برون یافت تا بدین غایت برون او را بود والله اعلم بالصواب *

الثالث والعشرون الملك نصرت

الدنيا والدين شیر خان سنقر

ملک شیر خان ملک بغایت مردانه و فرزانه است و بهمه
 اوصاف ملکانه و اخلاق مهترانه موصوف و معروف بود و پسر عم او الغخان
 اعظم بود و پدران ایشان در ترکستان بزرگ بوده اند و در قبائل
 البری اسم خانی داشتند و با خیل و اتباع بسیار معروف و مشهور
 بوده اند چنانچه تقریر هر یک ازان در ذکر ملک ملوک العالم

انصاف دیدنداری درست در فعال و اقوال صادق بر جاده امانت و عدل راسخ و موافق مدت هژده سال باشد تا مسند مظالم و عدل گستری بشکوه او تزئین یافته است در جمیع اوقات طریق عدل و انصاف مسلوک داشته امت و منقاد احکام شریعت بوده بدانچه حکم شرع است حرنی نیفزوده کاتب این طبقات منهاج سراچ عصمه الله دو کورت قریب هشت سال بحکم فرمان عاطفت سلطان سلاطین ناصرالدینیا و الدین خلد الله ملکه و سلطانه هم بالشت این ملک عادل امت در مظالم حضرت اعلیٰ دهلی اعلاء الله همه حرکات و سکنات و اشارات او موافق دین و سنت مشاهده افتاده امت و بشکوه و سیاست و فرمودت او زمره متمردان اطراف حضرت و طبقه مفسدان و عراق جمله دست تعدی در آستین ترک و سکون کشیده اند و در کفج خوف و هراس آرامیده و ازان عهد که دولت سلاطین بندگان درگاه جهان پناه شمسی مندرج گشته امت بهمه اوقات موقر بود و هر ناحیت و اقطاع ولایت که بتصرف او مقوض بوده است بسبب عدل و کیماست او آن طرف عمارت پذیرفته است و عامه رعایا آمده بوده اند و از تعدی و ظلم ایمن و ساکن گشته و درینمدت که امیر داد ممالک دهلی شده امت بطریق ده یازده موسومات که دیگر امیر دادان که پیش او می سئدند نعتده امت و تعلق نکرده و جائز نشمرده و در اوائل احوال که از قبائل قبچاق و وطن اصلی خود افتاده و امیر طغا گشت بخدمت خواجه منعم شمس الدین عجمی افتاد که ملک التجار بلاد عجم و عراق و خوارزم و غزنین بوده امت و تا بدین عهد او را بدان بزرگ

قطعات دیگر یافت و در عهد دولت سلطان سلاطین ناصر الدین
و الدین ولایت بهیانه اقطاع او شد مدتی در آن دیار بود و مفسدان
را مالشها داد در وقتیکه ملک عزالدین بلبن کشلو خان از ولایت
سنده بدر شهر دهلی آمد ملک سنقر صوفی با حشم بسیار از بهیانه
بشهر رسید و اهل شهر و اکابر حضرت را از وصول او با حشم
استظهاری بود - بعد ازان در شهر سنه ^(۳) تسع و خمسمین و ستبانه
از غایت اعتمادی که حضرت اعلی سلطان اسلام را خلد الله ملکه
و سلطان بروی بود و نهایت تربیتی که الغخان اعظم را در باب
او بود محروم تهرنده و سنام و ججهبر و لکھوال و جمله مرحداتا کذا
آب بیاه همه او را فرمودند و لقب او نصرت خان شد و در آن حدود
آثار پسندیده نمود و حشمهای بسیار جمع کرد تا تاریخ این
کتاب بحکم فرمان اعلی همدران مرحداتت ^(۴) بآلت و عدت تمام
و لشکر بهیار - ملک تعالی سلطان سلاطین را در تخت بادشاهی
پاینده داران بمحمد و آله اجمعین *

الثانی والعشرون ارکلی دادبگ سیف الدین شمس عجمی

ملک سیف الدین ارکلی دادبگ شمس عجمی از اصل قنجهای
است ملک عادل با سیاست و کیاست و فراست و بهمه انواع جلالت
و حرمت موصوف و معروف و در شعار مسلمانی چست و در

که در شهر بخدست درگاه اعلیٰ پیوستند و ملک بلبن سلمه الله بازگشت و از طرف راه موالک باندک هواری کمتر از دو بیست و سیصد باز باجه زمید و پس ازان عزیمت سفر خراسان کرد و بطرف عراق رفت نزدیک هلاکو مغل که شاهزاده ترکستان است و از آنجا یازگشت و بمقام خود باز آمد و تا تاریخ این ذکر که شهر سنه ثمان و خمهین و ستمائنه بود رسل خود با شحنة ممالک منده که از جهت لشکر مغل بود بحضرت فرستاده است انشاء الله تعالی عاقبت بخیر و صلاح و علامت باشد - ملک تعالی سلطان اسلام ناصر الدنیا والدین را بر تخت سلطنت سالهای غراران باقی دارد *

الحادی والعشرون الملک نصرت

خان بدرالدین سنقر صوفی رومی

ملک نصرت خان سنقر صوفی رومی اصل است و ملکی بغایت متوده خصال و گزیده اوصاف و شجاع و مبارز و خوب سیرت بهمه انواع مردی و مردانگی آراسته بنده سلطان سعید بود و در عهد هر یک از سلاطین در هر مرتبه خدمات گزیده کرده بود اما در عهد دولت علاء الدین مسعود شاه در شهر سنه اربعین و ستمائنه که امرای ترک فرود کردند و خواجه مهذب وزیر را شهید کردند این ملک یکی از امرای سرغوغا بود بعد ازان امیر کول شد و آنولایت را ضبط کرد و با حشم و رعایا بطریق انصاف و عدل روزگار گذرانید و در آن سال کتب این حروف منهاج سراج را اتفاق سفر لکهنوتی افتاد چون بخطه کول رسید این امیر نیکو سیرت بسیار دلداری و لطف کرد و بعد ازان

یوزد ملک قتلغخان جدا شده و بمالک بلبن پیوسته و روایات اعلیٰ
 بحضرت باز آمده ملک بلبن در شهر سنه خمس و خمسین
 و ستمائنه با لشکر آنچه و ملتان عزیمت سرحد های ممالک دهلی
 کرد و چون آن عزیمت و مزاج پیش تخت اعلیٰ عرضه افتاد فرمان
 اعلیٰ لزال ناندا بدفع آن طائفه صادر شد ملک الغخان اعظم
 خلعت دولته با کل ملوک و امرا پیش آن لشکر باز رفتند و پانزدهم
 جمادی الاولی سنه خمس و خمسین در حدود کهرام و سامانه چون
 نزدیک رسیدند از حضرت دهلی جماعت مخالفان از دستار بلدان
 و کلاه داران بنزدیک ملک بلبن مکتوبات در قلم آوردند و او را استدعا
 نمودند که ما شهر بتو تسلیم میکنیم بطرف شهر باید آمد ملک بلبن
 بطرف شهر حرکت کرد - روز پنجشنبه ششم ماه جمادی الاخری سنه
 خمس و خمسین باطراف و حوالی شهر رسید آن اندیشه راضی
 نیلند و آن جماعت که این مکتوبات در قلم آورده بودند بحکم
 فرمان اعلیٰ از شهر بیرون رفته بودند چون ملک بلبن بیباغ جور که
 در حوالی شهر است رسید با ملک قتلغخان و ملکه جهان حدیث
 اخراج آن جماعت ایشان را روشن شد آن شعله آتش بآب نامرادی
 انطفا یافت بعد از نماز پیشین بدر شهر آمدند و در دور شهر طواف
 کردند و شب آنجا بودند و عزیمت مراجعت مقرر گردانیدند -
 پامداد روز آدینه که بیست و هفتم ماه بود لشکر آنچه و ملتان جمله
 از ملک بلبن جدا شدند و فوج فوج باطراف رفت و اکثر آن بودند

منه ثمان و اربعمین و ستمائه از آنچه بر عزیمت ضبط ملتان پیاپی حصار ملتان آمد و کاتب این حروف از حضرت جلال دهلی بر عزیمت روان کران غلامان بطرف خراسان پیاپی ملتان رسید بعد ازان مدت دو ماه آنجا مقام کرد و حصار بدستش نیامد بطرف آنچه مراجعت کرد ملک شیرخان از طرف تبرهنده و لوهور پیاپی حصار آنچه آمد و آنچه را محصر کرد و مدتی آنجا بنشست ملک بلبن بیرون بود ناگاه باعث آمد آنکه هر دو از یک خانه و یک آشیانه اند بلشکر گاه ملک شیرخان در آمد و بعسرا پرده او فرو نشست ملک شیرخان حالی او را مراعات ظاهری بکرد و بزخامت و از پس سرا پرده بیرون آمد و بفرمود تا ملک بلبن را محافظت کنند و نگذارند که از آنجا بر آید تا آنگاه که اهل قلعه آنچه حصار تسلیم کنند چون ملک بلبن مضطر شد اهل قلعه را فرمان داد تا حصار تسلیم کردند چون قلعه در ضبط شیرخان آمد ملک بلبن را اطلاق کرد ملک بلبن بحضرت باز آمد چون بخدمت درگاه پیوست شهر بدلون با مضافات حواله او شد چون رایات اعلیٰ عزیمت طرف بالا کرد و محروسه تبرهنده مستخلص گشت لشکرها بطرف آنچه و ملتان نامزد شد و میان شیرخان و ملوک حضرت منافستنی برنت ملک شیرخان عزیمت ترکستان کرد ملتان و آنچه کرت دیگر حواله ملک بلبن شد و چون آن دیار در ضبط آورد از حضرت روی موافقت بتانیت و ملک شمس الدین کرت غوری را واسطه ساخت و از هلاکو مغل که شاه ترکستان بود سخنه التماس نمود و سخنه بیارود و پسر را گرد فرستاد و پس ناگاه چون الفغان معظم خلد الله دولته بدرگاه پیوسته

سلطان اعظم خلد الله ملكه و سلطانه با ملوك اسلام عز نصرهم
 خصوصاً الخان اعظم خلدت سلطنته از حضرت عزيمت سمت ناگور
 مضمم فرمود چون بدان طرف وصول نمود بعد از مكاومت
 و مضايقت بسيار بطريق خدمت پيش آمد و ناگور تسليم كرد
 و بطرف آنچه برفت چون از حضرت اعلى ولايت ملتان و آنچه
 حواله ملك بلبن شد ملك حسن قرغ از طرف بنبان لشكر پنجاه
 ملتان آورد تا ضبط كند و ملك بلبن از آنچه بدفع او بيامد چون
 هر دو لشكر با هم مقابل شدند جماعتي از مبارزان و مردان كار كه
 در خدمت ملك بلبن بودند بقدر پنجاه سوار گزيده و گره بر
 بسته بر ملك حسن قرغ حمله كردند و بر قلب او زدند و ملك
 حسن قرغ شهيد شد و ديشترازان مردان مبارز كه آن جلالت نموده بودند
 در آن حمله پيفتادند و ملك بلبن بقلعه ملتان درون رفت و لشكر
 قرغ فوت ملك خود را مخفي داشتند و بر قرار بر در شهر ملتان
 لشكرگاه كردند و رسل درمیان هر دو فریق بطريق صلح و تسليم ملتان
 بقرغیان سخن گفتند آن صلح به پيوست و ملك بلبن ملتان را
 تسليم كرد و بطرف آنچه رفت و قرغیان ملتان ضبط كردند ملك
 بلبن را چون معلوم شد كه ملك حسن قرغ شهادت يافته است
 از تسليم ملتان ندامت آورد اما خود نداشت بعد از مدتي ملك
 شيرخان ملتان از دست قرغیان بيرون كرد و در ضبط آورد و ملك كرنزرا
 آنجا بنشانند ملك بلبن از آنچه روز دوشنبه دوم ربيع الاول در شهر

گردانید چنانچه بتقریر بیوسته امت و پیش ازین جمله امرا و ملوک
بیعت کردند باخراج معز الدین از تخت در سنه اربعین و ستمائیه
جمله بموافقت یکدیگر بیای شهر دهلی آمدند و مدت پنج ماه
با زیادت این خصوصیت و مکروحت بداشت چون شهر ضبط
شد و مرغوغای آن ملوک ملک بلبن بود پس در اول روز که لشکر او
در شهر آمد ملک بلبن بدولتخانه رفت و یکبار بفرمان او منادی
در شهر بگشت هر حال اختیار الدین اینکین کهرام و تاج الدین
منجر قتل و نصرة الدین ایتمرو چند امیر دیگر بر روضه سلطان
شخص الدین طاب ثراه جمع شدند و آن منادی را اشکارا کردند و
بافتاق فرزدان و شهزادگان سلطان را که در بند بودند بیرون آوردند
چون ملک بلبن را معلوم شد با ایشان موافقت نموده و علاء الدین
را بدتخت نشاند و ولایت ناگور و یک زنجیر پیل بملک بلبن
فرمود از بدان طرف رفت بعد از مدتی بیون لشکر کفار چنین
بیای حاصل آچه آمد و سلطان علاء الدین با لشکر اسلام بدفع ایشان
از حضرت بر صمصاء آب بیاه روان شد ملک بلبن از ناگور با لشکر پیامند
چون آن مهم بکفایت شد و لشکر کفار بهزیمت از آچه برخاستند و
ملک بلبن بطرف ناگور رفت ملتان حواله او شد چون سلطان
سلاطین ناصر الدنیا و الدین بتخت سلطنت به نشست که جاوید پاد
بعد از پیخت کرت که ملک بلبن آمده بود ولایت آچه و ملتان التماس
نمود بران قرار که ولایت سواک و ناگور به بلندگان دیگر که ملوک
درازه اند باز گذارد تا از حضرت نامزد یکی شود از ملوک درگاه
چون آچه در ضبط آورد ناگور را محافظت کرد و دست باز نداشت

عز الدین بلبن را فرمان و مثال ایالت لکهوتی اصدار فرموده بودند
بعد از آن جنگ دوزنجیر فیل و اموال و نفائس بسیار بخدومت درگاه
فرستاده بود و اسباب ارسال نجان آنچه بود عز الدین برده ارمال نجان
اسیر شد - و بعضی همچنان تقریر کردند که شهادت یافت این قدر که
از حال آن بلاد و خرابات آن اطراف معلوم بود بتقریر پیوسته
ملک تغاللی سلطان السلاطین ناصر الدنیا و الدین را برتضاعف
و ترادف مملکت دوزاد آمین *

العشرون الملك عز الدين بلبن گشلوخان

ملک عز الدین بلبن باصل قبیچاق است و سرد جلد و مبارز
و نیکو سیرت و علما و صلحا و اهل خیر و زهاد را معتقد بود او را
سلطان در پهای حصار مندور از بازار گانی بخرد اول ساتی شد چون
سلطان را مدتی خدمت کرد در پهای حصار کالیوار شراپدار شد پس
بر عهده اقطاعش فرمود پس از مدتی بزن بدر حواله شد چون عهد
فرستاد شمس منقرض گشت در غوغای امرای ترک در لشکرگاه رگنی
بترایی سر غوغا بود چون عهد رگنی در گذشت و مخالفت ملک
جانی و کوچی بر در شهر دهلی با سلطان رضیه قائم شد و امرای
ترک که بندگان شمس بودند در خدمت درگاه سلطان رضیه بودند
در آن محاربات ملک بلبن بدست مخالفان اسیر گشت و خلاصی
یافت و باعزاز و احترام مخصوص گشت و چون عهد رضیه برگذشت
و تخت سلطنت بمعز الدین رسید همچنان مکرم بود تا چون خواججه
مہذب وزیر مدین سلطان معز الدین و امرای ترک مخالفین ظاہر

و خود را امان طلبید بران قرار می که چون رایات اعلیٰ مراجعت کند
 ارسلانخان با قتلخان پسر ملک جانی بخدمت آیند اقتراح ایشان
 بمنز اجابت مقرون گشت چون مرکب اعلیٰ بمقر سلطنت و
 دارالملک جلال باز آمد بعد از چندگاه بار دیگر ارسلانخان بخدمت
 درگاه پیوست و باعزاز و اکرام و انر مخصوص گشت بعد از مدتی
 که بحضرت بود خدمت شهر کره او را اقطاع فرمودند پس
 در شهر سنه سبع و خمسين و ستمائه از کره بر عزیمت
 نهب ولایت مالوه و کالنجر لشکر کشید و چون چند منزل
 برنت عطف کرد و بطرف بلاد لکهنوتی رنت و مقطع لکهنوتی
 بطرف ولایت بنگ رفته بود و شهر لکهنوتی خالی گذاشته و
 ارسلانخان با هیچ یک از فرزندان و امرا این سرکشف نکرده بود که
 او را عزیمت بلاد لکهنوتی می باشد و درین عزیمت او را از حضرت
 اعلیٰ اذن و فرمان نبود چون بدان مرحد برسید جماعتی از
 فرزندان و امرا او را از آنچه در ضمیر متمکن داشت معلوم شد از
 موافقت او ابا نمودند فاما چون مراجعت را روی نبود بضرورت
 موافقت کردند چون بدر شهر لکهنوتی برسید متوطنان آن شهر
 محصر شدند راویان چنان تقریر کردند که سه روز جنگ کردند بعد
 از سه روز شهر را فتح کرد و غارت فرمود و اموال و مواشی و بردة مسلمانان
 بدست حشم او افتاد مدت سه روز آن نهب و غارت و تاراج بداشت
 چون آن فتنه بیارامید و شهر در ضبط آورد ملک عز الدین بلدی
 را که مقطع لکهنوتی بود ازین حادثه بدان طرف که او بود معلوم
 شد و مراجعت کرد میان او و ارسلانخان مصاف شد و از حضرت اعلیٰ

ناصرالدین خلد ملکه بهیانه اقطاع ارسلانخان شد بعد از چند سال شغل وکیلداری حواله او شد پس محروسه تبرهنده از خدمت متعلقان شیرخان مستخلص گشت و حواله او شد در ذی الحجه سنه احدی و خمسین و ستمائه و چون الغخان اعظم بعد از آنکه بحکم فرمان اعلی لزال کذلک بطرف ناگور رفته بود چون عزیمت خدمت درگاه کرد ارسلانخان با خدمت او موافقت نمود و چون بحضرت رسید از درگاه جهان پناه اعزاز یافت و بطرف تبرهنده مراجعت نمود و چون ملک شیرخان از طرف ترکستان باز آمد عزیمت ضبط تبرهنده کرد از طرف لوهور سوار و پیاده بسیار باخود بطرف تبرهنده آورد و در شب بیای حصار آمد و مرد لشکری شیرخان در شهر و اطراف حصار متفرق شدند چون صبحدم جهان از نور آفتاب روشن گشت ارسلانخان سنجر با خواص و فرزندان خود از قلعه بیرون آمد و حمله کرد چون سوار شیرخان متفرق شده بود بضرورت شیرخان مراجعت کرد بعد ازان چون شیرخان بحضرت اعلی آمد بحکم فرمان ارسلانخان نیز بدرگاه آمد مدتی بحضرت مقام کرد بعد ازان اوده حواله او شد و چند مرتبه قتلغخان با امرائی که با او موافقت داشتند حوالی اوده و کوره را زحمت دادن گرفت ارسلانخان زحمت ایشانرا دفع کرد و لشکر بطرف ایشان برد و آن طائفه را متفرق گردانید و بعد ازان اندک تفاوتی در مزاج او بخلاف حضرت ظاهر شد رایات اعلی بدفع آن اندیشه بطرف اوده و کوره نهضت فرمود چون رایات اعلی سایه بدان دیار انگند ارسلانخان از پیش لشکر قلب عطف کرد و معتمدان فرستاد

پس و پیش بگرفتند در موضع تنگی دو پهل را در پیش صفت
 باهم جنگ شد لشکر بهم در افتاد هندوان از اطراف برآمدند و
 مملتان و هندو درهم آمیخت ناکاه ملک یوزیک بر پشت پیل بود
 تیری بر سینه آمد و بیفتاد و اسیر شد و فرزندان و اتباع و لشکرش
 همه اسیر گشتند چون او را پیش رای بردند التماس نمود که پسر
 را بپارید چون پسرش را بپاروند روی بروی پسر نهاد و جان بحق
 تسلیم کرد حق تعالی سلطان عهد را در رعیت پروری و عدل
 گستری در تخت مملکت باقی داراد امین رب العالمین *

الناسع عشر الملك تاج الدين

ارسالانخان سنجر خوارزمی

ارسالانخان مرد جلد و مبارز بود و در فرزنگی و دلیری بر سر
 آمده سلطان سعید او را از اختیار الملک ابوبکر حبش بخریده بود
 و اختیار الملک او را از طرف عدن و مصر آورده بود - و بعضی چنین
 روایت کنند که از اهنای امرای خوارزمی بود در دیار شام و مصر
 از آن طرف اسیر گشت و او را فروخته چون سلطان او را بخرید اول
 خاصه دار شد مدتی سلطانرا در آن مرتبه خدمت کرد چون در
 سلطنت شاهی منتهی شد و عهد رکن الدین انقراض پذیرفت او
 در عهد رضیه چاشنی گیر شد پس از مدتی اقطاع بلارام یافت و
 سلطان سعید شهید در عهد حیات خود فرزند ملک بهاء الدین
 طغرل بهیانه را در حبالة او فرموده بود و آن ولایت و اطراف آن
 در اول عهد اسلام عمارت کرده او بود بدین وسیله در عهد سلطان

و دهائش تصرف نکرده بودند آن جمله بدست لشکر اسلام افتاد و خطبه و نماز جمعه در کمرود وضع شد و علامات اهل اسلام پیدا گشت اما چه نائده که آن جمله از جنون بباد داد که عقلا چنین گفته اند غایت کار طلب کردن بر هیچ طالب مبارک نیامده است

دولت آن به که امت و خیز بود * دولت تیز رستخیز بود

چون کمرود فتح شد چنان تقریر کردند که رای بکرات ضعیفان فرستاد که آن بلاد ترا فتح شد و هیچ ملک را از اهل اسلام این فتح نبود اکنون تو باز گرد و مرا بر تخت بگذار که هر سال چندین پیلوار زر و چندین زنجیر پیل بدست تو فرستم و خطبه و سکه همچنان بر قرار بدارم ملک یوزبک بهیچ طریق بدان زاضی نشد رای فرمود جمله رعایا را که نزدیک ملک یوزبک دوید و دست راست بستانید و بهر نرخ که او را باید غله که در کمرود دست دهد بخیرید تا لشکر اسلام را علوفه نمازد همچنان کردند تمامت غله از وی بنرخ گران بخیریدند و او باعتماد آبادانی و عمارت ولایت هیچ علوفه و ذخیره نگاه نداشت چون وقت غله فصل ربیع شد رای با جمله رعایا خروج کرد و اطراف را بندهای آب بکشد و ملک یوزبک و لشکر اسلام را عاجز گردانید چنانچه از بی برگی بهلاک نزدیک شدند رای زدند جمله با یکدیگر که بپاید رفت و الا از گرسنگی هلاک خواهیم شد بر عزیمت مراجعت از کمرود بطرف لکهنوتی روان شدند راه صحرا و آب هم هندو گرفته بود راهبر حاصل کردند که بطرف کوهپایه ایشانرا ازان بلاد بیرون آرند چون منزلی چند برفتند در مضائق درها و راه های تدک افتادند هندوان از

لشکر کشید و مغنصه بدار الملک رای رسید که آن شهر را امرودن
گوبند رای آن موضع از پیش او عطف کرد و تمامت بنه و اتباع
و نینان رای بدست لشکر اسلام افتاد چون بلکنوتی باز آمد و
مخالفت حضرت آغاز نهاد و سه چتر بر داشت لعل و میاه و سپید
و لشکر از لکنوتی بطرف اوده آورد و در شهر اوده در آمد و خطبه
بنام خود فرمود و خود را سلطان مغیب الدین خطاب کرد و بعد از
دو هفته از حشم بادشاه که در حوالی اوده بودند امیری را از جمله
امرای ترک مغنصه بلزبیک اوده دوآید که لشکر بادشاه رسیده
ملک یوزبک بهگست و در کشتی نشست و بطرف لکنوتی باز رفت
و این حرکت مخالفت جمله اهل مملکت هندوستان از اهل
دستار بند و کلاه پوش و مسلمانان و هندو از ملک یوزبک
ناپسند داشتند که در بادشاه خود عاصی شد و خلاف و عصیان
ظاهر کرد لجرم شوم آن حرکت در روی رسید و از اصل و بیخ
در افتاد چون از اوده بلکنوتی باز گشت عزیمت کسرود
مصمم گردانید و لشکر از آب بکندی بگذرانید چون رای
کسرود را طاقت مقاومت او نبود بهزیمت بطرفی برقت ملک
یوزبک شهر کسرود را فتح کرد و اموال و خزائن بیشمار بدست آورد
چنانچه در حیز تقریر عدد و وزن آن در نیاید و این داعی را بوقتی
که در لکنوتی مقام بود از بندگان که تقریر ایشان اعتماد را نباید
سماع انتاده بود که از عهد گرشاسپ شاه عجم که بطرف چین رفته
بود و بدان راه بطرف هندوستان در آمده تا بهین وقت یکهزار و
دویست خزانه بود همه در مهر که هیچ یک از آن رایان دران اموال

القممده سله تسع ملك يوزبك مخلص شد - سلطان علاء الدين چون بتخت نشست تبرهنده اقطاع اوگشت بعد ازان لوهور يکچند اقطاع او شد اورا آنجا با ملك نصيرالدين محمد بددار مفاوضه افتاد و بعد ازان با حضرت مخالفت آغاز نهاد که در نهاد و مزاج لاهور و اهتدیه مرکب بود باز الغخان معظم اورا ناکاه بحضرت آورد و نوازش يافت و الغخان معظم بررای همایون سلطان عرضه داشت تا يوزبك را بتربيت بادشاهانه مخصوص گردانيد و حرکت مخالفت اورا عفو فرمود بعد از مدتي قتلوج اقطاع او شد بار ديگر ترمذ آغاز نهاد از حضرت ملك قطب الدين حسن طاب ثراه با لشکر نامزد شد اورا بخدمت و مطاوعت باز آورد و بعد از چندگاه لوده حواله او شد باز بحضرت آمد و مملکت لکهنوتي حواله او شد چون بدان طرف رفت و آن ولايت را ضبط کرد اورا با رايي جاجنگر خصومت افتاد و لشکرکش جاجنگر شخصي بود نام او سابتغر داماد رايي در وقت طغانخان طغرل بلب آب لکهنوتي آمده بود و جرأت بسیار نموده لشکر اسلام را بدو لکهنوتي برانده در وقت طغانخان يوزبك بقیاس ما تقدم جرأت نمود و شکسته شد و ملك يوزبك را بارای جاجنگر کرت ديگر مضاف افتاد هم فيروز آمد سيوم يار اندک شکستگي افتادش و بيبي سپيد که دران اطراف ازو شگرفتر نبود مست بود در ميان مضاف از دست او برفت و بدست کفار جاجنگر افتاد پهن ديگر سال ملك يوزبك از لکهنوتي بطرف ولايت ارمردی

باز آمد بتشریفات فراوان مخصوص گشت و بطرف اوده مراجعت نمود - حق تعالی بندگان دولت حضرت اعلیٰ را در جهان داری باقی و پاینده داراد بمنه و کرمه •

الثامن عشر الملك اختيار الدين يوزبك طغرلخان

ملك اختيار الدين يوزبك از اصل قبچاق بود و بنده سلطان شمس الدين در پای کالیوار نائب چاشنی گیر بود چون تخت مملکت بسطان رکن الدين رسید شغل امیر مجلسی بدو حواله شد و مقرر گشت و بعد ازان سخنگی پبلان او را فرمود و بغایت قربتش مخصوص گردانید چون در صحرای ترین بندگان سلطانی خروج کردند و جماعت اکابر چون ملک تاج الدين و بهاء الملك و کریم الدين زاهد و نظام الدين شرقانی شهادت یانند از سرغوغایان آن طائفه یکی ملک يوزبك بود چون تخت بمطمان رضیه رسید او امیر آخر شد و چون سلطان معز الدين بتخت نشست و جماعت ملوک و امرای دهلی را در بندان دادند ملک يوزبك باملك قراش بخدمت سلطان معز الدين در شهر آمدند روز سه شنبه سلخ ماه شعبان سنه تسع و ثلثین و ستمائه و چندگاه خدمت پسندیده کرد مهتر مبارکشاه فرخی که بر سلطان معز الدين استیلا یانته بود ملوک و امرای ترک را از حضرت مستزید گردانیده سلطانرا بدان تحریض نمود که ملک يوزبك را با ملک قراش بگرفت و مقید گردانید - روز چهار شنبه نهم ماه رمضان سنه تسع و ثلثین و ستمائه چون شهر کشاده شد روز سه شنبه هشتم ماه ذی

بمردمی و لشکر کشی موصوف و به نیکو سیرتی معروف سلطان سعید
 اورا بخیرید و در عهد سلطان معزالدین امیر آخر شد پس در عهد
 سلطان ناصر الدین نایب امیر حاجب شد و جنگانه اقطاع او گشت
 چون الغخان اعظم بطرف ناگور بسعدت برفت ملک تاج الدین
 سلجور تبرخان بخدمت و هواداری او مخصوص بود اقطاع کسمندی
 و مندیانه از ولایت هندوستان حواله او شد و مدتی آنجا بود چون
 خان اعظم بخدمت درگاه اعلیٰ پیوست ملک تبرخان بحضرت
 آمد برن اقطاع او شد و مدتی آنجا بود - و در سال سنه اربع و خمسين
 بحضرت بادشاه اسلام وکیلدر شد و بداون اقطاع او بود - چون ملک
 قتلغخان در اوده بود بخلاف فرمان اعلیٰ بطرف بداون با لشکر
 هندوستان بیامد ملک تبرخان بر سر لشکرها ازحضرت با ملک بکتم
 اور خان بدفع لشکر هندوستان نام زد شد چون بحدود ممرامو هر دو
 لشکر را ملاقات بود بضرورت ملک تبرخان عطف کرد و بحضرت باز
 آمد و اوده نامزد او شد بدان طرف رفت و آن ولایت را ضبط کرد و
 مواسات کفار هندوستان را مالش تمام داد و مال بستک و چند کرت
 بحضرت اعلیٰ بحکم فرمان بیامد و وقیة خدمت را همه اوقات در
 ريقه طواعیت داشت - و درین سال که تحریر این تاریخ بود سنه
 ثمان و خمسين و ستمائه بحضرت اعلیٰ آمد بحکم فرمان اعلیٰ
 و استصواب خاقان معظم بر لشکر قلب و حضرت بطرف کوهپایه
 میوات رفت و آثار پسندیده نمود و بخدمت درگاه باز آمد و در
 خدمت رکب همایون الغخان معظم کرت دوم بغزو و جهاد هندو
 کوهپایه میوات بر رفت و مبارزت و جلالت بسیار نمود چون بحضرت

کرد و آثار غزو بسیار نمود مواسات فرادان قهر کرد و از اوده بطرف
بهار رفت آنولایت را نهیب کرد و ناگاه در پای حصار بهار او را تیرری
بر مقتل آمد و شهادت یافت علیه الرحمة *

السادس عشر الملك سيف الدين بنخان ابيك خطائي

ملک سيف الدين بنخان ابيك خطائي بغایت نیکو سیرت و حلیم
و متواضع و خوب اعتقاد بود و در جلالت و مبارزت بر سر آمده و
بمردانگی و شهامت معروف شده سلطان سعید او را بخرید اول سر
جامدار شد پس در عهد سلطان علاء الدین سر جاندار شد و کهرام
و سامانه اقطاع او شد پس برن اقطاع او شد و از حضرت پسر لشکرها
بضبط ولایت آنچه و ملتان نام زد گشت و دران لشکری یک پسر او
که در جلالت و مردانگی باول جوانی بر سر آمده بود با اسپ در آب
سنده غرق شد چون از انجا باز آمد بعد از مدتی در عهد سلطان
السلطین ناصر الدینیا و الدین وکیلدر شد و آثار پسندیده در خدمت
درگاه بجای آورد و مدتی در دولت بود و در لشکر منتور ناگاه از
اسپ خطا کرد و بر حمت حق پیوست بادشاه اسلام را در سلطنت
باتی دارا و الله الباتی *

السابع عشر الملك تاج الدين سنجر تبر خان

تاج الدين سنجر ترک گرجی است و بغایت جلد و مردانه و
شهم و فرزانه و او را اوصاف پسندیده بسیار و احوال گزیده بی شمار

(۲) سبحان - سبحانک (۳) در دو نسخه لفظ جامدار مکرر است

الخامس عشر تاج الدين سنجر كرتخان

كرتخان ترك قبچاق بود در غايست مرهبي و مردانگي و جلاوت
 و فرزاني و در ميان مبارزلن و مبارزت يگنه همه صفهاي لشكر اعظم
 بود و در سلاح و مواري خود را ثاني نداشت چنانچه در سرامپ
 در زير زين بودي بريني ازان در اسب سوار شدي و ديگر تود
 گرفته بناختي و در ميان تگ اسپان ازين يك اسب بر ديگري مي
 جستي بچايكي و باز هم برين اسب نخست آمدني چنانچه چند كرت
 در يك تگ بر دو اسب سوار شدي و در تير اندازي چنان بود كه
 هيچ خصم در جنگ و هيچ جانور در شكار از زخم پيلك از خلاص
 نيافتني و در هيچ شكار گاه با خود يوز و باز و سگ شكري
 نبردي همه بزخم تير انداختني و در هر مواشي^(۳) كه صياد بودي
 خود پيش از همه چشم خود بودي و شخته بجر و كشتيها هم بود
 و با اين داعي اوزا يغايست مولدت و ارادت بود حق تعالي او را غريق
 مغرور گرداناد الا كه تركان سلطاني با خواجة مهذب وزير خروج كردند
 دروم جمادى الاولى سنه اربعين و ستمائه سر غوغاي آن طائفه بود
 غلام خواجة مهذب مهتر حنا خراش اوزا بر رومي زخم شمشيري زد
 چنانچه اثر آن زخم بر رومي او بماند چون خواجة مهذب شهادت
 يافت كرتخان شخته پيدل شد و بعد ازان حرجاندار شد و بعد ازان
 مقطع برن شد و بعد ازان مقطع لوده گشت و دران ديار جهاد بمبار

(۲) (كرتخان (۳)) و در حواس - در هر مواس

بچند موضع مساجد جامع ساخت و منبر و خطبه نهاد و حشم بسیار
 جمع کرد هشت هزار سوار و پیاده و پایک با اسب مرتب گردانید
 و عزیمت بران مصمم کرد که بطرف ولایت کالنجر و مهوبه لشکر
 کشیده آن ولایت را در ضبط آورد و جماعتی را از کثرت حشم و
 زور آلت و عدت و بسیاری قوت و هیبت و دلیری او در لشکرکشی
 حمد آمدن گرفت و نفس و شیطان بتسویل ایشانرا بران داشتند که
 در تبول زهر تعبیه کردند و بوی دادند مبطون گشت و بعد از
 چند روز برحمت حق پیوست ملک سبحانه و تعالی حقوق آن ملک
 نیکو سیرت را بدعا از ذمه این ضعیف دوخته گرداناد - و یکی از
 حقوق ملک نیکو سیرت آنست که در شهر سنه اربعین و متمانه چون
 از حضرت دهلی عزیمت بر سفر لکنوتی مصمم شد اتباع را پیش از
 خود بطرف بداون فرستاده آمد آن ملک نیکو سیرت اتباع و فرزندان
 این داعی را علوفه فرمود و انواع اکرام ارزانی داشت و چون بعد
 از پنجم ماه داعی در عقب اتباع به بداون رسید چندان انعام فرمود و
 اعزاز واجب داشت که در حیز تحریر نیاید و اقطاع معین کرد و بمقام
 بداون زور الطاف تشریف واجب داشت اما چون تقدیر و رزق
 بطرف بلاد لکنوتی جذب می کرد و قضای آسمانی می برد
 رفته شد حق تعالی آن الطاف را ازان ملک نیکو سیرت قبول
 گرداناد و سلطان معظم را در مسند سلطنت پاینده داراد و الله
 الباقی و الدائم *

الرابع عشر الملك تاج الدين سنجر قتلق

ملک تاج الدین سنجر قتلق مرد تمام بود و باصل از تپچاق مردی بود در غایت جلالت و مردانگی و شہامت و مہابت و مبارزت و شجاعت در همه اوصاف بغایت رسیدہ و در نہایت صالح و پاکدامنی و ہیج منگری را برو گذر نبود سلطان سعید او را از خولجہ جمال الدین کریمان خریدہ بود اول جامدار شد بعد از مدتہا شہنہ آخر شد در ہر مرتبہ سلطان را خدمات گزیدہ کرد چون عہد دولت شمس منقرض گشت و تخت برضیہ رسید تاج الدین سنجر مقطع ^(۳) بداون شد و بر مرلشکرها بطرف کالیور نامزد گشت - و در شعبان سنہ خمس و ثلثین و ستمائہ کتب این جروف داعی دولت قاہرہ منہاج سراج در موافقت او از محروسہ کالیوار بیرون آمد و بخدیمتہ درگاہ رضیہ پیوست در راہ چندان لطف فرمود کہ در وصف نیاید و در وقت نقل از کالیوار دو صندوق کتب خاص این داعی را بر شتر خود نقل کرد و بہارن برسانید و دیگر اوقات الطائف فراوان ارزانی داشت حق تعالی از وی قبول گرداناد و بر وی رحمت کند و چون حضرت باز آمد مقطع ولایت مرستی شد چون تخت بمعز الدین رسید خدمات وانراہ کرد و چون عہد معزی انقراض پذیرفت در تخت بعلاء الدین رسید مقطع بداون شد - و در شہور سنہ اربعین و ستمائہ موافقت کاتبیرہ ^(۴) بداون را بر انداخت و چہاد بسیار کرد و

(۲) فیقلق - نلیق (۳) برن (۴) کاتبیر

چون عهد دولت بسلطان رضیه رسید بدانرا اقطاع او شد در شهر
 منه ست و ثلثین و ستمائه چون اختیار الدین ایتدگین در عهد
 معزالدین شهادت یافت بدر الدین منقر را از بداون طلب فرمود
 و امیر حاجب شد چون اختیار الدین التونیه تبرهنده با بملطان
 رضیه عزیمت حضرت کردند و بحدود دهلی رسیدند بدر الدین
 منقر در دفع آن فتنه آثار پسندیده نمود بعد از مدت نزدیک
 میان او و خواجه مهنذب وزیر نفاثی پیدا آمد بانداک سببی که
 تقریر را نمی شاید آن غبار زیاده می شد بدین سبب خواجه
 مهنذب الدین مزاج سلطان را با او متغیر گردانید و اعتماد سلطان
 از وی برخاست و او را بر سلطان نیز اعتماد نماند بر انقلاب ملک
 بسرای سید تاج الدین موسوی اکبر حضرت را جمع کرد - روز
 دوشنبه دهم ماه صفر سنه تسع و ثلثین و ستمائه خواجه مهنذب
 سلطان را ازان حال اعلام داد و سلطان بر نشست و بدر الدین منقر
 را ازل اندیشه باز بخواند بخدمت سلطان آمد و همان روز بطرف
 بداون نامزد شد و بعد از مدتی قضای اجل او را بحضرت باز آورد
 بی آنکه فرمان آمدن بودی در شهر دهلی آمده بوفاق ملک
 قطب الدین علیه الرحمة نزل کرد تا مگر پناه و امانی حاصل کند
 از درگاه فرمان صادر شد تا او را بگیرند و قید کردند و مدتی در قید
 و حبس ماند بعاقبت شب چهارشنبه چهاردهم ماه جمادی الاولی^(۲)
 سنه تسع و ثلثین و ستمائه شهادت یافت علیه الرحمة والغفران *

چند کت در خفیه قصد او کرد دفع ممکن نگشت - تا روز دو شنبه هشتم ماه محرم سنه ثمان و ثلثین و ستمائه چنان تقریر کردند که مهپسالار احمد سعید علیه الرحمة در خفیه بخدمت سلطان رفت و عرض داشت تا چند ترک را خبر داد و بفرمود تا آن ترکان منست از بالای قصر سپید پیش صفتی بار فرود آمدند و اختیار الدین اینکین را بزخم کرد شهید کردند و خواجه مهنذب الدین را که وزیر است چند زخم زدند او از پیش ایشان با زخم بگریخت و خلاص یافت و الله اعلم بالصواب *

الثالث عشر بدرالدین سنقر رومی

بدرالدین سنقر رومی اصل بود - و بعضی از ثقات چنین روایت کرده اند که او مسلمان زاده بود و به بندگی افتاده اما مردمی بغایت خوب سیرت و با جمال و شکوه بود و پسندیده اخلاق و متواضع و با شفقت و گزیده او صاف مردم ساز اول که سلطان او را بخزیند طشت دار شد بعد از مدتی که آن خدمت بجای آورد بهله دار شد پس شهنه زراة خانة بداون شد بعد از مدتی نائب امیر حاجب شد در هر مرتبه سلطان را خدمت پسندیده بسیار کرد چون نائب امیر آخر شد يك نفس الا بحاجت ضروری از پایگاه اعلیٰ نغائب نمودی و در سفر و حضر ملازمت آستان درگاه سلطنت کردی و در پای محروسه کالیوار در حق کاتب این حروف چندان لطف و مرحمت فرمود و اکرام و اعزاز بجای آورد که صورت آن شفقت ها هرگز از خاطر محو نشود حق تعالی بروی رحمت کند

چنین اوضاع بود ملصور پور اقطاع او فرمود پس مدتی کوجاه
 زندانه بدر مفروض گشت و دران سرحد خدمات شایسته بجای آورد
 چون نوبت سلطنت بسطان رضیه طاب ثراها رسید ارزا بحضرت
 طلبید و بداون اقطاع فرمود بعد از چندگاه بمرتبته امیر حاجبی رسید
 در پیش تخت خدمات گزیده بجای آورد اما بسبب تربطه
 جمال الدین یاقوت حبشی جمله ملوک و امرای ترک و غوری
 و تازی که از خدمت درگاه متفرق می شدند و کوفته خاطر می بودند
 خصوصا اختیار الدین اینگین که امیر حاجب بود چنانچه در ذکر
 سلطان رضیه تحریر پیوست بدین سبب جمال الدین یاقوت شهادت
 یافت چون ازین سبب دولت از سلطان رضیه روی تافت خوش
 طبعی منسوبی گوید *

عنان تافت دولت زبیرامنش * چو گری میه دید بردامنش
 و تخت بمعزالدین رسید در روز بیعت بکوشک دولت خانه
 چون سلطان را بتخت به نشاندند ملوک و امرا و علما و صلور و
 اکبر لشکر حضرت را بجهت بیعت عام در بارگاه اعلی حاضر کردند
 همگان را بر سلطنت معزالدین و ذکر نیابت او بیعت داند
 و بسطان معزالدین مقرر شد که چون پادشاه در صفر من
 هست یکسال مصالح مملکت به بندگی باز گذارد سلطان برین جمله
 فرمان داد چون التماس بونا رسید در موافقت خواجه مهنذب الدین
 وزیر پرداخت مصالح ملک پیش گرفت و از سلطان نوبت و پیل
 در خواست و یک همشیره سلطان را در عقد خود آورد و تمام امور
 مملکت بوی عائد شد سلطان را از این حال غیرتی در مزاج آمد

وقت ایاز^(۴) از حضرت بطرف تبرهنده متوجه شد چنانچه تقریر
 یانته است چون سلطان رضیه مقید گشت و ملوک و امرا
 بحضرت باز آمدند و تخت مملکت بمعز الدین رسید اختیار الدین
 التونیه سلطان رضیه را که مقید و محبوس بود در عقد و حباله
 خود آورد و بسبب آن اتصال تمرد آغاز نهاد و چون ملک اختیار
 الدین ایتگین شهادت یافت و بدر الدین سنقر رومی امیر حاجب
 شد و چون ملک اختیار الدین التونیه از تبرهنده سلطان رضیه را
 بیرون آورد و لشکرها جمع کرد و زوی بحضرت نهاد در ماه ربیع
 الاول سنه ثمان و ثلثین و ستمائه چون از حضرت نا مراد باز گشته
 و سلطان رضیه در حدود کیتهل گرفتار شد اختیار الدین التونیه در
 حدود منصور پور گرفتار شد - و روز سه شنبه بیست و پنجم ماه
 ربیع الاول سنه ثمان و ثلثین و ستمائه شهادت یافت و الله اعلم
 بالصواب *

الثانی عشر الملک اختیار الدین ایتگین علیه الرحمة

ملک اختیار الدین ایتگین قره خطائی بود ترک آرامنه و مرد
 نیکو سیرت و خوب صورت و با مهابت و عقل و کیاست تمام
 سلطان سعید اورا از امیر اینک نسائی بخیرید در هر مرتبه سلطان
 را خدمت بسیار کرده بود و مستحق عواطف پادشانه و مراتب
 بزرگی شده اول سر جاندار شد بعد از مدتی آثار رشد چون در

مرجععت کرد و چون تخت ملک بفر همایون سلطان جهان ناصرالدینیا و الدین زیب و بها گرفت - در سال سنه اربع و اربعین و ستمائه در حدود کوه قراش خان شهادت یافت علیه الرحمة و الرضوان *

الحادی عشر الملک اختیار الدین التونیه تبرهنده

ملک اختیار الدین تبرهنده ملک بزرگ بود در غایت شجاعت و مبارزت و رجولیت و شیر دلی جمله ملوک آن عهد بر مردانگی و دلیری او متفق بودند و در عهد در بندان ؟ سلطان رضیه طاب ثراها با لشکر مخالف در آریزها کرده بود و مبارزت نموده اول که سلطان سعید اورا بخیرید سر آبدار شد بعد از مدتی چون آثار رجولیت در ناصیه او مشاهده فرمود اورا سر چتر دار گردانید و چون عهد شمشی انقضاض پذیرفت در دولت رضیه برن اقطاع او شد پس تبرهنده بومی دادند چون مزاج ملوک و امرای ترک که بندگان دولت شمسی بودند بسبب قرابت جمال الدین یاقوت حبشی بسطان رضیه تغیر پذیرفت و ملک اختیار الدین ایتگین امیر حاجب را با ملک اختیار الدین التونیه تبرهنده عقد صحبت و عهد مودت مستحکم و بنای اتحاد استوار بود ازان تغیر اورا اعلام داد و در خفیه اختیار الدین التونیه در قلعه تبرهنده عصیان آغاز نهاد و سر از ربه مطاوعت سلطان بکشید سلطان با حشم قلب در

بغایت نیکو سیرت و جوانمرد و صافی باطن و بانواع مردمی و شجاعت
 آراسته و از بندگان قدیم سلطان طاب ثراه او را بخبریده ساتنی
 خاص شد بعد از مدتی مدید چون خدمت کرد اقطاع برپهون^(۲) و
 درنکوان یافت و بعد از چند سال شحنة خالصات تبرهنده شد^(۳)
 بعد ازان هم در عهد سلطان سعید ملتان اقطاع او شد و بعد از
 کبخان^(۳) خطاب او قراقش خان شد چون عهد شمسی انقراض پذیرفت
 سلطان رضیه لوهور از کبخان صرف کرده ملتان حواله کبخان شد
 چنانچه بتقریر رسیده است وقائع قراقش ملک بلوهور و بیرون
 آمدن او در حوادث کفار واقعه قراقش ملک بلوهور تحریر خواهد
 یافت انشاء الله تعالی قراقش خان را ولایت بهیانه داد مدتی
 بدان طرف بود چون عهد سلطان معز الدین شد امر او خروج کردند
 ملک قراقش با ملک یوزبک بحضرت پدوست و چون مهتر مبارک
 شاه فرخی قصد ملوک و امرای ترک میکرد و سلطان معز الدین
 را بر ملک قراقش و ملک یوزبک متغیر گردانید هر دو را قید کردند
 چون شهر فتح شد و بخت بسطان علاء الدین رسید قراقش خان
 امیر حاجب شد - و بعد از مدتی نزدیک روز جمعه بیست و پنجم
 ماه جمادی الاولی سنه اربعین و ستمائه بهیانه اقطاع ازان او شد
 و بعد از مدتی گره بدو مفوض شد و ازانجا در موافقت ملک
 قیران تمر خان با لشکر بطرف لکهنوتی آمد و با طغانخان یک جا

(۲) برلهون - برپهون (۳ ن) در نکون - شف صفحه ۱۸۷

(۴ ن) اکتخان - کبخان

مبارک مرد هندو را به بیخ مشعله بینداخت و بدوزخ فرستاد سلطان
 لذا طشت داری فرمود مدت ها در آن مرتبه خدمت کرد چون کار مملکت
 بدولت شمس مرتب شد مهتر مبارک خزانة دار شد و هرگز تا
 آخر عمر دست از طشت داری نداشت و همچنان خدمت طشت
 خاص میکرد و در عهدی که سلطان سعید پدای محروم کالیوار فرود
 آمد و آن قلعه را فتح کرد داعی دولت تاهره منهاج هراج در آن لشکر
 نوزده هفت ماه بدر سرا پرده سلطانی بحکم فرمان در هفتده دو نوبت
 تذکیر عقد میکرد و در ماه رمضان و عشر ذی الحجه و عشر محرم
 هر روز میگفت چون حقوق دعا گوئی نابت گردانیده بود بعد از
 فتح کل امور شرعی آن قلعه حواله این داعی فرمود - و این تفویض
 در شهر سنه ثلثین و ستمائه بود و غرض آنکه آنچه در وقت تشریفات
 اشغال شرعی مهتر مهتران هندو خان خود بخزانة عالیه حاضر شد
 و چندان لطف و دل داری فرمود که داعی ممنون اکرام او گشت
 حق تعالی از وی قبول گرداناد و بروی رحمت کند و چون عهد
 شمس منقرض شد در عهد سلطان رضیه ولایت قلعه آنچه بدو
 مفوض شد چون تخت بسطان معزالدین رسید ازان بلاد بحضرت
 آمد و ولایت جالندر حواله او شد و همانجا برحمت حق تعالی
 بیوست علیه الرحمة *

العاشر الملك اختيار الدين

قراقش خان ایتکین

ملک اختیار الدین قراقش ایتکین از قره خطا بود مردی

و اموال بسند - و هر شهرومنه اثنی و اربعین و منمانه چون بطرف
 لکنوتی رفتی جان او با طغانخان پیش ازین بخرید پیوسته است
 که یکجا رسید در و قدیکه طغانخان بحضرت بود از لکنوتی
 چریده در تابس بیامد و پنه خود را جمله از اوده بلکهوتی نقل
 کرد و مدت دو سال در لکنوتی لشکر کشی و کامرانی کرد پس
 بوجمت حق پیوست همدوان شب که فوت طغانخان بود در اوده
 چون ملک یغان تخت در حکم او بود حسن عهد نگاهداشت و اندر
 از لکنوتی بطرف اوده آورد و آنجا دفن کرد رحمه الله علیه
 و حق تعالی سلطان اسلام را بر تخت سلطنت یقی داوره *

التاسع الملك هندو خان مبارک الخازن السلطانی

هندو خان مهتر مبارک باصل از مهر بود چون بخدمت سلطان
 افتاد سلطان سعید او را بخرد از نخر الدین صفهانی بغایت
 مردی نیکو سیرت و گزیده اخلاق و صافی اعتقاد بود و دو خدمت
 سلطان قربتی تمام داشت و محل اعتقاد کلی یافته بود از اول حال
 تا آخر عهد دولت شمسی و رضوی محترم و موثر بود و خزینه دار و
 خدمتهای پسندیده کرده بود و جمله بندگان سلطنت که بمناسب
 ملکی و مراتب بزرگی میدند در اهتمام و شفقت او بوده اند
 و همگنان را بمنزله پدر مشفق و مهربان بود اول که بخدمت
 سلطان افتاد یوزبان شد بعد از آن مشعله داور شد و در آن مرتبه
 در حدود ولایت برن که سلطان مقطع برن بود در عهد سلطان
 قطب الدین بر قبیله مهراس هندو بدو افتاد و در آن غرر هندو خان

و در آخرت بوده باشد و الله اعلم بالصواب *

الثامن الملك قمرالدين قيران تمرخان

ملک تمرخان ترک نیکو میرت و گزیده اخلاق بود بغایت جلد و شهم و تازنده و دلیر اصل او از قیچاق بود صورت خوب داشت و محاسن کشیده در اول او را سلطان از اسم الدین منکلی برادر ملک فیروز بمباغ پنجاه هزار چیتل بخرید و در لشکر چندوار ناگاه پهری از چندوار مدّه نام بدست او افتاد چون بخدمت سلطان آمد محل قبول بیانت پس نائب امیر آخر شد و در آنوقت امیر طغانخان بود چون تمرخان قیران نائب امیر آخر شد خدمات پسندیده نمود چون طغانخان را بدان فرمود امیر آخر شد و در عهد سلطان رضیه علیها الرحمة مقطع قنوج شد دران عهد بر سر لشکرهای اسلام بطرف کالیواز و مالوه بحکم فرمان نامزد شد و دران لشکری آثار پسندیده نمود و بعد ازان چون بحضرت باز آمد اقطاع کنه حواله او شد و در انطرف غزوات بسیار کرد و شرائط لشکر کشیهایی با نام بجا آورد و چون نصره الدین تابسی که مقطع اوده بود برحمت حق تعالی بدوست ولایت اوده و مضانات حواله تمرخان قیران شد و دران بلاد تا سرحد ترهت کارهای بزرگ کرد و غنائم بسیار بدست آورد و از رایان و رانگان و ولایات و موامالت آندیا اموال وافر گرفت و چند کرت ولایت بهتکور را نهب کرد

(۲) ن) مشکلی - منکلی (۳ ن) هر (۴ ن) تهوره

آمان میان هر یک مستحکم شد بران قرار که لکهنوتی بتمر خان
تسلیم کند و طغانخان باخزائن خود و اتباع و پیلان و اشیاع بحضرت
اعلی رود برین قرار لکهنوتی تسلیم شد و ملک طغانخان در موافقت
ملک قرائش خان و ملک تاج الدین سنجر ماه پیدشانی و امرای
حضرت بدرگاه اعلی آمد و این داعی با اتباع در موافقت او بحضرت
دهلی باز آمد - روز دو شنبه چهاردهم صفر سنه ثلث و اربعین
و ستمانه بدرگاه اعلی وصول بود چون طغانخان بحضرت اعلی رسید
باعزاز و اکرام وافر مخصوص گشت و ولایت اوده در ربیع الاول
همین سال بدو مقوض گشت و چون تخت سلطنت بفر همایون
سلطان معظم ناصر الدین تریزین یافت - در شهر سنه اربع و اربعین
طغانخان باده مراجعت کرد و بعد از مدت نزدیک در شب آدینه
برخمت حق تعالی پیوست - و از عجائب تقدیرات آسمانی یکی
آن بود که چون میان طغانخان طفزل و تمر خان قیران خصومت
و منازعت افتاده بود ولایت یکدیگر شده تمر خان در لکهنوتی
برخمت حق تعالی پیوست^۲ [درین معنی سید الاکابر و الصاغر
شرف الدین بلخی یبنی کرده •

آدینه و سلخ ماه شوال لقب • رخ بود و همین ردال از تاریخ عرب
شد کوچ تمر خان و طغانخان ز جهان • او اول شب گذشت و این آخر شب]
و طغان خان در اوده چنانچه هیچ یکی را از ایشان در دنیا از
فوت یک دیگر خبر نشد و هرائنه دیدار ایشان بدرگاه عزت

[—] این عبارت فقط در یک نسخه بوده است •

گذشته شده بود و بتقریر زمیده امت روی بلکنوتی نهادند - روز سه شنبه سیزدهم ماه شوال سنه اثنی و اربعین و متمائه لشکر کفار چاچنگر با پیلان و پایک و سوار بسیار برابر لکنوتی رسیدند و طغانخان در مقابل ایشان از شهر بیرون آمد و جماعت کفار که از هر حد ولایت چاچنگر بیرون آمدند اول لکور را بگرفتند و نضر الملک کریم الدین لغزی را که مقطع لکور بود با جماعت مسلمانان شهید کردند و بعد از آن پدر لکنوتی آمدند - دو روز آن از طرف بالا مسرعان رسیدند و اعلام لشکر اسلام دادند که نزدیک رسیده اند هیبتی بر لشکر کفار مستولی گشت مراجعت کردند چون لشکر بالا بکوه لکنوتی رسیدند میان طغانخان و تمرخان وحشتی ظاهر شد و بمصاف کشید و برادر لکنوتی میان هر دو فریق اسلامیان مقاتله رفت از بامداد تا چاشتگاه جمعی در میان سخن گفتند هر دو لشکر از هم باز شدند و هر یک بلشکر گاه خود مراجعت کردند طغانخان چون بدو شهر بود تا بهنگام آنکه بسرا پرده خود نزول کرد جمله خشم بر در شهر بوئاتهای خود باز گشتند طغانخان تنها بماند و تمرخان بلشکر گاه مراجعت کرد همچنان با حلاج مستعد می بود چون فرصت یافت و معلوم شد که طغانخان در لشکر گاه و سرا پرده خود خالی است تمرخان قیوران با تمام لشکر بر نشست و بر لشکر گاه طغانخان واند بصورت طغانخان بر نشست و منتهزم شده به شهر در آمد - و این حادثه در روز سه شنبه پنجم ماه ذی القعدة سنه اثنی و اربعین و متمائه بود چون طغانخان به شهر در آمد داعی دولت ملهاج سراج را در میان آورد و بطلب صلح و امان بیرون فرستاد و عهد و

طغانخان در شوال سنه احدى و اربعين و ستمائه عزيمت واپست
 جاجنگر کرد داعي دولت در موافقت او بدان غزو برفت چون
 بکناس^(۲) که مرحد جاجنگر بود وصول افتاد - روز شنبه ششم ملا
 نبي القعدة سنه احدى و اربعين لشکر بر نشانده و جنگ پيش برد
 و مبارزان مسلمانان از دو خندق بگذشتند و کفار هندو روی
 بهزيمت نهاده بودند تا بحدی در نظر این داعي بود که آن علفی که
 پيش پيلان ایشان بود چیزی بدست پيادگان لشکر اسلام افتاد ناما
 از طغانخان فرمان بوده که پيلان را کسي رحمتي ندهد بدین سبب
 آتش تيز جنگ بنشست چون جنگ تا نیم روز بداشت پيادگان
 لشکر اسلام بجهت طعام خوردن هر کس باز گشتند و هندوان از
 طرف ديگر جنگ کردند و پنج پيل بگرفتند و بقدر دو ستم پياده
 و پنجاه سوار از پس پشت بعضی از لشکر اسلام در آمدند و هزيمت
 بر مسلمانان افتاد و مبلغ مسلمانان شهادت يافتند و طغانخان
 نامراد ازان موضع مراجعت کرد و بلکهنوتي باز آمد شرف الملک
 اشعري را بحضرت علائي فرستاد بطلب مدد و از حضرت قاضي
 جلال الدين کشاني عليه الرحمة با تشريف و چتر و اعزاز وافر
 و اکرام شامل نامزد شد با شرف الملک و علم و سرا پرده و لشکرهای
 هندوستان در موافقت تمرخان قمر الدين قيران که مقطع لاده بوه
 برای دفع کفار جاجنگر بحکم فرمان اعلى بطرف لکهنوتي حرکت
 کردند و همدرين شهور زای جاجنگر بانتهام نهب کناس^(۲) که در حال

ایبگ نام که او را (۴) از خان خطاب شده بود و ترک بغایت جلد بود. خصومت ظاهر شد و با هم شان در برابر شهر بسکوت (۳) لکهنوتی مصاف شد طغرل طغانخان هنگام مقاتله او را تیرنی زد شهادت یافت اسم طغرل بزرگ شد و هردو لشکر بلاد لکهنوتی یکی را رال گویند که برطرف لکور است و دزم را برزند نام که بر طرف دیوکوت است او را مسلم شد چون تخت مملکت بسطان رضیه رسید طغانخان معارف بدزگاه اعلیٰ فرستاد و بتشریف چتر و رایت لعل مشرف گشت و اعزاز و اقریانت و از لکهنوتی برطرف بلاد ترهت رفت و اموال ناخر بدست آورد و چون تخت بسطان معزالدین بهرامشاه رسید طغانخان همچنان موثر بود و مدام بخدمت بارگاه خدمت های گرانمایه می فرستاد چون عهد معزی منقرض شد در اوائل عهد علانی او را کد خدای او بهاءالدین هلال سودانی بر ضبط ولایت اوده و کره و مانکپور و اندیشه بالا تر تحریر کرد و در شهر سنه اربعین و ستمانه که این داعی با اتباع و فرزندانش از حضرت دهلی عزیمت لکهنوتی کرد چون باوده وصول نمود طغانخان بولایت کره و مانکپور رسیده بود داعی از اوده بخدمت او پیوست مدتی در آن حوالی نزدیک اوده بود پس برطرف لکهنوتی مراجعت کرد و داعی با او موافقت نمود و در شهر سنه احدی و اربعین و ستمانه رای جاچنکر ولایت لکهنوتی را زحمت دادن گرفت -

(۴ ن) کور (۳ ن) بسکوت - - بسکوت - شف صفحه ۱۹۱

(۳ ن) لکورت

فرستاد و چتر و رایات رای کالنجری گرفت و بسلامت ازان لشکر باز آمد
و بعد ازان چون عهد سلطان در گذشت و ملک غیاث الدین
محمد شاه بن السلطان صاحب واقعه شد سلطان رضیه اوده بنصره الدین
تابسی داد و در وقتی که ملک جانی و ملک کوچی بدر شهر
آمدند و مخالفت آغاز نهادند از اوده بوجه خدمت بدرگاه سلطنت
متوجه شد ملک کوچی ناگاه او را استقبال کرد و او را بگرفت و بجزوی
بروی غالب شد در آن مرض برحمت حق تعالی پیوست و السلام *

السابع الملك عز الدين طغرل طغانخان

ملک طغانخان ترکی خوبروی و نیکو سیرت بود اصل او قره خطا
بود بانواع مروت و شهامت آراسته و باخلاق حمیده و اوصاف
پهنا دیده پیرامته بود و در بذل و مروت و مردم سازی خود را
در لشکریان ثانی نداشت چون سلطان او را بخیرید اول ساتی خاص
شد چون مدتی در آن مرتبه خدمت کرد دوات دار شد ناگاه دوات
مرصع خاص گم کرد سلطان او را ادب بلیغ فرمود پس تشریفش
داد و چاشنی گیر شد بعد از مدتی مدید امیر آخر شد پس
در شهر سنه ثلاثین مقطع بداون شد پس در وقتی که لکهنوتی
اقطاع یغان تم شده ولایت بهار طغانخان را فرمود چون یغان تم
برحمت حق پیوست ارمقطع بلاد لکهنوتی شد و آن بلاد را ضبط کرد
و بعد از فوت سلطان سعید طاب ثراه میان او و مقطع لکهنوتی لکوز^(۱۴)

غائب شد چندگاه قریب یک ماه و نیم روزی در میان لشکرگاه و خیمها بعد آنکه هفتده آنجا مقام شده بود و هرکس برای خود مایه ساختند طوف می کرد نگاه در اثنای گشت آواز گوسفندی بسمع او رسید خواص خود را گفت آواز گوسفند من است بر آن سمت برفتند همپنان بود که آن امیر غازی رحمة الله علیه گفت آن گوسفند را باز آوردند - و دیگر درین لشکری از کیامت و کاردانی او بسیار آثار بود از جمله آن آثار یکی آورده شد - و آن آنست که در وقت آنکه راهی کلینجر از پیش او عطف کرد و منهزم شده نصره الدین تابسی او را تعاقب نمود راهبری هندو بدست آورد و در عقب هزیمتی روان شد در شبانروز تا شب دوم را بقدر آنکه نصفی از شب گذشته بود راه بر هندو گفت من راه غلط کردم و پیش نمی دانم فرمان داد تا او را بدو رخ فرستادند نصره الدین تابسی خود راهبری کرده بسر پلی رسید و هزیمتیان آن جا آبدار کرده بودند و متور لشکر آب و ثقل انداخته لشکریان اسلام هرکس سخنی گفتند که شب است شاید که خصم نزدیک نباید که در میان لشکر دشمن افقیتم و لشکرگاه نزدیک باشد نصره الدین تابسی از اسب پیاده شد و گرد آن موضع بر آمد و آب انداخته اسپان کفار را در نظر آورد و گفت یاران خوشدل باشید این فوج که اینجا است و آبدار کرده اند سانه دم دار لشکر اند بدلیل آنکه اگر قلب یا مقدمه بودی این موضع پی سپر بافی لشکر ایشان شدی بدین موضع هیچ پی سپر نیست مردانه باشید که ما در عقب خصم هم بدین عامت نصرت بر نشست و با صدان بدان کفار رسید و جمله را بدو رخ

مفوض فرمود با شجنگی ولایت کالیوار و او را فرمان داد تا مقام و سکونت بکالیوار کند و لشکرهای قنوج و مهور و مهلون جمله نامزد او شد تا در حدود کالنجر و چندیر لشکری کند - در شهر سغه احدی و ثلثین و ستمائه از کالیوار لشکر بطرف بلاد کالنجر برد و رای کالنجر از پیش او منهنم شد و قصبات آن ولایت را نهیب کرد و در مدت نزدیک غنائم بسیار بدست آورد چنانچه در مدت پنجاه روز بیست و پنج لکھه خمس سلطانی در قلم آمد و بوقت مراجعت رانته اجار که جاهر نام بود سر راه لشکر اسلام بگرفت و در مضائق لورهای عمیق راه بند کرد و بر سر راه مستعد جنگ بایستاد و اندک ضعفی برتن نصره الدین تابسی مستولی بود لشکر ها را سه فوج کرد و بر سر سه راه یک فوج سوار جریده و یکفوج بنه و اتباع لشکر و امیری با ایشان و یک فوج مواشی و غنائم و یک امیر با ایشان از لفظ او شنیدم که هرگز در هندوستان بفضل ربانی هیچکس پشت من ندیده بود و در آنروز هندوی چنان در من افتاد که گرگ در رمه گوسپند من لشکر بسه فوج کردم تا اگر هندو با من و سوار جریده مقابل شود بنه و مواشی بسلامت برود و اگر بطرف بنه یا مواشی میل کند من با انصار عقب او در آیم و شر او کفایت کنم آن هندو برابر لشکر او بر آمد حق تعالی او را نصرت بخشید و هندو منهنم شد و مبالغی بدورخ بفرستاد و بسلامت با غنائم بحصار کالیوار باز آمد و درین لشکری از کمال کیناست او حکایتی معلوم شده بود آورده شد تا خوانندگان را فائده باشد - و آن آن امت که درین لشکری گوسپندی شیر داری از جمله مواشی او

امیران ملوک و خواص امپری بدادندش و بدان انعام امتظهاری
 و توتی ظاهر شد - و در سال منہ خمس و عشرین و ستمائتہ کہ این
 داعی بولایت اچہ و ملتان خدمت درگاہ اعلیٰ دربانہت ملک سیف
 الدین ایبک مقطع سرمتی بود و در خدمت سلطان قربت و
 مکنت تمام داشت و چون مدتہا خدمات گزیدہ کرد اقطاع بہار بدو
 مفوض فرمود و چون ملک علاء الدین جانی از اقطاع لکھنوتی
 معزول شد بملک سیف الدین یغان تہت مفوض گشت و دران
 بلاد جلالت بسیار نمود و چند زنجیر پیل از ولایت بنگ بدست
 آورد و بخدست درگاہ اعلیٰ فرستاد و از حضرت اورا لقب یغان تہت
 خطاب شد و نام او بزرگ شد مدتی بلاد لکھنوتی داشت - در
 سال سنہ احدی و ثلثین برحمت حق تعالیٰ پیوست علیہ الرحمۃ
 و الرضوان و اللہ اعلم *

السادس الملك نصرۃ الدین تابسی المعزی

ملک نصرۃ الدین تابسی بندہ سلطان سعید شہید معز الدین
 محمد سام بود ترکی بود مختصر دیدار فاما حق تعالیٰ اورا
 بہمہ انواع مردی و مردمی آرامدہ بود و در غایت رجولیت
 و جلالت و مردانگی و عقل کامل داشت و در عہدی کہ نویسندہ
 این سطور منہاج سراج بحضرت اعلیٰ شمسی پیوست نصرۃ الدین
 تابسی مقطع جیند و بروانہ و ہانسی بود بعد از مدتی
 چون خدمتہای پسندیدہ کرد بعد از فتح حصار کالیوار بدو سال
 سلطان سعید شہید طاب ثراہ اقطاع بہبانہ و سلطان کوت بدو

حق تعالی پیوسته ملک سیف الدین حسین قرلغی را طمع ولایت اچه انتاد از طرف بنیان^(۲) لشکر گران بدر شهر اچه آورده و سیف الدین ایبک با حشم آراسته از شهر اچه بیرون آمد و با ایشان مقابل شد نصرت حق تعالی در رسید و لشکر قرلغیان منهزم شدند و بی مراد باز گشتند و الحق در آن وقت آن فتح بس بزرگ بود بدینچه فرومهابت مملکت هندوستان بسبب فوت سلطان طاب ثراه در خاطرها نقصان پذیرفته بود و خصمان را از اطراف ممالک طمع خام بضبط ولایات در دماغ زحمت میداد او را حق سبحانه و تعالی این نصرت بخشید و از وی در آن بلاد آن رسم باقی ماند و در بلاد هندوستان آن ذکر منتشر گشت بعد ازان فتح بمدت نزدیک از اسب خطا کرد و اسب او را لکدی زد بر مقتل و هلاک کرد علیه الرحمة و الغفران و الله الباقی و الدائم •

الخامس الملك سيف الدين ايبك

ملک سیف الدین ایبک یغان تم ترک خطائی بود و ملک آراسته و ظاهر و باطن بانواع رجولیت موصوف سلطان سعید او را از ورثه اختیار الدین چمت قبا خریده بود او را بقربت خود مخصوص فرموده و اول امیر مجلسی فرمود چون مدتی دران شغل خدمات پسندیده بجای آورد او را بزرگ گردانید و ولایت سرمستی اقطاع داد و در وقت آن اعزاز فرمان داد که هرکس از

دریافت بولایت منبهر نمک و اکرام بمیار واجب داشت و الحق
 نیکو اعتقاد ملکی بود رحمه الله نگاه بولایت بندی بر عزیمت
 غزو و جهاد برفت و با کفار هند در موضع تنگی افتاد و بگذشتن
 آبی که در آن موضع بود محتاج شد چون صلاح گران داشت از جوشن
 و برگستان در آن آب غرق شد و برحمت حق تعالی پیوست
 زحمة الله علیه *

الرابع الملك سيف الدين ايبك

سيف الدين ايبك بنده سلطان شمس الدين بود و تركي
 باشاهست و جلالت و حسن اعتقاد او را از جمال الدين خوبك
 خريد در بداون اول مرجاندار شد و در آن شغل او را دخلي فرمود
 از جوه مصادره سه لکھ چیتل بدان وجوه التغات نکره چون
 بسمع اعلى رسید سبب عدم التغات از وی پرמיד عرضداشت کرد
 که خداوند سلطان بنده را اول شغل مصادره میدفرماید و از بنده
 چور کردن و مصادره مسلمانان و رعایا نیاید بنده را وجه دیگر فرماید
 سلطان را در باب او اعتقاد ظاهر شد نارنول او را داد مدتی دران
 ایالت خدمت کرد پس اقطاع برن او را فرمود پس از آن منامش
 داد چون لشکري لکهنوتی کردند و بلکا خلجی را مقهور گردانیدند
 و حضرت مراجعت نمود کز لکخان باچه برحمت حق پیوسته
 بود سلطان سعید طاب ثراه شهر و حصار اچه اقطاع ملک سيف
 الدين حسين ايبك فرمود مدتی دران بلاد داوری و رعیت
 پروری کرد و آن بلاد در ضبط آورد و چون سلطان برحمت

ناگاه در روز جوانی و عنفوان شباب برحمت حق تعالی پیوست
 نخدایتعالی بر هر دو رحمت کذاب و سلطان سلاطین ناصرالدنیا و
 الدین را در مسند سلطانی باقی و پاینده داراد آمین رب العالمین *

الثالث ملک نصیر الدین ایتمر البهائی

ملک نصیر الدین بنده بهاء الدین طنرل سلطانی معزی بود -
 و بعضی چنین روایت کرده اند که سلطان سعید شمس الدین
 طاب ثراه او را از ورثه بهاء الدین طنرل خریده بود و او مردی
 بغایت شهم و کار دان و دلیر و شجاع بود و ضابط و عادل و عاقل
 اول که بخدمت سلطان مخصوص شد سر جاندار گشت پس از
 مدتی خدمات پسندیده کرد اقطاع لوهورش فرمود - چون در سال
 سنه خمس و عشرين سلطان سعید بضبط ولایت سنده و آنچه و ملتان
 آمد و بحکم فرمان نصیر الدین ایتمر از لوهور پدای حصار ملتان
 آمد و در فتح آن خطه آثار پسندیده نمود بعاقبت آن حصن و
 شهر را بطریق صلح فتح کرد و چون سلطان از بلاد سنده بطرف
 حضرت دهلی مراجعت فرمود ولایت سواک و اجمیر و بوهه^(۴)
 و کابلی و سنهبر نمک حواله او شد و او را یک زنجیر پیل داده بود
 و از ملوک دیگر بدان تشریف مخصوص بود چون ولایت اجمیر
 رفت در غز و نهب ولایات کفار هنود بسیار آثار جلالت و شہامت
 نمود و کارهای بزرگ کرد و در آن ایالت یک کورت این داعی او را

و حوالی را زحمت دادند و با بندگان دولت درگاه سلطنت مفاصلت کردند تا سلطان رضیه بمواعید خوب در سر او را ازان طائفه جدا انگذد و او بموافقت ملک عزالدین محمد مالاری بخدمت درگاه پیوست و بآمدن ایشان سلطان را و بندگان درگاه او را و اهل شهر را قوت تمام ظاهر شد و ملک جانی و ملک کوچی منهنز گشتند و سلطان رضیه کبیرخان را اعزاز و اثر نمود لوهور با تمامت مضانات و اطراف آن مملکت بدو مفوض کرد و مدتی آنجا بود و بعد از چند سال اندک تغییری در مزاج حضرت با او ظاهر شد - و در شهر سنده مت و ثلذین و ستمانه رایات اعلی رضوی بطرف لوهور نهضت کرد و کبیرخان از پیش برفت و از آب راوی لوهور عبیره کرد تا حدود سوده برفت و رایات او را تعاقب نمود و چون دید که جز خدمت طریق دیگر ممکن نیست مطامعت کرد و ملتان حواله او شد چون مدتی بر آمد و لشکر مغل در موافقت منکوته نوئین و طائر بهادر روی بطرف لوهور نهاد کبیرخان در ولایت سنده چتر برگرفت و آنچه در ضبط آورد و در مدت نزدیک بعد از مخالفت برحمت حق تعالی پیوست - و در شهر سنده تسع و ثلذین و ستمانه پسر او ملک تاج الدین ابو بکر ایاز مرد جلد و جوان و نیکو میرت بود بغایت تازنده و دلیر بعد از فوت پدر ولایت سنده را در ضبط آورد و چند کرت لشکر قرغیان را بر در ملتان بزد و منهنز گردانید و جلالت و شهابت بسیار نمود چنانچه بمردی و مبارزت مذکور شد

مالک و مخدوم او بود در کل بلاد غور و غزنین و خراسان و خوارزم
 بمبارزت و جلالت مذکور همه لسانها بود و ملک کبیرخان در همه
 احوال ملازم خدمت مالک خود بود و هر نهایی جلالت و جنگ
 آوری از وی تعلیم گرفته و بر سر آمده چون ملک نصیرالدین
 حسین بدست ترکان غزنین شهادت یافت پسران او چنانچه شیر
 سرخ و برادر او بخدومت درگاه سلطان رسیدند سلطان ملک عزالدین
 کبیرخان را از ایشان بخرد - و بعضی چنین روایت کنند که چون
 سلطان سعید بلاد ملتان در شهر سنه خمس و عشرين و ستمائه در ضبط
 آورد و شهر و حصار ملتان و قصبات اطراف و نواحی آن بملک عزالدین
 کبیرخان ایاز داد و او را بایالت آن خطه نصب فرمود و او را بلقب
 کبیرخان منگیرنی مشرف کرد او را در میان خلق ایاز هزار مرده گفتندی
 بلقب کبیرخان منگیرنی مشرف کرد چون رایات اعلیٰ بحضرت دهلی
 مراجعت کرد کبیرخان آن ولایت را در ضبط آورد و تصرف کرد و معمور
 گردانید و بعد از مدت دو سال یا چهار سال او را بحضرت باز طلبید
 پلول بدو داد بوجه ما یحتاج حال و چون عهد دولت شمسی انقراض
 پذیرفت و سلطان رکن الدین حوالی سنه بدو مضاب کرد و چون
 ملک جانی از لاهور و ملک کوچی از هانسی بجهت مخالفت
 حضرت با هم جمع شدند کبیرخان با ایشان موافقت نمود و مدتی
 حشم سلطان رکن الدین را تشویش دادند بعاقبت چون سلطان
 رضیه به تخت نشست ایشان بدر شهر آمدند و مدت مدید شهر

هو شهر منہ خمیس و عشرین و ستمائہ کزلکخان را در خدمت وزیر مملکت نظام الملک محمد جنیدی بطرف قلعهٔ تهنکر روان کرده بعد از مدتی چنانچه بتقریر پیوست آن قلعه فتح شد و ملک ناصرالدین قباچه علیه الرحمۃ در آب سنده غرق گشت و حصار آنچه بدست آمد قلعه و شهر آنچه و مضافات و نواحی بتمام حوالهٔ ملک کزلکخان فرمود و چون رایات اعلیٰ بطرف دار الملک جلال دہلی مراجعت فرمود کزلکخان آن بلاد را در ضبط آورد و معمور گردانید و خلق متفرق را جمع کرد و با خلق از خواص و عوام روزگار بانصاف و الطاف گذرانید و طریق عدل و احسان با همه مسلوک داشت و در امن و امان و فراخ رعایا و رفاہیت ساکنان کوشید و بعد از مدتی با خاتمت خیر و عصمت ایمان و صدقات و احسان و خیرات و مبرات از منزل دنیا بمراحل آخرت در شهر منہ تسع و عشرین و ستمائہ نقل کرد علیہ الرحمۃ *

الثانی ملک کبیرخان ایاز المعزی ہزار مردہ

کبیرخان ایاز ترک رومی بود و او بندۂ ملک نصیرالدین حسین امیرشکار بود چون او شہادت یافت با فرزندان او ببلاہ ہندوستان افتاد و منظور نظر عاطفت سلطان سعید شد و در ہر مرتبہ سلطان را خدمت کرد و او ترک دانا و عاقل و کاردان بود و در جلالت و مبارزت بی نظیر عصر خود بود و ملک نصیرالدین حسین کہ

درگاه را که دیده شد ملک تاج الدین کزلخان بود - روز چهارشنبه شانزدهم ماه صفر سنه خمس و عشرين و ستمائه چون از شهر آنچه بلشکر گاه منصور وصول بود این داعی را آن ملك نیکوسیرت تعظیم فرمود و از مسند خود برخاست و شرط استقبال بجای آورد و پیش باز آمد و داعی را بر جای خود بنشانند و بیست لعل بدست داعی داد و بر لفظ او رحمة الله علیه رفت که مولانا این را بستان که شگون باشد حق تعالی بروی زخمها گفاد ملک تاج الدین کزلخان را ملکی یافتیم پس با منظر مهیب و صورت با عظمت و اعتقاد با صفوت حشم بی شمار و خدم بسیار - ثقات چنین روایت کرده اند که سلطان سعید اورا در وقت ایالت بداون در عهد سلطان بخزید از خواجه علی ناسنابادی و اورا به پسر مهتر خود ملک ناصر الدین محمود سعید بخشید علیه الرحمة و طاب ثراه و با او یکجا در حجر دولت پرورش یافت و بعد از مدتی چون آثار رشد در ناصیه او بدید اورا از خدمت ملک ناصر الدین بخدمت خاص خود باز آورد و چاشنی گیری فرمود پس یک چند چون خدمت کرد امیر آخر شد پس در سالی که بطرف ملتان رفت در شهر سنه ثمان و عشرين و ستمائه ولایت گجرات و ملتان حواله او شد چون از آنجا مراجعت کرد اقطاع کهرام بدو مفوض شد بعد از مدتی محترماً تبرهنده بدو داد درین سال داعی بران درگاه رسید سلطان سعید بر سبیل مقدمه اورا بر سر حشمها در موافقت ملک عزالدین محمد سالاری علیه الرحمة از سرحد ولایت سنده پهای آنچه فرستاد و چون ریات اعلی شمس پهای حصار آنچه لشکر گاه کرده

نه نگاشت و دست اعلام ایام هیج رایت عالی تر از لوای بهای او
 نینفراشت و حضرت هیج بادشاه را در شرق و غرب بنده که پای
 بر مسند تخت بخت نهاده است از شهمن تر نبوده و هیج گوش
 تصه مکنت شهر یاری از حکایت ولایت او زیبا تر نشنوده که هم
 عهد عدلشن صورت میراث عمری دارد و هم احسانش بیان عطای
 حاتمى دارد و هم تیغش حدیث ضربت رستمى می نماید و هم
 تیرش نفوذ بازوی ارشی نصر الله لواءه و اید اولیاءه و کب اعداءه
 پس از راه ادای حقوق آن ملوک نامدار بر سبیل عموم خصوصاً
 ذکر دولت این شهر یار این طبقه در قلم آمد تا متأملان را
 بوقت نظر درین صحائف از حال هر یک بر صفحه خاطر موجب
 دعای زنتگان و بقای ماندگان ظاهر گردد و این طبقه را بترتیب
 آنچه بعضی مقدم بودند در عهد و بعضی موخر آورده شد از آن
 ایام که این داعی بدین حضرت رسید - حق تعالی سلطان سلاطین
 جهان را و الغخان معظم را در ایوان امکان باقی دارد *

الاول منهم تاج الدین سنجر کز لکخان

بدرگاه جهان پناه سلطان سعید طاب ثراه وصول این داعی روز
 چهار شنبه غره ماه ربیع الاول سنه خمس و عشرين و ستمائه بود
 و در پای محروسه آنچه بوقتی که رایات اعلی شمسى بضبط منالك
 سند از حضرت دهلی روی بدان دیار نهاده بود و پیش از آن
 به پانزده روز حشم منصور آن بادشاه در فوج ملک تاج الدین کز لکخان
 سنجر علیه الرحمة در پای آنچه رسید اول کسی که از ملوک آن

یومنا هذا که شهروز سده ثمان و خمسين و ستمائه است اکرام و انعام و عواطف و عوارف و اصناف الطاف و انواع اصطناع بادشاهانه آن سلطان سلیمان مکان و شاهان و فرزندان و مملوک و خانان و پندگان از طیب الله مضاجع الماضین منهم و آدم دولة البائین در باب این ضعیف و فرزندان و اتباع و اشباع از روز بروز و ساعت بساعت متضاعف و مترادف و متوالی و متسالی بوده است از تفویض مناصب و ارتفاع مراتب و بذل تشریفات گرانمایه و انعامات و اشغال بلند پایه و بکرات قضای ممالک و مرآت ریاست هر ناسک و مالک جعل الله تلك الیادی سببا لبقاء ملکهم و اگر بشرح و بسط هر یک ازان اشتغال افتد از کثرت آن ایادی و عطایا این طبقه که مینوی بر اختصار است بعد تطویل انجامد آمدم بسر مقصود چون حق تعالی دولت سلطانی التمشی را بفضل خود امتداده لخشید و رایات ولایت پندگان از در قضای بقا بر انراخت این ضعیف خواست تا باه ای بعضی ازان حقوق یا ذکر مملوک و خانان پندگان آن درگاه جهان پناه در ملک تقریر و سمط تحریر کشد خصوصا ذکر توأتر نعم و تضاعف کرم خاقان معظم شهریار اعدل اکرم خسرو بنی آدم بهاء الحق و الدین معنیف الاسلام و المسلمین ظل الله فی العالمین عضد السلطنة یمین المملكة قطب المعالی رکن الاعالی الخ قتلغ اعظم الخغان بلبن السلطان بن السلاطین ظهیر امیر المؤمنین اعز اللة انصاره و ضاعف اقتداره که تا قلم دائرش چرخ ژنگاری بر صحائف شهروز شهر یاری نقش بخند یاری و صورت کماکاری می نگارد هیچ چهره اقبال زیبا تراز صورت دولت او

الطبقة الثانية والعشرين في ذكر ملوك الشمسية

الحمد لله الذي ابدأ وانشأ - و الملك الذي توتني الملك
من تشا - و الصلوة على خير خلقه افضل من قام ومشى - والسلام
على آله واصحابه كل غداة وعشا - وهلم تسليما كثيرا - جنين
می گویند کمترین بندگان درگاه سبحانی منهاج سراج جوزجانی
عصمه الله تعالى عن الميل الى الغثي که شکر نعمت منعم از لوازم
تضایای عقول سلیمه و طبائع مستقیمه است و این معنی ارباب علوم
را معقول و مکشوف است و این قاعده در مسائل اوائل اصول معروف
و نقله اخبار و ثقات آثار سید ابرار ازان منبع سعادات و سید
سادات علیه من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها روایت کرده
اند که من لم يشکر الناس لم يشکر الله پس بر تضيئه این دو اصل
معقول و منقول شکر انعام و اکرام سلطان سلاطین اسلام بادشاه سعید
نیکو نام شمس الدین طاب ثراه و شاهانی که از دردمان ملطنت او
پای تغاخر بر مسند شهر یاری نهاده اند و حق الطاف و عواطفی
که ملوک و خانان بندگان او که بایوان بختیاری و میدان جهاندازی
رسیده اند در ذمه این داعی دولت قاهره و فرزندان او فرض عین
و فرض دین است که از شهور سنه خمس و عشرين و ستمائه الی

ایشان آید بذیل عفو پوشند و در اصلاح و تصحیح کوشند که آنچه
 در تواریخ ما تقدم از قصص و اخبار انبیا و ملوک مطالعه افتاده بود
 نقل کرده شده است. و آنچه برای العین در حضور مشاهده افتاده
 نبشته گشت. ملک تعالی دولت سلطان معظم شهنشاه اعظم
 سلطان السلاطین ناصر الدنیا و الدین ابو المظفر محمود بن السلطان
 را در مسند تاجداری و متکلی شهرباری تا غایت حد امکان پاینده
 دارا و نویسنده و خواننده و جمع کننده این طبعات را در دنیا و
 آخرت نیکنام کناد بمحمد و آله اجمعین *

ماه رمضان نهمه سبع و خمسين و ستمائة فيض و فضل آفریدگار اصل
سلطانی را از صدف شرف خانی پسری بخشید و چندان انعام
از آن اکرام بخاص وعام رسید که بقلم محرر تحریر و دم قادر تقریر آن
نیاید - ملک تعالی آن بستان سلطانی و چمن جهان بانی را باشجار
و اثمار بقا همواره آراسته دارد - و در سلخ شوال همین سال ملک
تمرخان سنجر با لشکر آراسته بفرمان اعلیٰ بحضرت رسید *

السنه الخامسة عشر سنة ثمان و خمسين و ستمائة

چون سال نو شد آفتاب کامگاری از مطالع بختیاری بنازگی
طالع و ماه جهانبانی از برج کامرانی لامع گشت - سیزدهم ماه صفر
خان معظم الغنخان اعظم بر طرف جبال دهلی برای دنع نساد
متمردان میوات که دیو از ایشان درهراس باشد نهضت فرمود و بقدر
ده هزار سوار برگستوان جراره و مبارزان خونخواره در موافقت ركب
همایون او روان شدند و دیگر روز غنائم بی شمار و مواشی بسیار رسید
شعب صعب را نهب کرد و کوههای حصین را بزد و هندو بی
آندازه در زیر تیغ بیدریغ غازیان آمد و چون پرداخت این تاریخ
بدین موضع رسید برین فتح و غنزا و نصرت خدا ختم شد اگر در
حیات امتداد و در بقا تطویل و امتداد باشد بعد ازین آنچه
حادث شود در قلم آید رجای واثق است بجماعتی که درین
طبقات و تواریخ نظر کنند و درین اخبار و حکایات تامل نمایند
و شمه ازین احوال و رمزی ازین اقوال بسمع ایشان رسد اگر
هفتونی یا زلتنی یا سهویی یا سقطی در خاطر خاطر و سمع جمع

مسعود ملک جانی مغوض گشت *

السنة الرابعة عشر سنة سبع وخمسين وستمائة

چون مال نو شد روز پنجشنبه سیزدهم ماه محرم سنه سبع و خمسين و ستمائة رايات اعلى بر عزيمت غزوات حرکت کرد - و در روز یکشنبه بیست و یکم ماه صفر همین سال ولایت بیانه و کول و بلا رام و کالیوار بملک شیر خان مغوض شد و ملک النواب ایبک با انواع حشم بطرف کفار رتنپور نامزد شد و رايات همایون بمقرر عز سلطنت باز آمد - و در روز چهارشنبه چهارم ماه جمادی الاخری همین سال دوزنجیر فیل و خزانه از دیار لکنوتی بخدمت درگاه اعلى رسید - و ششم ماه مذکور شیخ الاسلام جمال الدین بسطامي برحمت حق تعالی پیوست - و بیست و چهارم ماه قاضي کبیر الدین در گذشت رحمهم الله و مناصب ایشان بفرزندان ایشان بعاطفت بادشاهانه مغوض شد - و در ماه رجب سنه سبع و خمسين و ستمائة ملک کشلیخان اعظم باریک ایبک بدار الخلد جنت خرامید و شغل امیر حاجبی بفرزند او ملک علاء الدین محمد مغوض گشت و در غره رمضان امام حمید الدین ماریکله برحمت حق تعالی پیوست و انعامات او بر فرزندان او مقرر گشت بعاطفت سلطنت و بعد از چندین بغازی چون درلت و سلطنت و مملکت فرمان دهی سلطان اعظم روی بتضاعف داشت شکستگیها جبر شد و همه خستگیها مرهمیانت و دوحه بادشاهی را بر شاخ بقا گلی نوشگفت و شگونه تازه بدمید و میوه با نصارت برست - و در بیست و نهم

سالما و غانما منصورا و مظفرا روزه شنبه یازدهم ماه جمادی الخری
 بحضرت باز رسید ملک تعالی این دولت را با اهل اسلام بفر
 سلطنت سلطانی و دولت خانی باقی و پاینده دارد - و بعد ازان
 در روز چهار شنبه هشتم ماه رمضان همین سال مسند وزارت
 بضیاء الملک تاج الدین مفوض شد و در آخر این سال کفار مغل از
 طرف خراسان بر زمین آچه و ملتان رسیدند و ملک کشلو خان
 با ایشان عهد بست و بلشکر گاه سالین نوین مغل پیوست *

السنة الثالثة عشر سنة ست و خمسين و ستمائة

چون سال نو شد و محرم سنه ست و خمسين و ستمائة تجدید
 یافت - روز یکشنبه ششم ماه محرم سنه ست و خمسين و ستمائة
 رایات همایون بر عزیمت غزو و دفع کفار مغل از حضرت حرکت
 کرد و در ظاهر دهلی لشکر گاه شد - و ثقات چنین روایت کرده اند
 که روز چهار شنبه نهم همین ماه هلاکو که سر کفار مغل بود بدر بغداد
 از پیشش لشکر امیر المؤمنین المعتصم بالله منهنم گشت چون
 رایات اعلی سلطانی بر عزیمت غزو بیرون رفت بهر طرف ملوک
 و امرا بانواج حشم نامزد شدند و قلب حلطانی غره ماه رمضان
 المبارک بحضرت باز آمد و مدت پنجمه در حضرت مقام فرمود
 و در هزه هم ذی القعدة همین سال ملک لکهنوتی بملک جلال الدین

(۲ ن) در هر چار نسخه موجوده نوشته که هلاکو منهنم گشت

لیکن جمهور مورخین خلاف آن گفته *

بدر شهر آمدند و در حوالی شهر طوف کردند و شب را ظاهر دهلی
 میان جود و کیلو کهری و شهر لشکر گاه ساختند و چون آن ملوک و
 لشکر بر امید و عده آن مکتوبات بدافع جود رسیدند فصل خدایتعالی
 آن بود که پیش از آن بدر روز جماعت مخالفان را از شهر روان کرده
 بودند چون آن ملوک را از نقل ایشان معلوم شد در کار خود متانی شدند
 و از حضرت بادشاه فرمان شد تا دروازه های شهر بر بستند و چون
 لشکر از شهر غائب بود استعداد جنگ کردند امیر الحجاب
 علاء الدین ایاز زنجانی^(۲) نائب امیر حاجب و الخ کوتوال بک
 جمال الدین نشاپوری و دیوان عرض ممالک عز نصرهم در
 محافظت شهر و استعداد مرد جنگ آثار پسندیده نمودند و در آن
 شب بر باره شهر امرا و سرخیلان و معارف شهر را نامزد کردند
 چون بامداه روز جمعه شد حق تعالی لطیفه نمود ملک کشلو خان
 عزیمت مراجعت کرد و ملوک دیگر و والده سلطان ملکه جهان
 چون مشاهده کردند جمله بر باز گشتن اتفاق کردند و بیشتر
 حشم ایشان در مراجعت موافقت نمودند و در حوالی شهر مقام
 کردند و بسیار از اکابر و معارف دست راست طلب کردند و بخدمت
 درگاه پیوستند و آن ملوک بی مراد باز گشتند بر طرف سواک
 چون خبر عزیمت ایشان بالغخان معظم و ملوک و امرای لشکر
 سلطانی عز نصرهم رسید از آن موضع که بودند بر طرف شهر عطف
 کردند چون نزدیک رسیدند کیفیت الغخان معظم را روشن شد

پیوستند و بخدود منصوره سامانه بود چون خبر حرکت آنجماعت
 بسمع اعلی رسید الغخان معظم را بالشکرها نامزد فرمود - روز
 پنجم پانزدهم ماه جمادی الاولی سنه خمس و خمسين و ستمائه
 از حضرت نهضت فرمود و چون نزدیک آن لشکر رسیدند و میان
 هردو فریق بقدره کرده ماند از حضرت جمعی درخفیه مکتوبات درقلم
 آوردند چنانچه شیخ الامام قطب الدین وقاضی شمس الدین بهراچی
 بنزدیک ملک قتلغخان و ملک کشلو خان بلبن فرستادند تا
 بحضرت آیند و دروازه برایشان دهند و در شهر هر کس را بدان
 حرکت موافقت و بیعت می دادند و بدست راحت عهد می
 میدادند از حضرت ملبیان مخلص این مخالفت را بخدومت الغخان
 معظم در قلم آوردند و از لشکرها بنا برین مخالفت بخدومت بارگاه
 اعلی باز نمودند که حال مخالفت دستار بندان براین جمله
 است اگر صواب باشد فرمان اعلی اعلاء الله بجای ایشان ناند
 شود تا ایشان که در حوالی شهر اقطاع دارند بر سر اقطاع خود روند
 تا این فتنه آرام گیرد بشهر باز آیند از حضرت اعلی بنفی ایشان
 فرمان شد - روز یکشنبه دوم ماه جمادی الاخری سنه خمس و
 خمسين و ستمائه فرمان شد تا سید قطب الدین و قاضی
 شمس الدین بهراچی از حضرت بهر اقطاعات خود روند مکتوبات
 ایشان از شهر به ملک قتلغخان و ملک کشلو خان بلبن رسید در حال
 و ساعت از موضع خود با تمامت لشکر بطرف شهر زانند که در دو
 روز و نیم بعد مسافت صد کرده را قطع کردند - و روز پنجم
 ششم ماه جمادی الاخری بباغ خود نزول کردند با صداه بعد از نماز

فتنه روز سه شنبه بیستم ذی الحجه سنه اربع و خمسين و ستمائه
 از حضرت دهلي حرکت کرد و چون مال سنه خمس و خمسين
 نوشد لشکر درین سال بطرف منثور^(۱) رفت و قتال میان لشکر اسلام
 و هندو گوه پایه قائم شد و قتلغخان میان آن طائفه بود از امرای
 اسلام جمعی که خائف بودند بسبب اهتمام بدو پیوستند و چون طاقت
 مقاومت نداشتند بمسبب آن پشت دادند و الغخان معظم تمامت
 آن جبال را بتیغ زیر و زبر کرد و تا سلمور در اندرون شعاب و مضائق
 جبال برآمد و قصبه سلمور را که هیچ پادشاه بران دست نیافته
 بود و لشکر اسلام بدان فرسیده نهب کرد و غزاهای بسنت بجای آورد
 و چندان هندو متمد را بقتل رسانید که در احدی تصور نیاید
 و بتقریر و تحریر ننگد *

السنه الثانيه عشر سنه خمس و خمسين و ستمائه

بعد از مراجعت روز یکشنبه ششم ماه ربیع الاول سنه خمس
 و خمسين و ستمائه ملک منجان^(۲) ایبک خطائی از امپ خطا کرد
 و برحمت حق تعالی پیوست و رایات همایون روی بحضرت نهاد
 روز یکشنبه بیست و ششم ماه ربیع الاخر سنه خمس و ستمائه
 جلال رسید و چون لشکر منصور مراجعت کرد ملک عزالدین
 کشلو خان بلبن با لشکر آنچه و ملتان در حوالی آب پدیه پیشتر
 آمد و ملک قتلغخان و امرای که با او بودند بملک کشلو خان

(۲) منثور (۳ ن) بخان ایخان - تهخان

و بحضرت باز آمد و روز چهار شنبه نوزدهم ماه ذی الحجه آخر این سال ب لشکر گاه اعلیٰ پیوست و پیش از آن فرمان نمانده بود تا ملک قتلغخان از اوده باقطاع بهرایج رود او این مثال را انقیاد نموده و از حضرت ملک بگتم^(۱) رکنی نماند دفع او شد و در حدود بدان هر دو لشکر را با هم ملاقات شد و بگتم^(۲) شهادت یافت و ایات همایون بگذارک این حادثه بر ممت اوده نهضت فرمود و چون بدان حدود رسید قتلغخان از پیش برفت و ایات همایون بطرف کالجیک کشید و الغخان معظم او را تعاقب نمود او را در نیامست با غنائم بسیار بخدمت سلطانی پیوست *

السنة الحادي عشر منه اربع و خمسين و ستمائة

بدولت و نصرت در زمان عصمت آنریدگار ثعالی چون سال نو شد و محرم منه اربع و خمسين و ستمائة در آمد ایات همایون را آن فتح بر آمد روی بحضرت نهاد - و در روز سه شنبه چهارم ماه ربیع الآخر منه اربع و خمسين بحضرت وصول نمود و چون قتلغخان را معلوم شد که ایات اعلیٰ بر سمت حضرت انصراف نمود بولایت کرد مانکپور تعلق کردن گرفت میان او و ارسلان خان سنجر جهت مقاتله آنداد و نصرت ارسلان خان را بود چون قتلغخان را بهندوستان مکنوت میسر نشد در میان سواس عزیمت بالا کرد و بطرف سنوز^(۳) آمد و در آن قبائل و جبال پناه جهت ایات اعلیٰ برای دفع آن

(۴ ن) مکتم رتنی - کتم نهی (۵ ن) سنوز

ظاهر گشت و آنچه آنچنان بود که تقدیر آسمانی مزاج مبارک سلطانی
 با والده ملکه جهان تغییر پذیرفت و چون او در حباله قتلغخان بود
 هر دو را فرمان شد تا اوده اقطاع ایشان باشد و بر سر اقطاع بیرونه
 بحکم فرمان ایشان برننگد و این حادثه در روز سه شنبه ششم ماه
 محرم سنه ثلث و خمسين و ستمائه بود چون ماه ربیع الاول در آمد
 سلطان اسلام - روز یکشنبه بیست و نهم ماه ربیع الاول این سال
 قضای منالک و حکومت حضرت دهلی بر قرار ما تقدم حواله
 داعی دولت ملهاج سراج کرد که بادشاه او را در سلطنت سالهای
 فرادان بقا باد و در ربیع الآخر از ملک قطب الدین حسین علی
 که نائب مملکت بود سخنی برخلاف رای اعلیٰ بسمع مبارک
 بادشاه رسانیدند - روز سه شنبه بیست و سیوم ربیع الآخر همین سال
 ملک قطب الدین را مخاطب کردند و مقید و محبوس گشت و
 شهادت یافت بادشاه را بقا باد - روز دو شنبه هفتم جمادی الاولی
 اقطاع میرت حواله ملک کشلیخان الخ اعظم باریک سلطانی شد بعد
 از آنکه از کوه بخدمت درگاه پیوسته بود رحمه الله - و در روز سه شنبه
 سیزدهم ماه رجب سنه ثلث و خمسين شیخ الاسلامی حضرت
 بشیخ الاسلام جمال الدین بسطامی مغرض شد و همدین ماه ملک
 تاج الدین سنجر سیوستانی از اوده بلشید و عماد الدین ریحان را
 از بهرایج آزعاج کرد و از دنیا رحلت کرد و همدین سال ماه شوال
 رایات اعلیٰ از حضرت بطرف هندوستان نهضت فرمود - و در روز
 یکشنبه هفدهم ماه ذی القعدة همین سال الغخان معظم بجهت
 انتظام امور حشم سواک بطرف هانسی رفت و حشم مرتب فرمود

را بلقب صدر جهان تشریف فرمود حق تعالی در سلطنتش باقی
 دارد - روز سه شنبه بیست و ششم ماه ربیع الاول بحضرت دهلی وصول بود
 و مدت پنج ماه در شهر مقام بود که خبر جمعیت ملوک با ملک
 جلال الدین بر رسید رایات اعلی در ماه شعبان بطرف سنام و تبرهنده
 حرکت فرمود و عید فطر در سنام کرد و لشکرهای ملوک چنانچه
 ارسال خان تبرهنده و ^{۱۲۱}منجان ایبک خطائی و الفغان اعظم از
 ناگور در موافقت ملک جلال الدین در حوالی تبرهنده بودند رایات
 اعلی از سنام بهانسی آمد آن ملوک بطرف کهرام و کیتهل حرکت
 کردند سلطان بدان سمت از هانسی حرکت فرمود و جماعت امرا
 در میان هر دو تن سخن صلح گفتند و نذنه هر دو طرف عماد الدین
 ربان بود تا روز پنجشنبه بیست و دوم ماه شوال همین سال سلطان
 اسلام فرمان داد تا عماد الدین ربان بطرف بداون برود و آن
 ولایت اقطاع او باشد و آن صلح تمام شد - روز سه شنبه هفدهم ماه
 ذی القعدة بعد از موکند و عهد و موثیق جمله امرا و ملوک
 بخدمت سلطان پیوستند و لوهو اقطاع ملک جلال الدین شد و در
 فرمان عصمت و دولت رایات همایون روز سه شنبه نهم ماه
 ذی الحجه بطالع سعد در حضرت دهلی آمد ملک تعالی رایات
 همایون را بایات فتوح مطرز دارد آمین رب العالمین *

السنة العاشرة سنة ثلث و خمسين و ستمائة
 چون سال سده ثلث و خمسين و ستمائة نوشد حال عجیبی

ترکستان رفته و آنچه و ملتان و تپه‌هنده در تصرف متعلقان او مانده روز دو شنبه بیست و ششم ماه ذی الحجه سنه احدى و خمسين سنج گشت و حواله ارسالان خان سنجر چمت شد و زرايات اعلى اعلامه الله از آب پياه مراجعت فرمود *

السنة التاسعة سنة اثنى و خمسين و ستمائة

چون سال سنه اثنى و خمسين و ستمائة نوشد در حدود کوه پايه بردار و پنجور قنوج و غنائم بهنيار بدست افتاد و بر جون عبیره فرمود روز پنجشنبه سيزدهم ماه محرم سنه اثنى بر گنک پيش مياپور عبیره افتاد و همچنان دامن کوه تا لب رهب^(۳) رفته شد و در اثنای آن غزوات در تنکله بالي روز يکشنبه پانزدهم ماه صفر سنه اثنى رضي الملك عز الدين در مشي شهادت يافت - روز دوشنبه شانزدهم ماه صفر سلطان اسلام بانقمام آن حرکت کفار کايتهر را دست بردی نمود که تا باقي عمر آن بلاد يادگار بماند و بر طرف بداون نهضت فرمود - روز پنجشنبه نوزدهم ماه صفر خطه بداون بفرو شکوه چتر و زرايات همایون آراسته شد نه روز آنجا مقام فرمود و پس عزيمت حضرت مصمم شد - روز يکشنبه ششم ربيع الاول وزارت مملکت بصدر الملك نجم الدين ابوبکر کورت درم تفويض افتاد و در حدود کول روز يکشنبه بيستم ربيع الاول سنه اثنى و خمسين داعي دولت

(۲) بفرايند و پتجووق (۳ ن) رهيت - رهت (۴ ن) تکیه ماني -

تکیه ياني (۵ ن) تهيهر

السنة الثامنة سنة احدى و خمسين و ستمائة
 چون سال نو شد روز شنبه غره محرم سنه احدى و خمسين و
 ستمائة الفغان را فرمان داد تا بسر اقطاع خود بطرف هوالک و هانسی
 برود از منزل رهنک چون خان معظم بحکم فرمان بطرف هانسی رفت
 و ایلت اعلی نیز لوائل ربیع الاول همین سال بحضرت باز آمد و مزاج
 اکبر و شغلها بگشت و در ماه جمادی الاولی مسند وزارت حواله عین
 الملک محمد نظام جنیدی شد و ملک کشلیخان امیر حاجب الغ
 مبارک ایبک را که برادر خان معظم بود اقطاع کره دادند و بدان
 طرف روان کردند و در ماه جمادی الاولی همین سال عماد الدین
 ربحان وکیلدر شده و ایلت اعلی بر عزیمت از عاچ خان معظم الفغان
 خلد ملکه از حضرت بطرف هانسی حرکت کرد و عماد الدین
 ربحان قاضی شمس الدین بهراجی را بیاورد و در بیست و هفتم
 ماه رجب سنه احدى و خمسين و ستمائة قضای ممالک بدو
 مفوض کرد و خان معظم از هانسی بطرف ناگوز رفت و اقطاع
 هانسی با شغل امیر حاجبی بشاهزاده رکن الدین مفوض شد و
 زایات اعلی در ماه شعبان بحضرت باز آمد و در اوائل شوال همین
 سال بر عزیمت فتح آچه و ملتان و تبرهنده از دهلی حرکت کرد و چون
 بحوالی آب بیا و وصول بود لشکر بطرف تبرهنده نامزد شد و پیش
 ازین شیر خان از مصاف کفار آب سنده عطف کرده بود و بجانب

و در لک پیاده داشت مهنرم گشت و قلعه بلور که عمارت کرده بود
 فتح شد و نهب گشت و الغخان معظم در آن سفر آثار جلالت بسیار
 نمود و غذائیم و برده بدست حشم اسلام افتاد و بسلامت و عصمت
 رایات اعلیٰ بحضرت باز آمد *

السنة السابعة سنة خمسين و ستائة

رایات اعلیٰ بحضرت دهلی روز دو شنبه بیست و سیوم ماه
 ربیع الاول سنه خمسين و ستائة باز آمد بعد ازان با بخت فرخنده
 و دولت افزاینده مدت هفت ماه در دار الملک جلالی مقام افتاد
 و درین مدت بانشار احسان و اقامت مراسم عدل مشغول گشت -
 روز دو شنبه بیست و دوم شوال سنه خمسين و ستائة رایات اعلیٰ
 بر سمت لوهور و غزنین از راه آنچه و ملتان نهضت فرمود و در وقت
 وداع از حدود کیتهل^(۳) داعی دولت را تشریف خاص اسپ با ماخفت
 زور با تمام ستام و زین بازرانی داشت و درین سفر جمله ملوک
 و خانان اطراف در رکب اعلیٰ جمع شدند قتلخان از ولایت
 پیانه و لشکرخان عزالدین از بداون بلحشمهای خود در موافقت
 و ایات همایون تا حد آب بیاه برفتند و عماد الدین و سجان
 در خقیه مزاج سلطان و ملوک بالغخان اعظم متغیر گردانیدند و
 مزاج دیگر کرد *

(۲) قلعه بزرگ - بکور - در دیگر تواریخ - نیز - نوشته

(۳) گنگ (۴) کشکوخان

زمید و در شوال همین سال اختیار الدین گریز از ملتان کفار منکر
را بسیار اسیر کرد و بحضرت فرستاد و بشهر دهلی بدولت ناصری
آئین بستند و درین سال روز جمعه هفدهم ماه ذی القعدة قاضی
جلال الدین کاشانی زندگانی به بندگان دولت اعلی پادشاه عالم
داد رحمة الله علیه *

السنة السادسة سنة تسع و اربعین و ستمائة

ملک عزالدین بلبن بناگور تهر آغاز نهاد درین سال ریات
همایون اعلی بر سمت ناگور رفت و او بخدمت پیش آمد ریات
اعلی باز گشت و بعد ازان شیرخان از ملتان عزیمت آنچه کرد
و ملک عزالدین بلبن از ناگور بر سمت آنچه برفت و بشیرخان
پیوست و ماخوذ شد و قلعه آنچه بشیرخان تسلیم کرد و از لجاوری
بحضرت نهاد. روز یکشنبه هفدهم ماه ربیع الخرسنه تسع و اربعین
و ستمائة بخدمت درگاه اعلی پیوست و خطه بداون نامزد از شد
و همدرین سال روز یکشنبه دهم ماه جمادی الاولی سنه تسع کورت
دوم قضای ممالک و حکومت حضرت بامر اعلی اعلاء الله بدین
داعی دولت منهاج سراج مفوض گشت و روز سه شنبه بست و پنجم ماه
شعبان سنه تسع ریات اعلی بطرف کالیور و چندیری و بزوال و
مالوه حرکت فرمود و در آن سفر تا نزدیک مالوه برفتند و
جاهرا جار که بزرگ ترین رانگان آن بلاد و بقاع بود و بقدر پنج هزار موار

(۲ ن) جاهر اجاد - جاهوار جار در دیگر تواریخ - جاهر دیون نوشته

این ضعیف برמיד برزای اعلیٰ عرضه افتاد تشریف ومقال صد برده
 و صد خروار انعام فرمود بتدریست افغان معظم خلدت سلطنده
 حق تعالی هر دو را باقی و پاینده داراد و ریات همایون روز
 چهار شنبه بیست و چهارم ماه ذی الحججه بحضرت باز آمد و روز
 دوشنبه بیست و نهم ماه ذی الحججه این داعی بر عزیمت
 ملتان و فرستادن برده بخراسان از دهلی روان شد و بخطه هادسی
 چون وصول بود بحکم فرمان عالی خان معظم از خاقان اعظم دبه
 انعام او در ضبط آورد و بطرف ملتان بر راه ابوهر اتفاق
 ملاقات : افتاد •

السنة الخامسة سنة ثمان و اربعین و ستمائة

ملاقات شیرخان بر لب آب سنده و بیداه روز یکشنبه یازدهم ماه
 صفر سنه ثمان و اربعین و ستمائة حاصل شد و از آنجا بطرف ملتان
 رفته آمد - روز چهار شنبه ششم ماه ربیع الاول سنه ثمان و ملتان
 وصول افتاد ملک عز الدین لشکر خان بلبن از آنچه بگرفتن ملتان
 همین روز رسید اتفاق ملاقات او بود تا بیست و ششم ماه ربیع الآخر
 آنجا مقام افتاد و فتح ملتان که در دست خدم شیرخان بود
 میسر نشد داعی بحضرت باز آمد و ملک عز الدین بلبن بطرف
 آنچه رفت داعی از راه قلعه مروت بسرستی و هانسی بحضرت باز
 آمد - بیست و دوم ماه جمادی اولی سنه ثمان و اربعین بحضرت

و حادثه ظاهر شد - اول آنکه قاضی عماد الدین شغورقانی متهم
 بکفر بود - روز جمعه نهم ماه ذی الحجه در قصر پدید از قضا معزول
 شد و از شهر بحکم فرمان بطرف بداون روان شد روز دوشنبه دوازدهم
 ماه ذی الحجه یسعی عماد الدین و یحسان شهادت یافت و ملک
 بیله الدین ایبک خواجه در حوالي حصار رانه رتنپور روز یکشنبه
 یازدهم ماه ذی الحجه بر دست کفار هندو شهادت یافت *

السنة الرابعة سنة سبع و اربعين و ستمائة

روز دوشنبه سوم ماه صفر سنه سبع و اربعين و ستمائة الخنجان
 معظم در زمان سعادت با لشکر اسلام و رایات اعلیٰ بعضرت باز
 رسید و با شغورقانی و سمرقانی و سمرقانی چون پناه دولت سلطان
 و پشت لشکر و روی مملکت الخنجان معظم بود فرزند او ملکه جهان
 گنعت اتغلی این عقد روز دوشنبه بیستم^(۲) ماه ربیع الاخر سنه سبع
 و اربعين و ستمائة بود حق تعالی هر سه پشت و پناه دین محمدی
 را در سلطنت و محکمیت و دولت باقی دهراد - و همدین سال روز
 دوشنبه نهم ماه جمادی الاخری قاضی جلال الدین کلشانی از اوده
 بموسید و قاضی سمالک شد - و روز دوشنبه بیست و دوم ماه شعبان
 هجرت سال رایات اعلیٰ از دهلی حرکت فرمود و روز یکشنبه چهارم
 ماه شوال همین سالی از آب چون عبور فرمود و بر غزیمت تخریر
 هندو لشکرها بران طریقت نامزد کرد و از خراسان مکتوبات همشیره

اتباع آن تعیین را و عورت و فرزندان او را بدست آورد و غنائم بسیار گرفت و از یک جنس اسب یکهزار و پانصد سر بدست هشتم اسلام افتاد و دیگر غنائم برین قیاس میدیاید کرد و چون بخدست درگاه پیوست همگان بدین فتوح شادنها کردند و ریایات اعلیٰ روز پنجشنبه یازدهم ماه ذی القعدة سنه خمس ازین بلاه مزاجعت فرموده و درین سفر ملک جلال الدین مسعود شاه که منقطع فتوح بود و برادر سلطان بسعادت خدمت درگاه پیوست و دستبوس اعلیٰ اعلاء الله در ریانت و بازگشت و لشکر اسلام و ریایات همایون منزل بمنزل برست دوازدهم ملک جلال آمد *

السنة الثالثة سنة ست و اربعین و ستمائنه

روز چهارشنبه بیست و چهارم ماه محرم سنه ست و اربعین و ستمائنه بدار الملک جلال دهلی باز آمد ازین سفر و شهر را آتین بستند و بدولت و سلطنت بمقر پادشاهی بنهست و ملک جلال الدین چون خدمت سلطان دریافت اقطاع سنبل و بداون ازرا شد ناکاه خوفی و هراسی بدوزخه یافت از سنبل و بداون بحضرت پیوست و سلطان معظم مدت هفت ماه در حضرت دهلی مقام فرمود تا ششم ماه شعبان سنه ست ریایات اعلیٰ از دهلی بیرون آمد و بریست اطراف خیبال و صحاری غزوها فرمود و امرا را باطراف نامزد کرد و بحضرت بازگشت و درین سفر دور تر اتفاق نیفتاد - روز چهارشنبه نهم ماه ذی القعدة بحضرت باز آمد بدولت و سلطنت و لشکرهای اسلام بر سنت کوه پایه رانگ و تندپور برنت و زمین لشکر و مقام حضرت

تمامت آنچه درین مفررفت از غزوها بسخت و نهوب بر جاده قتل
 کفار متمرّد و گرفتن آن حصار و فتوحی که النخاع معظم را رنت دز
 قتل و اسر دلکی و ملکی بتمام و کمال در آن اجزا در نظم مشرح
 گفته شده است و باسم مبارک سلطان ناصر بنی نامه نام نهاده آمده
 است و در ازای آن از حضرت سلطان معظم خلد الله ملکه و
 سلطانه انعامی مزید که هر سال برسد یافته و از دولت خان معظم
 النخاع اعظم خلد الله ملکه یکپاره دیده در حدود هانسی انعام
 رسید حق تعالی هر دو را در مسند سلطانی و متکلی جهابان بنی
 باقی و پاینده دارد بحمد و اله آمین - بسر غرض تاریخ باز آیم - روز
 پنجشنبه بیست و چهارم ماه شوال سنه خمس و اربعین و ستمانه آن قلعه
 بعد از جهاد و قتال بسیار فتح شد بعد ازان روز دوشنبه دوازدهم
 ماه ذی القعدة سنه خمس همین سال بخطه کرد و وصول افتاد و
 پیش ازان بنه روز النخاع معظم با تمامت ملوک و امرای لشکر در
 موافقت او نامزد بودند و آن خان شیر دل رستم نهاد سهراب جنگ
 پیل تن دران نهضت چندان آثار جلالت و شهامت از غزوهایی
 شگرف و فتوح مواضع حصین و قلعه و جنگلها کشتن و قتل کفار
 متمرّد و تحصیل غنائم با برده و اسیر و اتباع رانگان بزرگ که در
 تحریر و تقریر محرران تفصیل آن نیاید و شمه ازان در کتاب
 ناصری نامه بنظم پیوسته است اعزالله انصاره - و رانه بود در آن
 جبال و نواحی که او را دلکی و ملکی گفتندی با اتباع بسیار
 و مردان جنگی بی شمار و ولایت و مال بی اندازه و مواضع حصین
 و شعاب و مضائق در غایت حصانت جمله نهب کرد و تمامت

مراجعت نمود بسبب تنگي علوفه و ما یحتاج لشکر و چون با چنان
فتحی و اسم بزرگی بخدمت بارگاه اعلیٰ پیوست از لب آب سودره
روز پنجشنبه پنجم ذی القعدة همین سال رایات همایون بر سمت
دارالملک جلال دهلی عطف کرد و عید اضحیٰ را بکوه جالندر نماز
کذارده شد و از آنجا منزل بمنزل بحضرت وصول بود و درین روز
داعی دولت منہاج مزاج را کہ کاتب این مطور است تشریف جبه
و دستار و اسپ و ساخت و ستام پادشاهانه فرمود تقبل الله منهم .

السنة الثانية سنة خمس و اربعین و ستمائة

روز پنجشنبه دوم ماه محرم سنة خمس و اربعین و ستمائة
بدار الملک دهلی وصول بود و مدت ششماه بسبب کثرت امطار
و هجوم بشکل در حضرت مقام فرمود و در ماه جمادی الاخری
همین سال بلشکرگاه سراپرده بطرف پانی پنه^(۲) نصب فرمود و در
شعبان همین سال عطف کرد و طرف هندوستان میان دو آب رایات
اعلیٰ روان شد و در حدود قنوج موضعی بود حصین و قلعه متین
نام آن نندده^(۳) که از سد سکندر حکایت احکام می گفت جماعت
کفار هندو بدان مقام تحصن جستند و دست از جان بشتند و در روز
لشکر اسلام در خدمت رکب اعلیٰ بدان موضع قتال کردند تا
جمله آن متمردان بدوزخ رفتند فتح آن موضع میسر نشد و آن
غزو را داعی دولت در پنج یا شش تا کاغذ بنظم آورده است و

چون میبست دولت او در اطراف هندوستان بسبب آن غزوات
و عسارت منتشر گشت و ملوک و امرای دولت چون از سلطان
علاء الدین خائف گشتند در خفیه خدمت او عرضداشتی ارسال
کردند و نهضت مبارک او بر صفت دارالملک جلال التماس
نمودند ملکه جهان والدۀ او بتدبیر صواب ظاهر خلق را چنان نمود
که بجهت تدارکی و معالجت عارضه بحضرت دهلی میرود و سلطان
و اولز مهد نشانیده باخود و مبالغ مزد پایک و سوار از بهر ایچ هر
صفت دهلی روان شد و چون شب می شد روی مبارک سلطان را
بنقاب مستور میگردانیدند و سوار میکردند و بز سبیل عجلت هرچه
توانستند مدت قریب بدلهلی آمدند چنانچه از وصول موکب همایون
این پادشاه مبارک عهده هیچ آمریضه را خبر نشد تا روزی که بر تخت
نفسست خلد الله سلطانہ - چون مریر سلطنت بذات او فرو بها
و زینب و زینت گزنت در ماه رجب سنه اربع و اربعین و مئمانه
و ایات همایون را حرکت داد و لشکر بر عزیمت لب آب منده
و ملتان و قمع کفار چین بیرون آورد و بر تواتر حرکت فرمود -
روز یکشنبه غره ماه ذی القعدة سنه اربع و اربعین بر لب آب
لوهور عبیره کرد و لشکر اسلام را بفریب کوه جود و اطراف نندینه فرمان
داد و الغنخان اعظم خلعت سلطنته در مرتبت امیر حاجبی بود بر سر
آن چشم نامزد شد و سلطان با بنده و نیلان بر لب آب سودهه مقام
فرمود و الغنخان اعظم آن لشکر ببرد و بفضل و نصرت آمریدگار کوه
جود را نهیب کرد و جیلیم و کوهکهران و کفار متمردان را مبالغ بدورخ
فرستاد و تا لب آب منده برانده و آن اطراف نهیب کرد و از آنجا

سلطان بن سلطان خلد الله ملكه و سلطانه بر تخت سلطنت روز
 اوائل شهر سنه اربع و اربعين و ستمائه بود و تا هنگام این تاریخ
 پانزده سال باشد هر سال را ازان مفصل کرده شد تا بفهم و خاطر
 سامع نزدیکتر بود و الله اعلم بالصواب *

السنة الاولى سنة اربع و اربعين و ستمائه

سلطان معظم ناصر الدنيا و الدين بطالع سعد و بخت ميمون
 و وقت همايون و دولت روز آرزون روز يكشنبه بيست و سوم ماه
 محرم سنه اربع و اربعين و ستمائه در حضرت دهلي بقصر سبزي
 بر تخت سلطنت بنهشت و ملوک و امرا و صدور و کبرا و سادات
 و علما بخدمت بارگاه اعلى بشتافتند و تعبير و صمت بوسن مبارک
 این شهنشاه مبارک قدم دريافتند و همگان هر یکی لائق حال
 خود بوجه مبارک باد جلوس خدمتي گفتند - و روز سه شنبه
 بيست و پنجم همین ماه در قصر دولتخانه و بارگاه کوشک فيروزي
 باز عام فرمود همه خلق بسلطنت و امتثال او امر آن پادشاه کریم
 گزیده ميرت ملک صورت بيعت عام کردند و همگان بتجدید این
 سلطنت مستبشر گشتند و اطراف ممالک هندوستان بدین عهد
 با ائصال مسرور شدند و این دولت که تا نهایت حد امکان باقي
 باد چون سلطان ناصر الدنيا و الدين از دهلي بر سمت بهرايج
 بمقدم مبارک حرکت فرموده و والده او ملکه جهان جلال الدنيا
 و الدين دام ملكها در موافقت از پرفت و دران بلاد و جبل غزوات
 يسار کرد ولايت بهرايج بمقدم مبارک او عمارت تمام پذيرفت و

الملك الكبير نصير الدين محمد ظفري اله خان رحيم الله •

اعلام و رايات او

لعل ميسره

مياه ميمنه

توقيع او

الكبير ياء لله

مدت ملك او

بيست و دو سال بود

انچه حق تعالى از اوصاف اوليا و اخلاق انبياد در ذات معظم پادشاه و پادشاهزاده و ديعت نهاده است و در عنصر ميمونش تعبيه کرده از تقوى و ديانت و زهدات و صيانت و شفقت و مرحمت و احسان و معدلت و انعام و مكرمت و حيا و صفا و ثبات و وقار و صلح و قيام و تلاوت كلام و سخاوت و كم آزارى و انصاف و بردباري و محبت علما و علم و مودت مشائخ و حلم با ديگر معاني گزيده و آثار پسنديده كه از لوازم سلطنت و مواجب مملكت باشد از قوت و شوكت و رجوليت و ضراحت و شدت و شهامت و عدل و احسان و بذل و امتنان باتفاق اهل عصر در ذات هيچ پادشاه از سلاطين ايام ماضيه و ملوك قرون سالغه نور الله مراقدهم جمع نبوده طهارت و فيل و صفت ظاهر و باطن آن سلطان بن سلطان اعلى الله شانه و عظم برهانه چندان امت كه در تحرير و تقرير نيايد ملك تعالى در تخت جهانداريش باقى و پابنده داراد - بدانكه جلوس اين

السلطان المعظم ناصر الدنيا و الدين محمود بن
السلطان يمين خليفة الله ناصر امير المؤمنين
ملوك واقرباى او

ملك ركن الدين فيروز شاه - ملك شهاب الدين محمود شاه^(٢) -
ملك تاج الدين^(٣) - ملك معز الدين بهرام شاه •
الملك الكبير المعظم قطب الدين الحسين بن علي
الغوري - الملك الكبير عز الدين طغرى طغانخان ملك لكهنوتي
الملك الكبير عز الدين محمد سالاري مهدي - الملك الكبير
تمرخان قيران ملك اوده و لكهنوتي - الملك الكبير عز الدين
كشلوخان ملك السند و الهند - الملك الكبير والش خان ملك
لوهور - الملك الكبير الخان المعظم بهاء الحق و الدين بلبن
الغخان - الملك الكبير سيف الدين ايبك مبارك بارىك
كشليخان - الملك الكبير تاج الدين سنجر ملك اوده - الملك الكبير
تاج الدين سنجر شيرخان ملك اوده - الملك الكبير جلال الدين
خلنج خان ملك خاني ملك لكهنوتي و كره - الملك نصره الدين
شيرخان ملك السند و الهند - الملك الكبير سنجان ايبك خطائي
ملك كهرام - ملك اخديار الدين دوخان تكتمر - الملك الكبير
نصره الدين ارسلان خان سنجر چغت - الملك الكبير سيف الدين
بلكا خان ساتى - الملك الكبير تمرخان سنقر عجمي ملك كهرام -

(٢) محمد (٣) تاج الدين بهرام

چون حسودش بعد بطالع از فلک محسوس درود
 طالع او در پناه ایزدی مسعود باد
 مغرور ملک جهان را دود او شمع بس
 چهره اعدای او در دیدها چون دود باد
 اهل ایمان را ز چتر و رایتش امن و امان است
 سایه بان دین حقیق ظل شان مسدود باد
 مقصودش بر فضل حق چون تکیه گه دارد مدام
 بی توقف شاه را حاصل همه مقصود باد
 خاتم مرش چون نقش عدل و احسان یافته است
 شاهد تخت جوان بر تاج او مشهور باد
 دولتش بر مدت احمد مبارک آمده است
 ملک محمودی بمیمونی معلم زود باد
 داعی این سلطنت منهاج را دره این دعا
 تا که باد و خاک و آب و آتش است مرود باد

حق تعالی بادشاه وقت سایه یزدان سلطان العالین ظل الله
 فی العالمین ناصر الدنیا و الدین علاء السلام و المسلمین ملاذ الملوک
 و السلطین ابو المظفر محمود بن السلطان را بر تخت بادشاهی
 و مریر او امر و نواهی سالهای نامتناهی باقی و پاینده داره
 آمین بحق محمد و آله اجمعین *

تا نوای بزم ملکش راست شد زیر اذن باد
 جاسد اندر چنگ غم چون زیر زان در تالش است
 کلاه گشت از انقلاب جور باد ایمن چو کوه
 در پناه عهد عدالتش چون که هر آرامش است
 ای شهنشاهی که ذیل عفو و دست بفل تو
 محرم و محتاج را هم پوشش و هم پاشش است
 بیست سل است تا که منهای سراج خسته را
 در دعا گوئی این حضرت فراز پاشش است
 از برای نصرت و تائید شاه و بندگانش
 دروغا در کوشش است و در دعا در خواهش است
 محور چرخ جلالت باد خاک در گهت
 تا که خاک و چرخ در آرامش و در جنبش است
 گردش اهل زمین بر وفق فرمان تو باد
 تا بروج آسمان گرد زمین در گردش است

ایضا المنهاج السراج

شاه را چون نام خویشش عاقبت محمود باد
 نصرت و تائید حق با عزم او مشدود باد
 دوستان را زنی بقا و دشمنان را زنی فنا
 نفع و ضرر در بخشش و در کوشش موجود باد
 در جهان باب آسان از عدل او مفتوح باد
 باب بیدادی به عهدش منلق و مسدود باد

آن جهانداري که سقف چرخ از ايوان او
 در علوم مرتبت گوئی فرودين پوشش است
 فرق فرقد صادر است و دست و پای دولتش
 فر تاج است و نگين و زيب تخت و بالش است
 مکه را ز القاب ميمونش چه^(۲) انداز است فخر
 خطبه را ز اسم همایونش چه مایه نازش است
 واجت دلها است روح عهد او با روح خلق
 بندگی دودمانش زانکه در آمیزش است
 چاکر ايوان او هر جا که ترک و تازگی
 بنده فرمان او هر جا که هند^(۳) و گبرش است
 وارث ملک بحق دیدش ز سلطان شمس الدین
 هر کرا ز انصاف در چشم بصیرت بینش است
 دولتش حساد را در هر زمان صد شومت است
 مولتش احباب را در هر مکان صد رامش است
 گرچه بشگفتش گل دولت وای از صد یکی
 چون نهال است او که باغ ملک را نو بالش است
 تیغ زنگارزش چون شنگرف ریز آمد مطیع
 شاخ و برگ نقش عمر دشمنان در ریزش است
 از نهیب زخم گرز گاو سارش بین که چون
 راکب شیر فلک در لرزه و در تابش است

---

(۲) خریداریش فخر (۳) ترک و اکدش

تا آنجا در حجر دولت و اصطناع سلطنت پرورش داده بحمد الله که دایه آفریدگار او را چنان پرورد که بهمه اوصاف حمیده موصوف آمد و از پستان عدایت شیر رعایت چنان یافت که همه احوال و انعالش موجب بقای مملکت و بهای سلطنت شد هر معنی که سلاطین نامدار را در اکبر سن بتجارب و حوادث ایام مکشوف بود جمله معانی بلکه اضعاف آن در عنصر همایون و عرضه میمون آن شاه جوان بخت کیوان تخت مشتری بهجت مریخ هیبت خورشید طلعت زهره صباحت عطاره فطنت ماء مهابت در اوان جوانی و صبح زندگانی مدرج و مضمهر آمد و در سکون و وقار و ثبات بوقبیس و حرئ و در بذل و احسان رشک^(۲) بحر عمان گشت و تحفه بارگاه اعلیٰ از لازال اعلیٰ بمراتب مزید هر یک از اناضل مملکت و امائل سلطنت دعائی و ثنائی آوردند و شمه ازان روائج در سلک تقریر و تحریر کشیده آمد و این ضعیف که داعی آن بارگاه جلال و قبله اقبال است چند نظم و نثر بموقف عرضه رسانیده است و از جمله اشعار دو صفحه یکی برسم قصیده و دوم برسم قطعه ملمعه درین صحائف ثبت کرده شد تا چون در نظر ناظران گذر یابد در دعای دولت این پادشاه آنزاید - لمنهاج السراج اصلح الله شانه *

آن شهنشاهی که حاتم بذل و رستم کوشش است
ناصر دنیا و دین محمود بن التمش است

باعتاد و محرف می بودند چنانچه قتل و اخذ ملوک در طبیعت او
جا می یافت و بدان عزم مصمم می بود جمله طبیعت ستوده او از
من پسندیده بگشت و بطرف لهور عشرت و شکار با فرط میل کرد تا
هدیه که فساد بملک سرایت کردن گرفت و مصالح مملکت مهمل
می ماند و ملوک و امرا اتفاق کردند که در خدمت سلطان
ناصر الدین خلد الله ملکه و سلطانه در خفیه مکتوبات ارسال کردند و
وصول رکب همایون التماس نموده چنانچه بعد ازین به تقریر انجامد
انشاء الله تعالی - روز یکشنبه بیست و سیم ماه محرم سنه اربع و اربعین
و مئتمئه سلطان عماد الدین محبوس شد و همدران حدس برحمت
حق تعالی پیوست - و مدت ملک او چهار سال و یک ماه بوده
حق تعالی بادشاه را بر تخت بادشاهی سالهای بسیار باقی و
پاینده قرار داد امین رب العالمین *

السابع السلطان المعظم ناصر الدنيا والدين محمود بن السلطان

سلطان معظم ناصر الدنيا والدين محمود بن السلطان قسیم
امیر المؤمنین را ولادت بعد از نقل ملک ناصر الدنيا والدين محمود
طلب ثراه بود بدار الخلفه سلطان سعید شمس الدنيا والدين
نور الله مرتده آن بادشاه را که در سلطنت باقی باد بلقب و نام پسر
مہتر مخصوص گردانیده و والد او را بقصر قصبه لونی^(۴) فرستاده

(۲) يك ماه و يك روز بوده (۳ ن) تولی - بولی

در غره ذی القعدة تمر خان قیران با چشم و امرای بفرمان سلطان علاء الدین به لکنوتی رسید و میان او و طغانخان وحشت ظاهر شد. و چهارشنبه ^(۲۱) میوم ماه ذی القعدة همین سال صلح افتاد و لکنوتی بملک قیران تسلیم شد و طغانخان عزیمت حضرت دهلی مصمم کرد. و این داعی را در موافقت او روز دو شنبه چهاردهم ماه صفر سنه ثلث و اربعین و ستمائه بحضرت وصول بود و خدمت در گاه اعلیٰ میسرگشت روز پنجشنبه هفدهم ماه صفر به تربیت الخ خان معظم مدرسه ناصریه با تولیت اوقات آن و قضای کالیوار و تذکیرات مسجد جامع جمله برین داعی برقرار قدیم منقر شد و این داعی را اصپ و ستام تشریفی فرموده که هیچ از ابنای جنس مثل آن نیافته بود. تقبل الله منهم. و در ماه رجب از طرف بالا خبر لشکر کفار مغل رسید که بطرف آنچه آمده اند و سر آن جماعت منگوته لعین بود سلطان علاء الدین بر عزیمت دفع لشکر مغل لشکرهای اسلام از اطراف جمع کرد و چون بکناره آب بیاب رسید کفار از پای آنچه برخاستند و آن فتح بر آمد و کاتب حروف در خدمت درگاه بود و دران سفر جمله عقلا و ارباب بصیرت اتفاق کردند که مثل آن لشکر و جمعیت در سالهای گذشته هیچکس نشان ندان چون خبر کثرت لشکر اسلام و استعداد بلشکر کفار رسید منهزم بطرف خراسان باز رفتند و دران لشکری جماعت ناکسان در خفیه بخدمت سلطان علاء الدین راه یافته بودند چنانچه او را در حرکت و سکانت نامحمود

و فرزندان و اتباع همه در اوده بگذاشت و بعد ازان از لکهنوتی معتمدان فرستاده آمدند و اتباع را نقل کرده شد و از طغانخان لطف وافر و انعام بی شمار بدین داعی رسیدن یقبل الله منده صدت دو سال دران بلاد مقام افتاد درین دو سال سلطان علاء الدین را در اطراف ممالک فتوح بسیار بود و وزارت بعد از شهادت خواجه معظم مهنذب بصدر الملک نجم الدین ابوبکر رسید و امیر حاجبی دار الملک بالغ خان معظم خلد الله دولته مفوض گشت و اقطاع هانسی ضعیف شد و درین مدت غزاهای بسنت کرد از هر طرف و عزالدین طغانخان چون از کره بر سمت لکهنوتی مراجعت کرد شرف الملک اشعری را بحضرت سلطان علاء الدین فرستاد و از حضرت قاضی جلال الدین کاشانی که قاضی ارده بود درین عهد با تشریف و چتر لعل نامزد لکهنوتی شد - روز یکشنبه یازدهم ماه ربیع الآخر سنه احدى و اربعین و ستمائه جماعت رسل لکهنوتی رسید ملک طغانخان بدان تشریف مشرف گشت و درین وقت از اتفاقات خوب که دولت علاء الدین را انتاد آن بود که با اتفاق ملوک و امرای حضرت هر دو عم خود را اطلاق فرمود و روز عید اضحی بیرون آمد و ملک جلال الدین را خطه قنوج داد و سلطان ناصر الدین را خطه بهرائج مفوض فرمود چنانچه ایشان هر یک دران بلاد از غزوات بسنت و عمارت رعیت آثار پسندیده بسیار نمودند و در شوال سنه اثنی و اربعین و ستمائه کفار چنگیز خان بدر لکهنوتی آمدند و

معنی اتفاق نیفتاد سلطان علاء الدین را بر تخت بنشانند و خلق را بیعت عام دادند و ملک قطب الدین حسین غوری نائب ملک شد و نظام الملک مهذب وزیر شد و ملک قراش امیر حاجب شد و بلاد ناگور و مندور و اجمیر بملک عز الدین بلبن مفوض گشت و خطبه بدان بملک تاج الدین سنجر قتلق دادند و کاتب حروف چهارم روز از فتح دهلی از قضا استعفا طلبید و مدت بیعت و شش روز قضا مهمل بود تا چهارم ماه ذی الحجه قضا بقاضی عماد الدین محمد شغورقانی حواله شد و نظام الملک مهذب الدین بر مملکت استبداد تمام یانست کول بوجه اقطاع فرو گرفت و پیش ازان پیل و نویت بر در سرای خود قائم کرده بود و جمله کارها از دست امرای ترک بیرون برده تا خاطر امرای ترک از وی غبار تمام گرفت و امرای باتفاق یکدیگر در لشکر گلا پیش شهر بصحرای حوض رانی^(۴) روز چهار شبه دوم جمادی الاولی سنه اربعین و ستمائه او را شهید کردند و این کاتب را عزیمت سفر لکهنوتی درین وقت مصمم شد. روز جمعه نهم ماه رجب سنه اربعین از دهلی نقل کرده و در خطبه بدان تاج الدین قتلق و در اوده قمر الدین قیران الطاف وافر نمودند حق تعالی هردو را غریق غفران گرداناد و درین وقت طغانخان عز الدین طنرل ملک لکهنوتی با لشکر و کشتیها بحدود کره آمد. کاتب از اوده بدو پیوست و با او بلکهنوتی رفته شد. و روز یکشنبه هفتم ماه ذی الحجه سنه اربعین و ستمائه بخطه لکهنوتی رسید.

(۲ ن) صفود قانی (۳ ن) رابی (۴ ن) هفدهم

ماه ذی القعدة جماعت سفها را متعلقان خواجه مهنذب سه هزار
چینل بدادند و بعض از اينکه جنس داعي عفا الله عنهم اغرا کردند
در مسجد جامع بعد نماز خروج کردند و بر داعي شمشیر کشیدند
بفضل آفریدگار تعالی این داعي کزد و عصائی داشف بر کشید
و چند نفر غلام با سلاح با این داعي بودند از میان غوغا بیرون آسند
شد آن امرای اتراک حصار گرفتند - و دیگر روز شنبه هشتم ماه
ذی القعدة سنه تسع و ثلاثین شهر تمام در ضبط آوردند و سلطان را مقید
کردند مبارک شاه فراش را که در تهنیج فتنه می کوشید مثله کردند
و شهید گردانیدند - و در شب سه شنبه هزدهم ماه مذکور سلطان
معز الدین بهرام شاه شهید شد طیب الله ثراه - مدت ملک او دو مال
و یک ماه و نیم بود و الله الباقی •

السادس السلطان علاء الدین مسعود شاه بن فیروز شاه

سلطان علاء الدین مسعود شاه پسر سلطان رکن الدین فیروز شاه
بود پادشاه زاده کریم و نیکو خلق بود و بیهمه اوصاف حمیده موصوف
روز شنبه هشتم ماه ذی القعدة سنه تسع و ثلاثین و متمانه بود
که شهر دهلی از دست معز الدین بیرون شد و ملوک و امرا
باتفیق هر سه پادشاه زاده سلطان ناصر الدین و ملک جلال الدین و
سلطان علاء الدین را از حبس بیرون آوردند و از قصر سعید بقصر
فیروز دولتخانه بردند و بر سلطنت علاء الدین اتفاق کردند بعد از
آنچه ملک عز الدین بلبن در دولتخانه به تخت نشسته بود بیرون
تصر منادی باسم فرماندهی او یک کرت در شهر طواف کرده بود در آن

بنوشته در خفیه که این امرا و اتراک هرگز منقاد نخواهند شد
 منواب آن است که مثالی از حضرت نافذ شود تا من و قطب الدین
 حسین جمله امرا و اتراک را هلاک کنیم بطریقی که دست دهه
 تا ملک صافی شود چون آن عرضداشت بخدمت سلطان رسید لڑ
 راه عجلت و کودکی درین فرمان اندیشه و تدبیری نکرد و بغرموه
 تا بدین منوال مثالی بنوشتنند و بغرستانند تا چون مثال بلشکر
 گاه رمید عین آن مثال را باصرا و اتراک نمود که پادشاه در حلق
 شما ازین بابت فرمان می نویسد جمله از سلطان برگشتند و
 باشارت خواجه مذهب بر اخراج و عزل سلطان بیعت کردند چون
 خبر مخالفت آن امرا و لشکر بحضرت رسید شیخ الاسلام حضرت
 مید قطب الدین بود سلطان او را بجهت تسکین آن فتنه بنزدیک
 ملوک فرستاد او آنجا رفت و در اثارت آن فتنه مبالغت نمود و باز
 گشت و لشکر در عقب او بدر شهر آمد و جنگ قائم شد داعی
 دولت منهاج سراج و ائمه کبار شهر در اصلاح و تسکین آن فتنه
 بسیار جد و جهد نمودند بهیچ وجه قرار نگرفت - و آمدن لشکرها
 بدر شهر دهلی روز شنبه نوزدهم ماه شعبان سنه تسع و ثلثین
 و ستمائه بود تا ماه ذی القعدة این جنگ حصار بداشت و از
 طرفین خلق بسیار هلاک شدند و حوالی شهر همه خراب گشت
 و سبب تطویل آن فتنه آن بود که در خدمت سلطان مهتر فرانش
 که او را فخر الدین مبارکشاه فرخی گفتند می قریب می یافند بود و بر
 مزاج سلطان مستولی شده و هرچه با سلطان گفتی سلطان همان
 کردی و این فرانش بهیچ وجه بصلح رضا نمیدادی - روز آنینه هفتم

نمانده بود - روز دوشنبه شانزدهم ماه جمادی الاخری سنه تسع و ثلثین و ستمائه کفار مغل بران شهر دامت یافتند و مسلمانان را شهید کردند و اتباع ایشان را اسیر کردند و چون خبر هائل این حادثه بحضرت دهلی رسید سلطان معز الدین خلق شهر دهلی را در قصر مهید جمع کرد و این داعی را که کاتب این سطور است فرمان تذکیری داد تا خلق را با سلطان بیعت داده آمد درویشی ترکمان بود ایوب نام مردی زاهد و گلیم پوش مدتی در قصر حوض سلطان باعث تکلف نشسته و از آنجا او را بخدمت سلطان معز الدین تقرب افتاد و سلطان را بدو ارادت پییدا شد و آن درویش در کارهای ملکی شروع کردن گرفت و پیش ازین در تصبئه مهر پوره بود و از قاضی شمس الدین مهر گرفت گشته درینوقت چون سخن او نزدیک سلطان معتبر شد سعی نمود تا قاضی شمس الدین مهر را در پای پدل انداختند چون این حادثه ظاهر شد خلق از سلطان کلی خائف شدند و سلطان بجهت دفع کفار مغل که بدر شهر لوهور بودند ملک قطب الدین حسین را با وزیر و امرا و ملوک و لشکرها بدانطرف نامزد فرمود تا سرحد ها را محافظت کنند و درین وقت سلطان معز الدین علیه الرحمة قضای حضرت و کل ممالک روز شنبه دهم ماه جمادی الاولی سنه تسع و ثلثین و ستمائه بدین داعی مفوض فرمود و تشریف و عواطف فراوان بارزانی داشت و بعد از آن لشکرها نامزد کرد چون در انتقام سلطان لشکرها بلب آب بپاه جمع شد خواجه مهذب الدین نظام الملک در انتقام سلطان بود تا بطریقی او را از تخت بیرون کند از لشکر گاه نزدیک سلطان عرضه داشتی

سلطان آمد و عرضه داشت سلطان در حال سوار شد و آن جمعیت
 پیریشان گشت و بدرالدین سنقر بخدمت سلطان پیوست و سلطان
 بازگشت و در بارگاه بار داد و بدرالدین سنقر را همان ساعت فرمان
 شد تا بطرف بداون رود و آن خطه اقطاع او باشد و قاضی جلال الدین
 کاشانی از قضا معزول گشت و قاضی کبیر الدین و شیخ محمد
 شامی خائف شدند و از شهر برفتند و بعد ازان بدر الدین سنقر
 بمدت چهار ماه باز آمد بحضرت چون مزاج سلطان با او متغیر
 بود اورا محبوس فرمود تا جلال الدین موسوی را مقید کرد و هر دو
 را شهید کرد و این حادثه سبب تغیر احوال امرا گشت از سلطان
 همگان خائف گشتند و هیچ یگرا بر سلطان پیش اعتماد نماند
 وزیر نیز انتقام آنچه زخم خورده بود میخواست تا جمله امرا و
 ملوک و اتراک با سلطان خروج کنند سلطانرا از امرا و اتراک می
 ترسانید تا عاقبت اینمعنی سرایت کرد و سبب عزل سلطان و
 خروج خلق شد و از حوادثی که در عهد معز الدین افتاد واقعه
 شهر لوهور بود که لشکر کفار مغل از طرف خراسان و غزنین پیاپی
 شهر لوهور آمدند و مدتی جنگ کردند و مقطع لوهور ملک قراش
 بود و او در ذات خود بص مبارز و جلد و پر دل بود اما اهل لوهور
 چنانچه شرط موافقت باشد بجای نیاروند و در پاس شب و جنگ
 تقصیر کردند چون آن مزاج ملک قراش را معلوم شد و روشن
 گشت شب بر نشست و با حشم خود از شهر بیرون آمد و بر سمت
 حضرت دهلی روان شد کفار اورا تعاقب نمودند حق تعالی اورا
 نگهداشت و سلامت از انمیان بیرون آمد چون در شهر فرمانده

مصالح ملكي بي اجازت سلطان عالی بود و بر وزیر نظام الملك مهذب الدین تفوق می جست و فرمان می داد و وزیر در مر مزاج سلطان را بر بدر الدین منقر متغیر می گردانید چنانچه مزاج سلطان با او تفاوت پذیرفت بدر الدین منقر چون این معنی دریانت از سلطان خائف شد می خواست تا سلطان را بوجهی دنج کند و یکی از برادران سلطان را بر تخت نشاند - روز دو شنبه هفدهم ماه صفر سنه تسع و ثلثین و همتائه در وثاق صدر الملك تاج الدین علی موهومی که مشرف ممالک بود بدر الدین منقر جماعت صدور و اکبر حضرت را جمع کرد چنانچه قاضی ممالک جلال الدین گلشانی و قاضی کبیر الدین و شیخ محمد شامی و دیگر امرای چون جمع شدند و در کار انقلاب ملک تدبیری کردند و صدر الملك را بنزد وزیر نظام الملك مهذب الدین فرستادند تا حاضر شود و باتفاق او کار کلی بآخر رسانند یکی از مقربان و معتمدان سلطان به نزدیک وزیر بود که صدر الملك بوثاق وزیر آمد و حدیث آمدن صدر الملك چون وزیر بشنید آن معتمد سلطان را در موضعی که سخن ایشان بشنیدی مخفی گردانید تا صدر الملك در آمد و حدیث تغییر سلطنت و آمدن مهذب وزیر باز گفت خواه جواب داد که شما را باز باید گشت تا من تجدید وضو کنم و در عقب بخدمت اکبر شتابم چون صدر الملك مراجعت نمود معتمد سلطان را بیرون آورد و گفت آنچه صدر الملك گفت شنیدی زود برو و بخدمت سلطان عرض ساز و بگو که صواب آن است که سلطان را سوار باید شد و بر سر آن جمعیت باید آمد تا ایشان متفرق شوند چون این معتمد بخدمت

بعهدت راستم چون نیز چنان گردد همه عالم

که جز در طرغ پرچم نه بیند کس پریشانی

چون اختیار الدین اینکین نائب شد بحکم نیابت تمامت امور مملکت در ضبط آورد و حل و عقد ممالک بموافقت وزیر نظام الملک مهذب الدین محمد عوض مستوفی در تصرف آورد چون مدت يك دو ماه برآمد این معنی برخاطر سلطان معز الدین گران می آمد و همشیره سلطان که در حکم قاضی نصیر الدین بوده و خلع انداده در حکم خود آورده و نوبت سه گانه و یک زنجیر پیل بر در سرایی خود نصب کرده و رونق گاه و نفاق امرا را بداشت تا محرم سه ثمان و ثلثین و ستمائک ناگاه روز دو شبه هشتم ماه محرم در قصر سپید نام سلطان تذکیری بود و بعد از تذکیر سلطان معز الدین دو نفر ترک مسمت را برسم فدائی قربالای قصر فرو فرستاد تا از پیشگاه صفا بار قصر سپید اختیار الدین اینکین را بزخم کرد شهید کردند و وزیر نظام الملک مهذب الدین را بر پهلو دو زخم زدند اما چون اجل او نیامده بود از پیش ایشان بیرون شد و ملک بدر الدین ملقر امیر حاجب شد و امور ممالک در ضبط آورد و چون رضیه و التونیه از تبرهنده عزیمت دهلی کرد و آن اندیشه باز نخواند و منهزم گشت و سلطان رضیه و التونیه بر دست هندوان شهادت یافتند چنانچه پیش ازین تحریر یافته است کار بدر الدین منقر طراوت کلی گرفت و هم بسبب آنچه در نفاذ او امر خود و ضبط

بی باک و پر دل و خونخوار اما چند اوصاف گزیده و اخلاق پسندیده داشت و در ذات خود شرمگین و بی تکلف بود و هرگز از حلی و حلال که آئین پادشاهان دنیا باشد با خود نداشتی و در کمرو ساخت و علم باین زینتها رغبت نه نمودی چون سلطان رضیه را بمحروحه قلعه تبرهنده مقید کردند امراء و ملوک باتفاق مکتوبات بحضرت دهلی فرستادند و سلطان معزالدین را روز دوشنبه بیست و هفتم رمضان سنه سبع و ثلثین و ستمائنه بر تخت سلطنت نشانند. و چون ملوک و امراء و مائر حشم بشهر یاز آمدند روز یکشنبه یازدهم ماه شوال همین سال در دولتخانه بر سلطنت بیعت عام کردند بشرط نیابت اختیار الدین ایتگین و در آن روز کاتب این حروف بعد از بیعت بوجه تهذیب سلطنت در فضل و دعا این قطعه عرض داشت *

زهی در شان تو منزل ز لوح آیات سلطانی
 ببین در رایت شاهی علامات جهانبانی
 معزالدین و الدنیا مغیث الخلق تا خلقی
 سلیمان سادت در فرمانست هم انسی وهم جانی
 اگر سلطانی هند است ارث دوده شمسی
 بحمد الله ز فرزندان تویی التمش ثانی
 چو دیدندت همه عالم که بر حق و ازت ملکی
 درت را قبله گه کردند هم قاصی وهم دانی
 چو منهاج سراج این امت خلقان را دعائی تو
 که یارب بر سریر ملک دولت جاودان مانی

مسجد جامع بودند سنگ و خشت رزان کردند و جمله ملاحده و
 قرامطه را بدوزخ فرستادند و آن فتنه ببارامید و الحمد لله علی
 نعمة الامان و عزة الايمان و چون سلطان رضیه را بمحروسه تبرهنده
 محبوس کردند ملک التونیه او را عقد کرد و در حباله خود آورد
 و بطرف دهلی لشکر کشید تا کرت دیگر مملکت را ضبط کند و ملک
 عز الدین محمد سالاری و ملک قراقش از حضرت تخلف نموده
 بودند و بنزدیک ایشان رفتند و سلطان معز الدین بتخت نهشته بود
 و اختیار الدین اینکین امیر حاجب شهید شده و بدر الدین منقر رومی
 امیر حاجب گشته و در ماه ربیع الاول^(۳) سنه ثمان و ثلاثین و ستمائة
 سلطان معز الدین لشکر دهلی بدفع ایشان بیرون برد و سلطان
 رضیه و التونیه منهزم شدند و چون بکیتل رسیدند لشکری که با
 ایشان بود همه تخلف نمودند سلطان رضیه و التونیه بدست هندوان
 گرفتار شدند و هر دو شهید گشتند و هزیمت ایشان بیست و چهارم
 ماه ربیع الاول بود و شهادت سلطان رضیه روز سه شنبه بیست و پنجم ماه
 ربیع الاخر سنه ثمان و ثلاثین و ستمائة بود - و مدت ملک او سه سال
 و شش روز^(۵) بود - حق تعالی بادشاه مسلمانان را تا قیام قیامت
 باقی داراد - امین رب العالمین *

الخامس معز الدین بهرامشاه

سلطان معز الدین بهرامشاه علیه الرحمة بادشاه قاهر بود و

و سلطان رضیه را بگرفتند و مقید کردند و بقلم تبرهنه فرستادند و از حوادثی که در اوائل عهد سلطان رضیه افتاد بزرگتر آن بود که قرامطه و ملاحده هندوستان باغرای شخصی دانهند گونه که او را نور ترک گفتندی از اطراف ممالک هندوستان چون بجزیرات و ولایت سنده و اطراف دارالملک دهلی و سواحل جون و گنگ در دهلی جمع شدند و در سر با هم بیعت کردند و باغرای آن نور ترک قصد اهل اسلام کردند و این نور ترک تذکیر میگفت و او باش خلق بروی جمع می شد و علمای اهل سنت و جماعت را ناصبی میگفت و مرجعی نام میکرد و خلق عوام را بر عدالت طوائف علمای مذهب ابوحنیفه و شافعی تحریمی میدانند تا میدانی نهانند و تمامت طوائف ملاحده و قرامطه روز جمعه ششم ماه رجب سنه اربع و ثلاثین و ستمائه بقدر یک هزار مرد با سلاح و شمشیر و سپر و غیره نوج شده بمسجد جامع حضرت دهلی در آمدند و نوج بطرف حصار نور بدر مسجد جامع از طرف شمال در آمدند و نوج دوم از میان بلوان بزازان بدر مدرسه معزی بر ظن آنکه این مسجد جامع است در آمدند و از هر دو طرف تیغ در مسلمانان نهانند و خلق بسیار بعضی به تیغ آن ملاحده و بعضی بزرگی خلق شهید شدند چون نفیر از میان خلق بواسطه آن فتنه برآمد مبارزان حضرت چنانچه نصیر الدین ایتم بلارامی رحمه الله و امیر امام ناصر شاعر و دیگر مرهون با سلاح از اطراف در مسجد جامع سوار با سلاح تمام از جوشن و برگستان و خود و نیزه و سپر مرتب در آمدند و تیغ در ملاحده و قرامطه گرفتند و مسلمانانی که بر بالای

یاقوت را که امیر آخوَر بود بخدمت سلطان قربتی افتاد چنانچه
 ملوک و امرای ترک را از آن قرب غیوت آمدن گرفت و چنان اتفاق
 افتاد که سلطان رضیه از لباس عورت و پرده بیرون آمد و قبا بست
 و کلاه نهاد و در میان خلق ظاهر شد و بر پشت پیل در وقت بر نشستن
 همه خلق او را ظاهر می دیدند و درین وقت لشکرها بطرف
 کالیور نازد فرمود و انعامات و انوره فرستاد و چون مجال مقاومت
 نبود داعی دولت قاهره منهای مراجع در موافقت مجد الامراء
 ضیاء الدین جنیدی که امیر داه کالیور بود با دیگر معلوف دوغوا
 شعبان سده خمس و ثلثین و ستمانه از قلعه محرومه کالیور بیرون
 آمد و بحضرت دهلی پیوست و در ماه شعبان همین سال سلطان
 رضیه مدرسه ناصریه در حضرت منضم یا قضای کالیور بدین داعی
 مرفوض فرمود تقبل الله منها و در شهر سده سبع و ثلثین و ستمانه
 حاکم عزالدین کبیرخان که مقطع لوهور بود مخالفت آغاز نهاد و
 سلطان رضیه از دهلی لشکر بدان طرف برد و او را تعاقب نمود و تا آخر
 هلیج شد و خدمت کرد و خطه ملتان که ملک قرائش داشته
 بملک عزالدین کبیرخان مرفوض گشت و سلطان رضیه روز پنجشنبه
 نوزدهم ماه شعبان سده سبع و ثلثین و ستمانه بحضرت باز آمد
 و ملکو التونیه که مقطع تبرهنده بود مخالفت آغاز نهاد و در سر
 بوضی از امرای حضرت با او یار بودند سلطان رضیه روز چهارشنبه
 نهم ماه رمضان همین سال از حضرت با لشکرهای قلاب روی بدفع
 قلعه التونیه نهاد بطرف تبرهنده چون بدان موضع رسید امرای ترک
 خروج کردند امیر جمال الدین یاقوت حبشی را شهید کردند

سرا برده جمع گشتند بران قرار که ملک جانی و ملک کوچی و نظام الملک جنیدی را طلب کند و مخاطب و مقید گرداند تا فتنه تسکین پذیرد و آن ملوک را چون معلوم شد منہزم از لشکر گاه خود برفتند سواران سلطان تعاقب نمودند ملک کوچی و برادرش فخرالدین بدست آمدند بعد ازان در حبس شهید شدند و ملک جانی بحدود بابل و در نکوان^(۴) شهادت یافت سر او بحضرت آوردند و نظام الملک جنیدی در گوه^(۵) بردار رفت بعد از مدتی همانجا بر رحمت حق پیوست چون کار دولت سلطان رضیه منتظم شد وزارت بخواجه مہذب داد که نائب نظام الملک بود و لقب او هم نظام الملک شد و نیابت لشکر ملک سیف الدین ایبک بہتو داد و لقب او قتلغخان شد و ملک کبیرخان را اقطاع لوهور دادند و مملکت آرام گرفت و دولت را بسطت ظاهر شد و از ممالک لکهنوتی تا دیول همه ملوک و امرا انقیاد نمودند ناگاہ ملک ایبک بہتو بر رحمت حق تعالی پیوست نیابت بملک قطب الدین حسن غوری دادند و او را نامزد حصار رتنپور فرمود که هندوان بعد از فوت سلطان سعید مدتی آن حصار و قلعه را محصر کرده بودند ملک قطب الدین لشکرها بدان طرف برد و امرای اسلام را از حصار بیرون آورد و حصار را ویران کرد و بحضرت باز آمد و درین وقت ملک اختیار الدین ایتکین امیر حاجب شد و امیر جمال الدین

(۴) موضع یکوان (۵) کوه مرمنک برادر (در فرشته -

باشند و هیچکدام تیمار مملکت ندادند و از ایشان ضبط این ممالک
 نیاید شما را بعد از فوت من معلوم گردد که ولایت عهد را هیچ یک
 ازو لائق تر نباشد و حال هم‌بران جمله بود که آن پادشاه سعید دانا
 فرموده بود علیه الرحمة چون سلطان رضیه به تخت نشست همه
 کارها بقانون اصل باز آمد اما وزیر مملکت نظام الملک جنیدی
 علیه الرحمة موافقت نمود و ملک جانبی و ملک کوچی و ملک
 کبیرخان و ملک عزالدین محمد سالاری و نظام الملک از اطراف
 بر در شهر دهلی جمع شدند و با سلطان رضیه مخالفت آغاز نهادند
 و آن مملکت بتطویل انجامید و درین وقت ملک نصیرالدین
 تاپشی معزنی مقطع اوده بود ازان طرف با لشکر خود بر عزیمت
 مدد سلطان رضیه بحکم فرمان روی بحضرت دهلی نهاد چون از آب
 گنگ عبیره کرد و ملوک مخالف بر در شهر بودند مغانصه او را
 استقبال کردند و بدست آوردند رنجوری بروی غالب شد و او
 برحمت حق تعالی پیوست توقف ملوک مخالف بر در شهر
 دهلی دیر کشید و چون دولت سلطان رضیه و اقبال او روی برترزاید
 داشت سلطان از شهر بیرون آمد و بموضعی بر لب آب چون سرا پرده
 نصب فرمود و میان امرای ترک که در موافقت رکب سلطان
 بودند و میان ملوک مخالف بکرات مقاتله افتاد و بآخر صلح شد
 اما بطریق حیل و لطائف تدبیر ملک عزالدین سالاری و ملک
 عزالدین کبیرخان ایاز در خفیه بطرف سلطان شدند و شبی بر در

رعیت آسوده مانند احسان باید تا حشم آسوده مانند لهر و طرب و مخالفت با ناجنسان و خصمیان موجب زوال مملکت گردد عفا الله عنهم - سلطان ناصرالدینیا والدین را در جهاندارایی بقا باد
 آمین رب العالمین •

الرابع السلطان رضیة الدنيا والدين بنت السلطان نور الله مرقدها

سلطان رضیه طاب مرقدها بادشاه بزرگ و عاقل و عادل و کریم و عالم نواز و عدل گستر و رعیت پرور و لشکر کهن بود همه اوضاع گزیده که پادشاهان را باید داشت اما چون از حساب مردان در خلقت نصیب نیانته بود اینهمه صفات گزیده چه خودش کفد رحمة الله علیها در عهد پدر خود سلطان سعید طاب مرقده فرمان داد بود با عظمت بسیار بسبب آنکه مادر او بزرگتر حرمنهای اعلی بود مقام او در قصر دولتخانه بود در گوشه نیروزی چون سلطان در ناصیه او آثار دولت و شهنشاه میدید اگرچه دختر بود و مستوره بعد آنکه از فتح کالیبر مراجعت فرمود تاج الملك محمود دبیر را رحمه الله که مشرف مملکت بود فرمان داد تا او را ولایت عهد بنوشت و ولی عهد سلطنت کرد و در وقت پیشین این فرمان بندگان دولت که بحضرت سلطنت او قربتی داشتند عرضداشت کردند که با وجود پسران بزرگ که سلطنت را شایانند دختر را بادشاه اسلام ولی عهد میگردداند چه حکمت است و نظر پادشاه بر چه معنی است این اشکال از خاطر بندگان رفع فرمایند که بندگان را این معنی لائق نمی نماید سلطان فرمود که پسران من بعشرت جوانی مشغول

لشکرکشت آغاز نهاد سلطان رکن الدین بضرورت جانب دهلوی باز
 گشت مادر رکن الدین قصد سلطان رضیه کرد تا او را بگیرد و هلاک
 کند خلق شهر خروج کردند او قصر دولتخانه را حصار گرفت و مادر
 رکن الدین را بگرفت و رکن الدین چون بشهر کیلو کهری رسید فتنه
 در شهر ظاهر شده بود و مادر رکن الدین گرفتار آمد و قلب وامرایی
 ترک همه در شهر آمدند و بخدمت سلطان رضیه پیوستند و سلطان
 رضیه را بیعت کردند و بر تخت نشاندند چون بر تخت بنشست
 قومی را از بندگان ترک و امرا بکیلو کهری فرستاد و سلطان رکن الدین
 را بگرفتند و بشهر آوردند و مقید کرده محبوس گردانیدند و همه ران
 حبس برحمت حق بیوست و این حالته و قید روز یکشنبه هزدهم
 ماه ربیع الاول سنه اربع و ثلثین و ستمائه بود - مدت ملک او شش ماه
 و بیست و هشت روز بود سلطان رکن الدین علیه الرحمه در عطا و
 سخا حاتم ثانی بود و آنچه از کرد از بذل اسوا و تشریفات و آثرو
 و کثرت عطایا در هیچ عهد هیچ پادشاه نکرد فاما علت آن بود که
 میل بکنی بطرف لهو و نشاط و طرب بود و در فساد و عشرت ایام
 تمام داشت و اکثر تشریفات و انعامات او بجماعت مطربان و مستخرگان
 و سخندان بود و زر پاشی او تا حدی بود که مسافت بر پشت
 پیل نشسته میان بازار شهر میرانند و تنگه های زر سرخ میبرند
 تا خلق برمی چیدند و نصیب میگرفتند و بر لعب و سواری پهلوان
 حرص تمام داشت و جمیع پهلوانان را از دولت و احسان او نصیب
 تمام بود و در طبع و مزاج او اینداه هیچ آفریده نبود و همین معنی
 موجب زوال ملک از شاه که پادشاهان را همه معنی جمع باید تا

از عهد ایشان غبار گرفت و با این حرکت پسر سلطان را که او را قطب الدین لقب بود و بس شایسته هر دو چشم او را بفرمود تا میل کشیدند و بعد آن بقتل رسانید مخالفت ملوک از اطراف بدین رسائل ظاهر شدن گرفت و ملک غیاث الدین محمد شاه بن سلطان که در سن کمتر از رکن الدین بود در اوده مخالفت نمود و خزائن لکنوتی را که بحضرت می آوردند تصرف کرد و بعضی از قصبات هندوستان را نهب و تاراج کرد و ملک عز الدین محمد سالاری که مقطع بداون بود عصیان ظاهر کرد و از طرف دیگر ملک عز الدین کبیر خان مقطع ملتان و ملک سیف الدین کوچی مقطع هانسی و ملک علاء الدین مقطع لوهور با هم جمع شدند و طریق مخالفت و تمرد آغاز نهادند سلطان رکن الدین بر عزیمت دفع ایشان از حضرت لشکر بیرون آورد و وزیر مملکت نظام الملک محمد جنیدی هراس خورد و از کیلو کهری بطرف کول رفت و از آنجا با عز الدین محمد سالاری پیوست و هر دو بملک جانی و کوچی پیوستند و سلطان رکن الدین بطرف کهرام لشکر برد و امرای ترک و بندگان خاص که در خدمت قلب بودند شیعه کردند و در حوالی منصور پور و تراین تاج الملک محمود دپیر و مشرف ممالک و بهاء الملک حسین اشعری و کریم الدین زاهد رضیاء الملک پسر نظام الملک جنیدی و نظام الدین شرقانی و خواجۀ رشید الدین مالکنی و امیر فخر الدین و دیگر جماعت کار داران تازی را شهید کردند و در ربیع الاول سنه اربع و ثلثین و ستمائه در شهر سلطان رضیه که دختر بزرگ تر سلطان بود با مادر سلطان رکن الدین

الملك حسين اشعري که وزير ملک ناصر الدين قباچه بود درين وقت وزير سلطان رکن الدين شد و چون سلطان شمس الدين از کليفور و فتح آن قلعه و بلاد بحضرت باز آمد ممالک لوهور که تختگاه خسرو ملک بود بسطان رکن الدين داد و چون سلطان در آخر لشکري از طرف آب سنده و بنديان باز آمد رکن الدين را با خود بحضرت آورد که خلق را نظربروی بود چون او بعد از ملک ناصر الدين محمود مهتر پسران سلطان بود عليه الرحمة چون سلطان شمس الدين از تخت دنيا بملک آخرت خراميده باتفاق ملوک و اکابر مملکت سلطان رکن الدين بتخت مملکت بنشست روز سه شنبه بيست و نهم شعبان سنه ثلث و ثلثين و ستمائه تاج و تخت از فرو بهاء او زيب و زينت گرفت همگان بجلوس او شادمان شدند و تشریفات پوشيدند چون ملوک از حضرت مراجعت کردند سلطان رکن الدين در خزائن بکشاد و بعشرت مشغول شد و در بذل اموال بيت المال در غير موضع انراط نمودن گرفت و از غايت حرص او بز عسرت و لهو کلو ملک و مصالح دولت و انتظام امور سلطنت مختل ماند و والده او شاه ترکان در حل و عقد ملک تصرف نمودن گرفت و فرمان می داد و چون در حیات سلطان شمس الدين از ديگر حرما غيرت و رشک ديده بود بدان جماعت اهل حرم مضرت رسانيد و بعضی را از ايشان بظلم و تعدي باطل و هلاک کرد و خاطر اهل مملکت

(۲) الدين (۳ ن) در شب سه شنبه بيست و يکم شعبان

و پیلان بدست آورد و غیاث الدین را بقتل رسانید و خزائن او در ضبط آورد و از آنجا تمامت علما و سادات و اتقیا و اهل خیر دار الملک دهلی و سائر قصبات را بوجه تحف و انعامات فرستاد و چون تشریفات دار الخلافه بحضرت سلطان شمس الدین طاب ثراه رسید از آنجمله یک تشریف گرانمایه با چتر لعل بطرف لکهنوتی فرستاد ملک ناصر الدین علیه الرحمة بدان چتر و تشریف و اکرام مشرف گشت و همگان را از ملوک و اکبر ممالک هند نظر بدو بود که وارث مملکت شمسی او باشد فاما تقدیر آسمانی بحکم العبد یدبّر و الله یقدر با اندیشه خلق راست نیاید بعد از یکسال و نیم زحمت و ضعف بذات عزیز او راه یافت و برحمت حق تعالی پیوسته رحمة الله علیه چون خبر وفات او بحضرت دهلی رسید جمله خلائق بر فوت او اضطراب نمودند - حق تعالی سلطان اسلام ناصر الدین محمود را چنانچه وارث اسم و لقب او است ارشاد جمله ملوک و سلاطین و دولت گردانان بمعق حقه *

الثالث السلطان رکن الدین فیروزشاه

سلطان رکن الدین فیروز شاه پادشاه کریم و خوب منظر بود و حلم و صروت بکمال داشت و در بذل و عطا حاتم ثانی بود و والد او خداوند جهان شاه ترکان کنیزک ترک بود و مهتر جمله خرمهای سلطان بود و آن ملکه را صدقات و احسان و خیرات در حق علما و سادات و زهاد بسیار بود و سلطان رکن الدین در شهر هذخه خمس و عشرین و ستمائه اقطاع بداون و چتر سبز یافت و عین

الثاني الملك السعيد ناصر الدنيا

والدين محمود بن السلطان نور الله مرتدة

ملك ناصر الدين محمود پسر بزرگ تر سلطان شمس الدين
 بود عليهما الرحمة و از بادشاه فرزانه و عالم و عاقل بود و در غايت
 جلالت و مبارزت و بذل و احسان در اول اقطاعي كه سلطان او را
 فرمود خطه هانسي بود و بعد از مدت در شهر سنه ثلث و عشرين
 و ستمائة خطه اوده بدر مفوض شد و آن پادشاهزاده دران ديار آثار
 پهنديده بسيار نمود و غزوات بسنت كرد چنانچه ذكر او بر جولييت
 و شهادت در عرصه هندوستان منتشر گشت و برتوه (۹) لعين را كه
 صد و بيست و اند هزار مسلمانان بر دسمت و تيغ او شهادت يافته
 بودند بر انداخت و بدوزخ فرستاد و كفار متمردان كه در اطراف
 زمين اوده بودند بر انداخت و جماعتي را منقاد گردانيد و از اوده
 عزيمت لكهنوتي كرد و لشكرهاي هندوستان بفرمان اعلي نامزد
 او شد و ملوك نامدار چنانچه بولان و ملك علاء الدين جاني همه
 در خدمت او بطرف لكهنوتي رفتند و سلطان غياث الدين عوض
 خلجي بر عزيمت ديار بنگ از لكهنوتي لشكرها برده بود و مركز
 خالي گذاشته چون ملك سعيد ناصر الدين با لشكرها بدان طرف
 رسيد حصار بسنكوت و شهر لكهنوتي مهلم شد چون خير سلطان
 غياث الدين عوض خلجي رسيد از موضعي كه بود روي بلكهنوتي
 نهاد ملك ناصر الدين با لشكرها پيش باز رفت و او را منهيوم
 گردانيد و غياث الدين را با جمله اقربا و اسراي خليج و خزان

وزرا

نظام الملك كمال الدين جنيدى

دار الملك او

حضرت دهلي

اعلام او

رايات ميسره لعل

رايات ميمنه سياه *

توقيع مبارك او

الكبرياء لله

مدت ملك او

بيست و شش سال

فتوح

فتح بدران و هزيمت راى مان - فتح جالپور و سنده - فتح
تاج الدين و گرفتار شدن - فتح رتنپور - فتح حصار مندور - فتح
لكهنوتى كرت ديگر - فتح بهار - فتح ملتان و آچه - فتح در بهنگه -
فتح حصار تهنكر - فتح اجين نگرى - فتح جاجنكر - فتح لاهور
و امرای مخالف - فتح تبرهنده - فتح سرمتي - فتح كهرام - فتح
مصاف ناصر الدين قباچه و هزيمت او - فتح لكهنوتى - فتح ترهت
فتح بهيلما - فتح بنارس - فتح خراج و سل - فتح ميومستان -
فتح ديول - فتح قنوج - فتح كالپور - فتح الهير - فتح نندنه -
فتح كوخاه و ميالكوت - فتح جهجههر - فتح مالوه *

و الدین - سلطان قطب الدین محمد - سلطان جلال الدین مسعود -
 ملک بهاء الدین محمد †

(†) این نامها فقط در یک نسخه بود بعینه نقل افتاد و در
 دیگر یک نسخه بعوض این نامهای دیگر است انهم بجنسه نقل
 می شود *

ناصر الدین محمد مردان شاه - محمد حارث - ملک نصیر الدین
 طغان مقطع بداون - ملک عز الدین طغرل قطبی - ملک
 عز الدین بختیار غوری - ملک الامرا قره سنقر ناصری - ملک
 نصیر الدین ایتمر بهائی - ملک نصیر الدین ایتمر قطبی - ملک
 حسام الدین اغلبک - ملک عز الدین علی ناگوری - ملک
 فیروز شمس سالاری شاهزاده خوارزم - ملک علاء الدین جانی یعنی
 شاهزاده ترکستان - ملک قطب الدین ملک غورو جبال - ملک
 عز الدین - ملک عز الدین - ملک اختیار الدین حسین - ملک
 تاج الدین منجر کزکخان - ملک اختیار الدین ایران شاه بلکا
 خلجی - ملک الامرا افتخار الدین امیر کوه - ملک رکن الدین حمزه
 عبد الجلیل - ملک بهاء الدین ناصری *

اسامی اولاد - السلطان ناصر الدین - سلطان رضی الدین -
 سلطان معز الدین بهرامشاه - سلطان قطب الدین محمد - ملک
 جلال الدین مسعود - ملک شهاب الدین محمد - سلطان علاء الدین
 مسعود شاه - سلطان ناصر الدین محمود - سلطان غیاث الدین
 محمد شاه - سلطان رکن الدین فیروز شاه - سلطان ناصر الدین
 محمود شاه *

السلطان المعظم شمس الدنيا و الدين ابوالمظفر
الشمس ناصر امير المؤمنين انار الله برهانه

قضاة

قاضي سعد الدين كروري - قاضي نصير الدين كساليص -
قاضي جلال الدين - قاضي كبير الدين قاضي لشكر *

ملوك و اقرباي اور رحمهم الله

ملك فيروز شاه الشمس شاهزاده خوارزم - ملك جاني
شاهزاده تركستان - ملك قطب الدين ملك غور - ملك عز الدين
محمد سائر حربي مهدي - ملك عز الدين حمزه عبد الجليل -
ملك عز الدين كبير خان اياز - ملك تاج الدين هنجر - ملك
كزلخان دولت شاه خلجي - ملك لكهنوتي ملك اختيار الدين
محمد برادر زاده - ملك الامراء افتخار الدين اميركوه - ملك
عز الدين علي ميالكوتي - ملك طغان - ملك شردان - ملك
نصير الدين ميران شاه پسر محمد چاوس خلجي - ملك عز الدين
بختيار - ملك نصير الدين محمد بيدار - محمدكولان ترك ناصري -
ملك عز الدين طغرل بهائي - ملك الامرا ده سنقر نظري -
ملك ناصر الدين ايتمر - ملك ناصر الدين ماديني ملك غور -
ملك ناصر الدين محمود عليه الرحمة - سلطان ركن الدين
فيروز شاه - سلطان غياث الدين محمد شاه - سلطان ناصر الدين
و الدنيا محمود - سلطان ناصر الدنيا و الدين - سلطان معز الدنيا

و چون بحضرت باز آمد در شهر سنه اثنی و ثلاثین و ستمائنه لشکرهای اسلام را بطرف بلاد مالوه برد و حصن و شهر بهیلسا را بگرفت و بتخانۀ که سیصد سال بود تا آنرا عمارت می کردند و رفعت او بقدر صد و پنج گز بود خراب کرد و از آنجا بطرف اجین نگری رفت و بتخانۀ مهال دیو را خراب کرد و تمثال بکرماجیت که بادشاه اجین نگری بوده است و از عهد او تا بدین وقت یکمیزاز و سیصد و شانزده سال است و تواریخ هندی از عهد وی می نویسند و چند تمثال دیگر از برنج ریخته بودند با سنگ مهال بحضرت دهلی آورد و در شهر سنه ثلث و ثلاثین و ستمائنه لشکرهای هندوستان بطرف بدیان برد و در آن سفرضعف بر ذوات مبارک او مستولی گشت و چون بسبب زحمت نفسانی از آنجا مراجعت کرد روز چهارشنبه چاشتگاه غره ماه شعبان با اختیار منجمان بحضرت دهلی که دار الملک جلالی بود در عمارتی نشسته در آمد بعد از نوزده روز چون مرض او قوی شد در روز دو شنبه بستم ماه شعبان سنه ثلث و ثلاثین و ستمائنه از دار فنا بسرای بقا نقل کرد - و مدت ملک او بیست و شش سال بود انار الله برهانه - ملک تعالی سلطان اسلام ناصر الدنیا و الدین محمود را که وارث آن سلطنت است تا نهایت حد امکان و تخت سلطنت باقی داراد آمین رب العالمین *

(۴ ن) احدی (۵ ن) بهیلسان - بیستان (۶ ن) در یست

(۷ ن) بدهیان - بیانه (در تاریخ فرشته و بدآونی و طبقات

اکبری ملتان نوشته است

لخدمت درگاه سلطنت آورد و آن دولت دربانان و این داعی را
 بر در سرا پرده اعلیٰ نوبت تذکیر فرمود و در هر هفته سه نوبت
 تذکیر معین شد و چون ماه رمضان در آمد هر روز تذکیر گفته آمد و
 تمام عشر ذی الحجه و تمام عشر محرم گفته آمد و در دیگر ماهها همان
 سه نوبت نگاهداشته شد چنانچه نود و پنج مجلس بر در سرا پرده
 اعلیٰ عقد شد و در هر دو روز عید نظر و اضحیٰ بسمه موضع لشکر اسلام نماز
 عید گذاردند از آن جمله روز عید اضحیٰ در برابر قلعه کالیور که جانب
 شمال آن طرف است داعی دولت را که منہاج سراج است خطبه
 عید و نماز فرمود و بتشریف گرانمایه مشرف گردانید و در بند آن
 بداشت تا روز سه شنبه بیست و هشتم ماه صفر سنه ثلثین و منمائه
 حصار فتح شد و میلکن یولعین در شب از قلعه بیرون آمد و بگریخت
 و بقدر هشتصد کس را بر در سرا پرده سیامت فرمود و بعد ازان
 امرا و اکابر را چون محمد الملک ضیاء الدین محمد جنیدی و امیر دین
 و سپهسالار رشید الدین علی علیه الرحمة را کوتوالی فرمود و منہاج
 سراج را که داعی این دولت است قضا و خطابت و سیامت و
 احتساب و کل امور شرعی فرموده تشریفات فاخره و انعامات و انزه
 ارزانی داشت حق تعالیٰ دستگیری روح مطهر و قالب معطر آن
 بادشاه کریم غازی عالم پرور گرداناد و دوم ماه ربیع الآخر همین سال
 از پای قلعه مراجعت فرمود و بقدر یک فرسنگ از پای قلعه
 بطرف حضرت لشکر گاه کرد و نوبت سلطنت دران مقام پنج شد

پای قلعۀ آنچه حرمها الله تعالی لشکرگاه نصب فرمود در یافته بود و منظور نظر مبارک از شده چون از پای آن قلعه انصراف فرمود در موافقت حشم منصور آن پادشاه غازی بحضرت دهلی اجلها الله آمده شد و در ماه رمضان سنه خمس و عشرين و ستمائة بحضرت اعلی وصول بود درین وقت رسل دار الخلافه با تشریفات وافره بحدود ناگزر رسیده بودند و در روز دو شنبه^(۴) بیست و دوم ماه ربیع الاول سنه ست و عشرين و ستمائة بحضرت رسیدند و شهر را آئین بستند و این پادشاه و ملوک و فرزندان او طاب مرقد هم و دیگر ملوک و خدام و بندگان همه بخلعت دار الخلافه مشرف گشتند و بعد از چنان بزم و شاهی در ماه جمادی الاولی سنه ست و عشرين و ستمائة خبر فوت ملک سعید ناصر الدین محمود برسد^(۵) ملک خلجی در منالک لکنوتی عصیان آورد و سلطان شمس الدین طاب ثراه لشکرهای هندوستان بطرف لکنوتی برد و در شهر سنه سبع و عشرين و ستمائة آن طامغی را بدست آورد و تخت لکنوتی بملک علاء الدین جانی داد علیه الرحمه و در رجب همین سال بحضرت جلال دهلی باز آمد و در شهر سنه تسع و عشرين و ستمائة عزیمت فتح حصار کالیور منضم فرمود و چون پای آن قلعه سراپردۀ سلطنت او نصب شد میلکدیولعین پسر بسیل^(۶) لعین جنگ آغاز نهاد و مدت یازده ماه در پای آن قلعه مقام کرد و کتب این حروف از دهلی در ماه شعبان همین سال روی

(۴) دو شنبه دوم ماه (۵) ماچ (۶) میلکو

(۷) سد - میل - بلبل

حسین اشعری را فرمان داد تا خزانه که در قلعه آنچه است بطرف قلعه بهکر برد و سلطان شمس الدین مقدمه لشکر خود دو ملک بزرگ را بر سر لشکر خود پیای آنچه فرستاد یکی ملک عزالدین محمد مالازی که امیر حاجب بود و دوم کز لکخان سنجر سلطانی که ملک تبرهنده بود و بعد از چهار روز سلطان طاب ثراه با باقی لشکر و پیلان و بنه پیای قلعه آنچه رسید و لشکرگاه نصب کرد و وزیر دولت خود نظام الملک محمد جنیدی و دیگر ملوک را در عقب ملک ناصر الدین بطرف قلعه بهکر فرستاد و مدت یکماه^(۲) در پیای حصار آنچه جنگ فرمود روز سه شنبه بیست و هشتم ماه جمادی الاولی^(۳) سنه خمس و عشرين و ستمائه قلعه آنچه بصلح فتح شد و در همین ماه ملک ناصر الدین قباچه از حصار بهکر خود را در آب سنده غرق کرد و پیش ازان بچند روز پسر خود ملک علاء الدین بهرامشاه را بخدمت سلطان شمس الدین طاب مرقده فرستاده بود از چند روز خزائن و بقایای حشم ملک ناصر الدین بخدمت درگاه پیوستند و آن بلاد تا لب دریای محیط نتج شد و ملک سنان^(۳) الدین حبش که والی دیول و سنده بود بخدمت درگاه شمعی پیوست چون دل مبارک آن پادشاه از نتج آن بلاد نارغ شد روی بدار الملک جلال دهلی نهاد و این کتاب هر روز خدمت درگاه اعلی آن پادشاه اهل ایمان در روز اول که

(۲) سنه ماه (۳ ن) بیعت و هفتم ماه جمادی الاخری

(۴ ن) شهاب الدین حبش

عزیمت فتح قلعه رتنپور مصمم فرمود و آن قلعه در حصانت و متانت و استحکام در تمام ممالک هندوستان مذکور و مشهور است. و در تواریخ اهل هند چنین آورده اند که هفتاد و اند بلاشاه پپای آن قلعه آمده بودند و هیچ یکی را فتح آن حصار میسر نشده بعد از مدت چند ماه در شهر ثلث و عشرين و ستمائه بر دست بندگان او بفضل آفریدگار فتح شد و بعد ازان بیک سال در شهر سنه اربع و عشرين و ستمائه عزیمت قلعه مندور کرد از حدود ممالک حق تعالی آن فتح او را میسر گردانید و باز گشت و غنائم بسیار بدست بندگان او آمد و بعد ازان بیک سال در شهر سنه خمس و عشرين و ستمائه از حضرت دهلی لشکر بلاد آنچه و ملتان برد و کاتب این حروف منهاج سراج در رجب سنه اربع و عشرين و ستمائه از طرف غور و خراسان بلاد سنده و آنچه و ملتان رسیده بود و در غره ربیع الاول سنه خمس و عشرين و ستمائه سلطان سعید شمس الدین طاب ثراه پپای قلعه آنچه رسید و ملک ناصر الدین قباچه بندر حصار امرت^(۲) لشکر گاه داشت و تمام بحر و کشتیها با بینه و ایناع لشکر در آن آب بر کشتیها پیش لشکر گاه بسته که روز آدینه بعد از نماز از طرف ملتان مصرعان رسیدند و خبر دادند که ملک ناصر الدین ایتمر^(۳) مقطع لوهور پپای حصار ملتان آمد و سلطان شمس الدین از راه تبرهنده روی بطرف آنچه دارد ملک ناصر الدین قباچه منہزم در کشتیها با تمام لشکر خود بطرف بهکر رفت و وزیر خود عین الملک

(۲ ن) اهروت - هراوت - هروات (۳ ن) نصیر الدین ایتمر

می ووزید مقهور میگشت چون مدت حفظ و نصرت ایزدی باروگر
آمد اطراف ممالک و مضامات حضرت دهلی و بداون و اوده و بنارس
و سواکنه تمام در ضبط آمد سلطان تاج الدین یلدز منہزم از پیش
لشکر خوارزم بطرف لوهور آمد و میان او و سلطان شمس الدین
بجهت سرحد ها مضایقتی رفت در ترین میان هر دو لشکر
مضامات شد و در شهر سنه اثنی عشر و ستمائنه فتح سلطان
شمس الدین را بود و تاج الدین یلدز اسیر گشت و او را بحکم
فرمان بدہلی آوردند و بطرف بداون فرستاد و همانجا مہنوں شد
و بعد از آن در شهر سنه اربع عشر و ستمائنه با ملک ناصر الدین
قباچه مصاف شد ناصر الدین قباچه منہزم گشت و چون حواله
خراسان بسبب ظهور چنگیز خان مغل در انتاد در شهر سنه ثمان^(۲)
عشر و ستمائنه جلال الدین خوارزمشاه از پیش لشکر کفار منہزم
بطرف هندوستان آمد و بسرحد های لوهور ننگه خوارزمشاهیان
پرسید سلطان شمس الدین طاب ثراه از دہلی لشکر بطرف لوهور
برد جلال الدین خوارزمشاه از پیش حشم هندوستان عطف کرد و بطرف
منده و ہندوستان رفت و سلطان شمس الدین غازی علیہ الرحمۃ
بعد از آن در شهر سنه اثنی عشر و عشرین و ستمائنه بطرف بلاد لکھنوتی
لشکر کشید و غیاث الدین عوض خلجی رقبہ خدمت در رقبہ
انقباض آورد و سی زنجیر پیل و ہشتاد لک مال بداد و خطبہ و سکہ
بنام مباوک شمسی کرد و در شهر سنه ثلث و عشرین و ستمائنه

را فرمان داد که التمش را نیکو داری که از وی کاری خواهد آمد
و بفرمود تا خط عقد او در تحریر آورند و بنظر پادشاهانه او را
ملحوظ گردانید و بدولت احرارش رسانید و چون سلطان قطب الدین
در لوهور برحمت حق پیوست سپهسالار علی اسمعیل که امیر داد
حضرت دهلی بود با دیگر امراء و صدوز مکتوبات بطرف بداون
بخدمت سلطان شمس الدین در قلم آوردند و او را استدعا کردند
چون بیامد در شهر سده سبع و ستمائه بر تخت دهلی نشست
و ضبط کرد و چون ترکان و امرای معزی^(۲) از اطراف دهلی جمع
شدند و بعضی از اتراک و امرای معزی با ایشان جمعیت نکردند
و طریق مخالفه سپردند و از دهلی بیرون رفتند و در حوالی
جمع شدند و عصیان و خروج آغاز نهادند سلطان شمس الدین با
سوار قلب و خدام خاص خود از دهلی بیرون رفت و در پیش
محرای^(۳) چون ایشان را منہزم گردانید و اغلب سران ایشان را بزیر
تیغ آورد بعد ازان سلطان تاج الدین یلدز از لوهور و غزنین با او
عهد بست و او را چتر و دورباش فرستاد و میان او و ملک
ناصر الدین قباچه بکرات مخالفت میرفت بجهت لوهور و تبرهنده
و کهرام و در شهر سنة اربع عشر و ستمائه ناصر الدین قباچه را
منہزم گردانید و چند کرب دیگر در اطراف ممالک هند با امراء
و اتراک مخالفت افتادش اما چون عنایت ایزدی حامی و ناصر
او بود نصرتش می بخشید و هر که با او خروج میکرد و عصیان

سلطان تاج الدین یلدز که با قطب الدین بود شهادت یافت و سلطان التمش طاب ثراه سرجاندار شد و سلطان قطب الدین ایبک او را فرزند خواند و بخود نزدیک گردانید و هر روز جاه و شرف او زیادت می شد چون آثار رشد در حرکت و سکنت او ظاهر و باهرمی دید مرتبه او را بدانجا رسانید که امیر شکار شد بعد ازان چون کالیور فتح شد امیر کالیوار شد پس ازان اقطاع قصبه برون و مضامات آن یافت بعد ازان بچندگاه چون آثار جلالت و رجولیت و مبارزت و شهامت او ظهور کلی پذیرفت و سلطان قطب الدین این معنی مشاهده کرد ملک بداونش گردانید و چون سلطان معز الدین محمد سام از سفر خوارزم مراجعت کرد و در مصاب اندخود هزیمت با لشکر خطا افتاد قبائل کوکهران ترمذ و عصیان آغاز کرده بودند از غزنین عزیمت غز او جماعت کرد سلطان قطب الدین حشم هندوستان بحکم فرمان آنجا برد و سلطان شمس الدین با حشم بداون در خدمت او برفت و در وقت هیجا و هنگام غزا سلطان شمس الدین طاب ثراه با برگستوان درمیان آب جیلم که آن جماعت مخاذیل بدان پناه ساخته بودند در راند و مبارزت بسیار نمود و بزخم تیر کفار را منہزم گردانید و کار محاربت او اندران آب بجائی رسیده بود که کفار را از اوج موج بحضیف دروخ می فرستاد که *أَفْرِقُوا فَلَاحِلُوا* انرا در اثنای آن جلالت و جهاد نظر سلطان معز الدین علیه الرحمة بران آثار شهامت و مبارزت افتاد از حال او استطلاع فرمود چون رای همایون او را روشن گشت که کیدست او را طلب فرمود و به تشریف خاص مشرف گردانید و سلطان قطب الدین

گفتندی پس ازان بازرگانی دیگر بخريد که از اجمال الدین چست قبا گفتندی او را بخريد و بحضرت غزنين آورد و دران مدت ترکی از وی بجمال و اوصاف حمیده و اخلاق مرضیه و آثار رشد و فربزرگی بدان حضرت نیاورده بودند ذکر او بخدمت سلطان معز الدین محمد سام طاب ثراه عرضداشتند فرمان شد تا او را قیمت کردند و او با ترکی دیگر در یک سلک بود ایبک نام هر دو را هزار دینار زر رکنی قیمت معین شد جمال الدین چست قبا در فروختن او بدین مقدار بها مضایقت نمود سلطان فرمان داد که هیچ آفریده او را در بیع نیارد و موقوف باشد جمال الدین چست قبا بعد آنکه يك مال بغزنين مقام نموده عزیمت بخارا کرد و سلطان را طاب ثراه ببخارا برد و کرت دیگر او را بغزنين باز آورد بعد از آنکه سه سال ببخارا بود چون فرمان نبود که او را کسی بخرد يك سال در غزنين بماند تا سلطان قطب الدین از غزو نهر واله و فتح گجرات با ملک نصیر الدین حسین بغزنين رفت حدیث او بشنید از حضرت سلطان معز الدین اجازت طلبید بخريدن او سلطان فرمود که چون فرمان نفاذ یافته است که او را در غزنين نخرند او را بدھلي باید برد و آنجا بخزند نظام الدین محمد را سلطان قطب الدین بجهت اتمام مصالح خود در غزنين بگذاشت و فرمان داد که جمال الدین چست قبا را با خود بهندومتان بیار تا آنجا سلطان شمس الدین را خریده شود بر حکم آن فرمان نظام الدین ایشان را بدھلي آورد سلطان قطب الدین هر دو را بیک لک چیتل بخريد آن ترک ایبک نام را طمغاچ نام کرد و امیر تبرهنده شد و در مصاف

و اقربا و خیل بسیار بود و این پادشاه را در اول صبح از جمال و کیامت و حسن خلقت نصیب تمام بود چنانچه برادران او را از حسن و کیامت او حسد آمد او را بیهانه تماشای گله اسپان از پیش مادر و پدر بیرون آوردند یوسف هفت گفت قَالُوا يَا بَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنُ عَلٰی يُوْسُفَ وَاِنَّا لَهُ لَفَاصِحُونَ اَرْمَلَهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَاِنَّا لَهُ لَحَامِتُونَ چون بسر گله اسپان آوردند بدست بازرگانی فروختند - بعضی گفته اند که آن طائفه فروخته پسران عم او بودند بازرگانان او را بطرف بخارا آوردند و بدست یکی از اقربای صدر جهان بخارا فروختند و چندگاه دران خانواده بزرگی و طهارت بود و کرائم آن دودمان او را در حجر اصطناع چون اولاد در رضاع می پروردند - یکی از ثقات روایت کرد که از لفظ مبارک آن پادشاه نور الله مضجعه شنیدم که وقتی ازان خاندان قراضه بمن دادند که بیازار رو و قدری انگور بخور و بیار چون بیازار رفتم در انسانی راه آن قراضه از من غائب شد بسبب صغرسن از خوف آن حال گریه بر من افتاد در میان آن تصرع و زاری درویشی بمن رسید و دست من بگرفت و بجهت من انگور بخرد و بمن داد و بر من عهد داد که چون بدولت و ملک رسی زنده فقر را و اهل خیر را بتعظیم نگری و حق ایشان نگاهداری من با او عهد کردم و هر دولت و سلطنت که یانتم از نظر آن درویش یانتم رحمه الله غالب ظن آن امت که هرگز پادشاهی بحسن اعتقاد و آب دیده و تعظیم علماء و مشائخ مثل او از مادر خلقت در قماط سلطنت نیامده ازان خاندان امامت و تصدیر او را بازرگانی بخرد که او را حاجی بخاری

مملکت رضانید تا پشت دین محمدی بدولت او قومی دردی
 ملت احمدی بصولت او بهی گشت و در شجاعت دوم علی کرار
 و در سخاوت ثانی حاتم هائی آمد اگرچه سلطان کریم قطب الدین
 علیه الرحمة بخشش لك در زمان خود ظاهر میکرد اما سلطان
 سعید کریم شمس الدین طاب ثراه بعوض هر یک لك صد لك
 بخشید بجایگاه و حساب چنانچه هم در دنیا و هم در آخرت محبوب تواند
 بود و در حق اصناف خلق از دستار بند و کلاه دار و دهاقین و تجار
 و غریبای امصار انعام او عام بود و از اول عهد دولت و طلوع صبح
 مملکت در اجتماع علمای با نام و سادات کرام و مملوک و امراء
 و صدر و کبراء زیادت از هزار لك هرسال بذل فرمود و خلائق
 اطراف گیتی را بحضرت دهلی که دار الملك هندوستان است
 و مرکز داتری اسلام و محبط او امر و نواهی شریعت و حوزه دین
 محمدی و بیضه ملت احمدی و قبة الاسلام مشارق گیتی مانها
 الله عن الأفتات و احضرها السادات جمع آورد و این شهر بکثرت
 انعامات و شمول کرامات آن بادشاه دین دلو محط رحال آفاق گشت
 و هر که از حباثل حوادث بلاد عجم و نکبات کفار مغل بفضل
 ایزدی خلاص یافت ملاق و ملجا و مهرب و مامن حضرت جهان پناه
 آن بادشاه ساخت و الی یومنا هذا آن قواعد امن و امان مهید و
 مستحکم است و تا باد چنین باد - از ثقات رواة چنین استماع افتاد
 که چون سلطان شمس الدین نور الله مرقده در مغرس که بحکم
 ایزدی از بلاد ترکستان و قبائل البری نامزد سلطنت اعلام و
 ممالک هندوستان شد چنانکه پدر او را یلمخان نام بود و او را اتباع

راحت خلایق و عزت و ضیع و فائق شود اگر رقیبۀ او را در ربقۀ رق کشد مالکش صاحب نعمت گردد و اگر قدمش در طرف قطع منازل و مراحل سر باز دهد و نقاش از اهل دولت گردند چنانچه مهتر یوسف را علیه السلام چون در عقد شرای مالک دُعر آورد بدعای او بیست در شاهوار اپنا در سلک اصلش درج شد و اگر بخانۀ عزیز افتاد جفتش را بآخر کار ملکہ مصر گردانید و اگر طفل در کھوارۀ بر طہارت ذیل او گواہی داد وَ شَهِدَ شَهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا بعانبت ہم در خدمت او وزیر مملکت گشت مرّ عنایت از لیدہ و کفایت ابدیہ چندین ظاهر گردد واللہ اعلم *

الاول السلطان المعظم شمس الدنيا و الدين ابو المظفر التمش السلطان

چون حق تعالی و تقدس در ازل ازال تقدیر رانده بود کہ ممالک ہندوستان در ظل حمایت سلطان معظم شہریار اعظم شمس الدنيا و الدين ظل اللہ فی العالمین ابو المظفر التمش السلطان یمین خلیفۃ اللہ ناصر امیر المؤمنین انار اللہ برہانہ و ثقل بائلو العدل و الاحسان میزبانہ و دولت شاہان فرزندان او رحم اللہ الماضین منهم و ادام دولۃ الناصرۃ المحمودیۃ از فتن آخر الزمان و حوادث و قانع جہان در امان ماند آن سلطان عادل باذل منصف کریم غازی مجاہد مرابط عالم پرور عدل گستر فریدون فرقیان نہاد کلّس ناهوس مکندر دولت بہرام شوکت را از قبائل البری ترکستان یوسف وار بدست تجار داد تا مرتبہ مرتبہ بتخت سلطنت و مسند

بنگ و کامرود لشکر برده بود و شهر لکهنوتی خالی گذاشته ملک ناصر الدین محمود طاب ثراه لکهنوتی ضبط کرد و غیاث الدین خلجی ازان لشکر بسبب آن حادثه باز گشت و با ملک ناصر الدین قتال کرد و غیاث الدین و جمله امرای او اسیر گشتند و غیاث الدین شهید شد - و مدت ملک او دوازده سال بود - حق تعالی بادشاه زمان ناصر الدنیا و الدین را بر تخت بادشاهی باقی و پاینده داراد امین رب العالمین *

الطبقة الحادي والعشرون في

ذكر السلاطين الشمسية بالهند

الحمد لله ذي الفضل و الاحسان * و الكرم و الامتنان * على ما انعم اهل الايمان * بالامن و الامان * في ظل دولة الشمسية و جناب آل التمش السلطان * و الصلوة على محمد صاحب السيف و البرهان * و السلام على آله و اصحابه سادة القبائل و قادة البلدان * اما بعد چنین گوید ضعیف ترین بندگان درگاه سبجانی * منهاج سراج جوزجانی * بلغه الله الی اعلى الامانی * که چون ارادت قدیم باری تعالی و تقدس در ناصیه بنده آثار دولت و انوار مملکت تعبیه کرده باشد چون مادر زمانه بحمل چنین جنینی بار در گردد پرتو آن محمول بر جبهه او ظاهر باشد و چون هنگام وضع آن حمل آید و آن صاحب دولت در قماط مسقط راس ملفوف گردد فرج نظاره سوی آن ولادت بر همه چهرها پیدا آید و از هنگام ولادت تا بایام نقل از مسکن عادت بمنزل سعادت همه حرکات و سکفات او سبب

شراه و دنع غننه ملک لختیار الدین ^۱ بلگا خیرات غیاث الدین
 خلجی در نظر مبارک او آمد بهر وقت که ذکر غیاث الدین افتادی
 خطاب از سلطان غیاث الدین خلجی فرمودی و بر لفظ مبارک
 او رفتی که مردی با اینچنین خیرات را سلطان غیاث الدین
 خطاب کردن دروغ نباشد رحمة الله علیهم فی الجملة غیاث الدین
 خلجی مردی با خیر و عدل و نیکو سیرت پادشاهی بود اطراف
 ممالک لکنوتی چنانچه جاجنگر و بلاد بنگ و کسرود و ترهت
 جمله از را اسوال فرستادند و بلاد لکنهور او را صاف شد و پیلان
 و اسوال و خزائن بسیار بدست آورد و امرای خود آنجا بنشانند
 و سلطان سعید شمس الدین از حضرت دهلی بطرف لکنوتی
 چند فرت لشکر فرستاد و بلاد بهار بدست آورد و امرای خود آنجا
 بنشانند و در شهر سنه اثنی و عشرين و ستمائه عزیمت لکنوتی
 کرد و غیاث الدین کشتیها بالا کشیدند و در میان ایشان بصلح قرار
 افتاد و سی و هشت زنجیر پیل و هشتاد لک مال بستند خطبه
 بیغام سلطان کرد و چون سلطان باز گشت بهار ملک علاء الدین
 جانی را داد غیاث الدین عوض از لکنوتی بهار آمد و بهار را ضبط
 کرد و تعدی نمود تا در شهر سنه اربع و عشرين و ستمائه ملک
 شهید ناصر الدین محمود بن سلطان سعید شمس الدین طاب شراه
 از اوده با عز الملک جانی لشکر هندوستان جمع کرد و بطرف لکنوتی
 رفت و درین سال غیاث الدین عوض خلجی از لکنوتی بطرف

پرمییده شد تقریر کرد که چون بهندروستان آمده شد و از دهلی
 عزیمت لکنوتی مصمم گشت چون بدان حضرت رسیده شد
 حق تعالی میسر گردانید که در بارگاه غیاث الدین تذکیربی گفته آمد
 آن بادشاه نیکو سیرت از خزانه خود یک طشت بزرگ پرتنگه زرد
 نقره انعام فرمود و بقدر ده هزار تنگه نقره ملوک و امراء و اعیان
 خود را فرمان داد تا هر یک در حق او انعام فرمودند و بقدر سه
 هزار تنگه نقره دیگر حاصل شد و در وقت مراجعت بقدر پنج هزار
 دیگر انعامات حاصل شد چنانچه هزده هزار عدد تنگه از حسن
 اعتقاد بادشاه لکنوتی غیاث الدین خلجی بدان امام زاده واصل شد
 رحمه الله و تقبل منه و چون کاتب در منده شهر احدی و اربعین
 و ستمائه بدیار لکنوتی رسید در اطراف بلاد لکنوتی خیرات آن
 بادشاه مشاهده کرد بلاد لکنوتی دو جناح دارد و هر دو طرف آب
 گنگ طرف غربی را ازال گویند و شهر لکنوتی بدان جانب است
 و طرف شرقی را بر بنده^(۳) گویند و شهر دیوکوت بدان جانب است
 از لکنوتی تا بدر لکنور و از طرف دیگر تا بشهر دیوکوت پل بسنه
 است بقدر ده روزه راه بسبب آنکه وقت برشکال تمام آن
 زمین آب گیرد و این پلها اگر نباشد مگر در گهتی بمقاصد و اطراف
 عمارت توان رسید در عهد او بسبب این پلها راه بر جمیع خلایق
 کشاده شد و چنین سماع افتاد که سلطان سعید شمس الدین چون
 بدیار لکنوتی رسید بعد از فوت ملک ناصر الدین محمود طلب

چون طعام بخوردند آب موجود داشت در رخت بردست گرفت و بخدمت ایشان بایستاد چون آن درویشان طعام و شراب ما حاضر بکار بردند باهم گفتند این شیرۀ مرد ما را خدمتی کرد ضائع نباید گذاشت روی بعوض خلجی کردند که سالار بطرف هندوستان رو تا آنجا که مسلمانی است ترا دادیم باشارت آن درویشان از آنجا باز گشت و عورت خود را بران دراز گوش نشاند و بطرف هندوستان آمد و با محمد بختیار پیوست. و کار او تا آنجا رسید که خطبه و مکه بلاد لکنوتی بنام او شد و خطابش سلطان غیاث الدین کردند و شهر لکنوتی را دارالملک ساخت و حصار بسکوت^(۲) بنا کرد و خلائق از اطراف روی بدو آوردند و او مردی بغایت نیکو ظاهر و باطن بود و گزیده اخلاق و صافی سیرت و جوانمرد و عادل و بخشنده در عهد او حشم و رعایای آن بلاد در رفاهیت و آسایش بودند و از بذل و عطای او همگان نصیب تمام یافتند و نعمت بسیار گرفتند و از وی دران دیار آثار خیر بسیار ماند و مجامع و مساجد بنا کرد و اهل خیر را از علما و مشائخ و سادات ادرارات داد و دیگر اصناف خلق را از بذل و اموال و املاک بسیار بدست آمد چنانچه امام زاده بود از حضرت فیروز کوه ادرای جلال الدین پسر جمال الدین غزنوی گفتندی از وطن خود با اتباع بزمین هندوستان آمد و در شهر سنه ثمان و ستمائه بعد از چند سال بحضرت فیروز کوه باز آمد و مال و نعمت وافر آورد و سبب حصول آن نعمت از وی

هیچکس را از غایت سیاست و بی باکی از مجال نبودی که گفتی صفهان در تصرف ما نیست و هرچه ازین بابت مثال دادی اگر گفتندی در تصرف ما نیست جواب دادی که خواهم گرفت آن بازرگان را مثال صفهان فرمود آن مسکین محتاج خرقه و لقمه بود اکبر و علاء آنجا بوهند بجهت منفعت آن غریب عرض داشتند که مقطع صفهان بخرچ راه و امتداد حشم محتاج است تا آن شهر را ضبط کند آن شخص را بجهت ما بحتاج مال خطیر فرمود حال تکبر و سیاست و همت کاذبه علی مردان تا بدین اندازه بود و با این همه قتال و ظالم بود و ضعفا و رعایا و حشم بدست تعدی و ظلم و قتل او در ماندند و هیچ وجهی نیانند خلاص را جز خروج کردن بر روی جماعت امرای خلیج همه اتفاق کردند و علی مردان را بکشتند و حسام الدین عوض خلجی را بتخت بنشانند - و مدت ملک او دو سال یا کم و بیش بود و الله اعلم *

الثامن الملک حسام الدین عوض حسین الخلیجی

حسام الدین عوض مردی نیکو سیرت بود و از جمله خلیج گرمسیر غور بود و چنین روایت کرده اند که در حدود کوه پایه غور وقتی پدر او گوشی بار بموضعی می برد از حدود زاولستان بر بالائی که آنرا پشه افروز گویند بر می رفت دو درویش خرقه پوش بوی رسیدند او را گفتند هیچ طعامی بر درز گوش داری عوض خلجی گفت دارم قرمسی با بان خورش سفریانه با خود داشت بار از دراز گوش فرود آورد و رخت بکشاد و آن سفره پیش درویشان نهاد

گرفتار شد. از ثقات رواة چنین روایت کرده اند که روزی در شکار گاه با سلطان تاج الدین یلدرز بایکی از امرای خلیج که او را مالار ظفر گفتندی گفت که چه میگوئی اگر بیک تیر این تاج الدین یلدرز را هلاک کنم درین شکار گاه و ترا بادشاه گردانم طفر خلیج مردی عاقل بود او را ازان منع کرد چون ازان جا باز گشت او را دوسر اسپ داد و زران کرد چون بهندوستان باز آمد بخدومت سلطان قطب الدین پیوست رتشریف و نواخت یانست و ممالک لکنوتی بدو مغوض شد و بطرف لکنوتی رفت چون از آب کوس بگذشت حسام الدین عوض خلیجی از دیوکوت استقبال نمود و بدیوکوت آمد و بامارت بنهشت و جمله ممالک لکنوتی ضبط کرد چون سلطان قطب الدین برحمت حق پیوست علی مردان چتر بر گرفت و خطبه باسم خود کرد و او را سلطان علاء الدین لقب شد و او مرد خون ریز و قتال بود و باطراف لشکرها فرستاد و بیشتر امرای خلیج را شهید کرد و رایان اطراف از وی اندیشه مند شدند و اموال و خراج بوی فرستادند و مثال اطراف ممالک هندوستان دادن گرفت و تصلف بی طائل بر زبان او رفتن گرفت بر سر جمع و بازگاه حدیث ملک خراسان و غزنین و غور میگفتی و ترهات بی فائده بر زبان او جاری شدی تا یحیی که از وی مثال غزنین و خراسان و عراق التماس نمودندی، فرمان دادی - چنین روایت کرده که بازوگانی نران ولایت تنگ دست شد و مال از وی تلف گشت از علی مردان احسانی التماس نمود فرمود که آن مرد از کجا است گفتند از صفهان فرمان داد تا مثال صفهان باقطاع او نویسند و

و تنها است سوار نامزد کردند تمامت آن پیلان نزد محمد بختیار آورد
 فی الجمله محمد شیران مردی جلد بود و بسامان و چون علی مردان را
 بند کردند و باز گشت و چون او مهتر امرای خلیج بود همگنان او را
 خدمت می کردند و هر امیر بر مر اقطاع خود می بود تا علی
 مردان طریقی کرد و با کوتوال دامت راست گرفت و از قید بیرون
 آمد و بحضرت دهلی رفت و از سلطان قطب الدین التماس نمود
 تا قایماز رومی را از اوده فرمان شود که بلگهنوتی رود و بحکم فرمان
 امرای خلیج را ساکن گردانید حسام الدین عوض خاجی از محمد
 بختیار مقطع کنگوری بود قایماز رومی را استقبال کرد و با او بطرف
 دیوکوت رفت و با اشارت قایماز رومی مقطع دیوکوت شد و قایماز رومی
 باز گشت محمد شیران و دیگر امرای خلیج جمع شدند و قصد
 دیوکوت کردند قایماز رومی از اثنای راه باز گشت و با خلیج او را
 مصاف شد و محمد شیران و امرای خلیج منهزم گشتند و بعد ازان
 بطرف مکیده^(۳) و منطوس ایشان را باهم مخالفتی افتاد و محمد شیران
 شهادت یافت و تربت او همانجا است رحمهم الله اجمعین

السابع الملك علاء الدين علي مردان الخلیجی

علی مردان خلیجی بغایت جلد و دلیر و بی باک بود چون
 از قید نازکوتی خلاص یافت بحضرت سلطان قطب الدین آمد
 و با سلطان قطب الدین بطرف غزنین رفت و بدامت ترکان غزنین

(۲ ن) قانماز (۳ ن) کنگوری (۴ ن) مکنده

و حوادث در شهر سنة انبیین و ستمانه بود حق تعالی عفو گرداناند
بمحمد و آله الامجاد *

السادس منهم الملك عز الدين محمد شیران الخلیجی بلکهنوتی

چنین روایت کرده اند که محمد شیران و احمد ایران دو برادر
بودند از امرای خلیج در خدمت محمد بختیار و چون محمد
بختیار بطرف جبال کمرود و تبت لشکر کشید محمد شیران را با
برادر و نوجوی از لشکر بطرف لکهنوتی و جاجنگر فرستاده بود و
چون خبر آن حوادث بدیشان رسید ازان مراجعت کردند و بطرف
دیوکوت باز آمدند و شرط عزا بجا آوردند و ازان جا بطرف نارکوتی
رفت که اقطاع علی مردان بود و علی مردان را بگرفت و بآن مقام آن
حرکت که کرده بود قید کرد و بکوتوال آن موضع سفره که نام او بابا^(۲)
کوتوال صفاهانی بود و بطرف دیوکوت باز آمد و امر او را جمع کرد و این
محمد شیران مرتعی بغایت جلد و نیکو اخلاق بود وقتی که محمد
بختیار شهر نوده را نهب کرد و رای لکهن را منهنم گردانید و حشم
و خدم و پیلان او متفرق شدند و حشم اسلام در عقب غنیمت برفتند
این محمد شیران مدت سه روز از لشکر غائب بود چنانچه همه امر او
بجهت او دل نگران شدند بعد از سه روز خبر آوردند که محمد شیران
در فلان جنگل هزده پیل یا زباده با پیلبانان گرفته است و بداشته

هرکس بقدر امکان برای گذشتن حبله ساخت ناکله یکی از لشکریان
 اسپ را در آب زد بقدریک تیر پرتاب پایاب بود نریاه در میان لهر
 افتاد که پایاب یافتند جمله خود را در آب زدند و هندوان در عقب
 لب آب بگرفتند چون میان آب رسیدند غرقاب بود همه هلاک شدند
 محمد بختیار با سوار معدود بقدر صد سوار یا کم و بیش از آن آب
 عبور کرد بحیل بسیار و دیگران همه غرق شدند چون محمد بختیار
 از آب بیرون آمد جماعت کوچگان و میچان را خبر شد علی
 میچ راهبر قزلبان خود را بر و گذر داشت پیش آمدند و استقبال
 کردند و خدمتی بسیار آوردند چون بدیو کوفت رسیدند از غایت اندوه
 بیماری بر روی مستولی شد و پیش از شرم عورات و فرزندانش خلیج
 که هلاک شده بودند سوار نشد و هرگاه که سوار می شد جمله خلق
 بر بام و کوچها از عورات و اطفال نریاه میکردند و دعای بد و دشنام
 میگفتند و در آن حادثه بسیار بر زبان او رفت که مگر سلطان غازی
 معز الدنیا و الدین محمد سام را حادثه افتاد که بخت ما برگشت
 و همچنان بود که سلطان غازی طاب ثراه در آن وقت شهادت یافتند
 بود محمد بختیار در آن غصه رنجور شد و صاحب فراش گشت و
 برحمت حق پیوست - و بعضی روایت کرده اند که امیری بود از آن
 علی مردان خلجی در غایت دلیری و بی باکی اقطاع دیار کونی
 بدو مفوض بود چون ازین حادثه خبر یافت بدیو کوفت آمد و محمد
 بختیار صاحب فراش بود مدت سه روز شده بود که کسی را مجال
 دیدن از نبود علی مردان بطریقی بغزوبیک از در آمد و چادر
 از روی او در کشید و او را بکارد شهید کرد طاب ثراه و این احوال

پل رسیدند طاق پل را خراب دیدند بسبب آنچه آن دو امیر را با هم
 خصومت شده بود هر دو بخصوص یکدیگر ترک محافطت سر پل
 و راه گرفته بودند هندوان بلاد کمرود آمد و پل را خراب کرد چون
 محمد بختیار با لشکر بدان موضع رسید راه گذاشتن نیانت و کشتی
 موجود نبود متحیر بماند و سرگردان گشت اتفاق کردند که بموضعی
 مقام باید کرد و تدبیر مرزابه و کشتی باید کرد تا از آب عبور
 کرده شود و در جوار آن موضع بتخانه نشان دادند در غایت ارتفاع
 و حصانت و عمارت بغایت خوب و در انجا بتان زرین و سیمین
 بسیار موضوع و یک بت بزرگ چنانچه وزن او بتخمین زیادت
 از دویسه هزار مدغال زرمات بود محمد بختیار و باقی حشم
 بدان بتخانه پناه جستند و تدبیر چوب و رهن بجهت عماد مرزابه
 گذشتن آب آغاز کردند چنانچه رای کمرود را از نکبت و عجز لشکر
 اسلام آگاهی انتاد تمامت هندوی ولایت را فرمان داد تا فوج
 فوج می آمدند و در دور بتخانه نی نیزه بزمین فرو می بردند
 و درهم می بافتند چنانچه بشکل دیوارها می شد چون لشکر اسلام
 آن حال مشاهده کردند با محمد بختیار گفتند که اگر چنین بمانیم
 جمله در دام و قید این کفار انتاده باشیم بطریقی خلاص باید
 جست باتفاق حمله کردند و از آن بتخانه بیگبار بیرون آمدند و بر
 يك موضع رده خود راه کردند و از آن تنگنای بصحرای رسیدند
 و هندوان در عقب ایشان چون بلب آب رسیدند منزل کردند و

که بر پنج فرسنگی آن موضع شهری است آنرا کرم^(۳) بن خوانند در آنجا بقدر سیصد و پنجاه هزار ترک شجاع تیر انداز باشند همان لحظه که سوار مسلمانان برسید قاصدان بفریاد رفته اند تا خبر کنند باصدا آن سوار بران برسند داعی وقتی که بطرف لکهنوتی بود فکر آن شهر تغذیش کرده بود شهری است بس بزرگ تمام بازه او از سنگ تراشیده و جماعت برهمنان و نوئیان^(۴) اند و آن شهر در فرمان مهتر ایشان است و دین ترسانی دارند و هر روز باصدا در نخاس آن شهر بقدر یک هزار و پانصد اسپ فروخته شود و تمامت اسپ تنگ بسته که بدیاری لکهنوتی میرسند ازان موضع می آرند راه ایشان بردرهای باشد و این طریق دران بلاد معروف است چنانچه از بلاد کمروند تا بلاد تبت سی و پنج دره کوه است که ازان راه ایمان بزمین لکهنوتی آرند حاصل الامر چون محمد بختیار رحمة الله علیه را مزاج آن زمین معلوم شد و چشم اسلام ماند از راه و کوفته بودند و در اول روز مبالغی شهید و خسته شدند باصرای خود مشورت کرده اتفاق کردند که مراجعت باید کرد تا دیگر سال^(۵) با متعداد تمام بدین دیار آمده شود چون باز گشتند در تمام راه یک برگ کاه و یک شاخ هیزم نموده بود جمله آتش زده بودند و سوخته و جمله ساکنان آن شعاب و درها از راه برخاسته بودند و در مدت پانزده روز یک سیر علوفه و یک شاخ کاه علف ستور و اسپ حاصل نشد همه اسپ میکشند و میخورند تا چون از کوههای زمین کمروند بسر آن

(۳) کرم بین - لرم بین (۴) تونیان (۵) ن) بار

با تمامی حشم بران پل بگذشت چون رای کمرو را از گذشتن لشکر اسلام آگاهی شد معتمدان فرستاد و گفت که صواب نیست عزیمت بلاد تبست کردن درین وقت باز باید گشت و استعداد تمام باید کرد من که رای کمرو را قبول می کنم که سال آینده لشکر خود ساخته کنم و پیش لشکر اسلام شوم و آن بلاد را مسلم کنم محمد بختیار بهیچ وجه آن نصیحت قبول نکرد و روی بجهال تبست نهاد از معتمد الدوله مغرب زکابی محمد بختیار که در بلاد لکنوتی حکومت ساخته بود بموضعی میان دیو کوٹ و بنگلون در سال سنه احدى و اربعین و ستمائه شبی بر مبیل مهمان در خانه او نزول شد از روی صماع افتاد که چون از آن پل گذشته شد پانزده روز میان شعاب جهال شاسخات بالا و نشیب قطع منازل و مراحل کردند شانزدهم روز بکس زمین تبست وصول نمود تمام آن زمین و قبائل معمور بود و دیوها ابادان اول بموضعی رسیدند که آنجا قلعه بود چون لشکر اسلام دست یغیب بردند اهل آن قلعه و حوالی برای دفع پیش باز آمدند و جنگ پیوستند و از بامداد تا نماز دیگر مقاتله صعب رفت و جمع بسیار از لشکر اسلام کشته و خسته گشتند و تمامت سلاح آن جماعت از پارهای نی نیزه بود چنانچه جوشن و برگهتوان و میز و خود همه قطعه قطعه بر ریش خام برهم ریخته و درخته و جمله خلق تیر انداز و کمانهای بلند بودند چون شب لشکر گاه شد جمعی را که احیر کرده بودند پیش آوردند و تفحص نمودند چنان تقریر کردند

مشرق لکنوتی. معلوم کرد سودای ضبط ولایت تبت و ترکستان در
 دماغ او زحمت دادن گرفت و لشکر مستعد کرد و بتقدیر ده هزار
 سوار مرتب کرد و در اطراف آن کوهها که میان تبت و بلاد لکنوتی
 است سه جنس خلق اند یکی را کوچ گویند و دوم را میج و سوم
 را تهارو همه ترک چهره اند و ایشان را زبانی دیگر است میان
 لغت هند و تبت و یکی از رؤسای قبائل کوچ و میج که اورا علی
 میج گفتندی بردست محمد بخدیار اسلام آورده بود دلالت و
 راهبری آن کوه قبول کرد و محمد بخدیار را بموضعی آورد که آنجا
 شهری است نام آن مرد^(۲) هن کورت گویند چنان تقریر می کنند که
 در قدیم العهد گرشاسپ شاه از زمین چین باز گشت و بطرف
 کلرود پیامد و آن شهر را بنا کرد و در پیش آن شهر آبی میرود
 در غایت عظمت نام آن آب بنگمتی^(۳) گویند چون بدریای هندوستان
 در آید او را بلغت هندی سمندر گویند و بزرگی و وسعت
 و عمق سه چند آب گنگ باشد محمد بخدیار بر لب آن آب آمد
 و علی میج در پیش لشکر اسلام شد و مدت ده روز لشکر را بطرف
 بالای آب روان کرده در میان کوهها ببرد تا بموضعی آورد که از قدیم
 العهد باز آنجا پلی بسته بودند از سدگ تراشیده با بدست و اند طاق
 چون لشکر او بر آن پل بگذشت دو امیر خود را یکی بنده ترک
 و دوم خلجی بر سر آن پل نصب کرد با حشم بسیار تا محافظت
 کند آن پل را تا هنگامی که مراجعت او باشد محمد بخدیار

بیش نبود و دیگر لشکر متعاقب او می آمد چون محمد بختیار بدر شهر رسید هیچکس را زحمتی نداد بر سبیل سکونت و وقار چنانچه هیچکس را گمان نیفتاد که محمد بختیار است و اغلب آن خلق را گمان می افتاد که مگر بازرگانند و اصپ بهای آورده اند تا بدر سرای رای لکهنیه رسید تیغ بر کشید و غزا آغاز نهاد درین حال رای بر سر مائده خود بود نشسته و طبقهای زرین و سیمین پر طعام برقرار معهود پیش نهاد که فریاد از در سرای رای و میان شهر بر آمد چون او را تحقیق شد که حال چیست محمد بختیار در میان سرای و حرم رای رانده بود و خلقی را بزیر تیغ آورده رای به پای برهنه از پس پشت سرای خود بگریخت و جمله خزانه و حرم و خدم و خواص و زنان او بدست آمدند و پیلان بسیار بگرفتند و چندان غنائم حاصل شد مر اهل اسلام را که در تحریر نگنجد چون لشکر او تمام بر رسید و شهر تمام در ضبط آورد همانجا مقام ساخت و رای لکهنیه بطرف سنکذات و بنگ افتاد و مدت عمر او در آن نزدیکی انقراض پذیرفت و فرزندان او تا بدین وقت در ممالک بنگ فرمان ده اند چون محمد بختیار آن مملکت را ضبط کرد شهر نودیه را خراب بگذاشت و بر موضعی که لکهنوتی است دار الملک ساخت و اطراف آن ممالک را در تصرف آورد و خطبه و سکه در هر خطه قائم کرد و مساجد و مدارس و خانقاهات در آن اطراف بسعی جمیل او و امرای او بنا شد و ازان غنائم و اموال بسیار بخدمت سلطان قطب الدین فرستاد چون مدت چند سال بر آمد و احوال اطراف ممالک ترکستان و تبت از طرف

باز آیم رحمه الله چون محمد بختیار از خدمت سلطان قطب الدین باز گشت و بهار فتح کرد و ذکر او بسمع رای لکهمنیه و اطراف ممالک او پرسید جماعتی منجمان و برهمنان و حکمای مملکت او بنزدیک رای آمدند و عرضداشت کردند که در کتب ما از قدما برهمنان چنان آورده اند که مملکت بدست ترکان خواهد افتاد و آن وعده نزدیک آمد و ترکان بهار بگرفتند و دیگر سال هرائنه بدین مملکت خواهند آمد صواب آن است که رای موافقت نماید تا با جمله خلق ازین مملکت نقل کرده شود تا از فتنه ترکان بسلامت مانیم رای چنین جواب داد که این مرد را که بر بلاد ما مستولی گردد هیچ علامتی هست در کتب شما برهمنان گفتند علامت او آنست که چون راست بایستد بر دو قدم و دستها فرود گذارد هر دو دست او از سرزانی او در گذرد چنانچه انگشتان دست او بساق پای او برسند رای گفت صواب آن باشد که معتمدان فرستیم تا تفحص آن علامت بواجبی بجا آرند بفرمان رای معتمدان فرستادند و تفحص کردند و آن علامت در خلقت و قامت محمد بختیار رحمه الله باز یافتند و چون آن علامت ایشان را محقق شد اکثر برهمنان و ساهان آن موضع بدیار سنگنات و بلاد بنگ و کامرود رفتند و رای لکهمنیه را ترک مملکت گرفتن موافق نیفتاد و درم سال آن محمد بختیار لشکر مستعد گردانید و از بهار بکشید و ناگاه بدر شهر نودیه باز در آمد چنانکه هزده سوار با وی

موضع حکایتی از حالات آن رای اتمتع افتاده است در قلم آمد
و آن آنست - که چون پدر آن رای از دنیا نقل کرد این رای لکهنیه
در شکم مادر بود تاج بر شکم مادر او نهادند و همگان پیش مادر
او کمر بستند و خاندان ایشان را رایان هند بزرگ داشتندی
و بمنزلت خلیفه هند شمرندندی چون ولادت لکهنیه نزدیک رسید
و مادرش را آثار وضع حمل ظاهر شد منجمان و برهمنان را جمع
کرد تا طالع وقت را نگاهدارند باتفاق گفتند که اگر این فرزند را
درین ساعت ولادت باشد نحوست هرچه تمامتر باشد و پادشاهی
نرسد و اگر بعد ازین بدو ساعت ولادت باشد مدت هشتاد سال
پادشاهی کند چون مادر او این حکم از منجمان بشنید بفرموده
تا او را هر دو پای برهم بستند و نگونسار در آویختند و منجمان را
بنشانند تا طالع می نگرستند و چون وقت شد اتفاق کردند که
وقت ولادت آمد بفرموده تا او را نرو گرفتند در حال لکهنیه را
ولادت بود چون بزمین آمد مادرش از شدت تحمل آن حالت
در گذشت لکهنیه را بر تخت نهادند و هشتاد سال پادشاهی کرد -
از ثقات رداة چنین است که هرگز بردست او از قلیل و کثیر هیچ
ظلمی نرفت و هرکه از وی سوال کرد یک لک بخشید همچنانکه
ملطان کریم قطب الدین حاتم الزمان طب ثراه چنان تقریر کردند
که دران بلاد کوده بعموض چیتل روان است عطائی که کمتر کردی
یک لک کوده بدادی خفف الله عنه العذاب - بهر ذکر محمد بختیاز

(۲ ن) بدادی و ازین نوشته وقت (وقف) مصرف بالا ترخفف الله الخ

انداخت و قلعه را فتح کرد و غنائم بسیار بدست آورد بیشتر هاکنان
 آن موضع برهمنان بودند سرها تراشیده داشتند همه کشته شدند
 و در آنجا کتب بسیار بود چون آن کتب بسیار در نظر اهل اسلام
 آمد جماعتی را طلب کردند که تا از معانی آن کتب اعلامی باز
 دهند جمله کشته شده بودند چون معلوم شد تمامت آن حصار
 و شهر مدرسه بود و بهار بلغت هندوی اسم مدرسه باشد چون آن
 فتح بر آمد با غنائم بسیار باز گشت و بخدمت سلطان قطب الدین
 آمد و اعزاز و اکرام وافر یافت جماعت امرای حضرت را از انتشار
 ذکر او و اعزاز و انعامی که از سلطان قطب الدین طاب ثراه در حق
 او مشاهده کردند غیرت آمد در مجلس عشرت با محمد بختیار
 یر میل طعن و خوار داشت سخنان تمسخر صریح و مرموز گفتندی
 تا کار بجائی رسید که در قصر سپید او را با پیل جنگ فرمود بیک
 گرز که بر خرطوم پیل زد پیل از پیش او بهزیمت شد محمد بختیار
 تعاتب پیل کرد چون آن جلوه گری بیانت سلطان قطب الدین
 از خاص خود انعام فرمود و امرا را فرمان داد تا او را چندان انعام
 دهند که در تجریر نیاید محمد بختیار هم در آن مجلس تمام آن نعمت
 را بر پاشید و بخلق داد و با تشریف خاص سلطان باز گشت و
 بطرف بهار رفت و عیب او در دل کفار اطراف بلاد لکهمنوتی و بهار و بلاد
 بنگ و کامرود اثر تمام کرد - ثقات رواة رحمهم الله چنین روایت
 کرده اند که چون ذکر شجاعت و مبارزت و فتوح ملک محمد
 بختیار رحمه الله برای لکهمنیه رسید که دار الملک او شهر نودیه بود
 و او رای بس بزرگ بود و مدت هشتاد سال در تخت بود و بدین

در نظر دیوان عرض جمالی نداد قبول نیافت از دهلی بطرف
 بداون رفت بخدمت مقطع بداون سپهسالار هزیر الدین ^(۴) حسن
 ارنب او را مواجبی قرار افتاد و بعد از چند گاه بطرف اوده رفت
 بخدمت ملك حسام الدین أغابك چون اسپ و سلاح نیکو حاصل کرده
 بود بچند موضع جلالت و مبارزت نموده او را ^(۵) سهلت و سهلی انطاع
 دادند چون مرد شجاع و دلیر بود بطرف زمین منیر و بهار می دوانید
 و غذائیم بدست می آورد تا استعداد تمام از اسپ و سلاح و مرد
 بدست آورد و ذکر جلالت و غذائیم از منتشر گشت و جماعت اخلاج
 از اطراف هندوستان روی بدو آوردند و ذکر او بخدمت سلطان قطب
 الدین رسید او را تشریف فرستاد و اعزاز وافر فرمود چون بدان اكرام
 استظهار یافت لشکر بطرف بهار برد و آن ولایت را نهیب کرد يك
 دو سال برین منوال بدان حوالی و ولایت میدوانید تا استعداد
 حصار بهار کرد - ثقات رواة چنین روایت کردند که با دو بیست
 برگستوان بدر قلعه بهار رفت و مغایره جنگ پیش برد دو برادر
 بودند دانشمندان فرغانی یکی نظام الدین و دوم مصمص الدین
 رحمهما الله در خدمت محمد بختیار مصمص الدین را کاتب این حروف
 دریافت در لکنوتی در شهر سنه احدی و اربعین و ستمائه و این
 نقل از وی است چون بدر حصار وصول افتاد جنگ پیش بردند
 و این دو برادر دانشمند در میان آن فوج غازیان جان باز بودند که
 چون محمد بختیار خود را بقوت و دلیری در تنوره دروازه آن حصار

ملوک خلیج که از جمله دولت سلطان کریم قطب الدین رحمه الله بودند در اعداد بندگان سلطان معزالدین محمد سام طاب مرقد هم درین طبقه آورده می شود تا خوانندگان را بر ذکر تمام ملوک و امرای هندوستان اطلاع افتد و نویسنده را بدعای خیر یاد دارند و دوام دولت سلطان زمان و شهنشاه اهل ایمان ناصرالدین و الدین محمود السلطان قسیم امیر المؤمنین از حضرت واجب الوجود در خواهند ملک تعالی این دولت را تا قیام قیامت باقی داراد *

الخامس منهم الملك الغازي محمد بختيار الخلیجی بديار لکهنوتی

ثقات نعمدهم الله برحمته چنین روایت کرده اند که این محمد بختيار از خلیج و غور و بلاد گرمسیر بود و مردی جلد و تازنده و دلیر و شجاع و فرزانه و کلردان و از قبائل خود بطرف غزنین و حضرت سلطان معزالدین آمد او را در دیوان عرض بسبب آنکه حال او در نظر صاحب دیوان عرض مختصر نمود قبول نکرد از غزنین بطرف هندوستان آمد چون بحضرت دهلی رسید^(۲۱) هم بسبب آنچه

(۲ ن) بر میدهم بسبب آنچه در نظر دیوان عرض در نیامد رد شد محمد محمود عم بختيار بود در غزنین چون مصاب شد کوله شکسته شد علی ناگوری بخدمت برادر ایستاد محمد محمود را طبل و علم داد چون مقطع قنوج شد کشتمندی او را داد و چون اوشهادت یافت محمد بختيار بجای او مقطع شد بعد از چندگاه بطرف اوده رفت الخ

نواز و بتواضع آراسته و او از بندگان قدیم عهد ملطان غازی معزالدین بود او را بتدریست بزرگ گردانیده بود و حصار^(۲) تهنکر که ولایت بهیانه بود بدان رای مضاف بوده است چون فتح کرد بدو تفویض فرمود و او آن بلاد را معمور گردانید و از اطراف هندوستان و خراسان تجار و معارف روی بدو نهادند جمله را خانه و اسباب می بخشید و ملک ایشان میگردانید تا بدین سبب بنزدیک او ساکن می شدند چون سکونت قلعه تهنکر او را وحشم او را موافق نیامد در ولایت بهیانه شهر سلطان^(۳) گوت بنا کرد و اندر آنجا سکونت ساخت و بطرف کالیوان مدام سوار می فرستاد و بعد آنچه سلطان غازی از پای حصار کالیور^(۴) باز گشت او را فرمود که این قلعه ترا مسلم می باید کرد بدین اشارت بهاء الدین طغرل فوجی از حشم خود پدای قلعه کالیور ساکن کرد و بنزدیک قلعه بر دو فرسنگی حصاری بنا کرد تا سوار مسلمانان شب آنجا باشند و هر روز پدای قلعه می تازند مدت یکسال بدین قرار بودند چون کار بر اهل کالیور تنگ شد بنزدیک سلطان قطب الدین رسل فرستادند و قلعه بسطان قطب الدین دادند و میان ملک بهاء الدین طغرل و سلطان قطب الدین اندک مایه غباری بود و ملک بهاء الدین طغرل بهس نیکو اعتقاد بود و آزردی در دیار بهیانه آثار خیر بسیار ماند و درگذشت و برحمت حق پیوست رحمة الله علیهم - بعد ازین ذکر

(ن) شف صفحه ۱۲۱ اغلب که تهنکر صحیم امت (۳ ن) سیالکوٹ

(۴) کذاک در هر چهار نسخ

و خان خلیج گشته شد و ملک ناصر الدین بملتان و آنچه باز آمد
 همدرین سال کاتب این حروف منهاج سراج از طرف خراسان از
 راه غزنین و متهان در کشتی روز سه شنبه بست و ششم ماه جمادی
 الاولی سده اربع و عشرين و ستمائه باچه رسید و در ماه ذی الحجه
 سنه اربع مدرسه فیروزی آنچه حواله این داعی شد باقتضای لشکر
 علاء الدین بهرامشاه در ماه ربیع الاول سنه اربع و عشرين و ستمائه
 سلطان سعید شمس الدین طاب ثراه بظاهر آنچه لشکرگاه فرمود و
 ملک ناصر الدین منهزم در کشتیها بطرف بکر رفت و لشکر سلطان
 در موافقت و زیر مملکت نظام الملک او را تعاقب نمودند و در
 قلعه تهنکر محصر کردند و سلطان بر در حصار آنچه دو ماه و بست
 و هفت روز مقام فرمود در روز شنبه بست و هفتم ماه
 جمادی الاولی قلعه آنچه فتح شد و چون خبر فتح آنچه بملک
 ناصر الدین رسید پسر خود علاء الدین بهرامشاه را بخدمت سلطان
 فرستاد چون بلشکرگاه رسید بسمت و درم جمادی الخری خبر فتح بکر
 رسید ملک ناصر الدین خود را در آب سند غرق کرد مدت حیوة
 او منقرض گشت و مدت ملک او در زمین سند و آنچه و ملتان بست
 و در سال بود *

الرابع منهم الملك بهاء الدين طغرل المعزي

ملك بهاء الدين طغرل نيكو سيرت بود بغایت منصف و غریب

(۲ ن) غزنین و متهان روز شنبه بست باجم الخ (۳ ن) در روز سه شنبه

تبر هنده و کهرام و سرستی تصرف کرد و لوهور را چندکرت بگرفت
 و لشکر غزنین که از جهت ملطان تاج الدین یلندزی آمد با ایشان
 مصاف داد و از پیش خواجه مرید الملک منجری که وزیر حضرت
 غزنین بود منهزم گشت و چون ممالک سند بروی قرار گرفت
 در حوادث کفار چین اکبر خراسان و غور و غزنین بسیار بخدمت
 او پیوستند و او در حق همگان انعام و اکرام وافر فرمود و مدام میان
 او و سلطان سعید شمس الدین طاب مرتده منازعت می بود تا چون
 مصاف لب آب شد میان جلال الدین خوارزمشاه و چنگیز خان
 جلال الدین خوارزمشاه بزمین سند آمد و بر طرف دیول و مکران
 برفت لشکر کفار مغل بعد از فتح نندنه ترمی (تولی) نوین مغل بالشکر
 گران پدای شهر ملتان آمد و چهل روز آن حصن حصین را در بند
 آن داد و ملک ناصر الدین دران مقاتله و حصار درخزانه بگهادر با
 خلق احسان بسیار کرد و آثار شهامت و فرزادگی و جلالت و مردانگی
 چندین نمود که ذکر آن بر صحائف ایام تا روز قیامت باقی ماند
 و این حادثه حصار در شهر سنه احدى و عشرين و ستمائه بود بعد
 از یک سال و نیم ملوک غور از جلاء کفار بخدمت ناصر الدین
 پیوستند و در آخر شهر سنه ثلث و عشرين و ستمائه لشکر خلیج
 از جمله لشکر خوارزمی ملی بر اراضی منصوره که از بلاد هندستان است
 استیلا آوردند و سرایشان ملکخان خلیج بود ملک ناصر الدین روی
 بدنع ایشان آورد و میان ایشان مصاف شد لشکر خلیج منهزم گشت

(۲) نندنه بمدتی ترمی نوین مغل الخ

ناصر الدین قباچه و گلهی سلطان شمس الدین بتفاوت احوال ضبط
میکردند چنانچه بعد ازین ذکر هریک تحریر یابد انشاء الله تعالی *

الثالث منهم ملک ناصر الدین قباچه المعزی

ملک ناصر الدین قباچه بادشاه بزرگ و بزرگوار سلطان غازی
معز الدین بود در نهایت عقل و کیناست و کار دانی و تمییز و
حذاقت و دانائی سلطان غازی معز الدین محمد سام را در هر مرتبه
از مراتب اشغال سالها خدمت کرده بود و بر غنای و سمین حضرت
و لشکر داری و ملک پروری و قونب تمام یافته و چون مقطع آنچه
و ملتان که ملک ناصر الدین ایتم بود در مصائب اندخود که سلطان
را با چشم خطا و ملوک ترکستان بود پیش ركب سلطان غازی
مبارزت بسیار نمود و غزاهای بسزمت کرد و کافر بسیار بدوزخ فرستاد و
مبارزان لشکر خطا از کثرت مقاتلت او عاجز آمدند بیکبار روی بدو
آوردند و او شهادت یافت و سلطان غازی ازان حادثه بحالمت
بتخت غزنین آمد حضرت آنچه بملک ناصر الدین قباچه مفوض
گشت و او بدو دختر داماد سلطان قطب الدین بود علیه الرحمة
و از دختر مهتر او را پسری بود ملک علاء الدین بهرامشاه خوب
منظر نیکو سیرت و بر عشرت مولع و از راه جوانی بر نهاد حرص
تمام داشت حاصل الامر چون ملک ناصر الدین قباچه بعد از حادثه
سلطان قطب الدین بطرف آنچه رفت شهر ملتان را ضبط کرد و
هندوستان و دیول را تا لب دریا جمله در تصرف آورد و قلاع و قصبات
و شهرهای مملکت سند را فرو گرفت و چتر برگرفت و تا حدود

پیش کوهه زین بر سینه مبارک او آمد برحمت حق تعالی
 پیوست - و مدت ملک او از اول فتح دهلی تا بدین وقت بیست
 سال بود - و عهد سلطنت او با چتر و خطبه و سکه مدت چهار سال
 و کسری بود علیه الرحمة والغفران *

الثانی منهم آرامشاه بن سلطان قطب الدین علیه الرحمة

چون سلطان قطب الدین برحمت حق تعالی پیوست امراء
 و ملوک هندوستان صواب چنان دیدند که از برای تسکین فتنها و
 آرامش رعایا و اطمینان قلب لشکریان آرامشاه را بتخت نشانند و
 سلطان قطب الدین را علیه الرحمة سه دختر بود از ایشان دو دختر
 متعاقب در حباله ملک ناصر الدین قباچه بود و یک دختر در حباله
 سلطان شمس الدین آمد درین وقت چون قطب الدین در گذشت
 و آرامشاه را بتخت نشانند و ملک ناصر الدین قباچه بطرف آنچه
 و ملتان رفت و قطب الدین را نظر ملک داری بر سلطان
 شمس الدین التمش بود و او را پسر خوانده بود و بدادن او را اقطاع
 داده ملوک باتفاق او را از بدادن بیاورند و بتخت دهلی بدشانند
 و دختر سلطان قطب الدین در حباله او آمد آرامشاه را قضای اجل
 در رسید ممالک هندوستان چهار قسم شد - مملکت سند ناصر الدین
 قباچه در تصرف آورد و مملکت دهلی بسطان سعید شمس الدین
 مضاف شد و مملکت لکنوتی ملوک و سلاطین خلیج در ضبط
 آوردند - و مملکت لوهور گاهی ملک تاج الدین و گاهی ملک

دهلی بگرفت - و در شهر سنه تسعین در موافقت رکاب
اعلی سلطان غازي با سالار عز الدین حسین خرمیل که هر دو
مقدمه لشکر بودند در حدود چندوال رای بنارس جیچند را بزد و
منهزم گردانید و بعد ازان در شهر سنه احدی و تسعین و خمسمائه
تهنکرت فتح شد و در شهر سنه ثلث و تسعین و خمسمائه بطرف
نهرواله رفت و رای بهیمدیورا بزد و انتقام سلطان ازان طائفه بکشید
و دیگر بلاد هندوستان را هم فتح کرد تا باقصابی ممالک چین از
طرف شرق و ملک عز الدین محمد بختیار خلجی بلاد بهار و نودیبه
آن ممالک را چنانچه بعد ازین تحریر یابد در عهد او بدولت او
فتح کرد و چون سلطان غازي محمد سام طاب ثراه شهادت یافت
سلطان غیاث الدین محمود محمد سام که برادرزاده سلطان
معز الدین بود قطب الدین را چتر فرمود و لقب سلطانی داد و او
در شهر سنه اثنین و ستمائه از دهلی عزیمت لوهور کرد و در روز
سه شنبه هزدهم ماه ذي القعدة سنه اثنین و ستمائه بر تخت
سلطنت لوهور جلوس فرمود و بعد از چندگاه میان او و سلطان
تاج الدین یلدز مذاقشتی افتاد بجهت لوهور چنانچه آن مناقشت
بمصاف کشید و دران نصرت سلطان قطب الدین را بود و تاج الدین
منهزم از پیش او برفت و سلطان قطب الدین بر سمت دار الملک
غزنین برفت و آن را ضبط کرد و بعد از چهل روز که بر تخت غزنین
بود طرف هندوستان باز آمد چنانچه پیش ازین ذکر آن رفته
است چون قضای اجل او در رسید در شهر سنه سبع و ستمائه
در میدان گوی زدن از اسپ خطا کرد و اسپ بر زیر او آمد چنانچه

انعامی فرمود از نقود زر و میم ساخته و نا ساخته آنچه از آن انعام بقطب الودین رسید از مجلس عشرت بیرون آمد و تمامت آن مال بترکان و پرده داران و فراش و دیگر کار داران بخشید چنانچه از قلیل و کثیر با او هیچ باقی نماند و دیگر روز این معنی بسمع اعلی و ساندیدند او را بنظر عنایت و قربت خود مخصوص گردانید و بر اشغال خطیر پیش تخت و بارگاه او را نصب فرمود و سرخیل و کار دار بزرگ شد و هر روز مرتبه او بر تزايد می گشت و در ظل حمایت ملطانی تضاعف می پذیرفت تا امیر آخور شد و در آن شغل چون سلطانان غور و غزنین و بامیان بطرف خراسان برفتند جلالت بسیار نمود بدفع قتال سلطان شاه و او بر سر اصحاب پایگاه علفچی بود بطلب علف برفت ناگاه سوار سلطان شاه بر ایشان زد میان ایشان قتال قائم شد قطب الودین جلالت بسیار نمود اما چون سوار اندک بود گرفتار شد و او را بنزد یک سلطان شاه بردند بفرمان او مقید گشت چون میان ملاطین غور و غزنین مصاف شد و سلطان شاه منهزم گشت قطب الودین را بندگان سلطان یا تخته بند آهلی بر شتر نشاندند بخدمت سلطان غازی آوردند سلطان او را بنواخت و چون بدار الملک غزنین باز آمد اقطاع کهرام بدو موقوف فرمود و از آنجا بطرف میرت آمد در شهر سنه سبع و ثمانین و خمسمائه میرت را ضبط کرد و از میرت همدس^(۲)ین سال لشکر بکشید و

(۲ ن) هم در شهر سنه ثمان و ثمانین و خمسمائه دهلی برفت

در شهر انج

ظاهر گرداند بصفت شجاعت و کرم موصوف کند تا دوست
و دشمن را بنوازش سخا و گزروش و غنا مخصوص کرده اند چنانچه
این بادشاه کریم غازی بود تا از بخشش و کوشش او دیار هندوستان
از دست و دشمن پر و تهی گشت بخشش او همه لك لك و کشتن
او همه لك لك چنانچه امام ملک الکلام بهاء الدین اوشی در مدح
این بادشاه کریم می فرماید *

ای بخشش تو لك بجهان آورده * کانرا كف تو كر بجان آورده
از رشك كف تو خون گرفته دل کن * بهس لعل بهانه در میان آورده
سلطان قطب الدین را در اول حال که از ترکستان بیاروندند بشهر
نشاپور افتاد قاضي القضاة فخر الدین عبد العزیز کوفی که از اولاد
امام اعظم ابو حنیفه کوفی بود رضي الله عنه و حاکم ممالک نشاپور
و مضافات آن او را بخريد و در خدمت و موافقت فرزندان او کلام
الله بخواند و سواری و تیر اندازی تعلیم گرفت چنانچه در مدت
نزدیک بصفت رجولیت موصوف و مذکور شد و چون بادران شباب
رسید او را تجار بحضرت غزنین آوردند سلطان صغری معز الدین
محمد سام او را ازان تجار بخريد اگرچه همه اوصاف حمیده و آثار
گزیده موصوف بود اما بظاهر جمالي نداشت و انگشت ففصر او
از دست شکستگی داشت بدان سبب او را ایبگ شل گفتندی و
سلطان معز الدین دران وقت گاه گاه بطرب و عیش مشغول بودی
شبی بزم نشاط فرمود و دران جشن هریک را از بندگان حضرت

الطبقة العشرون في ذكر سلاطين الهند من المعزوية

الحمد لله الذي جعل المماليك ملوكا * وجوهر السلطنة في
 قوالب العباد مسبوکا * والصلوة على من ختم طريق النبوة مسلوکا *
 والسلام على آله واصحابه الذين بسيونهم دم الاعداء مسفوكا *
 اما بعد چنین گوید بندگان ضعيف زباني منهاج سراج جوز
 جاني * عصمه الله عن الركون الى الفاني * اين طبقه مخصوص
 است بذكر سلاطين كه بندگان حضرت و چاكران سلطان غازي
 معز الدين محمد سام طاب ثراه بودند و در ممالك هندوستان
 بتخت سلطنت نشستند و سرير مملكت آن بادشاه بديشان رسيد
 همچنانكه بر لفظ مبارك او رفته بود و پيش ازين تحرير يافته است
 ميراث دار بادشاهي او گشتند و تارك مبارك ايشان بتاج ملك
 داري آن بادشاه متوج گشت و آثار انوار دين محمدي بواسطه
 دولت ايشان بر صحائف اطراف و اكناف مملكت هندوستان باقي
 ماند و تا باد چنین باد اللهم ارحم السلاطين الماضين و ابدنا
 بنصرة الباقيين *

الاول منهم السلطان قطب الدين المعزوي

سلطان كريم قطب الدين ايبك حاتم ثاني طاب مرقده بادشاه
 مردانه و بخشنده بود حق تعالى او را شجاعت و كرمي بخشنده بود
 كه در شرق و غرب عالم در عصر او بادشاهي را نبود و چون
 حق تعالى خواهد كه تا بندگان را در دل خلق عظمتي و وقري

بود مغانصه بمنزین آمد سلطان قطب الدین را چون آگاهی شد از جانب غزنین بطرف هندوستان براه سنگ سوراخ باز آمد و چون هر دو در یک دیگر خسرو داماد بمقرلت پدر و پسر بودند المی بیک دیگر نرسانیدند و بعد ازین ملک غزنین در تصرف سلطان محمد خوارزمشاه آمد و در تصرف ملوک خوارزم چنانچه پیش ازین بتحریر پیوسته است این طبقه ختم شد از شنسبانیان و بندگان ایشان بعد ازین طبقه سلاطین هندوستان در قلم آریم و اول ایشان ذکر سلطان قطب الدین ایبک و مآثر او در هندوستان بمقدار آنچه این نسخه احتمال کند در قلم آید بمغه و کرمه اللهم ارحم کلهم آمین *

ملوک و اصرای غزنین اتفاق کردند خواجه مؤید الملک محمد
 عبد الله سنجری را که وزیر بود و ملک نصیر الدین امیر شکار را
 شهید کردند بعد از چهل روز سلطان محمد خوارزمشاه از طرف
 طخارستان لشکر کشید و بطرف غزنین آمد و لشکر او سرحدهای
 راه هندوستان بطرف گردیز و دره کراسه^(۲) بمغافصه بگرفت سلطان
 تاج الدین یلدز از راه سنک سوزاخ بجزایب هندوستان منهزم برفت
 و بلوهور آمد و او را با سلطان سعید شمس الدین التمش طاب نراه
 در حدود ترابین مصاف شد و تاج الدین یلدز گرفتار آمد و او را
 بشهر بداون فرستاد و آنجا شهید شد و روضه او آنجا است مزار
 خلاق متبرک صاحب حاجت گشته - و مدت ملک او نه سال بود
 رحمة الله علیه و الله اعلم *

الخامس الملك الكريم قطب الدين ايبك المعري

سلطان کریم عادل قطب الدین ایدک که حاتم ثانی بود تخت
 غزنین بگرفت و از دست تاج الدین یلدز که خسر او بود بیرون
 کرد و مدت چهل روز بر تخت نشست و درین مدت بعشرت و
 بخشش بود و کار ملک بواسطه عشرت تمام مهمل و مختل
 می ماند و ترکان غزنین و ملوک معزی بنزدیک سلطان تاج الدین
 یلدز در خفیه مکتوبات در قلم آوردند و او را استدعا نمودند
 تاج الدین از کرمان عزیمت غزنین مصمم کرد و چون قرب مسانت

و حضرت فیروز کوه و ممالک غور اولی تر آن مملکت من شما را فرمودم و سلطان تاج الدین را تشریف فرستاد و خط عتق داد و تخت غزنین بحواله او کرد بحکم آن فرمان ملک تاج الدین بغزنین آمد و ملوک بامیان را بگرفت و بتخت غزنین بنشست و ممالک غزنین را در ضبط آورد و کورت دوم او از غزنین جدا افتاد و دیگر باز در غزنین آمد و در ضبط آورد و کورت دیگر هم همین حکم داشت تا بعد از چند گاه با سلطان قطب الدین ایبک او را بحدود پنجاب سند مضاف افتاد و منهزم شد و سلطان قطب الدین بغزنین آمد و مدت چهل روز در غزنین بود و درین مدت بعشرت مشغول شده بود کورت دیگر سلطان تاج الدین یلدز از کرمان بطرف غزنین آمد و سلطان قطب الدین از راه سنگ سوراخ بجانب هندوستان باز رفت و تاج الدین غزنین را بار دیگر ضبط کرد و چند کورت بطرف غور و خراسان و سجستان لشکر فرستاد و ملوک نامزد کرد یک کورت بمده سلطان غیاث الدین لشکر فرستاد تا بدر هرات بسبب مخالفت حسین خرمیل که ملک هرات بود با سلطان محمد خوارزمشاه ساخته بود و از جمله او شده از پیش لشکر غور و غزنین منهزم شد و کورت دوم سلطان تاج الدین بطرف سجستان لشکر برد و مدتی دران سفر بماند تا بدر شهر سیستان برفت و بآخر با ملک تاج الدین حرب که ملک سیستان بود صلح شد چون مراجعت کرد در اثنای راه ملک نصیر الدین حسین امیر شکار با او خلاف کرد و میان ایشان محاربت افتاد و ملک نصیر الدین منهزم گشت و بطرف خوارزم رفت و بعد از مدتی باز آمد تا در سفر هندوستان

در باب جمله حشم انعام فرمودی و بفرمان سلطان غازي دختر او در حباله سلطان قطب الدين ايبك آمده بود و يك دختر ديگر در حباله ملك ناصرالدين قباچه بود ملك تاج الدين يلدز را دو پسر بود يكي را از ايشان پيش معلم بر نشانده بود وقتي آن معلم براي تاديب و تهذيب كوزه بر سر آن پسر بزد قضا را اجل درomid آن كوزه بز مقتل او آمد آن پسر فوت شد خبر به سلطان تاج الدين يلدز بردند در حال معلم را زاد داده از غايت حلم و حسن اعتقاد فرمود كه معلم را پيش از آنچه والده پسر را از حال پسر خود معلوم شود متواري بايد شد و سفر اختيار بايد كرد نبايد كه المي بدو رسانند از سوز فرزند اين حكايه دليل است بر حسن سيرت و صفای عقيدت آن بادشاه حليم رحمه الله عليه در سال آخر عهد سلطان معز الدين چون سلطان بكرمان منزل كرد تاج الدين يلدز آن يكهزار قبا و كلاه معهود هر سال بخدمت سلطان آورد سلطان ازان جمله يك قبا و كلاه اختيار كرد و بكموت خاص خود مشرف گردانيد و او را نشانه مياه داد و در خاطرش آن بود كه ولي عهد غزنين بعد از سلطان او باشد چون سلطان غازي شهادت يافت ملوك و امرای ترك را خاطر و مزاج آن بود كه سلطان غياث الدين محمود سام از حدود گرمسير بطرف غزنين آيد و بر تخت عم خود نشيند و همگنان بخدمت او كمر بندند اين معني بحضرت نيروز كوه در قلم آردند و عرض داشت كردند كه سلاطين پاميان تعدي ميكنند و ملك غزنين طلب می نمايند و ارث ملك توئي و ما پندگان تو سلطان غياث الدين محمود جواب فرمود كه مرا تخت پدر

بسیط ممالک اسلام بعلو شان هیچ پادشاهی نیست پسران
 بیستندی دولت ترا تا هر یک از ایشان وارث مملکتی بودند بی از
 ممالک گیتی و بعد از انقراض عهد این سلطنت ملک درین
 خاندان باقی ماندی بر لفظ مبارک آن پادشاه طاب ثراه رفت که
 دیگر سلاطین را یک فرزند یا دو فرزند باشد مرا چندین هزار فرزند
 است یعنی بندگان ترک من که مملکت من میراث ایشان
 خواهد بود و بعد از من خطبهٔ ممالک باسم من نگاه خواهند داشت
 و همچنان شد که بر لفظ مبارک آن پادشاه غازی رفت که بعد از
 کل ممالک هندوستان را تا بغایت تحریر این سطور که سنه ^(۳) ثمان
 و خمسین و ستمانه است محافظت نمودند و می نمایند رجا
 بفضل حق تعالی و ائق است که تا بغایت انقراض دور بنی آدم
 این ممالک برین قرار در ضبط ایشان خواهد بود انشاء الله تعالی -
 آمدیم بر سر حرف خود که ذکر سلطان تاج الدین یلدر است
 او پادشاه نیکو اعتقاد بود و حلیم و کریم و خوب خصال و ائو
 جمال سلطان غازی معز الدین او را خرد سال بود که بخردید و هم
 از اول حال او را خدمت فرمود و بس مرتبهٔ او را بزرگ گردانید
 و بر سر بندگان ^(۵) ترک مرور کرد چون بزرگ شد امارت ولایت
 کرمان و سنقران او را داد باقطاع و هر سال که سلطان را در سفر
 هندوستان اتفاق شدی و بکرمان منزل بودی جمله امرا و خواص
 و ملوک را ضیانت کردی و یک هزار کلاه و قبا بتشریف بدادی و

و تخت مساعدت نمود بعد آنچه سلطان محمد خوارزمشاه
 ملك باميان ضبط كرد علاء الدين برحمت ايزدی پیوست و او
 دختر علاء الدين اتسر حسین داشت و ازان ملكه او را پسری بود
 ز کاتب این حروف منهاج هراج را در شهر مینه احدی و عشرین
 و ستمائنه بوجه رسالت اتفاق سفر قهستان افتاد از ممالک غور
 این ملكه و پسر از در حدود طبعس بولایت خوشب^{۲۱} نشان دادند
 که در حادثه ملائین چین بدان طرف افتاده بودند رحم الله
 الماضین منهم * پادشاه مسلمانان را در تخت مملکت باقی دارد *

الرابع السلطان تاج الدين يلدز المعزى

سلطان غازي معز الدين محمد سام طاب ثراه بادشاهی بود
 بس عادل و غازي و شیردل و در دلاوری درم علي ابي طالب بود
 رضي الله عنه و او را فرزند کمتر بود يك دختر بیش نداشت از
 دختر عم خود ملك ناصر الدين محمد ماديني عليه الرحمة و بر
 خریدن بندگان ترك ایلاع تمام داشت و بندگان ترك بسیار خرید
 و هريك از بندگان او بجلافت و مبارزت و جان سپاری در تمام
 ممالک مشارق شهرت یافتند و اسم بندگان او در جهان منتشر
 گشت و در عهد حیات سلطان هریک نامدار گشته بودند - ثقات رواة
 چنین زوایت کرده اند که یکی از مقربان حضرت سلطنت او
 جرأتی نمود و عرضه داشت کرد که چون تو بادشاهی را که در

حشمهای ملک غور و بامیان و انواع لشکر جوار و خش و بدخششان جمع کرد و بیاوره و کرت دوم بغزنین آمد و ملک غزنین ضبط کرد و علاء الدین را بتخت بنشانده و جلال الدین بطرف بامیان باز رفت ملک تاج الدین یلدز کرت دوم بالشکر خود از طرف کرمان عزیمت غزنین کرد و علاء الدین ملوک و امرای غوری را از غزنین نامزد دفع ایشان گردانید و از جانب ملک تاج الدین یلدز اینتکین^{۱۳} تثار نامزد استقبال ایشان شد بریاط منقران بدیشان رسید جمله را مست و لایعقل فرو گرفت و امرای غوری و ملوک بزرگ آنجا شهید شدند و از آنجا ملک تاج الدین یلدز پپای غزنین آمد و علاء الدین در قلعه محصر شد و مدت چهار ماه در بند آن بماند تا جلال الدین از بلخ بامیان بمدد سلطان علاء الدین و دفع لشکر ترک بیامد چون بحوالی غزنین رسید امرای ترک پیش او بدفع و قتال باز رفتند جلال الدین منهزم شد و گرفتار آمد و او را پپای قلعه غزنین آوردند و قلعه فتح کردند چون هر دو برادر بدست آمدند بعد از مدتی ملک تاج الدین یلدز هر دو را عهد داد و بطرف بامیان فرستاد بعد از چند روز میان برادران تفاوت حالی ظاهر شد و جلال الدین بادشاه شیر دل و زاهد و ضابط بود با او علاء الدین موافقت نکرد و از آنجا بخدمت سلطان محمد خوارزمشاه رفت بااستمداد آن معنی متمشی نشد و دولتش یاریگر نیامد

(۲۰ ن) حشمهای ملک بامیان و انواع حشمهای بیغو از بخش انخ

(۳ ن) اینتکین - اینتکی

رمید بعد از دو روز سلطان بامیان علاء الدین محمد و جلال الدین
 علی پسران سلطان بهاء الدین سام بامیانی با متحد عامی امرای غوری
 چنانچه سپهسالار سلیمان شیش و سپهسالار حرورش و دیگر معارف
 دارالملک غزنین از طرف بامیان برسیدند و در شهر غزنین
 آمدند سلطان علاء الدین محمد سام بامیانی که پسر مهتر بود
 بتخت بدشست و امرای خاص از غور و ترک همه در بیعت
 لا آمدند و جزانۀ غزنین که از کثرت اموال و نفائس گنج قارون
 را در یک محصول خود شمردی جمله بطریق مناصف در قسمت
 آورد. ثقات چنین روایت کرده اند که قسمت سلطان جلال الدین
 علی بامیانی که برادر کهنتر بود دویست و پنجاه حمل شتر از زر عین
 و مرصعیه و ظرافیه زر و مہم برسید و بطرف بامیان برد و چون مدتی
 بگذشت مؤید الملک وزیر و امرای ترک که در حضرت غزنین
 بودند بخدمت ملک تاج الدین یلدز مکتوبات در قلم آوردند و
 بجانب کرمان فرستادند و استدعا نمودند و او از طرف کرمان عزیمت
 غزنین مضمم کرد چون بحوالی شهر رسید سلطان علاء الدین امتداد
 مصاف کرد و پیش باز رفت و جلال الدین هم از شهر بیرون آمد و
 بطرف بامیان روان شد چون مصاف علاء الدین با تاج الدین یلدز
 راست شد امرای ترک از طرفین با هم موافقت نمودند و علاء الدین
 منہزم گشت و او و جمله ملوک شنسبانی که در موافقت او
 بودند گرفتار آمدند و ملک تاج الدین یلدز چون بغزنین آمد جمله
 ملوک شنسبانی را اجازت داد تا بطرف بامیان باز رفتند بار دیگر
 سلطان جلال الدین بجهت مدد برادر خود علاء الدین

فتح کالیوان - فتح کالنجر - غزرتوران - فتح کوکهران - فتح لکهنوئی -
 فتح اوند بهار - فتح ولایت اوده - فتح قنوج - فتح واکنور - فتح
 مروان - فتح مدانون منقر خوارزم - فتح شران * (۲)

الثالث السلطان علاء الدین محمد بن سام البامیانى

چون سلطان غازى معز الدین محمد سام بدمیک شهادت یافت و سلطان بهاء الدین محمد سام بن محمود طاب مرقدهما در راه برحمت حق پیوست چنانچه پیش ازین تحریر یافته امت خصمان ملک غور و غزنین و بامیان و هند از تخمه شمسبانیان در فریق ماندند یک فریق سلاطین غور و دم فریق سلاطین بامیان چون مرقد سلطان معز الدین از منزل دمیک بجانب غزنین روان کردند ملوک و امرای ترک که موالی سلطان غازى بودند مرقد سلطان را با خزانه فاخر از دست امرای ملوک غور بقهر بهتدند و در قبض آوردند چون بطرف کرمان رسیدند مؤید الملک وزیر محمد عبد الله سنجرى رحمه الله با چند تن از معارف امرای اتراک بطرف غزنین با مرقد سلطان نامزد شدند باتفاق دیگر ملوک ترک و ملک تاج الدین یلدز که مهتر ملوک ترک و بزرگتر بندگان سلطانی بود بکرمان مقام کرد و چون مرقد بغزنین

(۲) لار بعضی نام ها بسبب نیافتن تحقیق ان همچنان که در

نسخه بود نوشته شد *

دارالملک او

تابستان - حضرت غزنین وخراسان * زمستان- حضرت لوهور و هند *

اعلام او

سیاه میمنه با ملوک و امرای غوره لعل میسره با ملوک و امرای ترک *

توقیع او - نصر من الله

مدت ملک او

سی و دو سال بود

فتوح و غزوات

فتح لوهور - فتح گردباز - فتح سونار - فتح ملتان و غزنین
 و قرامطه - فتح تبرهنده - فتح برشور - فتح آچه - فتح سانور - فتح
 سرهند - فتح اجمیر - فتح سیالکوٹ - فتح هانسی - فتح سرمئی -
 فتح کهرام - فتح میرتھه - فتح دهلی - فتح کول - فتح
 بنارس - فتح بهنگر - فتح و غزنهر و اله - فتح بداون - فتح کوه جود -
 غزو خطا باند خود - فتح پنج ده - فتح خوارزم - فتح مرو
 الرود - فتح بهیره - فتح سارامبر - فتح سروان - فتح باورد - فتح
 نسا - فتح بنواری کفران - فتح جناباد - فتح طوس - فتح مرو - فتح
 نشاپور - فتح جیچند بنارس - فتح بهترای - فتح تراین - فتح مالوه -

(۴) سفیرفار - شرفسار (۳) بهیلکر (۴) شارسانه ساد میانه

(۵) میداباد

مسعود - ملك يوسف الدين مسعود - ملك ناصر الدين تمران -
ملك حسام الدين علي كرماج - ملك مؤيد الملك كرماج -
ملك شهاب الدين ماديني - سلطان شمس الدين التمش - سلطان
علي الدين محمود - سلطان ناصر الدين قباچه در ملتان و اچہ -
سلطان تاج الدين يلدز بقرنين - سلطان غياث الدين عوض حسين
خليج لکهنوتي - سلطان قطب الدين ايبک لوهور - ملك
رکن الدين سوز کيدان - امير حاجب حسين محمد علي غازي -
امير حاجب حسين محمد حبشي - امير سليمان شيش - امير داد^(۲) -
امير حاجب حسين سرجي - امير حاجب خان - ملك حسن الدين
علي کرمانه - ملك ظهير الدين كرماج - ملك ظهير الدين فتح
كرماج - ملك حسين الدين - ملك عز الدين خرميل - ملك
مبارز الدين بن محمد علي اتسر - ملك نصير الدين حسين
اميرشکار - ملك شمس الدين سوز کيدان - ملك اخنيار الدين حرولي^(۳) -
ملك احمد الدين شير - ملك احمری *

بندگان او که بسطنت رسيدند

سلطان تاج الدين يلدز - سلطان ناصر الدين قباچه - سلطان
شمس الدين التمش - سلطان قطب الدين ايبک *

وزراء

ضياء الملك در منشي - مؤيد الملك محمد عبد الله سنجري -
شمس الملك عبد الجبار کيداني *

---

(۲) اميرزاده (۳) علي شير (۲) حرول

بعديکه خواجه اسمعيل خزافه دار عليه الرحمة در حضرت فيروز کوه
گفت هوقت اردن تشریف نزدیک سلطه جلالی دختر غياث الدين
محمد سام که از جواهر در خزینة غزنين از يك جنس الماس که نفیس
ترین جواهرها است یک هزار پانصد من موجود است دیگر جواهر
و نقود را برین قیاس می باید کرد حق تعالی صد هزاران ثنا و
رحمت و بشری و کرامت بمرقد و مضجع آن بادشاه غازی واصل
گرداند - و سلطان ناصرالدنيا و الدين را بر تخت بادشاهی قایم
قیامت باقی و پاینده داراد بمحمد و آلہ الامجاد و صلی الله علی
محمد الی يوم التناد آمین رب العالمین *

السلطان المعظم معز الدنيا والدين ابو المظفر محمد بن سام ناصر امیر المؤمنین انار الله برهانه فضاة

قاضي ممالک صدر شهید نظام الدين ابوبکر - قاضي لشکر
وکیل ممالک شمش الدين بلخي - بعده پسر او *

سلاطين و ملوک و اقربای اور رحمهم الله

ملک ضیاء الدين درغور - سلطان بهاء الدين سام در بامیان -
سلطان غياث الدين محمود بغيررزه کوه - ملک بدر الدين
کيداني - ملک قطب الدين تمران - ملک تاج الدين حرب
مچستان - ملک تاج الدين مکران - ملک علاء الدين -
ملک شاه و خش - ملک ناصر الدين غازی - ملک تاج الدين زندگي
بامیان - ملک ناصر الدين مادین - ملک مسعود - مؤيد الدين

بهندوستان آمد و آن طائفه متمردان را بدوزخ فرستاد و غزو بسند
 فرمود و جوی خون ازان جماعت براند چون مراجعت بغزنین
 کرد بدست فدائی ملاحظه در منزل دمیک در شهر سنه اثنین و
 ستمانه شهادت یافت رحمة الله علیه رحمة واسعة - و یکی از فضلی
 آن وقت درین معنی نظمی کرده است تحریر انتاد تا در نظر
 پادشاه مسلمانان آید •

شهادت ملک بحرو بر معز الدین * کز ابتدای جهان شعچو ادنیامدیک
 سوم ز غره شعبان بسال ششصد و دو * فتاد در ره غزنین بمنزل دمیک
 حق تعالی سلطان زمان و شهریار گیهان ناصر الدنیا و الدین ظل
 الله فی العالمین محرز ممالک الدنیا مظهر کلمة الله العلیا وارث
 ملک سلیمان ابو المظفر محمود بن السلطان را بر سر بر جهانداری و
 متکلی شهر یاری باقی و پاینده داراد بحق محمد و آله اجمعین -
 ذکر آنچه از عدل آن پادشاه بود در دنیا در حوصله تحریر ننگه
 و آنچه نگاهداشت سنت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و
 محافظت ترتیب غزوات بر جاده مسلمانان هم بران پادشاه ختم
 شد و آنچه از مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده اند
 که از قیامتش پرسیدند فرمود که بعد از من ششصد و اند سال
 باشد و شهادت آن پادشاه در تاریخ ششصد و دو بود همدین سال
 اول علامت قیامت ظاهر شد و آن خروج چنگیز خان مغل بود و
 خروج ترک پس معلوم شد که آن پادشاه در دنیا دریند محکم اسلام بود
 چون او شهادت یافت در قیامت باز شد و آنچه از اموال غزو در
 خزانه غزنین جمع شد در خزانه هیچ پادشاهی نشان ندانند تا

بیرون آمد با تمامت حشم خود بقدر پنج هزار سوار از شب بطرف
 کزروان رفت و اکثر حشم که اسپ لاغر داشتند همه رفتند بامداد
 با سلطان اندک سوار قلب و بندگان خاص مانده بودند مصاف بر
 کشیدند و جنگ پیوستند و لشکر کفار گرد بر گرد لشکر اسلام حلقه
 کرده در آمدند و سلطان را هر چند بندگان میگفتند که حشم اسلام
 تنی چند معدود مانده اند نباید رفت سلطان جایگاه نگاه میداشت
 تا با سلطان از سوار و بندگان او بقدر صد سوار ماند و چند زنجیر
 پیل معدود و بندگان ترک و سرخیلان غوری که خواص سلطان
 بودند در پیش سر اسپ او جان سپاری میکردند و کافر می
 انداختند و شهادت می یافتند - ثقات چنین روایت کرده اند که
 سلطان غازی چندان ایستادگی کرد که چتر مبارکش از تیر کفار مغل
 چنان شده بود که خار پشت و بهیچ سبیل روی نمیکردانید تا بند
 ترکی از بندگانش که نام او ^(۲) ایتیه جوکی بود بیامد و عنان مبارکش
 بگرفت و بجانب حصار اندخود بکشید و ببرد و بقلعۀ اندخود
 در آورد دیگر روز ملک عذمن سمرقندی که یوسف ثانی بود و
 ملوک ترکستان افراسیابی را که مسلمان بودند در میان آوردند و
 صلح کردند لشکر کفار باز گشت و سلطان بطرف غزنین باز آمد و
 فرمان داد تا سه سال استعداد لشکر ترکستان کنند و بطرف خطا
 عزیمت مضمم فرمود و در آن وقت جماعت متمدن ان از ^(۳) کوکهران و
 قبائل کوه ^(۴) جود عصیان آورده بودند و سلطان در آن زمستان

(۲) ایتیه - (۳) کوکهران - کوکهران (۴) جون

جنگ فرمود آبی که از جیحون بر طرف شرقی خوارزم خلجی
 کرده اند و نام آن قرامواسمت اهل خوارزم بران لب آب جنگه آغاز
 نهاده اند و از امرای غور چند تن در مقاتلت شهید و اسیر گشتند
 و چون فتح خوارزم بواسطه قلت امتداد لشکر غزنین و امتداد
 مدت لشکری و کم علفی دست نه داد از خوارزم و شط جیحون
 بطرف بلخ مراجعت فرمود و لشکر خطا و ملوک ترکستان بکنار
 جیحون آمده بودند و راه لشکر اسلام گرفته چون سلطان غازی
 باند خود رسید یزک لشکر کفار ترکستان روزه شنبه نماز دیگر بلشکرگاه
 سلطان رسیدند و جنگ پیومهند و مقدمه لشکر اسلام سالار حسین
 خرمیل بود کفار را منهزم گردانید و او ملک کزردان بود در حال
 بخدمت سلطان غازی عرض داشت که حال نصرت امامیلان
 و انهزام لشکر کفار برین جمله بود صواب آنست که بادشاه اسلام
 فرمان دهد تا همین ساعت لشکر اسلام بر نشیند و کفار منهزم
 را تعاقب نماید و مغایره برایشان زند تا فتحی بزرگ براید
 سلطان غازی فرمود که سالها شد تا من چنین غزوی طلب میگردم
 از من عذر نیاید بامداد بتوفیق آفریدگار تعالی مصاف رویارو
 کنم تا خدای تعالی نصرت کرا بخشد من باری ثواب جهاد بسنت
 یانته باشم چون ملک عزالدین حسین خرمیل مزاج سلطان معزالدین
 غازی برین منوال مشاهده کرد دانست که سلطان این سخن از
 غایت قوت اسلام و حمیت دین داری میگوید و الا لشکر کفار
 بی عده آمده اند و جمله آسوده و لشکر اسلام کوفته سفر خوارزم
 پ لاغر شده طاقت مقاومت ایشان را نباشد از خدمت سلطان

طاب ثراه بنده؛ او ملک قطب الدین ایبک را نصرت بخشید تا ولایت اطراف ممالک هند را فتح میکرد چنانچه بلاد نهر داله و بهنگر و قلعه کالیوان^(۳) و بداون جمله فتح کرد و تاریخ هریک بعد ازین در فتوح قطبی تقریر یابد انشاء الله تعالی - و چون سلطان سعید غیاث الدین محمد سام در شهر هرات برحمت حق پیومت سلطان غازی معز الدین طاب ثراه بخدود طوس و سرخس و خراسان بود بر عزیمت عزای برادر بطرف بادغیس هرات آمد و چون شرط عزا بجای آورد اقطاع ممالک غور را نامزد ملوک فرموده شهر بست و ولایت فرة و اسفرار به برادر زاده خود سلطان غیاث الدین محمود پسر سلطان غیاث الدین محمد سام داد و ملک ضیاء الدین در غور (؟) را که پسر عم هر دو سلطانان بود و داماد سلطان غیاث الدین محمد سام بود ملک غور و گرمسیر چنانچه تخت فیروز کوه و شهر رود و زمین داور داد و او را دو زنجیر پیل فرمود و ملک ناصر الدین الپ غازی بن قرة ارسلان سلجوقی را که خواهر زاده هر دو سلطانان بود شهر هرات داد و بعد از آن سلطان معز الدین بطرف غزنین مراجعت فرمود و بعضی از ملوک و امرای غور را در خدمت خود بغزنین برد و استعداد مغر خوارزم آغاز نهاد و در شهر سنه احدی و ستمائه بر سمت بلاد خوارزم لشکر کشید و محمد خوارزمشاه از پدش لشکر غزنین منہزم بخوارزم رفت و چون سلطان غازی بدر خوارزم آمد و چند روز

(۲ ن) هنگیر - هنگیر - نهنگر (۳ ن) کالیون - کالیور

و بنده و رایات و علامات و چتر و پیلان در عقب بتقدیر چند گروه بگذاشت
صف راست کرده آهسته می آمد و سوار برهنه و جریده را چهار
فوج فرموده بود از طرف کفار نامزد کرد و فرموداد می باید که
از چهار طرف میهنه و میسره و خلف و فدام لشکر بهر طرف ده
هزار سوار تیر انداز دست بر لشکر کفار میدارند و چون پیلان و سوار
و پیاده ملاحظین حمله میکنند شما پشت میدهدید و بتنگ اسپ از
پیش ایشان دور میشوید لشکر اسلامیان همبران منوال کفار را عاجز
کردند حق تعالی اسلام را نصرت بخشید و لشکر کفار منهنم گشت
و پتهورا بر پشت پیل بود فرود آمد و بر اسپ نشست و بهزیمت
برفت تا حدود سرسی^(۲) گرفتار آمد و او را بدوزخ فرستادند
و گویند رای دهلی در مصاب گشته شد و سر او را سلطان بشناخت
بدان دو دندان شکسته و دار الملک اجمیر و تمام سواک چون
هانسی و سرسی^(۲) و دیگر دیار فتح شد و این حال و نصرت در شهر
سنه ثمان و ثمانین و خمسمائه بود ملک قطب الدین ایبک را بقلعه
کهرام نصب فرمود و مراجعت کرد و قطب الدین از کهرام بطرف مبروت
آمد و فتح کرد و حضرت دهلی را بکشاد و همدین سال قلعه کول
را در شهر سنه تسع و ثمانین و خمسمائه فتح کرد و سلطان در
شهر سنه تسعین از غزنین بطرف بنارس و قنوج آمد و در حدود
چندوال رای جیچندر را منهنم گردانید و درین فتح سید و اند
زنجیر پیل بدست آمد و در ظل حمایت آن سلطان غازی عادل

سلطان سراسپ باز گردانید و عطف فرموده و از شدت آن زخم بیش طاقت بودن بر پشت اسپ نماند هزیمت بر لشکر اسلام امتاه چنانچه پیش هیچکس بهم نرسید و نزدیک بود که سلطان از پشت اسپ در افتد خلجی بچه عیاری مبارزی سلطان را بشناخت ردیف سلطان شد و او را در پشت اسپ در کنار گرفت و بانگ بر اسپ زد و از میان مصاف بیرون آورد و اهل اسلام چون سلطان را ندیدند بغیر از خلق بخاست تا بمنزلی که لشکر شکسته آنجا از تعاقب کفار ایمن شدند ناگاه سلطان برسید جماعت امرا و غوری بچگان و معارف سلطان را با آن خلجی شیر مرد دیده بودند و بشناخته جمع شده و نیزه را شکسته و محفه و مرقه ساخته و بر سر و دیده نهاده بدان منزل برسانیدند خلق آرام گرفت و دیگر یار دین محمدی بحیات او قوت گرفت و لشکر متفرق بقوت حیات آن بادشاه غازی جمع شد و باز گشت دروی بدیار اسلام نهاد و فاضی تولک را در قلعه سرهنده بگذاشت و رای پتهورا بپای قلعه آمد و جنگ پیوست و مدت سیزده ماه و چیززی جنگ بداد سلطان غازی دیگر سال لشکر اسلام جمع کرد و با تقام سال گذشته روی بهندوستان نهاد این داعی از ثقه شنید که از معارف جبال بلاد تولک بود لقب او معین الدین او می گفت که من دران لشکر با سلطان غازی بودم عدد سوار لشکر اسلام دران وقت صد و بیست هزار بر گستوان بود رحمم الله چون سلطان غازی طاب ثراه با چنین استعدادی و لشکری بنزدیک رای کوله رسید و او قلعه سرهنده بصالح بکشاده بود و در حدود ترابین لشکر گاه کرده سلطان تعبیه لشکر بساخت و قلب

حضرت غزنین بخدمت درگاه سلطان اعظم غیاث الدنیا و الدین طاب ثراه بحضرت فیروز کوه فرستاده و او را از آنجا بفرستاد بقلعه بلروان حبس کردند و پسرش بهرامشاه را بقلعه^(۲) سیعورد غور باز داشت چون در شهر سنه سبع و ثمانین و خمسمائه عصیان و فتنه سلطان شاه خوارزمی ظاهر شد خسرو ملک و پسرش را شهید کردند رحمة الله علیهم اجمعین بعد ازان سلطان غازی لشکر اسلام را مستعد گردانید و بطرف قلعه سرهنده آمد و آن قلعه را فتح کرد و بملک ضیاء الدین قاضی تولک محمد عبد السلام نسوی تولکی داد و آن قاضی ضیاء الدین کاتب این ذکر را پسر عم جد مادری بود قاضی مجدد الدین تولکی رحمة الله علیه از لشکر هندوستان و غزنین بالتماس او یک هزار و دویست مرد تولکی اختیار کرد و جمله را در خیل او فرمود و دران قلعه نصب کرد بران شرط که مدت هشت ماه قلعه نگاهدارد تا سلطان غازی از غزنین باز آید اما رای کوله پنهورا نزدیک آمده بود سلطان پیش او بتراین باز آمد و جمله رایگان هندوستان با رای کوله بودند چون مصاب راست شد سلطان غازی بنیزه بستند و بر پیل حملی کرده که رای دهلی^(۳) گویند رای بران پیل بود و در روی مصاب همان پیل حرکت میکرد سلطان غازی که حیدر زمانی و هشتم ثانی بود بنیزه بران حملی کرد و گویند رای را که بر پشت آن پیل بود بر دهان نیزه زد چنانچه دو دندان آن ملعون در دهان او افتاد و او بر سلطان سیلی زد و بر بازو زخم محکم آمد

مبعین و خمسمائه بود و دیگر سال که هند نمان بود ملطان غازی
 لشکر بطرف دیول برد و تمام آن بلاد کنار بحر را ضبط کرد و احوال
 بمند و مراجعت فرمود و در شهر سده ثمانین و خمسمائه لشکر
 بطرف لوهور آورد و جمله ولایت آن ملک را نهب کرد و بوقت
 مراجعت حصار میادین را عمارت فرمود و حسین خرمیل را
 آنجا نصب کرد و باز گشت چون ملطان غازی مراجعت کرد خسرو
 منگ لشکر های هندوستان و حشر قبائل کوکهران جمع کرد و
 بدر میادین آمد و مدتها بنشست و بی مراد مراجعت کرد بعد
 از آن ملطان غازی در شهر سده اثنی و ثمانین و خمسمائه بدر شهر
 لوهور آمد چون دولت محمودی بآخر انجامیده بود و آفتاب
 دولت و سلطنت سبکتگین بغروب رسیده و دبیر قضا پروانه عزل
 خسرو ملک در قلم تقدیر آورده خسرو ملک طاقت مقاومت
 نداشت بوجه صلح پیش آمد تا با ملطان ملاقات کند بیرون آمد
 ماخوذ و محبوس گشت و لوهور سلطان غازی را مسلم شد و
 ممالک هندوستان در ضبط آمد سپهسالار علی کرمان را که والی
 ملتان بود بلوهور نصب فرموده و پدر این کاتب مولانا اعجوبه
 الزمان انصح العجم سراج الدین منهاج علیه الرحمة قاضی لشکر
 هندوستان گشت و تشریف سلطان معزالدین پوشیده در بارگاه
 لشکر مجلس علم عقد کرد و دوازده شتر بجهت نقل کردن
 کرمی او نامزد شد رحمة الله علیه و علی السلاطین الماضین
 المتقدین و الملوک المسلمین الباقین بعد ازان سلطان غازی
 مراجعت فرمود بطرف غزنین و خسرو ملک را با خود برد و از

ازین تحریر یافته امت چون سلطان معزالدین اطراف غزنین در ضبط آورد دوم سال این در شهر سنه سبعین و خمسمائه^(۲) گردیز فتح کرد و سوم سال بر سمت ملتان لشکر کشید و از دست قرامطه ملتان را مستخلص کرد و همدین سال سنه احدی و سبعین و خمسمائه اهل سنقران^(۳) عصیان آوردند و نساد بسیار کردند تا در شهر سنه اثنی و سبعین لشکر بطرف سنقران^(۳) برد و بیشتر را از ایشان بقتل رسانید و چنان تقریر کرده اند که اکثر طائفه سنقرانیان ظاهر آیت قرآن خوان بوده اند که شهادت یافتند اما چون فتنه و عصیان انگیزخته بودند بضرورت سیاست ملکی کشته شدند و بعد ازان فتح حال دیگر سلطان معز لدین از راه اجه و ملتان بطرف نهراله لشکر کشید و رای نهراله بهسودیو^(۳) بسال خرد بود اما حشم و پیل بسیار داشت چون مصاف شد لشکر اسلام منهزم گشت و سلطان غازی بی مراد مراجعت کرد و این حادثه در شهر سنه اربع و سبعین و خمسمائه بود و در شهر سنه خمس و سبعین و خمسمائه بجانب فرشور لشکر کشید و فتح کرد و بعد زان بدو سال دیگر بر طرف لوهور لشکر برد چون کار دولت محمودیان بآخر رسیده بود و قواعد دولت آن دردمان واهی شده خسرو ملک بر طریق صلح پسر را و یک زنجیر نیل بخدمت سلطان غازی فرستاد و آن حال در شهر سنه سبع و

(۳ ن) سنقران

(۲ ن) مقام کرد

(۴ ن) بهمیدیو (بهمیدیو ؟)

از بارگاه بیرون آمد و بطرف حضرت فیروز کوه هم از آنجا که بود روان شد چون بخدمت غیاث الدین رسید سر جاندار شد و سپس بخدمت بایستاد چنانچه پیش ازین تحریر یافته است یکسال خدمت برادر کرد مگر بچیزی خاطر مبارکش منقسم شد و بطرف سجستان رفت بنزدیک ملک شمس الدین سجستانی و یک زمستان آنجا بود سلطان غیاث الدین معارف فرستاد و او را باز آورد و ولایت قصر کجوران و استیبه بدو مفوض کرد و چون بلاد گرمسیر تمام در ضبط آورد شهر تکینا باد که از اعظم بلاد گرمسیر بود حواله او فرمود و این تکیناباد موضعی است که سبب برافتادن آل محمود سبکتگین بمنازعت و ضبط آن شهر بوده است بدست سلاطین غور رحمهم الله و سلطان غازی علاء الدین رباعی گفته بود بنزدیک خسرو شاه بن بهرامشاه فرستاد *

اول پدرت نهاد کین را بنیاد * تا خلق جهان جمله ببیداد افتاد
هان تاندهی زهر یک تکیناباد * سر تا سر ملک آل محمود بیاد
رحمهم الله السلاطین من الطرفین - چون سلطان معز الدین ملک
تکیناباد شد لشکر غز و امرای آن جماعت از پیش لشکر خطا هزیمت
شده بطرف غزنین آمده بودند و مملکت غزنین مدت دوازده
سال از دست خسرو شاه و خسرو ملک بیرون کرده و در ضبط آورده
سلطان معز الدین از تکیناباد بطرف غزنین مدام می تاخت
و بر غز میزد و آن بلاد را زحمت میداد تا در شهر سنه تسع و
ستین و خمسمائه غزنین را سلطان غیاث الدین فتح کرد و سلطان
معز الدین را بتخت غزنین بنشانند و بغور باز گشت چنانچه پیش

را و گرد شهر غزنین تشهیر کردند و از بالا خانها خاکستر و خاک و نجاست در سر مبارک ایشان میریختند تا بسرپل. یک طاق غزنین چون آنجا رسیدند سلطان سوری و وزیر او سید مجد الدین موسوی هر دو را صلب کردند و از پل بیاریختند چنین ظلمي و فضیحتي بران بادشاه خویروي ستوده میرت عادل و شجاع بگردند حق تعالی سلطان علاء الدین جهانسوز را که برادر سلطان سوری بود نصرت بخشید تا آن حرکت و فضیحت را انتقام کرد چنانچه پیش ازین تحریر یافته است رحمة الله علیهم اجمعین *

الثانی السلطان الغازی معز الدین ابوالمظفر

محمد بن سام فسیم امیر المؤمنین انار الله برهانه

ثقات رواة چنین روایت کرده اند که چون سلطان علاء الدین جهانسوز از دار فنا نقل کرد و سلطان سیف الدین پسرش بتخت عور بدشست هر دو سلطانان غیاث الدین و معز الدین را که در قلعه و حیرستان محبوس بودند مخلص فرمود، چنانچه در ذکر سلطان غیاث الدین تقریر یافته است سلطان غیاث الدین در حضرت فیروز کوه آرام گرفت بخدمت سلطان سیف الدین و سلطان معز الدین بطرف بامیان رفت بخدمت عم خود ملک فخر الدین مسعود بامیان چون سلطان غیاث الدین بملک غور بدشست بعد از حادثه سیف الدین و آن خبر بامیان رسید ملک فخر الدین روی بجانب معز الدین کرد که برادرت کاری کرد تو چون خواهی کرد بر خود خواهی جنبدید معز الدین روی پیش عم بر زمین نهاد

چون فصل زمستان در آمد حشمهای غور را اجازت فرمود تا بطرف دیار خود مراجعت کردند و حاشیه و حشم و کلر داران بهرامشاهی را با خود نگاهداشت و بر ایشان اعتماد کلی نمود و سلطان و وزیر او سید محمد الدین موسوی و تنی چند معدود از خدم قدیم عهد با او بماندند و باقی بر درگاه و در ولایت جمله خدم غزنین بود چون شدت برف و سرما کفرت پذیرفت و راه هایی غور از بسیاری برف مسدود گشت و اهل غزنین را وقوفی افتاد که از جانب غور وصول حشم و مدد بطرف غزنین ممکن نگردد در خفیه بخدمت بهرامشاه اهل غزنین مکتوبات ارسال کردند که در همه شهر و اطراف از لشکر غور با سلطان سوری تنی چند معدود پیش نمانده اند باقی جمله خدم آل محمودی اند فرصت از دست نباید داد و عزیمت غزنین مصمم باید کرد سلطان بهرامشاه بر حکم آن مکتوبات استدعا مغانصه از طرف هندوستان بفرستاد و بر سلطان سوری زد و سوری با خواص خود که از غور بودند با وزیر سید محمد الدین موسوی بیرون شد و راه غور گرفت سواران بهرامشاه او را تعازب نمودند تا در حدود سنک سوراخ او را در یافتند سلطان سوری با تنی چند معدود که بود با سواران بهرامشاهی بجنگ پیوست تا ممکن بود سوار قتال میکرد چون پیاده شد پناه بکوه برد و وزیر و خواص او تا در ترکش تیر بود هیچکس را مجال آن نبود که پیرامن او گشتی چون در ترکش او تیر نماند او را بعهد و دست راست بگیرفتند و بدست آوردند چون بدر شهر غزنین رسید دو اشتر بیاروند بر یکی سلطان سوری را بر نشاندند و بر یکی وزیر سید محمد الدین موسوی

چنین گوید داعی ضعیف محتاج مدهاج سراج عصمه الله عن
 العوجاج که این طبقه مقصور است بر ذکر سلاطین شهنشانی که
 تخت حضرت غزنین بشکوه ایشان زیب و زیذت گرفت و ممالک
 هند و خراسان متفاخر بدولت ایشان شد و اول ایشان از دودمان
 شهنسبی سلطان سیف الدین سوری بود و بعد ازان سلطان علاء الدین
 حسین غزنین بگرفت اما ملکداری نکرد و بعد ازان سلطان معز الدین
 محمد سام بگرفت چون شهادت یافت آن تخت به بندۀ خود
 سلطان تاج الدین یلدرز سپرد و بروی ختم شد رحمة الله علیهم اجمعین •

الاول سلطان سیف الدین سوری

سلطان سیف الدین سوری بادشاه بزرگ بود و از شجاعت
 و جلالت و صورت و عدل و احسان و منظر بهی و فرشهی نصیب
 تمام داشت و اول کسی که ازیں دودمان اسم سلطانی برو اطلاق
 کردند او بود چون خبر حادثه برادر بزرگ تر او ملک الجبال بسمع
 او رسانیدند روی بانقیام سلطان بهرامشاه آورد و از ممالک غور لشکر
 بسیار مستعد گردانید و روی بغزنین نهاد و بهرامشاه را بشکست
 و غزنین بگرفت و بهرامشاه از پیش او منهزم بطرف هندوستان
 رفت و سلطان سوری بتخت غزنین بنشست و ممالک غور را به
 برادر خود سلطان بهاء الدین سام که پدر غیاث الدین و معز الدین
 بود بسپرد و چون غزنین در ضبط آورد جمله امرای حشم و معارف
 غزنین و اطراف او را انقیاد نمودند و او در حق آن طوائف انعام وافر
 فرمود چنانچه حشم و رعایای بهرامشاه مستغرق ایادی او گشتند

حصار کارنگ یکی از علمای ربانی بود صاحب کرامات اورا امام شمس الدین ارشد گفتندی جلال الدین برای تغافل و تبرک بزیارت او آمد و او عالمی بود ربانی بعد از تحصیل کل علوم شرعی از دنیا اعراض کرده بود و بعبادت حق مشغول گشته و روی بدرگاه خدای عزوجل آورده و صاحب کشف و کرامات شده چون جلال الدین اورا زیارت کرد و از باطن مبارک او استمداد نمود فرمود که علاء تخت بامیان بگیر ولیکن زنهار تا عم خود را نکشی که بازت کشند سلطان جلال الدین زیارت او کرد و باز گشت چند آنچه پشت بگردانید بر زبان آن امام ربانی رفت که بشپاره جلال الدین عم را بکشد و اورا هم بکشد و عاقبت همچنان شد که بر لفظ مبارک آن یگانه جهان رفته بود جلال الدین از آنجا که بود سحرگاهی بر عم زد و اورا بگرفت و بکشت و صاحب را پوست کشید چنانچه پیش ازین تحریر یافته است *

الطبقة التاسعة عشر في ذكر

السلطين الغزبية من الشنسانية

الحمد لله الذي نصر الدين * و قهر المشركين * و جعل حضرة غزنة دار السلطين * و ايدهم بالظفر و النصر على المشركين * و تلى كسر اصنام الهند و قهر العناة و المتمردين * و الصلوة على محمد خاتم النبيين * و السلام على آله و اصحابه اجمعين * اما بعد

جلال الدین را شهید کرد و باز گشت و جلال الدین بادشاه بزرگ بود و زاهد و در غایت شجاعت و جلالت و مبارزت چنانچه در مدت عمر او هیچ مسکری در دهان مبارک او نرسیده بود و بند جامه او بهیچ حرام نگشاده بود و در رجولیت بعدی بود که هیچ بادشاهزاده از شنسبانیان بقوت و دلوری و سلاح او نبود و دو تیر بیک شمت میان جنگ انداختی و هر دو تیر خطا نگشتی و هیچ صید و خصم از زخم تیر او نجستی و در وقتیکه ترکن غزنین او را تعاقب کردند در هزار درخت غزنین یک تیر بر تنه درختی زده بود و ترازو کرده و هر ترک مبارز که بدان درخت رسید خدمت کرد و بازگشت و آن تیر زیارت گاهی گشت و با این همه جلالت حلیم و کریم و غریب نواز و علما دوست و فقیر پرور بود اما رجولیت با تقدیر بسنده نباشد چون وقت درآمد درگذشت. حق تعالی بادشاه مسلمانان ناصر الدنیه والدین را پائنده دارد بمحمد و آله اجمعین و الله اعلم بالصواب *

الخامس السلطان علاء الدین مسعود بن شمس الدین محمد رحمة الله علیه

علاء الدین مسعود در وقتی که پسران سلطان بهاء الدین سام چنانچه علاء الدین و جلال الدین هر دو بغزنین گرفتار شدند و او بتخت بامیان بنشست و دختر ملکشاه و خش را که در حکم برادر او سلطان بهاء الدین سام بوده در حکم خود آورد و وزارت بصاحب بامیان ارزانی داشت و ممالک طخارستان در ضبط او آمد چون جلال الدین از غزنین مخلص شد روی بطورف بامیان آورد و در

سلطان بهاء الدین بود و امرای ترک را میل بطرف سلطان
غیاث الدین محمود بن محمد سام بود که برادر زاده سلطان معز الدین
بود و امرای غوری آنکه در غزنین بودند چون سپهسالار ^(۲) هر وشتی
و سلیمان شیش و جزایشان بخدمت علاء الدین و جلال الدین
مکتوبات نوشتند و ایشان را استدعا کردند و ایشان بغزنین آمدند
چنانچه بعد ازین بتحریر پیوندد در طبقه سلاطین غزنین انشاء الله
تعالی و جلال الدین چون برادر را بتخت غزنین بدشاند خود باز
گشت و بتخت بامیان به نشست راوی ثقة چذین روایت کرده که
خزانة غزنین قسمت کردند قسم جلال الدین دویمست و پنجاه حمل
شتر از عین مرصع و زر و سیم رسید با خود ببامیان برد و کرت دیگر
لشکر کشید بطرف غزنین و لشکر های غوری و غزو یغوز اطراف
ممالک خود جمع کرد و بغزنین آمد و گرفتار شد و باز مخلص
گشت و ببامیان رفت و عم او سلطان علاء الدین مسعود در غیبت
ایشان تخت بامیان گرفته بود و جلال الدین باز گشت با اندک
مردی بمغانضه سحرگاهی بر عم زد و عم را بگرفت و شهید کرد و
صاحب را که وزیر پدرش بود پوست کشید و ملک را ضبط کرد
و مدت هفت سال ملک راند تا سلطان محمد خوارزمشاه از لب آب
خراز کشش کرد و فاکه بروی زد و ادرا بدست آورد و تمام آن خزائن
که از غزنین آورده بود و خزائن بامیان با آن بر گرفت و

(۲) ن - خروش (۳) ن - سقراط اطراف الخ (۴) ن -

عليهم اجمعين اين معني بجهت حكايبت از حسن اعتقاد
 آن بادشاه دين دار در قلم آمد في الجملة بزرگ پادشاهي بود
 مملكت او عرض و بسط گرفت تمام ممالك طخارستان و مضافات
 آن با ممالك ديگر چنانچه از شرق تا حد كشمير و غربي تا حد
 ترمذ و بلخ و شمالي تا حد كاشغر و جنوبي تا حد غور و ^(۴)عزمتان
 جمله خطبه و سكه باهم او شد و جمله ملوك و امراي غزنين از
 غوري و ترك هر سه مملكت را چنانچه غور و غزنين و باميان
 بعد از هردو سلطانان نظر بروی بود چون سلطان غازي معز الدين
 محمد سام شهادت يانت ملوك و امراي غزنين از غوري و ترك
 باتفاق او را طلب كردند سلطان بهاء الدين محمد سام از باميان
 عزيمت غزنين كرد و بران سمت با لشكر روان شد چون بخطه
 كيدان زميد عارضه شك او را ظاهر شد بعد از شهادت سلطان غازي
 معز الدين بنورده روز برحمت حق پيوست - و مدت ملك او
 چهار ده سال بود عليه الرحمة والله اعلم بالصواب *

الرابع سلطان جلال الدين علي بن سام

چون سلطان غازي معز الدين شهادت يانت و سلطان بهاء الدين
 در راه برحمت حق پيوست و ارثان ملك دو فریق ماندند از تخمه
 ششمبانيان يك فریق سلاطين باميان و فریق دوم سلاطين فيروز كوه
 چون مرقد سلطان غازي از دميك روان كردند ترکان و امراي بزرگ
 مرقد و خزانه وافر و كار خاها از دست امراي غور بيرون كردند
 و امراي غوري را كه در لشكر هندوستان بودند ميل بجانب پسران

کرد و کاتب این ذکر منهاج هراج اصلح الله حاله درین وقت در سن
سه سالگی بود و مولانا رحمه الله را چون استدعالی سلطان بهاء الدین
سام طاب ثراه متواتر و متعاقب گشت و سبب آن بود که مولانا
طاب مرقده در عهد ملک شمس الدین از غزنین بطرف بامیان
رنت و دران وقت بهاء الدین سام ولایت ^(۲) یلوان داشت خدمت
مولانا را دریافت و امکان نگاه داشت و اعزاز مولانا بنمود و کلمات روح
انزا و مذاکره دلگشای او دیده و شنیده بود و ذوق آن در طبیعت
آن پادشاه باقی مانده میخواست تا از مابده نعمت کلام مولانا
نور الله مرقده نصیب تمام گیرد چون بتخت سلطنت بامیان رسید
بکرات و مرات مولانا را طلب فرمود و تفویض جمله مناصب شرعی
را تکفل فرمود و انگشترین خاص بفرستاد و مولانا رحمه الله از
حضرت فیروز کوه بی اجازت سلطان غیاث الدین بحضرت بامیان
رنت چون بدان جناب رسید اعزاز بسیار یافت و کل مناصب آن
مملکت چون قضای ممالک و انقطاع دعای حشم منصور و خطابت
ممالک و احتساب با کل امور شرعی و دو مدرسه باقطاع و انعام و امر
بمولانا مفوض فرمود و مثال آن جمله مناصب بخط صاحب که وزیر
مملکت بامیان بود تا بدین تاریخ که این طبقات با اسم همایون
سلطان معظم ناصرالدینیا والدین ابوالمظفر محمود بن سلطان
ایلتمش قسیم امیر المؤمنین خلد الله سلطانه در قلم آمد در خریطه
امثله این داعی است و علم و دستار تشریف هم موجود رحمه الله

الثالث سلطان بهاء الدین سام بن محمد رحمه الله

سلطان بهاء الدین پادشاه بس بزرگ بود و عادل و عالم پرور و عدل گستر و در عصر او اتفاق علمای عالم بود که هیچ پادشاه در مسلمانی ازو عالم پرور تر نبود بدان سبب که مجالست و مکالمت و مذاکره او همه با علمای فریق بود و او از هر دو طرف شنسبانی بود و مادر او حرة جلالی دختر سلطان بهاء الدین خواهر مهتر هر دو سلطانان بود و از هر دو طرف مهتر بود رحمهم الله قاضی تاج الدین زوزنی که ملک الکلام عصر خود بود در میان سرای او عقدی تذکیر می کرد در اثناء دعای سلطان گفت چه جلوه گری کنم عروس ملکی را که بر روی سلطنتش چنین دو خال باشد یکی غیث الدین و دوم معز الدین رحمة الله علیهما فی الجملة حسن عاطفت آن پادشاه در حق علمای اسلام زیادت ازان بود که در دائره تحریر بگنجد علامه الدینا فخر الدین محمد زازی رحمة الله علیه رساله بهائیه باسم او تالیف کرد و مدتها در ظل رافت و حمایت او بود و شیخ الاسلام ملک العلماء جلال الدین و رسل^(۲) رحمة الله در عهد او بمنصب شیخ الاسلامی خطه بلخ رسید و مولانا انصیح العجم اعجوبة الزمان سراج الدین منهاج رحمة الله علیه را از حضرت فیروز کوه در سر طلب کرد و انگشترین فیروز نقش سام بران ثبت کرده بنزدیک مولانا فرستاد و مولانا را باعزاز تمام طلب

بخت بامیان بوسیت پدر و اتفاق امرا بفشست سلطان غیاث الدین
 اورا تشریف فرستاد و اعزاز وافر واجب داشت و ممالک
 طخارستان تمام در ضبط آورد و بعد ازان شهر بلخ و چغانیان و خوش
 و خروم و بدخشان و جبال و شغنان در تصرف او آمد و بهر طرف
 لشکر کشید و بر جمله آن بلاد نافذ امر شد و در سالی که سلاطین
 غور و غزنین بدفع سلطان شاه خوارزمی بولایت رودبار مرو لشکر
 کشیدند سلطان شمس الدین محمد بفرمان سلطانان لشکر بامیان
 و طخارستان بخدمت ایشان آورد و چون سلطان شاه منهزم شد ملک
 بهاء الدین طغرل هرات که بنده سنجری بود و از هرات منهزم بسطان شاه
 پیوسته بود درین مصاف بدست لشکر بامیان افتاد اورا بگشتند
 و سر اورا بخدمت بندگان غیاث الدین آوردند سلطان را عظیم
 موافق افتاد دفع او و درین روز لقب شمس الدین سلطان شد
 و چتر سیاه یانمت و پیش ازان ملک فخر الدین و او چتر نداشتند
 و خطاب او ملک شمس الدین بود چون چتر یانمت خطاب او
 سلطان شد و از غیاث الدین و معز الدین که پسران عم او بودند
 اعزاز بسیار یانمت و حق تعالی اورا فرزندان شایسته داد و شش
 پسرش کرامت کرد و مدتها ملک طخارستان در ضبط بندگان او بماند
 و علمای بزرگ را تربیت کرد و در ممالک او سکونت ماختند و
 با رعایا عدل و احسان ورزید و در نیکو نامی برحمت حق تعالی
 پدیدست و بعد از او ملک بسطان بهاء الدین سام رسید رحمة الله
 علیه ورحمة واسعة *

میکنید لفظش این بود که شما روی پی بچگان بر من می خندید
رحمة الله عليهم اجمعين این لفظ بجهت آن آورده شد تا ناظران
و خوانندگان را صفات حمیدة آن بادشاهان معلوم شود که رحمت
و شفقت و حرمت و تعظیم عم خود تا چه اندازه محافظت
میفرمودند و جفاى او را تا چه حد تحمل میکردند هر دو سلطانان
چون از بار فارغ شدند استعداد مراجعت عم خود تمام مهیا
گردانیدند و جمله امرا و بندگان او را تشریف دادند و باز گردانیدند
و ملك فخر الدين بطرف بامیان بازگشت و آنجا قوت تمام گرفت
و مدام ملوک غور و سلاطین او را خدمت می کردند و حالش
در بادشاهی باآخر رسید و مدتها ملك راند و در گذشت و او را چند
پسر شایسته بود - سلطان شمس الدين مهتر بود - و ملك تاج الدين
زنگی - و ملك حسام الدين علي حق تعالى بر همه رحمت گذا
و همه را غریق مغفرت خود گرداناد آمین رب العالمین بحق
محمد و آله اجمعین *

الثانی السلطان شمس الدين محمد

بن مسعود بن الحسين الشنسبانی

چون ملك فخر الدين مسعود بامیان برحمت حق تعالى
پیوست پسر مهتر او سلطان شمس الدين محمد بود او را بتخت
بامیان بنشانند و خواهر سلطان غیاث الدين و معز الدين در حباله
او بود که لقب او حره جلالی بود و از هر دو سلطان مهتر بود و مادر
سلطان بهاء الدين سام بن محمد بود چون سلطان شمس الدين

مهیا کرد و بطرف بلاد طخارستان رفت و در فتح آن بلاد و قلاع
 جلالت بسیار نمود و امرای شور دران لشکر چندان شجاعت و
 مبارزت نمودند که اگر رستم دستان حاضر بودی دامتان مردی
 ایشان خواندی چون آن بلاد مسلم شد ملک فخرالدین مسعود را
 تخت بامیان بنشانند و بدو سپردند چون ملک فخرالدین بران
 تخت بنهست اطراف بلاد ممالک جبال شغنان و طخارستان تا بدر
 کوفه^(۲) و بلور و اطراف ترکستان تا حد سرخس^(۳) و بدخشان همه
 در ضبط آمد و ملک فخرالدین را فرزندان شایسته در میدند و
 چون قماچ از بلخ و یلدز از هرات که بندگان منجری بودند قصد
 ازعاج سلطان غیاث الدین کردند تا نیروز کوه را ضبط کنند و دولت
 غیاثیه هنوز در اول طلوع بود ملک فخرالدین ایشان را مدد کرد
 بران شرط که هرچه از خراسان باشد ایشان را و هرچه از غور باشد
 ملک فخرالدین را چون سلطان غیاث الدین را حق تعالی نصرت
 بخشید و یلدز کشته شد و سر یلدز را بنزدیک عم خود ملک
 فخرالدین فرستادند و لشکر او نزدیک رسیده بود سلطان غیاث الدین
 در عقب او بیامد ملک فخرالدین منهزم شد سلطان غیاث الدین
 او را دریافت و باز گردانید و بلشکر گاه خود برد و بر تخت بنشانند
 و غیاث الدین و معزالدین هر دو در پیش تخت او کمر بستند و
 بخدمت بایستادند - راویان چنان تقریر کرده اند که ملک فخرالدین
 در غضب شد و ایشان هر دو را جفا گفت که شما بر من تمسخر

بود که بهمه اوقات از قدیم الدهر باز ملوک آن زمین بعظمت مکن
 و کثرت اموال و خزائن و وفور معادن و دفائن معروف و موصوف
 بوده اند و در بعضی از اوقات ملوک عجم را چنانچه قباد و فیروز
 را مقهور کرده اند و آن دیار بمعادن زر و نقره و لعل و بلور و
 لاجورد و غیر آن در اقصای ممالک دنیا معروف است و چون
 آفتاب دولت ملوک و سلاطین غور از مشارق اعلا طالع شد و سلطان
 علاء الدین حسین جهانسوز از انتقام اهل غزنین فارغ گشت روی بفتح
 آن دیار آورد و برادر مهتر خود را ملک فخر الدین مسعود علیه الرحمة
 بعده از فتح دران مملکت نصب کرد و از وی اولاد کبار و ملوک
 کرام در رسیدند که آثار عدل و احسان و صیت بذل و امتنان ایشان
 در تمام ربع مسکون نشر شد رحمة الله علیهم اجمعین *

الاول الملک فخر الدین

مسعود بن الحسین الشنشی

ملک فخر الدین مسعود بن حسین از شش برادر دیگر مهتر
 بود و مادر او ترکیه بود و از پادشاه بس بزرگ بود و چون از مادر
 سلاطین نبود او را بتخت ممالک غور جای ندادند بهسب آنکه پنج
 برادر هم از پدر و هم از مادر شنسبانی بودند و ملک الجبال محمد
 که بغزنین شهادت یافت از زن دیگر بود که خادمه مادر سلاطین
 بود و ملک فخر الدین مسعود از کدیزک ترک بود چنانچه تقریر
 یافت چون سلطان علاء الدین حسین از انتقام اهل غزنین و خراب
 کردن قصرهای بهمت که مقام آل مسعود بود فارغ شد از غور لشکر

بایزید بسطامی علیه الرحمة موضعی حاصل کرده و مرقد خود را معین گردانیده و چون برحمت حق تعالی پیومت وصیت کرد تا ادرا از خوارزم ببسطام نقل کنند چون بوصیت ادرا بطرف بسطام آوردند خادم خانقاه بسطام دو شب شیخ بایزید را بخواب دید که فرمود فردا مسافر و مهمانی میرسد باید که شرط استقبال بجای آری خادم خانقاه بامداد از بسطام بیرون آمد بقدر یکپاس از روز از طرف خوارزم محققه سلطان علاء الدین محمد رسید باعزاز ادرا در بسطام آوردند و دفن کردند و ملوک غور و سلاطین شنسبی برانقراض ملک او ختم شدند رحمة الله علیهم اجمعین - ملک تعالی سلطان اسلام ناصرالدینیا و الدین ابوالمظفر محمود را بر تخت جهاندارى پاینده داراد بمحمد و آله اجمعین آمین رب العالمین *

الطبقة الثامنة عشر في ذكر

السلاطين الشنسية بطخارستان

الحمد لله الذي اعز عباده بالاحسان * و عمر بلادها بالفضل والامتنان *
 و شرف بملوك الدين ديار طخارستان * والصلوة على محمد المبعوث
 من اشرف بطن عدنان * والصلوة والسلام على آله واصحابه سادة
 اهل الايمان * و سلم تسليمها كثيرا * اما بعد چنين گوید كمتربن
 بندگان درگاه رباني منهاج هراج جوزجاني كه چون حق تعالی از
 دودمان شنسبانيان كه ملوك جبال غور بودند سلاطين بزرگ در
 زمانيد و چندگاه مملكت را از ديار عجم و هند در قبضة تصرف
 و فرمان ايشان آورد يكي ازان مملكت طخارستان و جبال باميان

ملك ضياء الدين در غور گفتندی و چون بعد از سلطان غياث الدين
 محمد مام بتخت فيروز كوه بنشست لقب او ملك علاء الدين شد
 و چون درين وقت ملك نصير الدين حسين سلطان علاء الدين اتسر
 را شهيد كرد و فيروز كوه و ممالك غور در ضبط امرا و لشكر غور و
 غزنين آمد باتفاق ملك حسام الدين حسين عبد الملك سرزاد را
 بغيروز كوه بنشانند و قلعه فيروز كوه را عمارت كردند و در ميان
 شهر و كوه حصار بزرگوشك را در آهن نهادند و باره كشيدهند و مقاتله
 در ميان نهادند و ملك علاء الدين را از حصار اشيار بيرون آوردند
 و بطرف غزنين بردند و اين حوادث در شهر منة عشره و يا احدى عشر
 و ستمائه بود چون ملك علاء الدين بغزنين رهيد سلطان تاج الدين يلدز
 عليه الرحمة او را اعزاز وافر كرد و فرمان داد تا چتر سلطان معزالدين
 از سر روضه او بر گرفتند و بر سر او نهادند و او را اسم سلطاني داد و
 بحضرت فيروز كوه فرستاد چون بغور باز آمد و مدت يكسال و چيزي
 ملك راند و خطبه و سكه باسم او شد و لقب سلطان در خطبه اطلاق
 كردند سلطان محمد خوارزمشاه عهد نامه كه در نساپور از وي سنده
 بود كه هرگز بر روي او تيغ نكشد بنزد يك او فرستاد و در شهر منة
 اثنى عشر و ستمائه سلطان علاء الدين محمد شهر فيروز كوه را
 بمعتمد او سلطان محمد خوارزمشاه تسليم كرد و او را بخوارزم بردند
 و اعزاز و اكرام بسيار فرمود و بنزد يك ملكه جلالی كه در حباله او بود
 دختر سلطان غياث الدين محمد مام منزل كرد و مدتي در خوارزم
 با هم بودند قضای اجل در رسيد برحمت حق تعالی پيوست و در
 عهد امارت و مملكت خود معتمدان فرستاده بود و در جوار شيخ

حرماس پر میمنه سلطان علاء الدین ملک قطب الدین حسین علی بود جمله کرده میسره ملک نصیر الدین حسین و لشکر غزنین را شکست و هزیمتی را تعاقب کرد و ملک نصیر الدین حسین بر قلب سلطان حمله کرد و سلطان را نیزه زد و ترکی از جمله لشکر غزنین سلطان را بر سرگزی زد چنانچه هر دو چشم مبارکش از جا بیخاست و از امپ در افتاد ملک نصیر الدین حسین بر زهر مر سلطان سوار بایستاد ملک قطب الدین از عقب هزیمتی باز آمد و بر ملک نصیر الدین حمله کرد و سلطان را باز بستند و بطرف خطه منگه برد و در راه سلطان برحمت حق پیوست و او را در جوار اسلاف ملوک خاندان شنسبانیان دفن کردند علیه الرحمة - و مدت ملک او چهار سال بود و کسری و چون او در گذشت پسرانش متفرق شدند ملک فخر الدین مسعود بغرجستان آمد بقلعه متاخانه و مدتی آنجا بود و ملک نصیر الدین محمد بقلعه بندار غزستان بالارفت و مدتی آنجا بود و پسر کتر او جمشید نام در حادثه کفار مغل بولایت هریرود در دره خشت آب شهادت یافت و آن دو پسر بزرگتر و ملکخان هرات بر دمت بندهگان سلطان محمد خوارزمشاه شهادت یافتند و بسیار کوشیدند چون تقدیر نبود هیچ کدام ببادشاهی نرسیدند - حق تعالی پادشاه مسلمانان را سالهای بسیار باقی و پاینده دارک و الله الباقی و الدائم

الثانی والعشرون السلطان علاء الدین

محمد بن ابی علی ختم الملوک

پیش ازین بچند موضع ذکر او زنده است که او را در اول عهد

برحمت حق پیوسته و علاء الدین اتسر از حضرت بامیان بجهت
 ملک غور و تخت فیروز کوه بحضرت سلطان محمد خوارزمشاه رنت
 آنجا اعزاز بسیار یافت و در باب او انگرام بادشاهانه مجذول فرمود و
 امرای خراسان را چون الفغان ای محمد و ملک شمس الدین اتسر
 و هجده الملك وزیر مرز باهتنام لشکر خراسان بالا بمده او نامزد فرمود
 و روی بضبط ممالک غور آوردند سلطان محمود از فیروز کوه روی
 بدیشان آورد و مصاف ایشان بشکست چنانچه پیش ازین در قلم
 آمده است باز گشته و بخدمت سلطان محمد خوارزمشاه پیوست تا بعد
 از شهادت سلطان محمود ملکخان هرات امیر حاجب و لشکرهاى
 خراسان بطرف فیروز کوه بیامدند و علاء الدین اتسر را بتخت غور
 نصب کردند و باز گشتند ملوک غور و امرا ادرا ملقاند شدند اما
 مخالفت میان او و امرای ترک غزنین و ملک تاج الدین یلدز
 ظاهر شد مؤید الملك محمد عبد الله هیستانی که وزیر غزنین بود
 و بادشاه نشان با او بحدود کیدان و مرغ نوله مصاف داد لشکر غزنین
 منهزم شد و سلطان علاء الدین اتسر بادشاه عادل عالم پرور بود و
 کتاب مسعودی در نقه محفوظ او بوده و در تقویت علما و تربیت
 خانواده اهل علم جهد بلیغ میفرمود و هر کرا از ابنای علما مجتهد
 می یافت بنظر عاطفت خودش مخصوص میگردانید چون بتخت
 فشت ملک علاء الدین محمد را از حضار اشیار غرجستان مخلص
 فرمود و بسبب قتل عمر سلیمان باز بقلعه بلروانش باز داشت
 و مدت چهار سال ملک راند تا ملک نصیر الدین حسین امیر
 شکار از غزنین لشکر آورد و در میان غور با او مصاف کرد در حدود

الحادی و العشرون السلطان

علاء الدین اتسر بن الحسین^(۲)

سلطان علاء الدین اتسر پسر سلطان علاء الدین حسین جهانموز بود و از پدر خرد مانده و در خدمت هر دو سلطان غیاث الدین و معز الدین بزرگ شده بود و بیشتر ملازمت او بحضرت غزنین بود بحدث معز الدین - زاوی چنین روایت کند که وقتی معز الدین را عارضه قولنج افتاد چنانچه امید خلق از حیات او منقطع گشت و امرای غور با هم در سر اتفاق کردند که اگر سلطان را واقعاً فوت باشد سلطان علاء الدین اتسر را بتخت غزنین بنشانند حق تعالی از دار خانه *وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ* شربت صحتی بسطان معز الدین فرستاد صحت یافت منهدان ازین حال و تدبیر امرا بحدث سلطان آنها کردند سلطان فرمود که علاء الدین را از حضرت غزنین نقل باید کرد که نباید که مکره‌ی بواسطه غضب انسانیت بدو واصل شود. علاء الدین بحضرت بامیان رفت بنزدیک بنو اعمام خود و تخت بامیان بسطان بهاء الدین سام بن سلطان شمس الدین بن ملک فخر الدین مسعود رعیده بود چون آنجا رفت او را اعزاز کردند و ولایتی از بامیان بدو مفوض فرمود و بعد از چند گاه دختر او را به پسر مهتر خود علاء الدین محمد داد چنانچه بعد ازین در طبقه ات ملوک بامیان تحریر یابد انشاء الله تعالی چون حوادث ایام بساط مملکت غیاث الدین و معز الدین در نوشت و سلطان بهاء الدین سام

شدند و دیگر امرا چون محمد عبد الله غوری^(۲) سلیمان و عمر سلیمان نامزد دروازه زار من شدند و روز پنجشنبه تمام روز بر اطراف شهر و کوهها جنگ قائم شد روز جمعه منتصف ماه جمادی الاولی سنه سبع و ستمائه شهر را بگرفتند و دولت خاندان محمد سام منقضي شد و امرائی که نامزد مرهائی کوه بودند تمامت بسلامت برفتند و هریک بطرفی عزیمت کردند- حسام الدین بکالیوان رفت- و علیشاه بغزنین رفت - و هریک بطرفی عزیمت کردند - و سلطان علاء الدین اتسر را بتخت بنشانند- و ملکشان بهرات مراجعت کرد - و سلطان بهاء الدین سام و برادر و همشیرگان و والدۀ او با خزائن که موجود بود و عمۀ ایشان که ملکه جلالی دختر سلطان غیاث الدین محمد سام که در حباله ملک علاء الدین بود جمله را با تابوت سلطان غیاث الدین محمود بطرف خراسان بردند و تابوت محمود را بهرات در گازرگاه بنهادند و اتباع و عورت و مخدرات و ملکت را بخوارزم نقل کردند تا بعهد حادثۀ کفار چین در خوارزم بودند در نیکو داشت و اعزاز - و رواۀ چنین نقل کرده اند که چون حادثۀ مغل ظاهر شد مادر محمد خوارزمشاه آن هر دو شاهزاده را در جلیحون خوارزم غرق کرد رحمهما الله و عفا عنهما و دو دختر غیاث الدین محمود تا بتاریخ این طبقات یکی در بخارا است و یکی در بلخ در حباله ملک زاده بلخ پسر الماس حاجب و الله الباتی و الدائم *

محبوس ماند فتنه دیگر را تدبیر کردند و مرد بسیار در صندوقها نشانند با هم آنکه خزانه از بیرون در شهر می آزند تا در شهر فتنه دیگر کنند یکی از میان ایشان که این اندیشه و حرکت فاسد کرده بودند بیامد و باز گفت صندوقها را بر در شهر بگرفتند بقدر چهل و پنج مرد از ایشان بدست آمد و سه تن آن بودند که کشندگان سلطان علیه الرحمة بودند هر سه تن را مثله کردند و بکشتند و دو تن را از کوه در انداختند و چهل کس را در پامی پیل انداختند و بغوغا بکشتند عفا الله عن الجميع - و بعد ازان ملک حسام الدین محمد ابی علی جهان پهلوان از فیوار و کالیوان بخدمت آمد و چون مدت سه ماه از ملک بهاء الدین سام بگذشت سلطان علاء الدین اتسر حسین که بخدمت سلطان محمد خوارزمشاه بود از خدمت او بجهت ضبط ممالک غور مدد طلبید ملکخان هرات که او را در اول عهد دولت خوارزمشاه امیر حاجب لقب بود و او ترک شجاع بود و قاتل محمد حرنک از خراسان نامزد مدد علاء الدین اتسر شد ملکخان با حشم خراسان بمدد سلطان علاء الدین اتسر عزیمت ضبط فیروز کوه کردند چون بحوالی فیروز کوه رسیدند ملوک و امرای غور تدبیر کردند که ملک علیشاه را از حبس بیرون باید آورد و اعزاز تمام واجب داشت تا با هم او بعضی از لشکر خوارزم بموانقت این حضرت رغبت نمایند و او نیز چون خصم برادر است در موافقت این دولت با لشکر خراسان کارزار کند علیشاه را مخلص کردند و امر را نامزد اطراف شهر کردند ملک قطب الدین حسین بن علی بن ابی علی و امیر عثمان حرنش و دیگر امرای حشم نامزد سرکوه ازاد

و فریاد کردند که ای خصمان ملک ما سلطان را گشتیم بر خیزید
 و ملک طلب کنید و چون روز شد شهر در هم شد و سلطان را دهن
 کردند هم دز قصر و بعد ازان بهرات نقل کردند و در گازگاه
 هرات دهن کردند و پسر بزرگتر سلطان را که بهاء الدین نام بود
 بدخت بنشانند رحمة الله عليهم و الله اعلم بالصواب *

العشرون السلطان بهاء الدین سام بن محمود بن محمد سام

سلطان بهاء الدین سام بن سلطان غیاث الدین محمود بن
 سلطان غیاث الدین محمد سام بقدر چهارده ساله بود و برادرش
 ملک شمس الدین محمد بقدر ده ساله بود و مادر ایشان دختر
 ملک تاج الدین تمران بود و دو دختر بودند در حرم هم ازین ملکه
 چون سلطان محمود طاب ثراه شهادت یافت باصداق جمله امرای
 غور و ترک جمع شدند و بهاء الدین سام را تخت ملک فیروز کوه
 بنشانند و ملکه معزیه که مادر بهاء الدین و دیگر فرزندان غیاث
 الدین محمود بود بندگان ترک را بر کشتن خصمان ملک اغرا
 کرد و ازان طائفه یکی ملک رکن الدین محمود ایرانشاه پسر ملک
 علاء الدین محمد ابی علی بود او را شهید کردند چنانچه پیش
 ازین تحریر یافته است و ملک قطب الدین تمرانی را قید کردند
 و ملک شهاب الدین علی مادینی را که پسر عم سلاطین بود هم قید
 کردند و امرای غوری و ترک باتفاق پیش تخت کمر بستند و بعد
 از پنج روز چون متابعان علیشاه دیدند که شهر آرام گرفت و علیشاه

و بارکش و کاسه و هر جنس همه زرین و نقرگین چنانچه دران بخشش زیادت هزار برده از غلام و کنیزک خود را از خواجگان خود باز خریدند و تمام شهر از ان بخشش پر زر شد و این بادشاه را اخلاق گزیده بسیار بود و صدقات و تشریفات او باصناف خلق بسیار واصل شد و چون قضای اجل در رسید اسباب ظهور آن حادثه پیدا شدن گرفت چون بحکم التماس سلطان محمود خوارزمشاه برادر او علیشاه را بگزینست و محبوس کرد چاکران و اتباع علیشاه از عراقیان و خراسانیان و خوارزمیان و ترکان بسیار بودند و مادر و پسر و حرم با او بود جمله با او بیعت کردند و چند کرت در خفیه هر کس را از معارف بخدمت سلطان محمود پیغام فرستاد که توقع از خدمت پادشاه آن است که ما جمله در خدمت علیشاه به پناه بادشاه آمده ایم و خود را در مایه دولت و حمایت او انداخته ما را بدست خصم باید که باز نهد که زینهاری را ما خود و امیر کردن مبارک نباشد والا ما خود را فدا خواهیم کرد نباید که سلطان را از ما خوف جان باشد چون قضای اجل رسیده بود این سخن را که بخدمت سلطان عرضه می داشتند هیچ مفید نمی بود و جمعی از ایشان در شبها بر کوه ازاد که برابر قصر خوابگاه سلطان بود بر آمده بودند و مخفی نشسته و قصر خواب گاه را و راه آن موضع تمام در نظر آورده تا شب سه شنبه هفتم ماه صفر سنه سبع و ستمائنه از ان جماعت چهار تن بر بام قصر سلطان بر آمدند و سلطان را شهید کردند و هم از راهی که بر آمده بودند باز رفتند و از آب فیروز کوه که درینجس قصر می رود عبور کردند و همبران کوه بلند بر آمدند

وجوه عمارت کردند تقبل الله منهم - سلطان غیاث الدین محمود پادشاه بس کریم و حلیم و باذل و عادل بود چون بخت نشست در خزانه پدر بکشاکش و آن خزانه همچنان بوقرار بود و سلطان معز الدین بدان خزانه هیچ تعلق نکرده بود چنان تقریر کرده اند که زر عین چهار صد شتر دار بود که هشت صد صندوق باشد و الله اعلم و جامه های ثقال و ظرائف و مرصعیه برین قیاس و اجناس دیگر از هر بابت جمله را در خرچ آورد و در عهد دولت او زر و جامه و ادیم و اجناس دیگر بواسطه بذل و انعام او ارزان شد و بندگان ترک بسیار خریده و همه را عزیز داشت و با ثروت و نعمت گردانید و مدام انعام و اکرام و عطای او بخلق واصل می شد تا روزی از روزها در سال دوم از ملک او پسر عمه او که خواهر زاده سلطان بود ملک تاج الدین چون برحمت حق تعالی پیوست و از وی دارائی نماند اموال و خزائن او از نقود و زرینه و سیمینه مالی وافر بخدمت سلطان آوردند سلطان فرمود تا بر قصر بزرگوشک که در میان فیروز کوه بود جشنی و مجلسی و بزمی مهیا کردند و نشاط و عشرت فرمود از نماز پیشین تا نماز شام تمامت آن نقود را از دراهم و دنانیر چه در بدرها و چه در همیانها بود جمله بدر بچه های قصر بیرون ریختند و از هر صنف از اصناف خلق حضرت چون بزم عام و انعام خاص و عام بود خیل خیل پیاپی قصر می آمدند و خود را در نظر او میداشتند هر صنف را نصیب کامل میفرموده و از طبق و صراحی و شمعدان و طشت و آفتابه و نقلدان و حوضک

تکش خوارزمشاه از خدمت برادر خود بسطان محمود پناه جغت چون سلطان تکش خوارزمشاه را معلوم شد معارف بغیروز کوه فرستاد و در عهد حیات سلطان غازی معزالدین میان محمود بن محمد سام و میان محمد تکش خوارزمشاه عهدی بود که میان جانبین الفت و موافقت باشد و با خصم یکدیگر خصم باشند درین وقت نسخت آن عهد نامه بفرستاد و التماس نمود که علیشاه چون خصم ملک من است او را ببايد گرفت سلطان محمود بحکم آن عهد نامه او را بگرفت و در قصری که آنرا بزکوشک سلطان گویند بغیروز کوه محبوس کرد و آن قصر عمارتی است که در هیچ ملک و حضرت مثل آن قصر بارتفاع و تدویر و اوزان و منظرها و رواقات و شرفات هیچ مهندسی نشان نداده است بر بالای آن قصر پنج کنکره زرین مرصع نهاده اند هر یک در ارتفاع سه گز و چیزی و در عرض دو گز و دو همای زرین هر یک بمقدار شتر بزرگ نهاده آن شرفات زرین و هما سلطان غازی معزالدین از نتج اجمیر بوجه خدمتی و تحفه بحضرت سلطان غیاث الدین محمد سام فرستاده بود با بسیار تحف دیگر چنانچه حلقه زرین با زنجیر زرین ^(۲۱) لا جریره که دائره او پنج گز در پنج گز بود و دو کوس زرین که بر گردون آوردند و سلطان غیاث الدین آن حلقه و زنجیر و جریره ^(۲۱) از پیش طاق مسجد جامع نیروز کوه بفرمود تا بیاویختند و چون مسجد جامع را میل خراب کرد آن کوس و حلقه و زنجیر و جریره را بشهر هرات فرستاد تا مسجد هرات را بعد از آنچه بسوخته بود ازان

ملک غزنین و هندوستان التماس نمودند و سلطان تاج الدین یلدر را مثال و چتر فرستاد بممالک غزنین و چون سلطان قطب الدین بغزنین آمد نظام الدین محمد را بغیروز کوه فرستاد و در سال سنه خمس و شصت و هفتاد او را چتر و مثال فرستاد بملک هندوستان و جمله ممالک غور و غزنین و هندوستان خطبه و مکه بنام او کردند و چون وارث ملک پدر و عم او بود جمله ملوک و ملاطین آن ممالک حضرت او را تعظیم کردند و مطاوعت نمودند و چون یکسال از ملک او بگذشت ملک رکن الدین ایران‌شاه محمود پسر ملک علاء الدین از غزنین بطرف غور آمد چنانچه پیش ازین تحریر یافته است سلطان غیاث الدین محمود از فیروز کوه بیرون آمد و او را منهزم گردانید و بقدر پنج هزار مرد غوری را بر زمین زدند و بعد از مدت دو و نیم سال سلطان علاء الدین اتسر بن حسین که پسر عم پدرش بود از بلاد بامیان بخوارزم رفت و از خدمت سلطان محمد خوارزمشاه استمداد نمود بجهت ضبط ممالک غور ملک الجبال الغنجان ای محمد و ملک شمس الدین اتسر حاجب که از ملوک بزرگ ترکان خوارزمشاهی بودند با لشکرهای بلخ و مرو و سرخس و رود بار نامزد مدد او شدند و از راه طالقان عزیمت غور کرد سلطان غیاث الدین محمود از فیروز کوه لشکر بیرون آورد و بحدود میمند و فاریاب بموضعی که آنرا اسلور گویند میان ایشان مضاف شد حق تعالی سلطان محمود را نصرت بخشید و علاء الدین اتسر و ملوک خوارزمشاهی و لشکر خراسان منهزم شدند و چون از ملک او چهار سال بگذشت ملک علاء الدین علی‌شاه پسر سلطان

غالب بود چون سلطان غیاث الدین محمد امام پدرش بر خصم
حق تعالی پیوسته او را طمع آن بود که عمش سلطان غازی
معز الدین تخت پدر بدو سپارد فاما آن توقع او یونان پیوست
و تخت قیروز کوه بملک علاء الدین در غوردان که دختر سلطان
غیاث الدین طاب مرقدی در حباله او بود و بلاد بست و فراه
و امغرا بسلطان غیاث الدین محمود داد و در سالی که سلطان
غازی لشکر بخوارزم برد غیاث الدین محمود لشکر بست و فراه
و امغرا بطرف خراسان برد و بدر مرو شاهجان رفت و در آن سفر
آثار بسیار نمود و چون سلطان غازی معز الدین شهادت یافت
غیاث الدین محمود از بست عزیمت قیروز کوه کرد و چون
بزمین داور رسید امرای خلیج گرمسیر با حشم بسیار بخدمت او
پیوستند و امرای غور جمله استقبال نمودند و در شهر سنه اثنین
و ستمانه بغیروز کوه آمد و تخت غور او را مسلم شد و ممالک پدر
در تصرف آورد و ملک علاء الدین از قیروز کوه بطرف غزستان^(۲)
رفت و آنجا گرفتار شد و بقلعه اشیار محبوس گشت چنانچه پیش
ازین تحریر یافته است و چون اطراف ممالک غور بتمام غزستان^(۲)
و طالقان و کرزوان و بلاد قانس و گرمسیر در ضبط و تصرف بندگان
او آمد چنانچه سلطان تاج الدین یلدر و سلطان قطب الدین ایبک
و دیگر ملوک و امرا که بندگان سلطان معز الدین بودند هر یک
معروفی بخدمت درگاه او فرستادند و از وی خطوط عتق و مثال

عیف الدین تمرانی اوزا بگرفت و بخدمت سلطان محمود آرد
 و سلطان محمود اوزا در وثاق امیر حاجب عمر سلیمان محبوس
 فرمود روزی که سلطان محمود شهادت یانت بندگان ترک محمود
 غوغا کردند و یکی را که نام امیر منکورس زرد بود بفرستادند تا ملک
 رکن الدین محمود را شهید کرد - کاتب این حروف چنین میگوید
 که من در سن هزده سالگی بودم در شهوز سنه سبع و ستمائه بر در
 سرای سلطان در حضرت فیروز کوه چنانچه کار جوانان باشد بنظره
 ایستاده بودم که این امیر منکورس زرد سوار بیامد و توبه خون
 چکان در دست آویخته سر ملک رکن الدین محمود طاب ثراه دران
 توبه نهاده بسرای سلطان درون رفت عفا الله عنهم - بسر غرض
 باز آیم در عهد سلطان علاء الدین اتسر حسین چون ملک علاء الدین
 محمد فرصتی یافت امیر عمر سلیمان را بگرفت که در خون
 پسر من تو سعی نموده و اوزا شهید کرد در شب بامداد چون
 علاء الدین اتسر را معلوم شد امرای غور مستغاث کردند علاء الدین
 اتسر فرمان داد تا ملک علاء الدین محمد را کورت دوم بقلعه بلروان
 غزستان حبس کردند علیه الرحمة باقی خبر او در آخر این طبقه
 گفته شود که چون کورت دوم بتخت فیروز کوه آمد حال او بکجا
 رسید والله اعلم بالصواب *

النامع عشر السلطان غیاث الدین محمود

بن محمد سام شنسبی نغمده الله برحمته

سلطان غیاث الدین محمود بن سلطان غیاث الدین محمد سام

طاب ثراه بادشاه نیکو اخلاق و معاشرت و طیب و عیش بر طبعیت او

و بغور باز آمد و چون سلطان غازی معزالدین شهادت یافت سلطان غیاث الدین محمود بن محمد سام از بیست که اقطاع او بود بزمین داور آمد و ملوک و امرای غور بخدمت سلطان محمود طاب ثراه پیوستند و روی بحضرت فیروز کوه نهاد ملک علاء الدین از فیروز کوه بغزستان آمد و چون بسر پل مرغاب رسید سه ساله حسن عبد الملک در عقب او رسید و او را باز گردانید و بفرمان محمود او را در حصار اشیار غزستان محبوس گردانید چون محمود شهادت یافت و ملک غور بسطاط علاء الدین اتسر حسین رسید ملک علاء الدین را از قلعه اشیار مخلص کرد و بفیروز کوه آورد و او را اعزاز فرمود تا او سه ساله عمر سلیمان را بجهت خون پسر خود ملک رکن الدین محمود بکشت - و سبب آن بود که چون ملک علاء الدین در عهد محمود سام گرفتار شد پسرش ملک رکن الدین ایران شاه محمود علیه الرحمة بطرف غزنین رفت و او بادشاه زاده بس بزرگ بود و فضل بسیار و علم و عقل بکمال داشت و بشهامت و جلالت موصوف بود از غزنین بطرف گرمسیر شد و از آنجا بغور آمد و خلق کشتی که متمردان غور ایشان بودند بقدر پنجاه هزار مرد با او جمع شدند و غیاث الدین محمود از فیروز کوه با مقدار پانصد سوار قلب و پیاده دوسه هزار بیرون آمد و میان ایشان مصاف شد و هزیمت بر غوریان و ملک رکن الدین افتاد و رکن الدین بهزیمت بغزنین رفت و باز بطرف گرمسیر آمد و خداوند زاده

عواطف او در ذمه این ضعیف بسیار است جزاها الله عنا و
 عن المسلمین خیرا و آخر شهادت و فوت او در حادثه کفاز ببلاد
 عراق بود رحمة الله علیها رحمة واسعة * و در عهد حیات سلطان
 غیاث الدین از خطه غور و خطه بست و بلاد گرمسیر و درمشان و
 اورکان غزنین اقطاع ملک علاء الدین بود و در مصافی که سلطان غازی
 غیاث الدین معز الدین با پتهوزای اجمیر حرب کرد و شکسته شد او در
 خدمت سلطان غازی بود و دران سفر خدمتهای پسندیده بجای
 آورده بود و چون سلطانان غور بخراسان رفتند و نشاپور فتح شد او را
 بملک نشاپور نصب کردند و مدتی بشهر نشاپور بیود و با خلق
 طریق عدل و احسان مسلوک داشت و چون سلطان محمد
 خوارزمشاه از خوارزم بدر نشاپور آمد مدتی نشاپور را نگاه داشت
 و بآخر صلح کرد و نشاپور بسطان محمد خوارزمشاه تسلیم کرد و
 بطرف غور باز آمد و چون سلطان غیاث الدین برحمت حق تعالی
 پیوست سلطان غازی معز الدین تخت فیروز کوه و ممالک غور و
 غزمتان^(۲) و زمین داوز او را داد و خطاب او در خطبه ملک علاء الدین
 شد و پیش ازین او را ملک ضیاء الدین دز غور گفتندی و مدت
 چهار سال ملک فیروز کوه و ممالک غور و غزستان او داشت و
 در سال سنه احدی و متماته که سلطان غازی معز الدین لشکر
 بطرف خوارزم برد ملک علاء الدین از غور لشکر بطرف ملحدستان
 و تهستان برد و بدر شهر قائن رفت و بطرف جناباد تهستان کشید
 و قلعه کلخ جناباد فتح کرد و غزور بسیار و جهاد بی شمار بجای آورد

طالقان - خزروران - خروم - تکینا باد - کابل - عراق - غزنین - فوشنج -
 مجستان - نیمروز - میمند - فاریاب - سجده - مروالروند - سلطان‌شاه ؟ -
 لوهور - مروملکه ؟ - نشاپور - ونسی *

الثامن عشر الملك الحاجي علاء الدين

محمد بن ابي علي بن الحسين الشنمبي

ملك علاء الدين پسر ملك شجاع الدين علي^(۳۱) بود پسر
 عم هردو سلطانان غياث الدين و معز الدين و از هر دو برادر بزرگتر
 بود و هم حاجي بود و هم غازي و هردو سلطانان او را در مخاطبه
 بلفظ خداوند ياد فرمودند و دختر سلطان غياث الدين كه مائة
 ملك نام بود و بلقب جلال الدنيا و الدين و از دختر سلطان علاء الدين
 جهان موز بود و آن دختر در حباله او بود و آن دختر بادشاه زاده بهس
 بزرگ بود و قرآن مجيد محفوظ داشت و اخبار شهادت ياد داشت و
 خطش چون در شاهوار بود و دز هر سال يك كرت دوزكعت نماز
 گزاردي و تمام قرآن در دوزكعت ختم كردي و از دنيا همچنان
 بكرزمت بسبب آنچه پيش از وي ملك ضياء الدين كذيزكي تركي
 داشت كه مادر پسر او بود مگر او را عقد كرده بود بدين ملكه قادر
 نشد و اين ملكه در جمال و عفت و زهدات در همه دنيا خود را
 مثل نداشت و والده اين كاتب با او هم شير و هم مكتب بود و اين
 داعي را اين ملكه در حجر عنایت و حرم عصمت خود پرورده بود
 و تا اوان بلوغ بخدمت بارگاه و حرم او بود و اخوان اين داعي و اجداد
 مادري هم بخدمت او و در بارگاه پدر او مخصوص بودند و آثار

قضاة

قاضي القضاة معز الدين الهروي^(۲) - قاضي شهاب الدين حردازي رحمه الله^(۳)
مدت ملك ميمون از چهل و يكسال بود *

ملوك و نملاطين كه از دست او بوده اند
سلطان شمس الدين مسعود باميانى - سلطان شهاب الدين محمد سام
اخوة بغزئين - سلطان بهاء الدين باميانى - ملك تاج الدين حرب محمد
هيستاني بن ارملان - ملك ناصر الدين غازي - ملك قطب الدين
يوسف تمراني - ملك تاج الدين زنگي مسعود باميانى - ملك
ضياء الدين غوري - ملك تاج الدين تمراني - ملك بدر الدين علي
گيلاني - ملك ناصر الدين هوري مادياني - ملك ناصر الدين
تمراني - ملكشاه وخشى - ملك تاج الدين مكران - ملك مويد الدين
مسعود تمراني *

فتوحات (۶)

بلاد هراة - قماج - اور - فارس - كاليوان - بنوار - سيفرود - غزستان -

(۲۰) يزدي (۳) حرما بلنى (۴) سه سال (۵) شمس الدين
محمد مسعود باميانى - مبارز الدين سام محمد باميانى ملك
بهاء الدين حرب محمد سيستاني - ملك تاج الدين تمران - ملك تاج
الدين غور - سلطان بهاء الدين محمد سام - ملك نصر الدين غازي پهر
ارملان - ملك تاج الدين زنگي مسعود باميانى - ملك قطب الدين
يوسف نهراني - ملك ناصر الدين مور مادياني - ملك شاه وخشى - ملك
ملك تاج الدين مكران - مويد الدين مسعود تمران (۶) در يك نسخه فقط

وانرو تشریفات گرانمایه مخصوص گردانید و جمله ملوک او را بنواختند حق تعالی بر ایشان رحمت گناذ و همه را غریق مغفرت گرداناد - و سلطان اسلام و بادشاه هفت اقلیم شاهنشاه معظم - مولی ملوک ترک و العرب و العجم - ناصر الدنیا و الدین - علاء الاسلام و المسلمین - مغیث الملوک و السلاطین - الحامی لبلاد الله - الراعی لعباد الله - المؤید من السماء - المظفر علی ملوک الاعلاء - ذی الامان لاهل الایمان - وارث ملک سلیمان - ابو المظفر محمود بن السلطان (الشمس) قسیم امیر المؤمنین را در بادشاهی و جهان پناهی سالهای بسیار و قرنهای بیشمار باقی و پاینده داران بحق محمد و آله اجمعین و سلم تسلیما کثیرا کثیرا *

السلطان المعظم غیاث الدنیا و الدین محمد بن سام

اولاد او

ملکه معظمه جلال الدین طاب ثراها *

وزرا که دست سلطان بوده اند

شمس الملک عبد الجبار کیدانی - فخر الملک شرف الشرف

موریانی - مجد الملک دیوشاهی داری - عین الملک - ظهیر

الملک عبد الله سنجری - جلال الدین *

دار الملک او

قاپستان - حضرت فیروز کوه زمستان - بلاد داور *

اعلام او

سیاه - میمده لعل - میسره

توقیع میمون او - حسبی الله وحده

سلطان فرستاد و ملتسمات نمود سلطان فرمود که بجهت آن رسول جشنی ساختند و مجلس عشرت مهینا کردند و ملوک و اصرای غور را شراب دادند و رسول را اعزازی فرمود و شراب داد تا در حالت مستی مزاج سلطان‌شاه از فرستاده او معلوم شود و بجهت خاصه سلطان غیاث الدین آب انار شیرین در صراحی کردند و چون دور معهود بسطان میرسید ازان آب انار در جام خاص میریختند و بسطان میدادند و چون رسول سلطان‌شاه را قوت حرارت شراب دریانت بر سرزانو شد و از مطرب این رباعی در خواست رسول سلطان‌شاه گوید *

آن شیر که باش^(۲۱) او دهانه است مقیم * شیران جهان ازو هزارند عظیم
 ای شیر تو از دهانه دندان بنمایی * کین ها همه در دهان شیرند زبیم
 چون رسول این بیت باز خواست و مطرب در نوا آورد و برود بزد
 لون سلطان غیاث الدین طاب ثراه متغیر گشت و ملوک غور از
 جای بشدند خواجه صفی الدین محمود که از سران وزرای درگاه
 بود و در لطافت و ظرافت آیتی و طبع نظم داشت و شعر نیکو
 گفتی بر پای خاست و روی بر زمین نهاد و در جواب رسول این
 رباعی از مطرب باز خواست *

ان روز که ما رایت کین افرایم * و از دشمن مملکت جهان پرد ازیم
 شیری ز دهانه گر نماید دندان * دندانش بگرز در دهان اندازیم
 سلطان غیاث الدین طاب ثراه بغایت خوش طبع گشت و او را بانعام

تا در جوار آن باغ میدانی ساخته بودند طول و عرض آن میدان مثل طول و عرض آن باغ بود و هر سال یک کرت فرمان دادی تا زیادت از پنجاه و شصت فرسنگ از شکاریان^{۲۱} بیره کھیدندی و مدت یکماه بایستی تا هر در سر بیره نرگ شکار بهم پیوستی زیادت از ده هزار شکاری از وحوش و بهائم و سباع از همه اجناس دران میدان آوردندی در روز شکار سلطان بر قصر باغ بر آمدی و مجلس بزم مهیا فرمودی و بندگان و ملوک یگان یگان موار دران میدان برفتندی و شکار میکردندی در نظر مبارک اوطاب ثراه - وقتی خواست تا دران صحرا بشکار رود فخر الدین مبارکشاه بر پای خاست و این رباعی بگفت سلطان عزیمت شکار فسخ کرد و بعشرت مشغول شد و آن رباعی این است *

اندر می و معشوق و نگار آویزی * به زان باشد که در شکار آویزی
 آهوی بهشتی چو بدم تودرامت * اندر بزکوهی بچه کل آویزی
 حق تعالی از ایشان عفو کند و رحمت خود نثار روح ایشان گرداناد -
 و سلطان اسلام ناصر الدنیا و الدین را در مسند سلطنت باقی و پاینده داراد - ثقات چنان روایت کرده اند که چون سلطان غیاث الدین طاب ثراه از شراب توبه کرد و بصفت و احسان مشغول شد در عهدی که سلطان شاه خوارزمشاه لشکر خطا بخراسان آورد و بمر و تختگاه ساخت و سرحداتی ممالک غور را زحمت دادن گرفت لشکر خود را بدهانه شیز سرخس آورد و رسولی بخدمت

(۲ ن) در هر چهار نسخ چنین است

ز سولت فلک پیر و دولت اجداد
 ز خسروان جهان در جهان توئی که تراست
 ز جد و عم و پدر سلطنت بحق میراث
 ز عالمان جهان پیر هم منم که مراست
 دعا بارت ز اجداد خفته در اجداد
 چو بر منابر اسلام خوانده ایم ترا
 هزار بار فزون کلی بفضل و عدل غیاث
 ایا غیاث لدنیا و دیننا فانغث
 یغثک من هو غوث العباد یوم یغاث
 همیشه خانه دنیا و سقف گردون را
 ز فضل و عدل تو بادا شها اساس و اثاث
 دعای دولت تو فرض بر قوی و ضعیف
 ثنای حضرت تو فرض بر ذکور و اناث

ثقات چنین روایت کرده اند که سلطان غیاث الدین در اول
 جوانی معاشر عظیم بود و شکار دوست و از حضرت نیروز کوه که
 دارالملک او بود تا بشهر و زمین داور که دارالملک زمستانی بود
 هیچ آفریده را مجال نبود که شکار کرده می و میان آن دو شهر چهل
 فرسنگ بود هر فرسنگی را میلی فرموده بود تا بر آورده بودند
 در زمین داور باغی ساخته بود انرا باغ ارم نام نهاده و الحق
 در میان دنیا مثل نزهت و طراوت آن باغ هیچ بادشاهی را نبود
 و طول او بقدر دو میدان دار زیادت بود و جمله چشمهای آن باغ
 بدرختان صنوبر و ابله و انواع ریاحین آراسته و سلطان فرموده بودند

مذهب عباس را اندر خلافت بی خلاف حاجتی نبود مخالف ذکر این معنی بدان
 زو خلاف آخر چو در لبس میه صورت نبست
 در شعار صبغه الله این تصور کی توان
 کی کند هرگز خلیفه جز بعباس اقتدا
 کی نزد هرگز خلاف جد و عم زان خاندان
 پس تو باری چون پذیرا خواستی کردن خلاف
 چون نرفتی بر شعار و راه دیگر خسروان
 ورنه این کردی و نی آن این جهان خود بگذرد
 حاجتی باری طلب کن بهر بند آن جهان
 تا چو هرکس با امام اصل خیزد روز حشر
 تو درین تقلید خود تنها بمانی جاودان
 شامعی و بو حنیفه و الله این خواهند گفت
 خوب نبود بی سبب زان در بدین زین دریدان

امام صدر الدین بدین سبب از ممالک غور نقل کرد و بنشاپور رفت و
 مدت یک سال آنجا بماند بعد ازان قطعاً بحضرت سلطان فرستاد تا او را
 باز طلبید و تشریف فرستاد و از نشاپور بحضرت باز آمد * قطعه *

جلال حضرتکم غوثنا و انت غیاث
 بیمن عهدک ینیسر امرنا الملکات (۱)
 غیاث خلق توئی پس کجا برند نغیر

(۲ ن) حاجتی نبود مخالف هرگز این معنی بدان (۳ ن) الملکات

رحمة الله در آمدی و در محراب رفتی و تحریمه نماز پیوستی و سلطان غیاث الدین و قاضی وحید الدین هر دو بامام شافعی رحمة الله اقتدا کردند چون از خواب در آمد سلطان فرمان داد تا بامداد قاضی وحید الدین را تذکیر فرمودند چون بر بالای کرسی رفت در اثنای سخن گفت که ای بادشاه اسلام این داعی دوش خوابی دیده است و عین خوابی که سلطان دیده بود باز گفت او هم مثل آن دیده بود که سلطان چنانچه از کرسی فرود آمد و بخدمت سلطان بالا رفت سلطان طاب مرتده دست مبارک قاضی وحید الدین علیه الرحمة بگرفت و مذهب امام شافعی رحمة الله علیه قبول کرد چون نقل مذهب سلطان در اصحاب حدیث شائع شد بر دل علمای مذهب محمد کرام رحمة الله علیه حمل آمد و ازان طائفه علماء بزرگ بسیار بودند اما دران عصر انصیح ایشان امام صدر الدین علی هینضم نساپوری بود که ساکن و مدرس مدرسه شهر انشین غرجهستان بود قطعاً بگفت و سلطان را دران نقل اعتراض کرد و آن قطعاً چون بسطان رسید خاطر مبارکش از وی غبار گرفت رحمة الله امام صدر الدین را مجال مقام نماند در ممالک غور * قطعاً *

در خراسان خواجه گونه شافعی بسیار بود
 بر در هر خسروی ای خسرو صاحب نشان
 لیکن اندر هفت کشور بادشاه شافعی
 بهترک معلوم کن تا هیچکس دارد نشان
 و در کسی گوید خلیفه شافعی مذهب بود
 حاش الله هیچ زیرک را نباشد این گمان

بغرب و عجم و عرب و ترکستان و هند بر اهل خیر و اصحاب علم و زهد و صفوت و اصل گشت و اسم جمله ارباب استحقاق صدقات آن ممالک مذکوره در دواوین او بردناتر ثبت بود و مدت عمر او شصت و سه سال بود و نقل او از دنیا بدار الخلد در شهر هرات شد روز چهار شنبه بیست و هفتم ماه جمادی الاولی سنة تسع و تسعین و خمسمائه بود و روضه او در جوار مسجد جامع هرات شد رحمة الله علیه حق تعالی ذات سلطان غیاث الدین محمد سام را بانواع عنایت ظاهر و باطن مزین گردانیده بود و حضرت او را از افاضل علما و اکابر فضلا و جماهیر حکما و مشاهیر بلغا آراسته کرده و درگاه با جاه او جهان پناه شده بود و مرجع افراد مذکوران دنیا گشته از کل مذاهب مقتدایان هر فریق جمع بودند و شعرای بی نظیر حاضر و ملوک کلام نظم و نثر در سلک خدمت بارگاه اعلی او منتظم و در اول حال آن هر دو برادر نور الله مرتدوما بر طریق مذهب کرامیان بودند بحکم اسلاف و بلاد خود اما سلطان معز الدین چون بتخت غزنین نشست و اهل آن شهر و مملکت بر مذهب امام اعظم ابو حنیفه کوفی رحمه الله بودند او بموافقت ایشان مذهب ابی حنیفه رحمه الله اختیار کرد اما سلطان غیاث الدین نور الله مرتدده شبی در خواب دید که او با قاضی سعید وحید الدین محمد ^(۶۱) مروزی طاب ثراه که بر مذهب اصحاب حدیث بود و مقتدای شغوبیان در یک مسجد بودندی ناگاه امام شافعی

و موافقت مستحکم بود بنده میخواهد تا بران قرار در مملکت
دیگر بندگان باشد اگر رای عالی صواب بیند مادر او را سلطان غازی
معز الدین در حباله خود آورد و بنده را فرزند خواند و از حضرت
غیاثیه بنده را تشریف و مثال خراسان و خوارزم باشد بنده تمام
عراق و ماوراء النهر از دست مخالفان مستخلص گرداند چون آن
رسالت ادا کردند سلطان معز الدین را آن اتصال موافق نیفتاد
و مکارحت ظاهر شد چون حق تعالی خواسته بود که ممالک
ایران تمام در ضبط محمد خوارزمشاه آید بآخر روزگار چند کورت از
پیش لشکر غور و غزنین منهزم شد و بعاقبت آن سلاطین پیش
ازو نقل کردند و چند کورت از حضرت دار الخلفه از امیر المؤمنین
المعتضی بامر الله و از امیر المؤمنین الناصر لدین الله خلعت
فاخره بحضرت سلطان غیاث الدین طاب ثراه واصل شد کورت اول ابن
الربیع آمد و قاضی مسجد الدین قدوه با او بدار الخلفه رفت و کورت دوم
ابن الخطیب آمد و پدر این داعی مولانا سراج الدین منهج
طاب ثراه را با او نامزد دار الخلفه کردند چون از حضرت
الناصر الدین الله خلعت رسید نوبت شاهی او پنجم شد
و سلطنتش عرض و بسط گرفت و از شرق هندوستان از سرحد چین
و ماچین تا در عراق و از اب جیحون و خراسان تا کنار دریای هرمز
خطبه بنام مبارک این بادشاه تزیین یافت و مدت ^{۱۵۱}چهل و سه سال
مملکت راند و ادرار و انعام او باطراف ممالک اسلام از شرق تا

تغمد هم الله برحمته از جمله کرامات سلطان غازي غياث الدين طاب ثراه که روزی بجهت تفحص جنگ جای شهر سوار شد و بر لب خندق طواف فرمود بموضعی رسید که رای مبارک او بران موضع بجهت جنگ قرار گرفت تا فتح آن شهر ازان موضع باشد پیناویانه اشارت کرد که ازین برج تا بدان برج منجلیق می باید فهاد تا رخنه شود و جنگ ملطانی پیش برند تا این شهر بتوان ستم و این فتح میسر گردد در زمان که این اشارت فرموده بود باره شهر و برجاها تمام در شکست و بیفتاد و خراب شد چنانچه خشتی بزخشتی نماند و نشاپور فتح شد و ملک علیشاه پسر تکش خوارزمشاه با ملوک خوارزم که آنجا بودند چنانچه سرتاش و کز لکخان و دیگران بدست آمدند و ملک ضیاء الدین محمد ابی علی شذنبی را که پسر عم هر دو سلطان و داماد سلطان غیاث الدین بود ایالت و تخت نشاپور دادند و دران سال مراجعت فرمودند و دیگر سال بجانب مرو شاهجان رفتند و فتح کردند و ملک نصیر الدین محمد حرنک را در مرو نصب فرمودند و ایالت سرخس پسر عم خود ملک تاج الدین زنگی مسعود بامیرانی را که پسر ملک فخر الدین مسعود بود فرمودند و تمامت خراسان در ضبط آمد و صف شد علاء الدین محمد خوارزمشاه بسیار کوشید تا مگر بطریق خدمت او را قبول کنند و خراسان بدو باز گذارند مسلم نشد - ثقات رواة چنین نقل کرده اند که چون تکش خوارزمشاه نقل کرد محمد خوارزمشاه بخدمت سلطان غیاث الدین طاب ثراه رسل فرستاد - مضمون رسالت آنکه میان سلاطین و میان پدر من عهد

و مرو بگرفت و اطراف ممالک غور را زحمت دادن گرفت و فساده و تاراج آغاز نهاد تا در سنه ثمان و ثمانین و خمسمائه سلطان غیاث الدین فرمان داد تا سلطان معز الدین از غزنین و ملک شمس الدین از بامیان و ملک تاج الدین حرب از سینستان بالشکرهای خود ببرد بار مرو جمع شدند و سلطان‌شاه از مرو با لشکر خود بالا آمد و در مقابله سلاطین ترک تاز میکرد و علفچی لشکر را زحمت میداد چنانچه مدت شش ماه این فتنه بداشت و هر دو لشکر نزدیک یکدیگر بماندند تا سلطان معز الدین گذرگاه آب مرغاب را طلب فرمود و از آب بگذشت و دیگر لشکرها در عقب او بگذشت و سلطان‌شاه منهزم شد و این فتح در شهر سنه ثمان و ثمانین و خمسمائه بود و بهاء الدین طغرل منجری دران مضاب بدست لشکر بامیان افتاد و هر او بخدومت سلطان غیاث الدین آوردند و دران روز ملک شمس الدین بامیان که پسر ملک فخر الدین عم سلطان بود چتریانت و بلقب سلطانی خطابش کردند و همدران حال پیش از آنکه لشکرهای غور و غزنین و بامیان برود بار مرو برای دفع سلطان‌شاه جمع شدی بشهادت سلطان حلیم خسرو ملک علیه الرحمة فرمان شده بود و هر سال نتحی فو باطراف ممالک غور میشد تا در شهر سنه ست و تسعین و خمسمائه علاء الدین تکش خوارزمشاه برحمت حق پیوست سلطان غیاث الدین و معز الدین با لشکرهای غور و غزنین بطرف خراسان حرکت فرمودند و بدر نشاپور رفتند و چون لشکر در حوالی نشاپور مقام ساختند و جنگ قائم شد ثقات چنین روایت کرده اند

حمله کردند و طراق غز را بهکستند و بگرفتند و لشکر غز منهدم شد و خبر بسلطان غیاث الدین رسید بازگشت و حشم غور تیغ در غزان نهادند و خلقي را از ایشان بر زمین زدند و مملکت غزنین مسلم شد و این فتح در شهر سنه تسع و منین و خمسمائه بود و چون غزنین فتح شد سلطان غیاث الدین برادر خود سلطان معز الدین را بتخت محمودی به نشاند و بطرف فیروز کوه مراجعت فرمود و بعد از دو سال لشکرها استدعا کرد و لشکر غور و غزنین را مستعد گردانید و بدز شهر هرات رفت و اهل هرات آثار خدمت و هوا داری ظاهر میکردند چون بهاء الدین طغرل این معنی در یامت شهر هرات را بگذاشت و خود بطرف خوارزمشاهیان رفت و در شهر سنه احدی و سبعین و خمسمائه هرات فتح شد و بعد از آن بدو سال فوشنج فتح شد و بعد ازین فتوح ملوک نیمروز و سجستان رحل فرستادند و خود را در ملک موافق خدمت آن بادشاه کشیدند و بعد ازین ملوک غز که در کرمان بودند انقیاد نمودند و اطراف ممالک خراسان که تعلق بهرات و بلخ داشت چنانچه طالقان و اندخود و میمند و فاریاب و پنجده و مرد الورد و حلم و دزق و کیلف و جمله آن قصبات در تصرف بندگان غیاثی آمد و خطبه و مکه بنام مبارک او مزین گشت و بعد از چندگاه سلطان شاه جلال الدین محمود بن ایل ارسلان خوارزمشاه از برادر خود علاء الدین تکش خوارزمشاه مستزید گشت و بخدمت درگاه غیاث الدین پیوست و بعد از مدتی عصیان آورد چنانچه پیش ازین تحریر انداده است بفریدک خطا رفت و از آنجا مدد آورد.

غیاث الدین مکتوبات استمدعا ارسال کردند و آن فتح هم برآمد
 بعد از چند سال قادس و ولایات کالیون^(۲) و فیوار^(۳) و سیفورد^(۴) در ضبط
 آمد چون آن بلاد در تصرف آمد دختر عم خود ملک تاج الدین
 جوهر ملک بنت السلطان علاء الدین الحسین را در حباله خود
 آورد و تمام بلاد غرجستان و طالقان و خزرزان^(۵) مسلم شد و از بلاد
 حررم تا تکیناباد به سلطان معزالدین مغفوز فرمود و بعد ازان که
 از سجستان باز آمده بود بطرف غزنین و ولایت زاول و حررم و
 حوالی آن سوار فرستادن گرفت و بلاد کابل و زاول و غزنین
 بدست قبائل غزان بود و از دست خسرو شاه بستده بودند و عهد
 خسرو شاه منقرض گشته بود و پسر او خسرو ملک تختگاه خود
 بلوهرور ساخته بود سلطان غیاث الدین فرمان داد تا حشمهای جبال غور
 و آن قدر که از خراهان در تصرف او آمده بود جمله جمع شدند
 و روی بغزنین نهادند و امیران غز که در غزنین بودند چون
 طاقت مقاومت لشکر غور نداشتند طراق بستند و از غایت ثبات
 غزان نزدیک بود که هزیمت بر لشکر غور افتد سلطان غیاث الدین
 باز گشت و از غوزیان جمعی را بمدد سلطان معزالدین فرستاد
 ناگاه فوجی از مبارزان غز حمله کردند و شاه علم غوزیان بستند
 و در اندرون طراق خود بردند لشکر غوزیان از میمنه و میسره گمان
 بردند که شاه علم مگر باقلب درون طراق رفته است از اطراف

(۲ ن) کالیون - کالیور (۳ ن) نیوار - فیوار (۴ ن)

بغشور (۵ ن) حرزوان - حروران

و معزالدین را ظل رحمت خود گردانیده بود چنین فتح و نصرت کرامت شان کرد و دیگر روز چند هزار سوار جرار خونخوار نامزد کردند تا پیش لشکر قماچ بلخ باز رفتند و مفاصله بر لشکر آوردند و منهنم گردانیدند و علم او بخدمت ایشان آوردند پس فرمان دادند تا هر یلدر در جایی کردند و بسواری دادند و بخدمت عم خود ملک فخرالدین مسعود بامیان باستقبال بفرستادند و ملک فخرالدین مسعود نزدیک رسیده بود و چون هر یلدر و علم قماچ بلخ بدید ملک فخرالدین عزیمت مراجعت کرد و لشکر بر نشانده چون سوار شد لشکر غور رسیده بود و اطراف او فرو گرفته چون سلطان غیاث الدین و معزالدین در رسیدند در حال بخدمت عم از مرکب پیاده شدند و عم خود را خدمت کردند و فرمودند که خداوند را باز باید گشت و او را بلشکر گاه خود آوردند و بر تخت نشانند و هر دو برادر پیش او دست در کمر زده بایستادند و بدین مذهب حیا و ندامت بر ملک فخرالدین غالب شد از شرمساری ایشان را جفای چند بگفت و برخاست و گفت که بر من میخندید ایشان بخدمت عم عذر بسیار تمهید کردند و در خدمت او یک منزل بر رفتند و او را بطرف بامیان باز گردانیدند و ملک غور سلطان غیاث الدین را صاف شد و بعد ازان بجانب گرمسیر و زمین داور آمد آن دیار را مستخلص گردانید و ملک غور او را مسلم شد و چون تاج الدین یلدر هرات گشته شد و لشکر هرات منهنم گشت و باژ زنت بهاء الدین طغرل که یکی از بندگان سلطان سنجر بود هرات را در ضبط خود آورد و مدتی نگاهداشت تا اهل هرات بخدمت

بامیان چون عم ایشان بود وامرای غور در خدمت او بسیار بودند و میراث طلب ملک بود پیشتر روان شد و علاء الدین قماچ بلخ بالشکر خود در عقب او بچند فرسنگ از راه غزستان بالا آمدن گرفت و تاج الدین یلدز از هرات چون نزدیک تر بود بحضرت فیروز کوه بالشکر خود آمد از راه هریو ورود و سلطان غیاث الدین و معز الدین از فیروز کوه بیرون آمدند بموضعی که انرا راغ رز گویند و لشکر غور با ایشان جمع شد ملک تاج الدین یلدز هرات تعجیل نمود بر طمع آنکه مگر فتح فیروز کوه و قمع لشکر غور بردست او باشد چون نزدیک لشکر غور رسید هر دو لشکر با هم مقابل گشتند و مستعد مصاف شدند چنانچه میان هر دو لشکر مقدار نصف فرسنگ ماند و هر دو صف در نظر یکدیگر آمدند دو مبارز غوری از میان لشکر با هم عهدی بستند و در روی مصاف بخدمت سلطان آمدند و پیاده شدند و روی بر زمین نهادند که مادو بنده لشکر هرات را کفایت می کنیم پس بفرمان سوار شدند و هر دو مرکبان برانگیختند و شمشیرها بر کشیدند چون باد پران و ابر دمان سوی صف ترکان هرات آمدند و آواز میدادند که ملک یلدز کجا است که ملک یلدز را میطلبیم و یلدز در زیر چتر ایستاده بود لشکرش اشارت بملک کردند چنانچه آن دو مبارز غوری را معلوم شد که یلدز کدام است هر دو نفر چون شیران غریب گرسنه و پیلان مست در یلدز افتادند و بزخم شمشیر یلدز را از پشت اسب بر زمین انداختند چون لشکر هرات آن مبارزت و جرأت و دلوری و عیاری مشاهده کردند در هم شکستند و منهزم گشتند چون حق تعالی آن دو سلطان غیاث الدین

بعد از مدتی که بر تخت بود لقب او سلطان غیاث الدین شد و برادرش ملک شهاب الدین بعد از فتوح خراسان سلطان معز الدین شد رحمة الله علیهما چون برادرش را در بامیان حال غیاث الدین معلوم شد از خدمت عم خود باجاست بغیروز کوه آمد و سر جاندار از غیاث الدین شد و ولایت استبد^(۲) و کجوران حواله او گشت و چون سرپرده از شهر فیروز کوه بطرف غور بیرون آوردند متمردان غور خلاف آغاز نهادند و سپهسالار ابو العباس شیش که او را بتخت نشانده بود دز غایت تمکین بود و متمردان غور التجا بدو میکردند و هر دو سلطان را کین کشته شدن پسر عم خود که سلطان سیف الدین بود در باطن می بود و هر دو باهم تدبیر فرمودند و بران قرار افتاد که با یکی از ترکان خاص خود مقرر کردند که چون ابو العباس در بارگاه آید و در میان بارگاه بخدمت بایستد هرگاه که سلطان معز الدین دست بکلاه خود برد آن ترک سر ابو العباس بیندازد همچنان کردند چون ابو العباس کشته شد غیاث الدین قوت گرفت و رونق ملک زیادت شد عم ایشان ملک فخر الدین مسعود بامیان چون برادر مهتر سلطانان هفتگانه بود و ازان برادران هیچ یک باقی نماند طمع ملک غور و تخت فیروز کوه کرد و ملک علاء الدین قماچ سنجری را که ملک بلخ بود مدد طلبید و رسولان بنزدیک تاج الدین یلکز بهرات فرستاد و مدد طلبید و از اطراف لشکر بامیان و لشکر بلخ و هرات از جوانب زوی بحضرت فیروز کوه نهادند ملک فخر الدین

تا بقلعهٔ وحی‌رستان محبوس گره‌ند و اندک وظیفه بجهت ما یحتاج ایشان تعیین کرد چون علاء‌الدین از دنیا نقل کرد سلطان سیف‌الدین ازان قلعه ایشان را مخلص فرمود و مطلق‌العنان کرد غیاث‌الدین بموافقت سلطان سیف‌الدین بحضرت فیروز کوه مقام ساخت و معز‌الدین بطرف بامیان بخدمت عم خود ملک فخر‌الدین مسعود علیه‌الرحمة زمت و غیاث‌الدین بخدمت سیف‌الدین در لشکر دقع غز برفت و اندک استعدادی داشت بسبب قلت مال و منال و هرکس از خدم پدر و مادر ایشان در سر اندک خدمتی میکردند و غیاث‌الدین مدام بخدمت سلطان سیف‌الدین می‌بود تا چور، قضای آسمانی در رسید و سیف‌الدین از تخت حیات سلطانی بتختهٔ ممات فانی نقل کرد و لشکر غور منہزم از ولایت رود بارو اطراف دزق بطرف غرجستان از راه اسیر درهٔ ولو بر آمد و در شهر افشین که دارالملک شاران غزستان بود بگذشت چون بقصبهٔ ورا ورد آمدند سپهسالار ابو‌العباس که سلطان سیف‌الدین را بذیژه انداخته بود آنجا بخدمت غیاث‌الدین پیوست و آنچه از اکابر و امرا و اشراف لشکر غور و غرجستان حاضر بودند جمع کرد و جمله را فراهم آورد و بسطنت غیاث‌الدین همگان را بیعت داد و غیاث‌الدین را بتخت بنشانند و مبارکباد گفتند و آنجا فرمود تا قلعهٔ بنا کردند و تا بدین عهد که حادثهٔ کفار منغل بود آن قصبه معمور بود و از آنجا بحضرت فیروز کوه آوردند چون بشهر رسیدند و غیاث‌الدین را بر تخت سلطنت نشانند و پیش ازین لقب او ملک شمس‌الدین بود و لقب برادرش شهاب‌الدین

بر روی آماج نکشند چنانچه برادر مرا کشتی چنین جای کشند
 چون سلطان بیفتاد لشکر غور منهزم شد و سلطان را هم بران جای
 بگذاشتند غزنی بسر او رسید و او هنوز زنده بود چون جامه و کمر
 بادشاهانه دید خوابیت تا جامه و کمر او باز کند بند کمر او زود
 کشاده نمی شد کاردی بر بند کمر او نهاد و بند را ببرید و بتوت
 سر آن کرد در شکم سلطان میف الدین آمد و بدان زخم شهادت
 یافت علیه الرحمة والمغفرة - حق تعالی بادشاه جهان و سلطان
 زمان ناصر الدنيا و الدین و اظل الله فی العالمین را در تخت پادشاهی
 سالهای بسیار باقی دارد آمین *

السابع عشر السلطان الاعظم غياث الدنيا والدين ابو الفتح محمد سام قسيم امير المؤمنين

ثقات تغمدهم الله برحمته چنین روایت کرده اند که سلطان
 غیاث الدین و سلطان معز الدین طاب مرقد هما هر دو از یک مادر بودند
 و غیاث الدین بسه سال و کسری از معز الدین بزرگتر بود و مادر
 ایشان دختر ملک بدر الدین کیدانی بود هم از اصل بنجی نهاران
 و تخمه شهنشانیان و ملکه مادر ایشان نور الله مرقدها غیاث الدین
 را حبشی خواندی و معز الدین را زنگی گفتی و در اصل اسم
 مبارک غیاث الدین محمد بود و اسم معز الدین هم محمد بر لغت
 غور محمد را حمد گویند و چون سلطان بهاء الدین سام علیه الرحمة
 در کیدان برحمت حق تعالی پیوست سلطان علاء الدین بتخت
 نشست هر دو برادر زاده خود غیاث الدین و معز الدین را فرمان داد

هرگرا شریف دادندی او را دستوانه زرین مرصع بجواهر دادندی چنانچه درین روزگار کمر می دهند و بر دست این سپهسالار ورمیش بن شیش در دستوانه مرصع بود که او را ملک ناصر الدین حسین محمد مادینی شریف داده بود و آن هردو دستوانه از خزانه حرم سلطان سیف الدین بود چون سلطان سیف الدین آن دو دستوانه حرم خود بردست او بدید غیرت رجولیت و حمیت سلطنت در باطن او شعله زدن گرفت و نائره آتش غضب بر آمد و گفت که ورمیش برز و تیر من از آماج باز آر درمیش چون بفرمان روی بآماج آورد و پشت او بجانب سلطان شد سلطان سیف الدین یکی تیر بر کمان نهاد و تا بنا گوش بکشید و بر پشت درمیش چنان زد که براه سینّه او بیرون رفت و بر جای هلاک شد و چون دور دولت سنجری باخر شده بود امرای غزنان استیلا آورده بودند و اطراف ممالک خراسان در ضبط کرده و فساد و تاراج ایشان باطراف رسیده و زحمت آن فسدها و تاراج ایشان بحوالی ممالک غور و حواشی جبال غزنین و غزستان واصل می شد سلطان سیف الدین چون مملکت پدر خود را ضبط کرد و لشکرها را جمع آورد و روی بدفع فساد غز نهاد و بحدود غرجهستان و ولایت مادین آمد و از انجا روی برودبار سرو نهاد و از دزق که شهر بزرگ است در گذشت با غز مصاف داد و سپهسالار ابو العباس شیش که پهلوان غور و از خاندان شیشانیان بود و کینه برادر خود درمیش بن شیش در دل داشت فرصت میطلبید در روز مصاف غز از پس پشت سلطان سیف الدین در آمد و نیزه بر پهلوی سلطان زد و از امپش در انداخت و بر لفظ راند که مردان را

که پدرش کرده بود باز طلب فرمود و بر قاعده انصاف و جادۃ معدلت باآخر رسانید و آن رسل که از ملاحده الموت آمده بودند و در سر هر کس را ببطلان و بدعت و ضلال دعوت می کردند باز طلب فرمود و جمله را فرمان داد تا بزییر تیغ آوردند و هلاک کردند و بهر موضعی که از روائج فتنه ایشان بوئی یانت فرمان داد تا در کل بلاد ملحد کشی کردند و همه را بدرزخ فرستاد و ساحت ممالک غور را که معدن دینداری و شریعت پروری بود از لوث خبیث قرامطه بتیغ طهارت داد و بدین غزوبسنت محمد محبت او ادر دل اهل غور و ممالک جبال راسخ گشت و همگان نطق عبودیت و بر میان بستند و طوق طواعیت او برگردن اخلاص نهادند - و یکی از آثار معدلت و خیر مملکت او آن بود که هر دو پسر عم خود سلطان غیاث الدین محمد سام و معزالدین محمد سام را طاب نراهما از قلعه و حیرستان مخلص فرمود و بنواخت و مطلق العنان گردانید و خلق را در عهد او خصب و فراغ و امن بیشمار روی داد اما آن بادشاه جوان خوب سیرت کوتاه عمر افتاد و مدت یکسال و چینی بیش دور سلطنت بنمود رحمه الله - و سبب انقراض عمر او آن بود که روزی در سرا پرده خود بر آماج تیر می انداخت و امرای غور را فرموده بود تا در خدمت او موافقت می نمودند سده سالار درمیش^(۳) بن شیش که برادر ابو العباس و برادر سلیمان شیش بود در خدمت او بود و رسم امرای غور و ملوک جبال آن بود که دران عصر

علاء الدین و خزانن پسر او سلطان سیف الدین را در تصرف آورد
 و جمله نفائس و اموال و خزائن و ذخائر چه بضرورت و چه بلحتیار باسرا
 و اکبر و ارذل داد و ممالک غور در ضبط کرد و قوت و مدد او از
 متمردهان ولایت کشی بود و این ملک ناصر الدین بر زنان و جواری
 ایلاع تمام داشت و بعضی از جواری و سراری حرم سلطان علاء الدین
 را در خدمت خود آورده بود و تعلق میکرد چون سلطان علاء الدین
 از خدمت سنجر باعزاز و اکرام روی بر سمت ممالک غور نهاد و
 بولایت جبال هرات رسید و خبر وصول را با ت بعضرت فیروز کوه
 آوردند رعب و سیامت او همه دلها را در ورطه خون انداخت
 جمعی که با خلاص دولت علائی مخصوص بودند در خفیه آن کذیرگان
 علاء الدین را که در حرم ملک ناصر الدین بودند اغرا کردند و تحریض
 نمودند تا فرصت جستند و بوقتی که ملک ناصر الدین بر بستر
 خفته بود بالشت مستد بر روی او نهادند و هر چهار طرف بالشت
 را بقوت فرو گرفتند تا هلاک شد و الله الباقی الدائم *

السادس عشر السلطان سیف الدین محمد

بن سلطان علاء الدین حسین

چون سلطان علاء الدین از دنیا نقل کرد پسر او سلطان
 سیف الدین محمد باتفاق جمله ملوک و اکبر و امرای غور بتخت
 فیروز کوه بنشست و او پادشاه جوان و صاحب جمال بود و کریم
 طبع و عادل و رعیت پرور و چاکر نواز و بخشنده و زر پاش و دریا
 دل و متواضع و رضا طلب و دین دار و سنی و در اسلام مایل بود
 چون بتخت نشست اول رد مظالم کرد و هر تعدی و ظلم و جور

و حرهٔ نور ملک را که دختر شاه ابراهیم بن اردشیر شاپور بود از ملوک غرجستان در حبالت خود آورد و ضمن رود بار مرغاب و قلاع در تصرف او آمد اما در قلعهٔ سنکھی مدت شش سال جنگ کرد و ازین مدت سه سال مدام بنشست تا مسلم شد و بآخر عمر رمل ملاحظه الموت بنزدیک سلطان علاء الدین آمدند و ایشان را اعزاز کرد و بهزجا از مواضع غور در سر دعوت کردند و ملاحظه الموت طمع بضبط و انقیاد اهل غور در بستند و این معنی غبار بد ناهمی شد بر ذیل دولت علاء الدین و از عمر او اندکی بیش نمانده بود برحمت حق تعالی پیوست و در جوار املاف و برادران دندش کردند بخطهٔ سنکه غور عفا الله عنه و عفا برحمته *

الخامس عشر الملك ناصر الدين الحسين بن محمد الماديني

چون سلطان علاء الدین حسین در مصاف سنجر گرفتار شد مملکت غور و جبال مهمل مانند گردن کشان و متمردان غور تهرود آغاز نهادند و هر کس جبال و شعابی که مسکن ایشان بود حصار گرفتند و با یکدیگر مکاوحت و خصومت در آغازیدند جمعی از امرای کبار که باقی مانده بودند ملک ناصر الدین حسین بن محمد را از مادین بیاروندند و بتخت فیروز کوه بنشانند و خزائن سلطان

(۴ ن) حرهٔ حوز ملک را که دختر شاه شار بن ابراهیم شار بن اردشیر شار بود الحج (۵ ن) سبیکخی - سبکی

محمد مادین را که برادر زاده علاء الدین بود آورده و بتخت فیروز کوه نشانده و جماعت متمردان ولایت کشی که از دیگر خلق غور باستکبار و استبداد از همه راجع بودند فساد بسیار کرده بودند و خزائن و اموال سلطانی را بغوغا از ملک ناصرالدین در لباس انعام و صدقات و تشریفات در تصرف آورده سلطان علاء الدین چون با آن خزائن و مواشی و ثروت از خراسان بطرف غور آمد اول بر سمت ولایت کشی رفت و جمله کوشکهای ایشان را که زیادت از هزار قصر بود همه خراب کرد که هر یک در حصانت و رفعت چنان بودند که در فضای وهم تصور آن نقش نپذیرد و بعد از انتقام متمردان ولایت کشی و دیگر جبال بحضرت فیروز کوه باز آمد و پیش از آمدن او ملک ناصرالدین حسین را هلاک کرده بودند چنانچه بعد ازین تقریر یابد و چون سلطان علاء الدین بفیروز کوه آمد و بتخت نشست روی بفتوح دیگر نهاد و بلاد بامیان و تخارستان در ضبط آورد و بلاد داور و حزم و بست نیز بگرفت و از خراسان قلعه تولک را که در حوالی جبال بنزدیک هرات است بعد از مدت شش سال بگرفت و شاعری بود در حصار تولک که او را عمر سراج گفتندی در وقتی که جنگ بآخر می شد و قلعه تولک را بصلح نتج میکرد این بیت بگفت لائق بود آورده شد *

بر امپ نشسته درلک فولک
مقصود تو تولک است ایذک تولک

و بزبان ایشان بالا دوآندیدن و نشیب دوآندیدن امپ را درلک فولک گویند رحمهم الله و از انجا روی بفتوح غرجهستان آورد

بعلاء الدین بخشید علاء الدین خدمت کرد و این بیت بداهة گفت *

بگرفت و نکشت شه مرا در صف کین

هر چند بدم کشتنی از روی یقین

بخشید مرا یک طبق در نمین

بخشایش و بخشش چنان بود و چنین

سلطان سنجر اورا حریف و ندیم خود گردانید و هیچ مجلس عشرت بی حضور او نبود تا روزی در بزم نظر علاء الدین بر کف پای مبارک سلطان سنجر افتاد علاء الدین بر خامت و بر کف پای سلطان سنجر خالی بود بزرگ آرا بوسه داد و این بیت بگفت *

ای خاک سم مرکب تو انسز من * و ای حلقه بندگی تو زیور من
چون خال کف پای ترا بوسه زدم * اقبال همی بوسه زند بر سر من
و این حکایت در ذکر سنجری تقریر یافته است سلطان سلجور تخت غور اورا باز فرمود و نخیرة و خزانه و تمامت گلّه اسپ و رمه گویمندان خاص و گلّه شتران فرمود تا بعلاء الدین سپردند و فرمود که علاء الدین تو مرا بمنزلت برادری این جمله مواشی و خزائن با خود ببر و بولایت غور نقل کن اگر تقدیر آسمانی آن باشد که این جماعت غور را حق تعالی منکوب گرداند و ما را نصرت باشد چون طلب فرموده شود بنزدیک ما باز فرست و الا که اگر دولت ما منتهی شده باشد و ملک ملک از انتظام تفرقه یابد بنزدیک تو بماند نیکو تر از آن باشد که بدست غزان افتد و درین مدت که فیض سلطان علاء الدین بود از تخت غور جماعت امرا و اکابر جهال ولایت غور اتفاق کرده بودند و ملک ناصر الدین حسین

مصاف بیک روز فرموده بود تا زمینهایی که پس پشت لشکر غور بود تمام آن آب داده بودند و منادی کرده که پس پشت زمین ها پر آب شده است هر که باز پس خواهد گریخت در گل خواهد ماند چون مصاف زاست شد و هر دو لشکر مقابل شدند بر دست راست لشکر غور بقدر شش هزار موار غز و ترکان و خلج بود تمام بگشتند و بسطان سنجر پیوستند و خدمت کردند و هزیمت بر لشکر غور افتاد و جمله امرا و مبارزان و معارفان لشکر غور دران زمینهای^(۲) خلاب بماندند و بعضی شهادت یافتند و بعضی اسیر گشتند و سلطان علاء الدین گرفتار شد از سلطان سنجر فرمان شد تا او را قید کردند و تخته بند آهن آوردند تا بر پای او نهند فرمود که بخدمت سلطان عرضه باید داشت که با من آن کن که من با تو اندیشیده بودم و تخته بند زرین مهیا گردانیده بودم تا مقدار حرمت سلطنت تو موفور باشد چون عرضه افتاد آن تخته بند را طلب کردند چون حاصل شد همان تخته بند بر پای او نهادند و او را بر شتر نشاندند و سلطان مراجعت فرمود و چون ذکر لطافت طبع و شهادت عقل علاء الدین دران عصر مذکور بود و مشهور گشته و این معنی بسمع مبارک سلطان سنجر بسیار رسیده بود علاء الدین را دیگر روز یا بعد از چند روز طلب فرمود و اعزاز کرد و مخلص گردانید و یک طبق گوهر نمین پیش مسند نهاده بود آن را

---

(۲) خلاب و بزنی (۳ ن) - تا بدین مقدار حرمت

سلطنت غور باشد الخ

بفرمود تا در عمل مزامیر آوردند و بساختند و بگفتند *

آنم که هست فخرز عدلم زمانه را * آنم که هست جورز بدلم خزانه را

انگشت دست خویش بدندان کند عدو * چون برزه کمان نهم انکشتوانه را

چون جصت خاز خانه کمیتم میان صف * دشمن زکوی بازندانست خانه را

بهرامشه بکینه من چون کمان کشید * کندم بکینه از کمر او کدانه را

پشتی خصم گرچه همه رای و رانه بود * کردم بگرز خورد مر رای و رانه را

کین توختن به تیغ در آموختم کنون * شاهان روزگار و ملوک زمانه را

ای مطرب بدیع چو نارغ شدم ز جنگ * بر گوی قول را و بیاز آن ترانه را

دولت چو بر کشیدنشاید فرو گذاشت * قول مغنی و می صاف مغانه را

عفا الله عنه و عتاً - ثقات چنین روایت کرده اند که سلطان علاء الدین

بیتخت فیروز کوه بندشمت هرد و برادرزاد خود غیاث الدین محمد سام و

معز الدین محمد سام پسران سلطان بهاء الدین سام را بقلعه

وحیرستان مجبوس فرمود و وظیفه ایشان معین کرد و با سلطان

سنجر طریق استبداد آغاز نهاد و مکاوحت پیش گرفت و آنچه

معهود ملوک غور بود از جنس سلاح و تحف که هر سال بخدمت

درگاه سنجری آمدی باز گرفت تا کار بدانجا رسید که سلطان سنجر

لشکر خراسان را جمع کرد و عزیمت بلاد غور مهتم گردانید سلطان

علاء الدین لشکر غور را جمع کرد و پیش سلطان سنجر باز رفت تا

حدود قصبه ^(۳) ناب میان فیروز کوه و هرات در صحن هریو البرود آنجا

محرابی است لطیف و وسیع که آنرا سه گوشه ^(۴) ناب گویند دزان

مواضع میان هرد و لشکر مصاف شد سلطان علاء الدین پیش را

بران بودم که از ارباش غزنین * چوزود نیل جویی خون برانم
 و لیکن گنده پیرانند و طفلان * شفاعت میکند بخت جوانم
 به بخشیدم بدیشان جان ایشان * که بادا جان شان پیوند جام
 و فرمود که بقینه اهل غزنین را بخشیدم و از مجلس برخاست
 و بحمام رفت و روز هشتم بامداد برخاست با تمام حشم غور و ملوک
 بر مزر روضه برادران خود آمد و جامه عزا پوشید با جمله لشکر
 و هفت شبانروز دیگر بر سر آن روضها تعزیت داشت و ختمات
 قرآن کرد و صدقات داد و صندوقهایی برادران در مهدها نهاد. و از
 غزنین بر سمت بلاد داور و بست کوچ کرد چون بشهر بست رسید
 تصور و عمارات محمودی را که در آنجا مژل آن نبود تمام خراب
 کرد و کل ولایت که بمحمودیان مضاف بود جمله را خراب کرد
 بغور باز آمد و مراقد برادران را در جوار اسلاف خود دفن کرد
 و از غزنین فرموده بود تا چند تن را از سادات بقصاص سید
 مسجد الدین موسوی که وزیر سلطان سوری بود و او را با سلطان
 سوری از یک طاق غزنین آویخته بودند بخدمت سلطان آوردند و
 جوالها از خاک غزنین پر کرد و برگردن ایشان نهاد و با خود بحضرت
 فیروز کوه آورد و چون بغیروز کوه رسید آن سادات را بکشت و خون
 ایشان با آن خاک غزنین که آورده بود بر آمیخت و از آن خاک
 بر کوههایی، فیروز کوه چند برج ساخت چنانچه تا بدین عهد آن
 برجها باقی بود عفا الله عنه چون اینچنین انتقامی بکرد و بحضرت
 باز آمد خواست تا بعشرت و نشاط مشغول گردد و مطربان و ندیمان
 را جمع فرمود و روی بندشاط آورد و این قطعہ بگفت و مطربان را

کرد و طاق‌مقاومت نیلور و شکسته شد و علاء الدین بقهر شهر غزنین بگرفت و هفت شبان روز غزنین را آتش زد و بسوخت و مکابزه فرمود - راوی چنین می گوید که درین هفت شبان روز از کثرت سواد دود چنان هوا مظلم بود که شب را مانستی و شب از شعلهای آتش که شهر غزنین می سوخت هوا چنان روشن می بود که برزخ مانستی و درین هفت شبان روز دست کلاه و غارت و کشتن و مکابزه بود و هر کرا از مردمان یانند بکشتند و عورات و اطفال را اسیر کردند و فرمان داد تا کل ملاطین محمودی را از خاک بر آرند و بسوختند مگر سلطان محمود و سلطان مسعود و سلطان ابراهیم را و بر قصر سلطنت غزنین تمام هفتة علاء الدین بشارب و عشرت مشغول بود و درین مدت فرموده بود تا تربت میف الدین سووی و روضه ملک الجبال طلب کرده بودند و هر دو را صندوق ساخته و بجهت تمام لشکر استعداد عزا مهیا گردانیده چون هفت روز درگذشت شب هشتم شد و شهر تمام خراب و سوخته و خلق کشته و جدا گشت سلطان علاء الدین دران شب چند بیت در مدح خود بگفت و مطربان را داد و بفرمود تا در پیش او در چنگ و چغانه بزدند و آن نظم این است *

جهان داند که من شاه جهانم * چراغ دود؟ عبامیانم
علاء الدین حسین بن حسینم * که دایم بان ملک خاندانم
چو بر گلگون دولت بر نشینم * یکی باشد زمین و آسمانم
اصل مفرغ زن گرد سپاهم * اجل بازی گرنوک سنانم
همه عالم بگردم چون سکندر * بهر شهری شهی دیگر نشانه

قبای اطلس لعل سعدنی بیاوردند و بر زیر تمام سلاح پوشید.
خواص و مقریان سوال کردند که حکمت بادشاه درین که سلاح را
بقبای لعل می پوشاند چیست فرمود که برای آنکه اگر خرم تیر
یا نیزه انعام را مجروح گرداند لعلی خون بر علاج می بواسطه قبای
لعل ظاهر نباشد تا دل حشم من نشکند رحمة الله - لشکر غور را
ترتیبی امت در استعداد جنگ پیاده که چیزی مدیسازند از یک
تا خام کو و بر هر دو روی دی پنبه بسیار و کرباس منگن ۵۰ کشته
بشکل تخته نام آن سلاح کاروه باشد و چون پیادگان غور آنرا بر
گدغ نهند از سر تا پای ایشان تمام پوشیده شود و چون صف
زند مانند دیواری باشد و هیچ سلاح از بسیاری پدجه بر آن کار نکند
چون آن مصاف راست شد دولت شاه پسر بهرامشاه با پیل و فوجی
سوار حمله کرد سلطان علاء الدین فرمود که پیادگان صف کاروه بکشایند
تا دولت شاه پسر بهرامشاه بجمله فوج در آید صف بکشادند چون
دولت شاه با فوج سوار و پیل در آمد پیادگان رخنه صف را به بستند
و اطراف بهرامشاهیان را فرو گرفتند و دولت شاه با جمله آن فوج
شهد شد و پیل بیفتاد چون لشکر بهرامشاه آن حادثه و قتل
مشاهده کردند بهزیمت افتادند و بشکستند و سلطان علاء الدین تعاقب
نمود منزل بمنزل تا بموضعی که آنرا جوش آب گرم گویند نزدیک
تکین اباد سلطان بهرامشاه عطف کرد و کرت دوم مصاف را
ساخته شد و آنچه از لشکر با او جمع شده بود کرت دوم مصاف
داد و شکسته شد و علاء الدین بقهر تعاقب نمود تا بهرامشاه حشم
غزنین و خلق شهر و پیاده حشری جمع کرد و کرت سوم مصاف

خود قرار گیر که ترا طاقت مقاومت حشم من نباشد که من پیل
می آرم چون رسل بخدمت علاء الدین امانت رساله ادا کردند
ملطان علاء الدین جواب فرمود اگر تو پیل می آری من خرمیل
می آرم مگر ترا غلط می افتد که برادران مرا هلاک کرده و من
هیچ کس ترا هلاک نکرده ام مگر نشنیده که حق تعالی میفرماید
* وَ مَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوَلِيَّهِ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ
اِنَّهٗ كَانَ مَنصُورًا * چون رسل مزاجعت کردند هر دو لشکر امتعداد
قتال و مصاف مهیا گردانیدند سلطان علاء الدین دو پهلوان خود
را بخواند که سران لشکر و مبارزان نامدار ممالک غور بودند و هر دو
خرمیل نام - یکی خرمیل سام حسین پدر ملک ناصر الدین حسین -
خرمیل دوم خرمیل مام بنجی و هر دو تن در شجاعت داستان عصر
خویش بودند ایشان را فرمود که بهرامشاه پیغام کرده است که من
پیل می آرم من جواب گفته ام که من خرمیل می آرم امروز
شما هریک را یک پیل می باید که بر زمین زیند هر دو زمین بوم
دادند و باز گشتند و بموضعی که آن را کوه باز باب گویند هر دو لشکر
را مصاف شد در وقت مصاف هر دو پهلوانان پیاده شدند و دامن های
زره باز زدند و بمصاف در آمدند چون پیلان بهرامشاهی حمله آوردند
هریک ازان پهلوانان بریک پیل در آمدند و در زیر برگستوان پیل رفتند
و بدشنه شکم پیل بدریدند خرمیل مام بنجی در زیر پای پیل بماند
پیل بروی افتاد او با پیل هلاک شد و خرمیل سام حسین پیل را
ببنداخت و بسلامت بیرون آمد و سوار شد و چون مصاف راحت
شد سلطان علاء الدین بعد آنچه تمام سلاح پوشیده بود بفرمود تا

و نشاپور بسفر قبله رفت و دران عهد سلطان تکش خوارزمشاه در نشاپور بود ملک ضیاء الدین در لباس میادت دو گیسو بانده در بازارگاه او رفت و سعادت دست بوس سلطان تکش دریافت و حج اسلام با شرائط و ادب تمام او را میسر شد و در مکه خانقاهی بنا فرمود و وجه آن عمارت تمام مهینا و مرتب کرد و معتمدان نصب فرمود و هم در خدمت والده خود بممالک غور باز آمد و نام والده از ملکه حاجی شد و در ممالک غور بسیار مساجد و مدارس بنا فرمود حق تعالی از ایشان قبول گرداناد - و سلطان ناصر الدنیا والدین را در جهانداري باقی و پاینده داراد آمین *

الرابع عشر السلطان علاء الدین الحسین بن الحسین بن سام

چون سلطان بهاء الدین سام بن الحسین که لشکر بطرف غزنین می برد تا انتقام سلطان سوری و ملک الجبال طاب ثراهما باز خواهد در کیدان برحمت حق پیوست سلطان علاء الدین بتخت غور و حضرت فیروز کوه بنشست و لشکرهای غور و غرجستان جمع کرد و عزیمت غزنین مصمم کرد و چون سلطان یمین الدوله بهرام شاه طاب ثراه را ازان حال و عزیمت معلوم شد لشکر غزنین و هندوستان مهیا و مرتب گردانید و ببلاد گرمسیر از رنج و تکین آباد روی بطرف زمین داور آورد و چون سلطان علاء الدین با لشکرهای خود بزمین داور رسیده بود سلطان بهرامشاه رسولان بفرزدیک علاء الدین فرستاد که باز گرد بجاناب غور و بمملکت اسلاف

داعی دولت را اسپه زرده سه ماله فرستاد تنگ بسته حق تعالی
 از وی قبول گرداناد و آن ملک زاده بعد از حوادث غزنین و غور
 بحضرت دهلی افتاد و بخدمت درگاه سلطان سعید شمس الدین طاب
 نراه پیوست و اکرام و عواطف یافت و در حضرت دهلی برحمت حق
 پیوسته - در شهور سنه عشرین و ستمائه رحمة الله علیه - حق تعالی
 سلطان اسلام را در مملکت پاینده دارد آمین رب العالمین •

الثالث عشر الملك شجاع الدين علي بن الحسين

ملك شجاع الدين 'علي' بن الحسين در اول جوانی از دنیا
 نقل کرد و در عنفوان شباب حیات او انقراض پذیرفت و از وی
 پسری ماند علاء الدین ابو علی و برادران باتفاق در وقت قهمت
 بلاد غور ولایت حرماس پدر مفضول کرده بودند چون او در گذشت
 ولایت حرماس بر پسر او علاء الدین ابو علی ازانی داشتند و از
 ملك الجبال قطب الدین محمد که بغزنین شهادت یافته بود
 دختری مانده بود بوی دادند چون آن حرة طاب ثراها در حباله
 او آمد حق تعالی ایشان را پسری بخشید که هم حاجی و هم غازی
 گشت ملك ضیاء الدین محمد ابو علی و آن چنان بود که چون ملك
 علاء الدین ابو علی در گذشت و آن پسر بزرگ شد مادر
 او را حق تعالی توفیق بخشید تا عزیمت سفر قبله کرد و از
 ملوک غور دران عصر هیچ یک را آن سعادت دهت نداده بود
 ملك ضیاء الدین در خدمت والد خود بر راه خرامان و هرات

ذکر او بعد ازین بتحریر انجامد - و درم پسر ملک سیف الدین
 سوری بود که بعد از وفات پدر بجای پدر بنشست بولایت مادین
 و این سیف الدین سوری را سه فرزند بود یکی دختر و دو پسر و آن
 دختر از برادران مهتر بود و او در حکم سلطان شهید غازی معز الدین
 محمد مام انار الهه برهانه بود و سلطان غازی راهم از دختری بود که
 در طفولیت برحمت ایزدی پیوست و تربیت او بحضرت غزنین است
 از آن دو پسر ملک سیف الدین سوری - یکی ملک شهاب الدین علی
 مادینی بود که بر دست ترکان خوارزم در عهد استیلای ایشان
 شهادت یافت - و دوم پسر ملک ناصر الدین ابو بکر بود و این کاتب
 در شهر سنه ثمان^(۲) و عشر و مئتمانه خدمت او را بولایت کزیو و تمران^(۳)
 در یانمت و از وی بسیار آثار مروت مشاهده کرد و در آن عهد این
 داعی یکی را از بنات اکبر اترپای خود در حبالة خود آورده بود
 و آن اول حال جوانی بود هم در آن سالی که جنکیز خان ملعون از
 آب جیحون عبیره کرد بطرف خراسان و عزیمت غزنین داشت
 القصه از خدمت ملک ناصر الدین ابو بکر علیه الرحمة داعی اهنی
 التماس کرد و حال تزییح یکی از اترپای خود بنظم بر رای او عرضه
 داشت در جواب آن قصه و نظم این رباعی بگفت و بقلم خود
 ثبت کرد بر پشت قصه و بدست داعی داد * * رباعی * *
 انشاء الله غم زدلت رفته شود * و آن در گرانمایه بتو مقفله شود
 اسپه که زمن خواسته عذری نیست * یا اسپ عذر دگر گفته شود

(۴ ن) ثمان عشرین - و عشر و مئتمانه (۳ ن) کبید - لسیو

هشم بسیار در خدمت رایت او روان شد و چون بخطه کیدان برמיד از غایت فکر و غم برادران و قوت حمیت مرضی حادثش گشت و همانجا برحمت حق تعالی پیوست و در وقت نقل از دار دنیا چنانچه سلطان سوری بوقت رفتن و گرفتن غزنین تختگاه و ممالک غور بسطان بهاء الدین سام سپرده بود و فرمان دهی آن ممالک بدو مفوض کرده درین وقت سلطان بهاء الدین سام علیه الرحمة چون لشکر بطرف غزنین می برد تختگاه ممالک غور و فرماندهی جبال بسطان علاء الدین حسین جهانسوز سپرد و اتباع و فرزندان و امرا و اشیاع را بدو باز گذاشت چون او در کیدان برحمت حق پیوست و آن حال بجمع سلطان علاء الدین رسید او نیز بتعزیت مشغول نشد و بر سیل تعجیل لشکر ها فراهم آورد و عزیمت غزنین کرد رحمة الله علیهم اجمعین والله اعلم *

الثانی عشر الملک شهاب الدین محمد بن الحسین مالک مادین غور

ملک شهاب الدین محمد برادر ملاطین بود و ولایت مادین که خطه و ولایتی از اطراف غور است باتفاق برادران بعد از وفات پدر رحمة الله بدو داده بودند و او را دو پسر بود - یکی ملک ناصر الدین حسین که او را در غیبت سلطان علاء الدین حسین بخراسان در خدمت درگاه منجری بحضرت فیروز کوه بتخت نشانند چنانچه

وقلعه بندار بجبال غرجستان و قلعه فیوار^(۲) میان غزستان و پارس - سلطان
 بهاء الدین سام بعد از شهادت سلطان سوری چون از برادران
 پنجگانه مهتر بود فرماندهی ملک غور او را مسلم شد ملکه کیدان^(۳)
 که هم از نسبت شنسبانیان بود و دختر ملک بدر الدین کیدان
 در حکم او بود حق تعالی او را ازان ملکه بزرگ نسبت دو پسر و
 سه دختر کرامت کرد پسران چون سلطان غیاث الدین محمد سام و
 سلطان معز الدین محمد سام انار الله براهینهما که بسطت ملک ایشان
 ربع شرقی دنیا را حاری بود و آثار غزو و جهاد و ضبط و عدل و احسان
 ایشان تا نهایت ادوار آخر الزمان در بسط جهان باقی خواهد بود
 و بعضی ازان آثار و تواریخ در ذکر هریک بر سبیل نمودار در قلم
 آید انشاء الله تعالی - و دختران یکی ملکه جبال مادر ملک تاج الدین
 زنگی - و دیگر حرة جلالی مادر سلطان بهاء الدین سام بن سلطان
 شمس الدین محمد بن ملک فخر الدین مسعود بامیانی - سوم ملکه
 خرامان مادر الب غازی بن ملک قزل ارسلان سلجوقی برادر زاده
 سلطان سنجر چون نکبت و حادثه که سلطان سوری را افتاد در غزنین
 بجهت مخالفت و غدر خدام آل محمودی عفا الله عنهم بسمع سلطان
 بهاء الدین سام رسید عزیمت انتقام اهل غزنین مصمم گردانید
 و بتعزیت برادران مشغول نگشت و لشکرهای اطراف غور و کناف
 جبال خروم و غزستان جمع کرد و مرتب گردانید و روی بغزنین
 آورد تا آن مهم را بکفایت رساند و با استعداد تمام نهضت فرمود و

(۲) قیوار (۳ ن) مادین - نادین (۴ ن) کیلان

دروغت گشتند جماعت عهدها بر روی بیرون آمدند و از وی بسمع
 بهرامشاهی و خاندانند که بطرف خیانت بحرم بادشاهی می نگرد و
 احوال بذل میکند تا بز بادشاهی خروج کند بهرامشاه فرمان داد تا
 او را در خفیه شربت مهلك دادند برحمت حق پیوست و او را هم
 بغزنین دفن کردند و خصومت و مملوحت بدین سبب میان
 خاندان محمودی و دردمان شنسبی و آل ضحاک ظاهر شد چون
 حقیقت حادثه او بسمع سلطان سوری رسید بغزنین لشکر آورد و
 غزنین را بگرفت چنانچه بعد ازین بتحریر رسد و جای تحریر ذکر
 و احوال سلطان سوری بدین موضع بود ناما چون اول کسی که
 ازین خاندان اسم سلطنت گرفت سلطان سوری بود و او بتخت
 غزنین نشست ذکر او در طبقه دیگر در ابتدای ذکر سلاطین غزنین
 کرده آید انشاء الله تعالی *

الحادی عشر السلطان بهاء الدین مام بن الحسین

چون ملك الجبال بغزنین رفت و عمارت شهر فیروز کوه مهمل
 گذاشت سلطان بهاء الدین مام از سنکه بغیروز کوه آمد و شهر و قلعه
 را عمارت کرد و آن بناها و قصور سلطنت را باتمام رسانید و قلاع
 غور بنا فرمود و باشاران غزستان اتصال و پیوند کرد و جلوس او
 بغیروز کوه در شهور سنه ازبج و اربعین و خمسمائه بود چون
 حضرت فیروز کوه بدولت او عمارت پذیرفت چهار قلعه حصین
 بر اطراف ممالک غور و گرمسیر و نرجستان و جبال هرات بنا فرمود
 و قصر کجوران ببلاد گرمسیر و غور و قلعه شور سنک بجبال هرات

علاء الدین حصین و امیر محمد و امیر ابوعلی و حمیم الله چون ملک عزالدین حسین که پدر سلاطین بود رحمة الله علیه در گذشت سلطان سوری بجای پدر بنشست و ولایت میان برادران قسمت کرد و ذکر سلطان سوری در طبقه سلاطین غزنین آورده خواهد شد انشاء الله تعالی درین قسمت ولایت و رشاد بملک الجبال داد و دار الملک خود ملک الجبال آنجا کرد و بعد ازان از اچنان اتفاق افتاد که موضعی طلب کرد تا قلعه حصین و موضع شگرفی بنا کند که آنحضرت را شاید باطراف معتمدان فرستاد تا رای او بر موضع فیروز کوه قرار گرفت قلعه و شهر فیروز کوه را بنا فرمود و سلطان سوری حصار و شهر آسمینه را دارالملک خود ساخت و ملک ناصرالدین محمد را مادین داد و بهاء الدین سام را خطه سنکه که دارالملک مندیش بود معین شد و قلعه و خطه و جبهه بسطان علاء الدین مفوض شد و ملک فخرالدین را غالب ظن آوست که ولایت کش معین گشت از تقدیر آسمانی میان ملک الجبال که بغیروز کوه بود و میان دیگر برادران مناشستی افتاد ملک الجبال از برادران خشم کرد و بطرف غزنین آمد و عهد دولت بهرامشاهی بود و این ملک الجبال از حسن و جمال نصاب تمام داشت و مروت بکمال چون بغزنین رحیمه دست بذل و مروت برکشاد و صحبت او در دل خلق بحکم الانسان عبید الاحسان بیخ زدن گرفت و مستحکم گشت خلق غزنین او را

گشت و از ایشان چهار پسر بسطنت و تخت جهاندازی برشیدند
 و از ایشان فرزندان نامدار در جهان شهریار گشتند چنانچه
 بعد ازین بتقریر انجامد و بتحریر رسد و این عزالدین حسین
 را با دولت سنجری و سلطنت سلجوقی اتصال و محبتی مستحکم
 بود هر سال از جنس سلاح و جوشن و زره و خود و آنچه معهود و مقرر
 گشته بود بخدمت درگاه سنجری فرستادی و در غور سگان شگرف
 باشند چنانچه در جده و قوت هریک با شیرینی برابری کنند ازان
 سگان چند باقلاهای قیمتی بخدمت سلطان فرستادی و از خدمت
 سلطان او را تشریفات و تحف بسیار رسیدی و با سلاطین غور و
 غزنین هم طریق مودت سپردی چندگاه امارت بلاد غور در ضبط او
 بود تا برحمت حق تعالی پیوست و او را هفت پسر بود مهتر از
 همه ملک فخرالدین مسعود بود فاما ذکر او در طبقه دیگر
 که ذکر سلاطین بامیان است کرده خواهد شد و این طبقه مبني
 بر ذکر او خواهد بود و آنجا نوشته آید *

العاشر ملك الجبال قطب الدين محمد بن حسين

ملك عز الدين را هفت پسر بود مهتر همه ملك فخر الدين
 مسعود باميان بود چنانچه ذكر او دران طبقه آورده شد و اصل آن
 طبقه ملوك باميان بر طلوع دولت او باشد و مادر او كندزك تركي
 بود و بعد از ملك الجبال قطب الدين محمد بود و مادر او
 زني بود كه نسبت بزرگ نداشت و حاجبه و خادمه مادر سلاطين
 ديگر بود چنانچه سلطان سوري و سلطان بهاء الدين سام و سلطان

و جمله آن عصاة را بقتل رسانیدند و آن موضع را خراب کردند و تا
 بآخر عهد سلاطین غوز و انقراض دولت شنسبانیان هیچ پادشاهی
 بعمارت آن کوشک و اسباب و حوالی آن موضع اجازت نداد مگر
 کوشک امیر حرنک را که دران حوالی آب تذک بود و آن حدود او را
 منقاد بودند چون ملک قطب الدین حسن برحمت حق پیوست
 پسر او عز الدین حسین بجای او بنشست و الله اعلم *

التاسع ملك عز الدين الحسين بن الحسن ابوالسلاطين (۲)

ملك عز الدين حسين بادشاه نيكو عهد و خوب روى و نيكو
 اعتقاد بود و بهمه اوصاف كزیده موصوف و بهمه اخلاق پسندیده
 معروف ممالک غوز و بلاد جبال در عهد امارت او معمور بود و خلأق
 و ساكنان آن ديار آسوده و در ظل امن و حمايت امان و علماء و زهاد
 و سائر رعایا هريك را فرا خور حال او مقاصد بحصول پیوسته
 موصول بود و حق تعالى ببرکت اعتقاد و حسن سيرت او هفت
 پسر داد که ذکر سلطنت و مملکت ایشان در هفت اقليم منتشر

(۲) اولاد ملك عز الدين - ملك شجاع الدين علي امير حرماس
 (خراسان) و غوز - ملك شهاب الدين محمد حرنك ملك
 ماديين و غوز - سلطان علاء الدين حسين سلطان غوز و غزنین و
 باميان - سلطان بهاء الدين امام بادشاه غوز - سلطان سيف الدين
 سوزى بادشاه غوز و غزنین - ملك الجبال قطب الدين محمد امير
 غوز و فيروز كوة - ملك فخر الدين مسعود امير باميان و طخارستان *

الثامن الملك قطب الدين الحسن بن محمد بن عباس
 ملك قطب الدين حسن جد سلاطين بزرگ غور بود امير عدل
 و نيكو عهد و خويبروى و آثار خير و عدل و مرحمت و احسان و شفقت
 او بر اهل بلاد غور ظاهر بود و جماعتى كه تمره نمودند بقمع و قهر
 ايشان مشغول گشتى و تعريك مفسدان از لوازم شمردى و در
 بلاد غور چون اصل ايشان از قبائل عرب بود و پرورش و نشو
 و نما در گوه پاها يافته بودند استبداد و غلظت و تمره و گردن كشي
 در طبيعت و مزاج تمامت قبائل غوريان مركب بود و مدام هر
 قبيله را با قبيله خصوصت افتادى و قتال بودى و هر سال طرفى
 از اطراف ممالك غور خلاف ظاهر كردندى و از اداى واجبات اموال
 قانون امتناع نمودندى و تا بدين عهد كه آخر دولت سلاطين بود
 حال آن طوائف همبرين جمله مشاهده مى افتاد و قتي از اوقات
 در عهد ملك قطب الدين كه جد سلاطين بود جماعتى از ساكنان
 تكاب^۱ كه از ولايت و حيرستان بودند عصيان آوردند ملك قطب الدين
 با حشم و امرای غور پداى كوشك و حصار آن جماعت آمد و ايشان
 را بطاعت خواند انقياد نمودند و بقتال مشغول گشتند ناگاه از
 قضای آسمانى از طرف آن عصاة تيرى از كمان تقدير بر چشم ملك
 قطب الدين آمد و هم از آن زخم چون بر مقتل بود برحمت حق
 پيوسمت و دران ساعت كه حشم و خدام او آن زخم تير مشاهده كردند
 جان سپارى كردند و جلالت نمودند و آن كوشك و حصار را بگرفتند

(۲ ن) تكاب زك از ولايت و جيه بودند (ن) ولايت و فرستان

سلطان پیوستند و امیر عباس را بدست سلطان باز دادند و سلطان
ابراهیم بن مسعود علیه الرحمة امیر عباس را قید کرد و بغزنین
برد و ممالک غوره پسر او امیر محمد داد و الله اعلم *

السابع الامیر محمد بن عباس

چون سلطان ابراهیم بن مسعود امیر عباس را بگرفت و بغزنین
فرستاد ممالک غور بالتماس اشرف و اکبر غور بنامیر محمد
عباس میبرد و او در غایت حسن خلق و نهایت لطف مزاج بود
و پس عادل و گزیده اخلاق و نیکو سیرت و منصف و رحیم دل
و عالم نواز و عدل گستر و ضعیف پرور و هر غلظت و ظلم که در
پدرش بود بعد از هر صفت فا پسنندیده هزار معنی گزیده در
طبیعت امیر محمد مرکب بود چون ممالک غور با هم او شد جمله
اشرف و اکبر و ولایه غور او را منقاد شدند او بقدر امکان در احیای
مراهم خیر و بذل و عدل و احسان جد و جهد نمودن گرفت و
سلطان غزنین را بطوع و رغبت خدمت میکرد و امثال و انقیاد
بمی نمود و حال معهود می فرستاد و در عهد او ابواب راحت بر
خلق غور مفتوح گشت و همگان در آسایش و امن روزگار می
گذرانیدند و نعمت و خصیص ظاهر گشت تا نهایت امتداد ملک
او رعایا و چشم در فراغت بودند تا در گذشت و برحمت حق
پیوست علیه الرحمة و الغفران و الله اعلم *

کس را از خواص او مجال نبودى که با او حدیث کردى اما باین همه ظلم و تعدی از علم نجوم نصیب کامل داشت و دران نوع رنج بسیار برده بود و در تحصیل آن علم جد و جهد وافر نموده بود و حظ کامل حاصل کرده و در ولایت مندیث بخطه سنکه آن قلعه اصل را که بسطام ضحاک بنا کرده بود بتجدید آن عمارت فرمان داد و او استادان کامل از اطراف حاصل کرد و دیوارها برسم دایره آن قلعه بر دو طرف شیخ کوه زار مرغ بر کشید و در پای آن کوه بر بالای تلی قصری بلند بنا فرمود بدوازده برج و در هر برجی بصورت برجی از فلک می در پیچه نهاده شش برج شرقی و شمالی و شش برج غربی و جنوبی و هر برجی بر صورت برجی از فلک بنکاشت و وضع آن چنان کرد که هر روز خورشید از یک در پیچه بنسبت آن در پیچه که مطلع آن بودی در تاندي چنانچه او را معلوم گشتی که آن روز آفتاب در کدام درجه از کدام برج است و آن وضع دلیل است بر حدائق و استادی امیر عباس در علم نجوم و در عهد او قصرهای غور مبنی شد و کثرت پذیرفت اما چون خلق از غایت ظلم و تعدی و جور از وی مرتد گشته بودند و عهد دولت غزنین و تخت ملطنت بسطان رضی ابراهیم علیه الرحمة رسیده بود جماعت اکبر و اشراف و امرای غور مکتوبات استعانت بجانب غزنین ارسال کردند بنابراین التماس سلطان ابرهیم از غزنین با لشکر بسیار کشش کرد و چون بغور رسید تمامت لشکر غور بخداست

و ممالک غور در ضبط و الله اعلم بالصواب *

السادس الامير عباس بن شيش بن محمد بن صوري

امير عباس مردی شجاع بود و بی باک و دلیر و بی رحم بود و در غایت رجولیت و جلالت و شهامت و چون بحد جوانی و نهایت قوت برآمد جماعتی از احداث و جوانان را در سر عهد داد و با خود در سلک عصیان کشید و ناگاه خروج کرد و امیر ابوعلی را که عم او بود و ملک غور بگرفت و قید کرد و حبس فرمود و تمامت اموال و خزائن و ذخائر او در تصرف آورد و ممالک غور را ضبط کرد و بغایت ضابط و سائنس و ظالم بود و جور و بیدادی در طبیعت او مرکب بود با خلق بدشمار بی رسمی آغاز نهاد و با ملاک و اموال خلائق تعلق کردن گرفت چنانچه رعایا و حشم بدست او در ماندند و عاجز گشتند چنانچه مدت هفت سال در عهد از هیچ حیوانی از اسب و شتر و گاو و گوسفند قذاج نداد و از آسمان باران باز ایستاد - و بروایتی هیچ آدمی هم فرزند نیاورد از شومی ظلم او - راوی چنین گوید که او را دو سگ شگرف بود مدام در زنجیر گران و قلابهای آهنین بودند یکی را ابراهیم غزنین نام کرده بود و دیگری را عباس غور مدام هر دو سگ را پیش او آوردندی و زنجیر از ایشان برگزفتی و هر دو را با هم در جنگ انداختی گاهی که سگ همنام او غالب آمدی آن روز شادی ها کردی و بخشش بسیار فرمودی و روزیکه سگ دیگر غالب آمدی آن روز در غضب بودی و خلق را بر فغانیدی و هیچ

ازین تحریر یابد انشاء الله العزیز والسلام *

الخامس الامیر ابوعلی بن محمد بن هوری

امیر ابوعلی مردی نیکو سیرت و گزیده اخلاق بود و بحسن اعتقاد موهوب و در عهدی که پدرش امارت غورو و جبال مقدیش داشت همه خلق را نظر بر وی بود و محبت او در مزاجها مرکب و هر چند پدرش با امیر سبکنگین و سلطان محمود رحمهما الله عصیان و تمرد می کرد امیر ابوعلی مدام بخدمت سلطان محمود اخاص و طواعیت خود ظاهر میگرددانید و مکتوبات مشتمل بر اظهار فرمان برداری و محبت در قلم می آورد و بحضرت غزنین میفرستاد چون تمرد پدرش از حد اعتدال تجاوز کرد سلطان از غزنین لشکر آورد و بعد از کوشش بسیار امیر محمد هوری را بدست آورد و او را با خود بطرف غزنین برد و امیر ابوعلی را امارت غور داه چون امیر ابوعلی بغور نصب شد بجای خلق نیکوئی کرد و بناهایی خیر نمود و در بلاد غور مساجد جامع و مدارس بر آورد و اوقاف بسیار تعیین فرمود و ائمه و علما را عزیز داشت و تعظیم زهاد و عماد از لوازم احوال خود شمرد و خلق ممالک غور در عهد او بر ناهیت روزگار گذاشتند و برابر او شیش بن محمد در ظل حمایت او روزگار میگذرانید چون مدت عهد دوات او بر آمد و مملکت غزنین از محمود بمسعود رسید امیر شیش را پسر می عیسی نام در غایت قوت و شوکت در رسید خروج کرد و عم خود امیر ابوعلی را بگرفت

الرابع ملك محمد - سوري

صاحب تاريخ ابو الحسن الهيثم بن محمد الانابي چنين مي آرد که چون امارت خراسان و زاولستان از سامانيان و صفاريان بامير سبکتگين رسيد و او چند کُرت از بُست بطرف جبال غور لشکر کشيده بود و قتال بسيار کرده چون تخت بامير محمود سبکتگين رسيد امارت غور بامير محمد سوري رسیده بود و ممالک غور را ضبط کرد تا گاه سلطان محمود را اطاعت نمودی و گاه طريق عصيان سپردی و تمرود ظاهر کردی و آنچه از خراج و سلاح مقرر بود باز داشتی و با اعتماد قلاع متين و شوکت و عدت و انر مخالفت برزیدی و دل سلطان مدام بدان سبب نگران مي بود و بسبب فوت و حدت و شوکت و جبال و حصانت و رفعت جبال غور ملتفت خاطر مي بود تا با لشکر گران بجانب غور آمد و او در قلعه آهنگران محصر شد و مدت ها آن قلعه نگاهداشت و قتال بسيار کرد و بعد از مدت ها بطريق صلح از قلعه فرود آمد و بخدمت سلطان محمود پيوست و سلطان او را با پسر کهتر او که شيش نام بود بجانب غزنين برد بدان سبب که امير محمد سوري پسر کهتر خود شيش را درست داشتی چون بحدود گيلان رسيدند امير محمد سوري برحمت حق پيوست - بعضي چنان روايت کنند که او چون اسير شد از غايت حميت که داشت طافت مذلت نياورد خاتمي داشت در زير نگين زهر تعبیه کرده بودند آنرا بکار برد و در گذشت سلطان محمود پسر او شيش را بغور باز فرستاد و امارت غور به پسر مهتر او داده بود امير ابو علي بن محمد بن سوري چنانچه بعد

مدام با هم خصومت می بود اهل اسلام و اهل شرک را چنانچه
 کوشک با کوشک جنگ داشتی و مدام منازعت کردند و بسبب
 جصانت جبال راسیات که در غور است هیچ غمیری را بدیشان
 استیلا نمی بود و سر جمله مندیشیان شنسبانی امیر سوری بود و
 در غور پنج باره کوه بزرگ عالی است که اهل غور اتفاق دازند که
 از راسیات جبال عالم است - یکی ازان زار مرغ مندیش است که
 قصر و دارالملک شنسبانیان در دامن آن کوه است و چنین تقریر کنند
 که سیمرغ زال زر را که پدر رستم بود دران کوه پرورده است و بعضی از
 ساکنان دامن آن کوه چنین تقریر کنند که در سنین که میان خمسمائه
 و هتمائه بود آزان کوه آواز ناله و تعزیت آمد که زال رز درگذشت -
 کوه دوم سرخضر نام دارد هم در ولایت مندیش است بحدود
 تخبر - کوه سوم اشک است ببلاد تمران که عظمت و رفعت آن
 زیادت از همه بلاد غور است و بلاد تمران در شعاب و اطراف آن
 کوه است - و چهارم کوه وزنی است که بلاد داور و والشت و قصر
 کجوران در شعاب و اطراف او است - و پنجم کوه روین است در میان بلاد
 غور با جصانت و رفعت تمام - و گفته اند که پنجم کوه نمج حنیدسار^(۳۱)
 است که طول و امتداد و رفعت او از حد هم و درک نم و ذهن
 بیرون است و در شهر سنه تسعین و خمسمائه بر بالای او یک قصر از
 تنه درخت آبنوس یافتند زیادت در هزار من و کیفیت وضع و رقع
 آن هیچ کس درک نکرد و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب *

امیرالمؤمنین هارون الرشید قسیم امیر المؤمنین گشت رحمهم الله اجمعین چون هردو تن بغور باز آمدند امارت شنسبانیان را و پهلوانی شیشانیان را تا بدین عهد هم بران قرار بود و سلاطین انارالله براهینهم همه شنسبانی بودند و پهلوانان چنانچه مؤید الدین فتح کرماخ و ابو العباس شیش و سلیمان شیش همه شیشانیان بودند رحمة الله عليهم اجمعین *

الثالث امیر سوری بن محمد رحمه الله

از عهد امیر بنجی تا بدین عهد حال امارت غور در تواریخ یانته نشد که مفصلاً آورده شدی چون آساق این طبقات در حضرت اعلیٰ دهلی لزال اعلیٰ بود و ممالک اسلام را بواسطه فتنه کفار منغل خدّاهم الله تفرقه دیار و اختلاف اطراف پیدا آمد که امکان نقل کردن ازان تاریخ که در بلاد غور در نظر آمده بود نبود بضرورت آنچه از تاریخ ناصری و تاریخ هیضم نابی و بعضی سماعی که از مشائخ غور حاصل شده بود در قلم آمد از ناظران رجاء عفو می باشد - چنین می آرند که امیر سوری ملک بزرگ بود و ممالک غور بیشتر در ضبط او بود و چون بعضی از غور چنانچه والشیان علیا و سفلی بشرف اسلام مشرف نبودند دران وقت ایشان را با هم خصوصت می بود و صفاریان چون از بلاد نیمروز بطرف بّست و بلاد داور آمدند و یعقوب لیث لک امیر لاتکین آباد را که بلاد رخج است بزد طائفه غوریان بسترها سنگ نحصن جستند و بسلامت بماندند اما ایشانرا

(۲) نانی (۳) لکاک - لکن لک (۴) مرها و منگ - مرحد هارمند

عهد مستحکم شد آن تاجر بنی اسرائیل اورا آداب ملوک و خدمت
 درگاه خلافت و سلاطین و شرائط تعظیم دارالخلافت تعلیم داد
 گرفت و بجهت او لباس قبا و کلاه و موزه و زین و استعداد مواری
 و کار بستن اسلحه بتلقین و تفهیم مهیا و مرتب میکرد چنانچه
 مذازع او شیخ بن بهرام را ازان جمله هیچ معلوم نشد تا چون
 بدارالخلافت رسیدند شیخ بن بهرام همچنان با لباس مختصر
 غوریانه که در خانه معهود او بود در رفت و امیر بنجی نهاران
 با لباس امیرانه و زعی مهترانه و استعداد و آداب تمام بحضرت
 خلافت آمد بعد از یانت خدمت درگاه خلافت بوقت فرصت هر دو
 آنچه مقصود ایشان بود با شرائط خدمت بموقف عرض رسانیدند و
 حال منازعت با یکدیگر بخدمت وزیر و استاد دارالخلافت باز گفتند
 و مقصود و مطلوب کلی در میان آوردند امیر المؤمنین هارون الرشید
 بعد از آنچه قصه ایشان را مطالعه فرموده بود و نظر مبارک او بحال
 ایشان ملحق شده در حق امیر بنجی نهاران تربیت فرمود چون
 امیر بنجی نهاران از جمال نصیب شامل و نصاب کامل داشت و بحسن
 طینت و طراوت زینت آراسته بود بر لفظ مبارک امیر المؤمنین
 رفت که هذا قسیم امیر المؤمنین یعنی این بنجی نیکو روئی امت
 و آداب امارت و اسباب فرماندهی و ایالت و حسن صورت و صفاتی
 میرت جمع دارد امارت غور حواله او باید فرمود و پهلوانی لشکر
 ممالک غور حواله شیخ بن بهرام باید کرد و بتشریف دارالخلافت
 هر دو بدین دو اسم مشرف شدند و بجایز غور بحکم فرمان خلافت
 مراجعت کردند و ازان عهد لقب سلاطین شنبانانی از لفظ مبارک

گویند و چون ایشان اسلام آوردند نام ایشان حمدی گفتند یعنی محمدی و در عهد امیر بنجی از قبیلۀ شیشانیان امیری بود نام او شیف بن بهرام و بلفظ غوریان شیف را شیش گویند و این قبیله را شیشانیان بدین امر باز خوانند میان امیر شیش و میان امیر بنجی بجهت امارت غور منازعت رفت و فتنه. در میان خلق غور ظاهر شد از طرفین جمله اتفاق کردند که هر دو امیر بنجی و شیش بحضرت خلافت روزه هرکه از دار الخلافة عهد و لوا آورد امیر او باشد هر دو تن استعداد سفر کردند و روی بدار الخلافة نهادند راوی چنین گوید که بازرگانی بود دران دیار یهودی بر دین مهتر موسی علیه السلام آن بازرگان را با امیر بنجی محبتی بود و او سفر بسیار کرده و در کارها تجارب یافته و حضرت ملوک اطراف دیده و آداب درگاه خلافت و ملوک و سلاطین شناخته بود با امیر بنجی همراه شد و مقصود و مطلوب معلوم داشت امیر بنجی را گفت که اگر من ترا آدابی تعلیم کنم و حرکت و سکنت در آموزم و معرفت مراتب درگاه خلافت و حضرت سلاطین تلقین واجب دارم تا بدان سبب امارت و ایالت ممالک غور حواله تو شود با من عهد کن که در کل ممالک تو بهر موضع که بخواهم جمعی را از بنی اسرائیل و متابعان دین مهتر موسی علیه السلام جا دهی و ساکن گردانی تا در پناه تو و ظل حمایت ملوک و فرزندان تو آرامیده باشند بنجی نهاران با آن تاجر بنی اسرائیل عهد کرد چون تو شرط نصیحت و تعلیم آداب ملوک و خدمت درگاه خلافت مرا تعلیم کنی جمله ملتسمات تو بونا رسانم و مفرحات تو در کنار تو نهم چون از جانبین

الثانی امیر بنجی بن نهاران شنسبی

امیر بنجی نهاران امیر بزرگ بود و در غور ذکر او سائراست
 و لورا از کبار ملوک غور دارند و جمله سلاطین از فرزندان او بودند
 و نسبت او چنین یافته شد که در قلم آمد امیر بنجی بن نهاران
 بن درمیش بن درت بن (۱۳) درمیشان بن ترورتن بن بروثر بن شنسب
 بن حرنک بن بیدن بن منشی بن دژن بن (هین بن بهرام بن حجش
 بن ابراهیم بن معد بن اسد بن شداد بن ضحاک - امیر بنجی
 بس خوب روی و گزیده اخلاق بود و بهمه اوصاف ستوده و آثار
 پسندیده موصوف و چون دولت آل عباس استقامت گرفت و ممالک
 اسلام در ضبط خلفاء بنی عباس آمد اول کسی که ازین دو دمان
 بدار الخلافه رفت و عهد و لوا آورد امیر بنجی نهاران بود - و سبب
 رفتن او بحضرت امیر المؤمنین هارون الرشید آن بود که در غور
 قبیلگی بود که ایشان را شیشانیان گویند و ایشان دعوی آن کنند که
 اول پدر ایشان اسلام آورده آنگاه شنسبانیان و محمد را بلفظ غور حمد

(۲) بنجی بن نهادان بن درمیش بن درمیشان بن پرویز

بن سنب - در تاریخ فرشته نوشته است

(۳) - در یک نسخه فقط النج

(۴) شنسب بن حریق بن نهیق بن میسی بن دژن بن حسین

بن بهرام بن حجش بن هسن بن ابراهیم بن سعد بن اسد بن

شداد بن ضحاک - در تاریخ فرشته نوشته است

دودمان شنسبی را بر چهار طبقه نهاده اند - اول این طبقه که ذکر آن در تحریر می آید و دارالملک آن سلاطین حضرت فیروز کوه بود - و دوم طبقه سلاطین بامیان که شعبه بودند ازین دوحه شاهی - و سوم طبقه سلاطین غزنین که دارالملک سلطان معز الدین محمد سام غازی بود و بندگان خاص او که بعد از او به تخت نشستند - و چهارم طبقه سلاطین هندوستان که ارث آن مملکت و خلافت آن دولت بدیشان رسید و ازان دوده شنسبی به مسند جهانبانی آن دولت نصب شدند طاب مرقد الماضین و خلد دولة الباقین منهم الی یوم القیامة و آن قدر که معلوم شد از تواریخ آن دودمان در قلم آمد اگرچه ترتیب بر ولا نیود و الله اعلم *

الاول منهم امیر فولاد غوری شنسبی علیه الرحمة

امیر فولاد غوری یکی از فرزندان ملک شنسب بن حرنگ بود و اطراف جبال غور در تصرف او آمد و نام پدران خود را احیا کرد و چون صاحب الدعوة العباسیة ابو مسلم مروزی خروج کرد و امرای بنو امیه را از ممالک خراسان ازعاج و اخراج واجب داشت امیر فولاد حشم غور را بمدد ابو مسلم برد و در نصرت آل عباس و اهل بیت نبی آثار بسیار نمود و مدتها عمارت مندیش و فرماندهی بلاد جبال و غور مضاف بدو بود در گذشت و امارت بفرزندان برادر او بماند و بعد ازان احوال ایشان معلوم نشد تا عهد امیر بنجی^(۲) نهاران و الله اعلم *

(۲) در تاریخ فرشته بجای حرنگ - حریق - و بجای نهاران -

نهادان - نوشته *

و آنجا مقام ساختند و گفتند زو مندیش آن موضع را بمندیش نام شد و کار ایشان آنجا انتقامت یانت - و بروایت اول چون امیر بسطام و اتباع از بدار، موضع مقام ساختند خبر بانریدون بردند خواست تا سیوم کرت لشکر نامزد قمع و قلع بسطام و اتباع او کند و او را بدست آورد پسران انریدون تور و سلم برادر خود ایرج را که بر تخت ایران بود بغدر بگشتند و شاه انریدون را بدان سبب دل نگرانی و تفرقه ظاهر شد بانتهام بسطام نرسید چون بسطام فرصت یافت روی بعمارت جبال و اطراف غور آورد و معتمدان بخدمت شاه انریدون فرستاد و صلح طلبیده انریدون اجابت کرد بسطام چون امان یانت اتباع و اشیاع و قبائل عرب که متصلان فحاک بودند از اطراف روی بجبال غور نهادند و دران مملکت سکونت ساختند و عدد آن قبائل بسیار شد و چون حق تعالی خواسته بود که ازان اصل پادشاهان دین دار و ملوک کامگار در رسند بران قبائل برکت کرد تا عهد اسلام در یافتند و از معدن صلب ایشان جواهر سلطنت در ملک جهانداری انتظام یانت و اند هزار منبر و محراب بعوض بتکدهای قدیم وضع شد و شعار اسلام تا نهایت بلاد هندوستان که بدیار چین متصل است ظاهر گشت رحمة الله علیهم اجمعین - و این سلاطین را بندگان رسیدند که هر یک در بسط جهان بساط عدل بگسترند و تصور احسان و بذل مرفوع کردند و الی یومنا هذا وارث آن سلطنت و قائم بامور آن مملکت در مدف بخدیاری سلطان معظم ناصر الدنیا و الدین ابوالمظفر محمود بن السلطان قسیم امیر المؤمنین خلد الله سلطانه است که در بادشاهی مخلص باد - و سلاطین

شد بسطام از جبال شفتان و طخارستان بر وجه شکار و طوف
 بجبال غوز چند کرت آمده بود و آن موضع را از کثرت چشمه
 سارها هزار چشمه نام بود بسطام درین وقت بسبب لشکر افریدون
 بغور آمد و در پای کوه زار^(۳) مرغ سکونت ساخت و اینجا از اصحاب
 تواریخ در روایت است يك روایت این است که در قلم آمد و
 روایت دوم از منتخب تاریخ ناصری که یکی از اکابر غزنین در عهد
 سلطان غازی معزالدین محمد سام نورالله ضریحه پرداخته
 است چنین روایت کند که چون افریدون بر ضحاک غالب شد
 و مملکت بگرفت دو برادر از فرزندان او بنهاوند انتادند برادر مهتر
 را که سور نام بود امیر شد برادر کهتر که سام نام بود سپه سالار شد و امیر
 مور را دختری بود و سپه سالار سام را پسری و هر دو عم زانگان
 از خردگی نامزد یکدیگر بودند و ایشان دل بر هم نهاده سپه سالار
 سام وفات کرد پسر او نیک و شجاع و مبارز رسیده بود چنانچه دران
 عهد بمردی و جلالت نظیر نداشت بعد از فوت پدر او را حاسدان
 پیدا آمدند و او را پیش امیر سور سعایتها کردند عم را دل بر وی
 گران شد و عزم کرد تا دختر را بملکی دهد از ملوک اطراف چون
 آن دختر را خبر شد عم زاده را اعلام داد تا شبی بیامد و در قلعه
 بکشد و ده سزاسنپ گزیده از آخر امیر سور باز کرد و دختر را و
 اتباع او را بر نشاند و چندانکه امکان داشت از نقود بر گرفتند و
 زوان شدند و خود را بر سبیل تعجیل بکوه پای های غوز انداختند

و جلیبر شیطان او را از راه ببرد تا بر راه گذر پدر چاهی حفر کرد
 پدرش پیر شده بود در آنجا افتاد و هلاک شد و ضحاک پادشاه
 عرب گشت و همه دنیا بعد از جمعیت بگرفت و بسحر و
 ظلم تمام دنیا در ضبط آورد - صاحب تاریخ مقدسی چنین می آورد
 که در آن نائی یوده از زر ساخته و آن نائی را هفت منفذ بود هر منفذی
 بنام اقلیمی از ربع مسکون اهل هر اقلیم که در وی عصبان آوردند
 در منفذی که بام آن اقلیم بود سحری بکردی و بدیندی قحط
 و وبا و بلا در آن اقلیم ظاهر شدی چون یک هزار سال از ملک او
 بگذشت حق تعالی خلق دنیا را از دست تعدی او خلاص
 بخشید و ملک انریدون رسید و ضحاک را بگرفت و در چاه
 دالوند عراق حبس کرد *یفعل الله ما یشاء **

ذکر بسطام ملک الهند و الغور

این بسطام از دست ضحاک مملکت هندوستان داشت و او
 یکی از فرزندان ضحاک بود و هو بسطام بن مهشاد بن فدیمان بن
 انریدون بن سامند بن سنیدامب بن ضحاک بن مهراب بن
 شیدامب بن سیدامک بن مرنباس بن ضحاک الملک - چون ضحاک
 گرفتار شد انریدون بجهت ضبط هندوستان لشکر فرستاد بسطام را
 طاقت مقاومت لشکر انریدون نبود بیچانب جبال شفتان و پامیدان
 بروفت و آنجا ساکن شد دیگر بار لشکر انریدون در عقب او نامزد

(۲ ن) تریمان شیند امپ سفید امپ - این نسب نامه اگرچه
 ظاهر غلط است اما باندک تغیر نامها در هر چهار نسخه یکسان است *

ذکر الاوائل منهم و نسبتهم و آبائهم الی الضحاک

يعرف بتازي

ذکر او در طبقات ملوک اوائل رفته است و مدت ملک او یکهزار
سال کم یک روز و نیم بود و علماء تواریخ را در نسبت او و آباء او
تا به مهتر نوح علیهما السلام بسبب طول مدت اختلاف بسیار
است و آن جماعت که او را از فرزندان مهتر نوح دانند علیه السلام
چنین آرند که ضحاک بن علوان بن عملاق بن عاد بن عوص
بن ازم بن سام بن نوح علیه السلام - و بعضی گویند اسم او بیوراسب
بن ازنداسب بن طوخ بن کلبه بن نوح علیه السلام - و بعضی گفته
اند بیوراسب بن ازنداسب بن زنبکا بن تازیونرسد^(۲) (!) بن قراول
بن میامک بن مبدشی بن کیومرث بن آدم علیه السلام - و بعضی
گفته اند کیومرث بن لود بن سام بن نوح علیه السلام - اصحاب تواریخ
چنین روایت کنند که ازنداسب پدر ضحاک بود پسر پسر تازیونرسد
و باتفاق اهل تواریخ این تازیونرسد پدر همه عرب بود و برادر
هوشنگ ملک بود و عرب را تازی بنسبت او باز خوانند و سیادت و
امارت عرب او را و اتباع او را بود و ازو به پسر او رسید زنبکا و
ازو به پسر او ازنداسب و ازنداسب مردی عادل و عاقل و خدای
ترس بود و او را پسر می رسید ضحاک نام کرد پس فتنان و ظالم و قتال

(۲) در چهار نسخه این نسبتها چنان غلط اند که اصلاح آن

غیر ممکن است و بعضی نام بالکل خوانده نمیشود *

پیوم. آنکه اخبار شهادت تمامت در حفظ داشت - چهارم آنکه در مالی یکبار قیام آوردی و تمام قرآن در دو رکعت نماز ختم کردی - و پنجم آنکه چون پدرش سلطان غیاث الدین محمد سام بر حمت حق پیوست در مدت هفت سال روشنی آفتاب روزی بر وی نمانت که درین مدت بر سر مصلی معتکف و منزوی بود رحمة الله علیها رحمة واسعة و ارزقنا شفاعتها - حاصل الامر ملك الکلام فخر الدین مبارکشاه آن نسبت نامه را باسم سلطان علاء الدین حسین جهان سوز بنظم کرده است و در ابتدا این روایت از لفظ آن زبیده زمان و خدیجه دوران ملکه جلالی طاب مرقدها شنیدم که چون بعضی از کتاب و تاریخ در نظم آمد مگر بسبب تغدیر مزاجی که فخر الدین مبارکشاه را ظاهر شد آن نظم را مهمل بگذاشت تا چون تخت مملکت بشکوه و فرمایون سلطان غیاث الدینا و الدین محمد سام زینب و جمال گرفت آن تاریخ بالقب مبارک او مزین گشت و تمام شد - راوی چنین روایت کند و الله اعلم بالحققة که ایشان را شنسبازیان خوانند به نسبت پدری که بعد از نقل فرزندان ضحاک در بلاد غور بزرگ شد و شهم قوی رسید و نام گرفت و غالب ظن آنست که او در عهد خلافت امیر المؤمنین علی رضی الله عنه بر دست علی کرم الله وجهه ایمان آورد و از وی عهدی و لوائی پستد و هر که از خاندان او به تخت نشستنی آن عهد را که امیر المؤمنین علی نوشته بود بدو دادندی و او قبول کردی آن گاه بادشاه شدی و ایشان از جمله موالی علی بودند کرم الله وجهه و محبت ائمه و اهل بیت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم در اعتقاد ایشان راسخ بودی رحمهم الله و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب *

ملوک جبال و غور - طیب الله ثراهم و جعل الجنان مثنوهم بر سبیل نمودار از اول صبح دولت و ضحوة اشراق سلطنت و سلسله نسبت عالیته ایشان تا انتهای فرماندهی آن خاندان شهر یاری و ختم ملوک آن دودمان جهانداري رحم الله الماضین منهم چنانچه استنادان ما تقدم در تواریخ ذکر کرده اند تا کسوت این مجموع بذکر فائج ایشان معلم و مطرز گردد و بعضی از حقوق ایادی آن سلاطین با نام نور الله مرادهم از ذمه این ضعیف و خاندان امانت او گزارده گردد و ناظران را فائده باشد انشاء الله تعالی - بدانکه ملك الکلام مولانا فخر الدین مبارک شاه مرورونی طاب هرقده نسبت نامه این سلاطین نامدار را در سلك نظم کشیده است و آن جواهر را در سمط صحت انتظام داده و سر سلك لالی را بصدف شرف بادشاهی ضحاک تازی باز بسته و از عهد آن سلاطین تا باول دولت ضحاک تازی جمله ملوک را پدر به پدر ذکر کرده و این داعی که منهاج سراج است آن کتاب را در حرم محترم خداوند ملکه جهان زبیده العصر و الزمان جلال الدنيا و الدین سلطان الملكات في العالمین ماه ملك بنت السلطان السعید غیاث الدنيا و الدین ابی الفتح محمد بن سام قیم امیر المؤمنین انار الله براهینهما در شهر سنة الثین و ستمائه در پیش تخت معظم او در نظر آورده است و آن ملکه جهان این ضعیف را در حجره بادشاهی خود چون فرزندان در پرورش بادشاهانه داشتی و شب و روز در صغر سن در حرم او بودی و در نظر مبارک او تربیت یانتي و آن بادشاه را مناقب بسیار است - اول آنکه در تنق بکارت از دوازده نفا بدار بقانقل کرد - و دوم آنکه حافظ کلام الله بود -

خرجستان محبوس کردند و چون حادثه سلطان شاه در خراسان ظاهر شد و سلاطین غور نور الله ضریحهم روی بدان مهم آوردند سلطان خسرو ملک را شهید کردند در شهر سنده ثمان و تسعین و خمسمائه و پسر ابوبهرام شاه را که در قلعه سیفروز غور محبوس بودند شهید کردند و خاندان آل ناصر الدین مبتگین مندرس گشت و پادشاهی ایران و تخت هندوستان و ممالک خراسان بملوک و سلاطین شنسبانیان رسید انار الله براهینهم - ملک تعالی سلطان امام ناصر الدنيا و الدین را تا انقراض عالم باقی و پاینده دارا * (۵)

الطبقة السابعة عشر السلاطین الشنسبانیة و ملوک الغور
انار الله براهینهم

الحمد لله مکنون الظل والنور - مقدر الكمون والظهور - والصلوة علی نبیه محمد صاحب الكتاب المسطور - والسلام علی آله واصحابه عاده القرئی وقادة الجمهور - اما بعد فهذا ذکر السلاطین الشنسبانیة و ملوک الغور - چنین گوید بندا امیدوار بر رحمت سبحانی منهای سراج جوزجانی عصمه الله عن الغفلة والفتور - که این صحائف لعه است از خورشید دره سلاطین منصور - و باکوره از شجره طیده

(۳۰ ن) سیفروز (۵) از اینجا پنج طبقه مفصله ذیل را که تعلق به هندوستان ندارد و مصنف از کتب پیشینیان نقل کرده بود ترک نموده شد - طبقه دوازدهم در ذکر سلجوقیان - طبقه سیزدهم در ذکر ستجریان - طبقه چهاردهم در ذکر ملوک نیمروز و سجستان - طبقه پانزدهم در ذکر ملوک کرد - طبقه شانزدهم در ذکر ملوک خوارزمشاهیه *

الخامس عشر ختم الملوك المحموديه
 خسرو ملك بن خسرو شاه بن بهرام شاه
 تاج الدوله سلطان جهان شاه حلیم (۴)

خسرو ملك نور الله سمرقده بلوهور به تخت نشست و او پادشاه در رعایت
 عظم و محرم و حیای بود و عشرت دوست و صفات بصیقه بسیار داشت اما
 چون بر ساقه دولت خاندان خود افتاده بود از وی ذکری جمیل نمانه
 و دولت آن در دمان بعد منتهی شد و غمورد در کار سلطنت او با خسرو ظهور
 و پذیرفت و بجمعه امرا و کارداران ملك او از اترک و اعراب از وی ستزاید^(۵)
 گشته و خاندان و خهران امارت ولایت و فرماندهی ملك بردست گرفته
 و اردانها در عشرت بانراط مشغول بود سلطان سعید معتز الدین
 محمد سام طالب سمرقده هر سال از غزنین می آمد و ولایت هند
 و بسند ضبط میکرد تا در شهر سنه سبع و سبعین و خمسمائه بدر
 لوهور آمد و پیل و پسر از خسرو ملك بستند و باز گشت تا در شهر
 سغه نالندو ثمانین لشکر بدر لوهور آورد و لوهور فتح کرد و خسرو ملك
 را بجهنم بیرون آورد و بطرف غزنین فرستاد و از آنجا بحضرت فیروز
 کوه که دراز الملك سلطان بزرگ غیاث الدین محمد سام بود روان
 کرد و غیاث الدین فرمان داد تا خسرو ملك را بقلعه بلروان از

(۴) اسماء اولاد خسرو ملك - جهان شاه - محمود شاه -

بهرام شاه - خسرو شاه - مسعود شاه - ملك شاه

(۵) مستزید - مسرید

الرابع عشر خسرو شاه بن بهرام شاه (۳)

سلطان یمن الدوله والدین و برادری تاج الدوله والدین خسرو شاه در سنه اثنین و خمسین و چمسمائه بتخت نشست و چون ملوک و سلاطین غور انار الله براهینهم قواعد مملکت آل محمود را در تزلزل انداخته بودند و غزنین را و بست و زمین داور و تکیفن اباد از دست ایشان بیرون کرد و خراب گردانید و وهن بدان دولت راه یافته بود و رونق ملک برفته خسرو شاه چون بتخت نشست ضعیف بود و ملک را ضبط نتوانست کرد و جماعت غزان بر خراسان استیلا آورده بودند عهد سلطان سعید سنجر گذشته بود فوجی بطرف غزنین آمد و خسرو شاه با ایشان مقاومت نتوانست کرد و بطرف هندوستان آمد و غزنین از دست او بیرون شد و بدست غزان افتاد و ملک دوازده سال ایشان داشتند تا سلطان سعید غیاث الدین محمد سام انار الله برهانه لشکر از غور بطرف غزنین آورد و ترانف غزرا بکشت و غزنین بگرفت و سلطان سعید معز الدین محمد سام را بتخت غزنین بنشانند و خسرو شاه بلهور هندوستان آمده بود - و مدت ملک او هفت سال بود برحمت حق پیوست و الله اعلم بالصواب - حق تعالی بادشاه مسلمانان ناصر الدنیا والدین را باقی و پاینده دارا آمین رب العالمین *

---

(۳) اعامی اولاد خسرو شاه - خسرو ملک - محمود شاه - گنخسرو (این نام ها فقط در دو نسخه است)

سنجر علیهما الرحمة یک بیت آورده شد * شعر *

منادی برآمد ز هفت آسمان * که بهرام شاه است شاه جهان
 سنجر بخراسان باز رفت و بهرام شاه مملکت در ضبط آورد و بطرف
 هندوستان غزوها کرد و محمد اهلیم را در بست و هفتم ماه رمضان
 هفتاد و نه و پنجاه و هفت بگرفت و بند کرد و بعبادتش بگذاشت
 و ولایت هندوستان تمام او را داد او بار دیگر عاصی شد و قلعه
 ناگور در ولایت سواک بعد بیره بنا کرد و او را فرزندان و اتباع
 بسیار بودند بهرام شاه بر عزیمت قلعه او بهندستان آمد و محمد
 باهلیم بعد از مدتی پیش رفت و با بهرام شاه مصاف کرد حق
 سبحانه و تعالی کفران نعمت بوی رسانید محمد باهلیم با دو پسر
 و اسب و سلاح در روز جنگ در زمین بر بینه نوزبی فرو رفت
 چنانچه پیش از وی نشان نماند بهرام شاه بغزنین باز آمد و او را
 با ملوک غور قتال و مصاف افتاد پسرش دولت شاه کشته شد و
 در آن یک سفر سه کرت از پیش سلطان علاء الدین غوری منہزم
 گشت و غزنین بدست غوریان افتاد و جمله را بسوختند و خراب
 کردند و بهرام شاه به هندوستان رفت چون لشکر غوریان باز گشت
 بغزنین باز آمد و فوت شد - و مدت ملک او چهل و یک سال بود *

(۲ ن) سبزه (۳ ن) بر بینه نوزبی - در زمین نوزینی - و در
 فرشته " بر زمین جمجمه افتاده چنان فرو رفت که اثری از راکب
 و مرکب پیدا نشد " نوشته است *

آتش و صاعقه آمد چنانچه بدان آتش بازارهای غزنین بسوخت و دیگر حوادث و اتفاقات بد در عهد او ظاهر شد چنانچه خلق از دولت او نفرت گرفتند و او بغایت شهامت و جلالت و شجاعت و مبارزت موصوف بود چون بپادشاهی نشست با مادر سببی که مهد عراق بود استخفاف کرد بدان سبب سنجر خصم او شد و بهرام شاه را مدد کرد و بغزنین آمد و ملک ارسلان با او مصاف کرد و شکسته شد و بطرف هندوستان رفت و منکوب گشت - و در سنه احدى عشر و خمسمائه فوت شد - و مدت ملک او دو سال بود - و مدت عمر او سی و پنج سال بود والله اعلم *

الثالث عشر بهرام شاه (۲)

بهرام شاه خوب روی و مردانه و باذل و عدل و رعیت پرور بود و در اول حال که ملک ارسلان بعد از فوت پدر خود سلطان مسعود کزیم بتخت نشست بهرام شاه بخراسان رفت و تخت خراسان بعز و بهاء سلطان سعید منجر انارالله برهانه مزین بود بهرام شاه مدتی ببردگانه او بود سلطان منجر لشکر را بجانب غزنین کشید و ملک ارسلان بعد از مصاف منهزم شد و بهرام شاه بتخت نشست و منجر او را اعزاز کرد و سید حسن علیه الرحمة این قصیده بر خواند در بارگاه بحضور سلطان

---

(۲) معزالدوله بهرام شاه را نه پسر بود بدین اسمی - خسرو شاه - منصور شاه - فرخ شاه - زارلشاه - دولت شاه - شهنشاه - مسعود شاه - محمد شاه - علی شاه (بن نامها در سه نسخه بانداک تغییر است)

بغراط داشت و رسوم ظلم را که پیش از وضع شده بود جمله بر انداخت و عوارض قلمی که زوائد بود در تمامت سر بند محمود و زاولستان همه محو کرد و باج و باز کل نواحی ممالک به بخشید و کل ملوک و امرا و اکابر ممالک را بر قراری که در عهد سلطان ابراهیم بوده گذاشت و رسوم بادشاهی هرچه نیکو تر پیش گرفت و امیر عسک الدوله را امارت هندوستان مسلم داشت و در ایام دولت او حاجب بزرگ فوت شد و حاجب طفانگین از آب گنگ عبیره کرد بجهت غزو هندوستان و بجائی رسید که جز سلطان محمود هیچ لشکر آنجا نرسیده بود و همه امور ملک در عهد او منتظم بود و هیچ دل مشغولی از هیچ طرف نشد - و ولادت او بنزنین بود در سنه ثلث و خمسين و اربعمائه - و مدت ملك او هفده سال بود - و مدت عمر او پنجاه و هفت سال بود - و در سنه تسع و خمسمائه بمرحمت حق تعالی پیوست و خواهر سلطان سفیر سلجوقی که او را مهد عراق گفتندی در حباله او بود *

الثانی عشر ملک ارسلان بن سلطان مسعود

ملك ارسلان ابو اللوک در سنه تسع و خمسمائه بملك زهست و گرمسیر^(۲) و ممالک غزنین در تصرف خود آرزو و بهرام شاه^(۳) که عم او بود از پیش او در خراسان رفت بنزدیک سلطان سنجر رحمه الله و در عهد ملك ارسلان حوادث شگرف زاد یکی آن بود که از آسمان

سراج بوده است و سبب نقل اجداد کاتب از جوزجان بدین سبب بود که امام عبد الخالق جوزجانی که بالایی ظاهرآباد غزنین خفته است در جوزجان بخواب دید که هاتقی او را گفت که برخیز بغزنین رو و زن خواه چون بیدار شد ظنش افتاد که مگر این خواب شیطانی است تا سه روز سه کرت متواتر این خواب بدید بر حکم این خواب بغزنین آمد و یکی ازان دختران در حکم او آمد و او را ازان ملکه پسری آمد ابراهیم نام کرد و این ابراهیم پدر مولانا منهاج الدین عثمان بن ابراهیم بود رحمة الله علیهم اجمعین و مولانا منهاج الدین پدر مولانا سراج الدین اعحویة الزمان پدر منهاج السراج بود و سلطان ابراهیم رحمة الله علیه بادشاه مبارک عهد بود - و مدت ملک او چهل و دو سال بود - و مدت عمر او شصت سال - و وفات او سنه اثنین و تسعین و اربعمائه بود و السلام *

الحادی عشر علاء الدین مسعود الکریم بن ابراهیم (۲)

سلطان مسعود کریم بادشاه نیکو اخلاق و مبارک عهد و گزیده اوصاف و بنا داد و عدل و انصاف و در عهد خلافت المستظهر بالله امیر المؤمنین احمد بن المقددز ببادشاهی نشست و حیا و کرم

(۲) اسماء اولاد سلطان علاء الدین - محمود - خورشید - توران - خورسند ملک - بزرگ - الحسین - ارسلان ملک - خطران - بهاء الدین - سرداد - ملک ارسلان علی - ابرار ملک - شراد - فرخزاد - بهرام شاه - ملک چهر - ملک زان - (این نام ها فقط در یک نسخه است)

علیه الرحمة بادشاه بزرگ و عالم و عادل و فاضل و خدایي ترس و مهربان و عالم دوست و دین پرور و دین دار بود چون فرخزاد بتخت نشسته بود ابراهیم را از قلعه بزغند بقعه نای آورده بودند چون امیر فرخزاد فوت شد همه باطنها بر سلطنت ابراهیم قرار گرفت سرهنگ حسن بخدمت او رفت باتفاق اهل مملکت او را از قلعه نای بیرون آوردند روز دو شنبه بر طالع میمون در صفا یمینی بر تخت سلطنت بنشست و روز دوم شرط ماتم امیر حمید فرخزاد بجای آورد و تربت او و آباء و اجداد خود زیارت کرد و همه اعیان و امثال در خدمت او پیاده برفتند بهیچ کس التفات نکرد و بدین سبب هیبتی از سلطنت او در دل خلق متمکن شد و چون خبر جلوس او بدادش سلجوقی رسید در خراسان معارف فرستاد و با او صلح کرد و بعد از دادش پسرش الپ ارسلان بران عهد ثابت بود و ممالک اجداد خود در ضبط آورد و خللی که در مملکت افتاده بود بسبب حوادث ایام و وقایع عجیب جمله در عهد او بقرار باز آگه و کار مملکت محمودی از مرتازه شد و خرابی های ولایت عمارت پذیرفت و چند باره و قصبه بنا فرمود چون خیراباد و ایمن آباد و دیگر اطراف و در عهد او عجائب و نوادر بسیار ظاهر شد و دادش سلجوقی که برق جهنده را مانست در تاخت و باخت و جدال و قتال و ملک گیری در عهد او برحمت حق پیوست - و ولادت ابراهیم در سال فتح گرگان سنه اربع و عشرین و اربعمائه بود بولایت هراة و آن بادشاه را چهل دختر بود و سی و شش پسر جمله دختران را بسادات کرام و علمای با نام داد و یکی از آن ملکت در حباله جد سوم منهاج

اربعمائه و سلطان فرخزاد مردی حایم و عادل بود چون به تخت نشست ولایت زاولستان که بسبب عوارض و موتان خراب شده بود خراج آن به بخشید تا آبادان شد و اطراف ممالک در ضبط آورد و با خلق نیکوئی کرد - و هفت سال ملک راند - ناگاه بزحمت قولنج برحمت حق پیوست در سنه اهدی و خمسين و اربعمائه - و مدت عمر او سی و چهار سال بود رحمة الله علیه - حق تعالی سلطان سلاطین روی زمین - ناصر الدنیا و الدین - ظل الله فی العالمین - شهاب مملک الخلفة - ناصر العدل و الرافعة - محرر ممالک الدنیا - مظهر کلمة الله العلیا - ذی الامن و الامان - لاهل الایمان - ارث ملک سایمان - ابوالمظفر محمود بن التمش السلطان را سال های بسیار بر سریر ملک داری با توفیق عدل گستری و احسان باقی داران و الحمد لله العلی الكبير *

العاشر سلطان ابراهیم سید السلاطین رحمة الله علیه (۳)

سلطان ظهیر الدوله و نصیر المله رضي الدین ابراهیم بن مسعود

---

(۳) اسماء اولاد سلطان ابراهیم - محمود - اسحاق - یوسف - نصر - علی - شهزاده - شهرداد - چهر ملک - خوب چهر - آزاد چهر - ملک چهر - آزاد مهر - شاه فیروز - توران ملک - ملک زاد - شمس الملک - شهر ملک - مسعود - ایران ملک - کیهان شاه - جهان شاه - فیروز شاه - میران شاه - تغان شاه - ارسلان شاه - ظفر شاه - قتلغ شاه - مؤید شاه - سلطان شاه - ملک شاه - خسرو شاه - فرخ شاه - بهرام شاه - دولت شاه - طغان شاه - ملک داد (این نامها باندک اختلاف در سه نسخه است)

استخوانهای او بسمع من میرهید دانستم که ازین مرد بد دل هرگز کاری و بادشاهی نیاید مرا طمع ملک افتاد چون چهل روز از ملک او بگذشت ترکی بود نوشتگین نام سلاح دار بود پس پشت طغرل ایستاده بود و او با یاز دیگر بیعت کرد و طغرل را در تخت بگشت و هر او را بیرون آوردند و بر چوبی کردند و گرد شهر بگردانیدند تا خلق ایمن شدند و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب *

التاسع فرخزاد بن مسعود

چون خدایتعالی بد کرداری های طغرل بوی رسانید و خلق را از وی و از ظلم بی نهایت او خلاص بخشید از شاهزادگان مسعودی دو کس در قلعه بزغند باقی بودند یکی ابراهیم و دوم فرخزاد و طغرل ملعون بجهت کشتن ایشان جماعتی را به قلعه بزغند فرستاده بود تا ایشان را هلاک کنند کوتوالی که در آن قلعه بود یک روز در آن باب تاملی کرده بود و آن جماعت را بر در قلعه بداشقه بر قرار آنکه دیگر روز بقلعه آیند و آن فرمان بد را با مضای رسانند که ناگاه مصرعان در رسیدند و خبر کشتن طغرل ملعون بیاروند و چون آن ملعون در غزنین بر دست نوشتگین کشته شد آنگاه اکابر مملکت و ملوک و حجاب طلب بادشاهی کردند معلوم شد که دو تن در قلعه بزغند باقی اند جمله روی بقلعه بزغند نهادند و خواستند که ابراهیم را به تخت نشانند اماضعفی بر تن مبارک او استیلا یافته بود و توقف را مجال نبود فرخزاد را بیرون آوردند و مبارک باد سلطنت گفتند روز شنبه^(۲) نهم ماه ذی القعدة سنه ثلث و اربعین و

طخارستان با لشکر انبوه در آمد و پدرش داؤد از راه سیستان به بست آمد سلطان عبد الرشید لشکر مستعد گردانید و طغرل را که یکی از بندگان محمود بود و در غایت جلالت بر ایشان مایل کرد و بطرف الپ ارسلان فرستاد در پیش درهٔ خمار الپ ارسلان را بشکست و از آنجا بجانب بست آمد بر سبیل تعجیل چون با داؤد مقابل شد داؤد از پیش او برفت و او در عقب او به سیستان رفت و بیغورم داؤد را بشکست و چون چنین دو سه فتح او را بر آمد بغزنین باز آمد و سلطان عبد الرشید را بگرفت و بکشت و خود بر تخت نشست و مدت ملک او دو^۱ و نیم سال بود و عمر او سی سال بود و الله اعلم *

الثامن طغرل الملعون

طغرل بندهٔ محمود بود و در غایت جلالت و شجاعت و در عهد سلطان مودود از غزنین بخرامان رفته بود و بخدمت سلجوقیان پیوسته مدتی آنجا بود و مزاج جنگهای ایشان دریافته و در وقت عبد الرشید بغزنین باز آمد و عبد الرشید را بگرفت و با یازده پادشاه زادهٔ دیگر بکشت و بر تخت غزنین به نشست و چهل روز ملک راند و بی رسمی و ظلم بسیار کرد او را گفتندی که ترا طمع ملک از کجا افتاد گفت وقتی که عبد الرشید مرا به جنگ الپ ارسلان و داؤد می فرستاد با من عهد میکرد و دست در دست من داده بود خوف جان بروی چنان غالب شده بود که آواز لرزه از

(۲) در دو نسخهٔ بجای دو و نیم سال دو سال نوشته

مودود و محمد عم او مضاف شد حق تعالی مودود را نصرت بخشید
 در حدود تکره‌ارود و محمد گرفتار شد با جمله فرزندان و اتباع
 و سلطان مودود کین پدر را ازو بخواست و کشندگان پدر را از ترک و
 تازیگ بقتل رسانید و اورا صیتی و نامی ازان حاصل شد و هرکه
 بخون پدر او متهم بود جمله را بکشت و بغزنین باز آمد و اطراف
 ممالک پدر را ضبط کرد - و مدت نه سال ملک راند - و دز سنه احدی
 و اربعین و اربعمائه برحمت حق پیوست - و مدت عمر او سی
 و نه سال بود والله اعلم *

السادس علی بن مسعود و محمد بن مودود

باشرکت هردو شاهزاده عم و برادرزاده را ترکن و اکبر مملکت
 بتخت بنشانند و هرکس کاری بردست گرفت و چون ایشانرا رای
 و تدبیر و ضبطی نبود خلل بحال لشکر و رعایا راه یافت و بعد از دو
 ماه سلطان عبد الرشید را بتخت نشاندند و ایشان را بقلعه باز
 فرستادند و الله اعلم بالصواب *

السابع عبد الرشید بن محمود

سلطان بهاء الدوله عبد الرشید بن محمود بتخت به نشست در سنه
 احدی و اربعین و اربعمائه و او مردی فاضل و عاقل بود و اخبار سماع
 داشت و روایت کردی اما قوت دل و شجاعت چندان نداشت چون
 بتبدیل و تحویل سلطنت متعاقب شد و سلجوقیان را از خراسان طمع
 تخت غزنین افتاد و تخت خراسان بدو در رسید و الپ ارسلان پهرش
 لشکر کش و بدرة شده عزیمت غزنین کردند الپ ارسلان از طرف

مصاف کرد سه روز متواتر قتال و جدال کرد و روز میوم که جمعه بود سلطان منهزم شد و از راه غرجستان بغزنین آمد و از غایت خوف که بروی مستولای شده بود خزائن بگرفت و بطرف هندوستان آمد و در ماریکله بندگان ترک و هند برو خروج کردند و او را بگرفتند و محمد را بر تخت نشاندند و او را بحصار کیری فرستاد - و در شهرور سنه اثنین و ثلثین و اربعمائه شهادت یانت - و مدت عمر او چهل و پنج سال بود - و مدت ملک او نه سال بود و چیزی رحمة الله علیه و السلام علی من اتبع الهدی *

الخاصص مودود بن مسعود بن محمود (۲)

شهاب الدرله ابو سعد مودود بن ناصرالدین الله مسعود چون خبر شهادت پدر شنید بر تخت پدر ببادشاهی نشست و سلطان مسعود وقتیکه بطرف هندوستان می رفت او را در ممالک غزنین و مضافات آن بزیابت خود نصب کرده بود و او در سنه اثنین و ثلثین و اربعمائه بتخت نشست و بجهت انتقام پدر لشکر جمع کرد و روی بطرف هندوستان نهاد و با سلطان محمد بن محمود که عم او بود و او را حشمهای مخالف از حبس بیرون آورده بودند و بر تخت نشاند و پیش او کمر بسته و امرای هندوستان او را منقاد گشته و ترکان محمودی و مسعودی که با سلطان مسعود غدر و خلاف کرده بودند جمله او جمع شده بودند و مدت چهار ماه او را فرمان ده گردانیده و میان

---

(۲) اسماء اولاد سلطان مودود - منصور - محمد - سلیمان - محمود *

سلطان مسعود فرمود که هیچ غمناک مباش شو، که الهیف
اصدق انباء من الکتب مرا فرمود که باز گرد چون باز گشتم در حال
و ساعت منتهیان ازان متابعت من مرسلطان را خبر کرده بودند
مرا طلب فرمود بخدمت محمود رفتن فرمود که در عقب مسعود
چرا میرفتی و چه میگفتی تمام ما جرای حال بی نقصان باز گفتم
که از مخفی داشتن خوف جان بودی سلطان فرمود که من
میدانم که در همه ابواب مسعود بر محمد ترجیح دارد و بعد از
نوبت من ملک بمسعود خواهد رسید این تکلف برای آن میکنم
تا این محمد بلیچاره در عهد من اندک مایه حرمتی و تمتعی بیند
که بعد از من مسلمش نخواهد شد رحمة الله علیهم خواجه ابو نصر
مشکان میگوید که درین حدیث از دو چیز عجب داشتم یکی از
جواب مسعود که مرا بوجه فضل و علم گفت و دوم از شهامت
و ضبط محمود که بدان قدر مشایعت بروی مخفی نماند سلطان
محمود چون عراق بگرفت تخت آن ممالک بمسعود داد و پیش
ازان شهر هراة و خراسان باسم او بود و چون او بتخت سپاهان
بنشست ولایت ری و قزوین و همدان و ولایت طارم جمله بگرفت
و دیلمان را مقهور کرد و چند کورت تشریف دار الخلفة بپوشید و
بعد از فوت محمود بغزنین آمد و ممالک پدر را در ضبط آورد و چند
کورت بهندوستان لشکر آورد و غزوها بسنت کرد و کورت دوم بطبرستان
و مازندران رفت و در آخر عهد او سلجوقیان خروج کردند و سه کورت
مصاف ایشان بشکست در حدود مرو و سرخس و بعاقبت چون
تقدیر آن بود که ملک خراسان بآل سلجوق رسد در طالقان با ایشان

الرابع الناصر الدين الله مسعود الشهيد (۲)

سلطان مسعود شهید را ناصر الدین لقب بود و کنیت او ابو مسعود (ابراهیم) و ولادت او و برادر او سلطان محمد ازار الله برهانها در یک روز بود و سلطان مسعود شهید نور الله مضجعه در سنه اثنین و عشرين و اربعمائه ببادشاهی نشست و او در سخاوت تا حدی بود که او را ثانی امیر المؤمنین علی رضی الله عنه گفتندی و در شجاعت ثانی رستم گرز او را هیچ مردی بیکدمت از زمین بر نتوانستی گرفت و تیر او بر هیچ بیل آهنی ایستاد نکردی پیوسته پدرش سلطان را از وی رشک آمدی و او را سرکوفته می داشتی و محمد را عزیز میداشتی تا حدی که از دار الخلافة التماس نمود که اسم محمد را و لقب او را بر لقب و اسم مسعود در مخاطبه از مسعود مقدم داشتند - خواجه ابونصر مشکان روایت میکند که چون آن مقال در بارگاه محمودی بخواندند بر دل ما و جمله ملوک و اکابر حمل آمد چون آثار سلطنت و شهامت بر ناصیه مسعود زیادت بود چون سلطان مسعود از پیش پدر بیرون آمد من که ابونصر مشکانم در عقب مسعود برفتم و گفتم ای بادشاه زاده بجهت این تاخیر لقب مبارک در مثال خلافت بر دل ما بندگان عظیم حمل آمد

(۲) اسماء اولاد سلطان مسعود - محمد - موجود - مورد - ابراهیم - ایزدیار - فرخزاد - شجاع - مراد شاه - علی (این نامها فقط در یک نسخه امت)

غریبه بسیار روایت کند و چون سلطان محمود رحمه الله پدرش از دارنا بدار بقا رحلت کرد سلطان مسعود رحمه الله برادرش بعراق بود ملوک و اکابر دولت محمودی باتفاق سلطان محمد را به تخت غزنین نشانند در سنه احدی و عشرین و اربعمائه اما او مردی نرم مزاج بود و قوت دل و ضبط ممالک نداشت جماعتیکه دوستداران مسعود بودند بنزدیک او مکتوب فرستادند بعراق و سلطان مسعود از عراق بر عزیمت غزنین لشکر عراق و خراسان جمع کرد و روی بغزنین نهاد چون خبر وصول و عزیمت او بغزنین رسید محمد لشکر را مستعد گردانید و پیش برادر باز شد و علی قریب حاجب بزرگ بود و سر لشکر چون به تکیناباد رسیدند خبر آمدن مسعود بلشکرگاه سلطان محمد رسید محمد را بگرفتند و میل کشیدند و محبوس کردند و علی قریب لشکر را بطرف هرات با استقبال سلطان مسعود برد چون بیک منزل برسید بخدمت سلطان رفت مسعود فرمان داد تا او را بگرفتند و جمله لشکر او را غارت کردند و درین کورت مدت ملک او هفت ماه بود و چون سلطان مسعود در ماریکله صاحب واقعه شد سلطان محمد را کورت دیگر اگرچه مکفوف البصر بود بیرون آوردند و بر تخت نشانند و لشکر را از آنجا بطرف غزنین آورد سلطان مودود بن مسعود از غزنین بر عزیمت انتقام پدر پیش عم باز آمد و مصاف کرد و او را بشکست و او را و فرزندانش او را شهید کرد و در کورت دوم چهار ماه بادشاه بود و در گذشت رحمه الله علیه - و مدت عمر او چهل و پنج سال بود - و شهادت او در سنه اثنین و ثلاثین و ربعمائه بود و الله اعلم بالصواب *

و دو هزار غلام با کلاه دو پیر با گرزهای سیمین بر چپای او ایستادندی
 آن پادشاه بمردی و شجاعت و عقل و تدبیر و راهبهای صواب ممالک
 اسلام را که بر طرف مشارق بود بگرفت و تمامت عجم از خراسان
 و خوارزم و طبرستان و عراق و بلاد نیم روز و پارس و جبال و غور و
 طخارستان همه در ضبط بندگان او آمد و ملوک ترکستان او را منقاد
 گشتند و پل بر جیحون بهمت و لشکر را بر زمین توران برد و قدر
 تان با او دیدار کرد و خانان ترک با او دیدار کردند و او را
 خدمت کردند و در بیعت او آمدند و بالتماس ایشان پسر
 سلجوق را که همه خانان ترک بجلادت او درمانده بودند با اتباع
 ایشان از جیحون بطرف خراسان بگذرانید و عقلای آن عصر این
 معنی را از وی خطا دیدند که ملک فرزندان او در سر ایشان شد
 و بزمین عراق رفت و آن بلاد را فتح کرد و عزیمت خدمت دار
 الخلفه کرد و هم بفرمان امیر المؤمنین باز گشت و بغزنین آمد و
 در گذشت - و مدت عمر او شصت و یک سال بود - و عهد ملک او
 سی و شش سال بود - و وفات او در سنه احدی و عشرين و اربعمائه
 بود رضی الله عنه * حق تعالی سلطان معظم ناصر الدنیا و الدین
 ابوالمظفر محمود بن التمش السلطان را بر تخت سلطنت باقی و
 پاینده دارد آمین رب العالمین *

الثالث محمد بن محمود جلال الدوله (۲)

جلال الدوله محمد مردی فاضل و نیکو سیرت بود و از وی اشعار

(۲) اسماء اولاد سلطان محمد - موید الدوله احمد - عبد الرحمن -

عبد الرحیم (این نامها فقط در دو نسخه است)

تا شاه خسروان مفر سومنات کرد * آثار غزو را علم معجزات کرد
 شطرنج ملک باخت ملک با هزار شاه * هر شاه را بلعب دگر شاه مات کرد
 و درین سفر آنچه از کرامات او ظاهر شد - یکی آن بود که چون از
 سومنات باز گشت بزمین سند و منصوره خواست تا براه بیابان
 لشکر اسلام را ازان دیار بیرون آورد فرمود تا راهبران را حاصل کردند
 هندوئی پیش آمد و دلالت راه قبول کرد شاه با لشکر اسلام روی
 براه آورد چون یکسباز روز راه قطع کردند و وقت منزل کردن لشکر آمد
 چندانکه آب طلب کردند بهیچ طرف نیافتند سلطان فرمود تا دلیل را
 پیش آوردند و تفحص کردند آن هندو که دلیل بود گفت من خود را
 فدای بت سومنات کردم و ترا و لشکر ترا درین بیابان آوردم که
 هیچ طرف آب نیست تا هلاک گردند سلطان فرمان داد تا آن هندو
 را بدوزخ فرستادند و لشکر را منزل فرمود و صبر کرد تا شب درآمد
 از لشکر بیک طرف رفت و روی بر زمین نهاد و از حضرت ذوالجلال
 والاکرام بتضرع خلاص طلبید چون شب پامی بگذشت بر طرف
 شمال از لشکر روشنائی ظاهر شد سلطان فرمود تا لشکر در عقب او
 بدان طرف روان شدند چون روز شد حق تعالی لشکر اسلام را بمنزلی
 رسانید که آب بود و همه مسلمانان بسلامت ازان بلا خلاص یافتند
 رحمه الله - حق تعالی آن بادشاه را کرامات و علامات بسیار داده بود
 و از آمت و عدت و تجمل آنچه او را بود بعد ازو هیچ پادشاهی را جمع
 نشد و دو هزار و پانصد پیل بود بر درگاه او و چهار هزار غلام ترک و شاق
 که در روز بار بر میمنه و میسره تخت بایستادندی و دو هزار ازان
 غلامان با کلاه چهار پر با گرزهای زرین بر استای او بودندی

از پادشاهان بلقب سلطانی خطاب کردند از دار الخلافه محمود بود
ولادت او در شب عاشوراء شب پنجشنبه سنه احدى و مبعين و ثلثمائه
بود در هفتم حال از زمان امير ملکتگين و پيش از ولادت او بيگ
ماعت امير سبکتگين بخواب دیده بود که درميان خانه او از آتشدان
درختی برآمدي و چنان بلند شدی که همه جهان در سایه او
پوشیده گشتی از نزع آن خواب چون بيدار شد دران ازديشه بود
که تعبير چه باشد که مبشری در آمد و بشارت داد که حق تعالی
ترا بصري داد سبکتگين شادمانه گشت و گفت پسر را محمود نام
کردم و هم دران شب که ولادت او بود بتخانه بهند که در حدود پرشاور
بود بر لب آب مند بشکست و او را مناقب بهيار است و مشهور
و طالع او باطالع صاحب ملت اسلام موافق بود. و در سنه سبع و ثمانين
و ثلثمائه ببلخ رفت بر تخت بادشاهی نشست و تشریف دار الخلافه
پوشيد و درين عهد معند خلافت بامير المؤمنين القادر بالله مزین
بود چون ببادشاهی نشست اثر او در اسلام بر جهانيان ظاهر گشت
که چندين هزار بتخانه را مسجد گردانيد و شهرهای هندوستان را
بکشاد و رايان هند را مقهور گردانيد و جیدال را که بزرگترين رايان
هند بود بگرفت و در من يزد بخراسان بداشت و بفرمود تا بهشتاد
دوم او را بخريدند و لشکر بجانب نهراله و گجرات برد و منات را از
سومنات بياورد و چهار قسمت کرد یک قسم بر در مسجد جامع غزنین
نهاد و یک قسم بر در کوشک سلطنت و یک قسم بمکه و یک قسم
بمدینه فرستاد و درين فتح عنصری قصيده مطول گفته است اين
دو بيت آورده شد *

* شعر *

طخارستان و غور در ضبط آورد و از جانب هند جیدپال را با فیلان بهیار و حشم انبوه بشکست و بغراخان کاشغر را از خاندان سامانیان دفع کرد و به بلخ آمد و امیر بخارا را به تخت باز فرستاد و در عهد او کارهای بزرگ بر آمد و مادهٔ فساد باطنیه از خراسان قلع کرد - و در شوال سنه اربع و ثمانین و ثلثمائة امیر محمود را سپهسالاری خراسان دادند و سیف الدوله لقب شد و امیر سبکتگین را ناصر الدین لقب شد و ابوالحسن سیمجور را دفع کرد و خراسان صاف گشت از خصمان ایشان امیر سبکتگین مردی عاقل و عادل و شجاع و دین دار و نیکو عهد و صادق القول و بی طمع از مال مردمان و مشفق بر رعیت و منصف بود و هر چه ولایه و امرا و ملوک را از اوصاف حمیده ببايد حق تعالی آن جمله او را کرامت کرده بود - و مدت ملک او بیست سال بود - و عمر او پنجاه و شش سال - و وفات او بحدود بلخ بدیه برمحل مدروی بود در سنه سبع و ثمانین و ثلثمائة و الله اعلم بالصواب *

الثانی السلطان المعظم یمین الدوله نظام الدین ابوالقاسم
محمود بن سبکتگین الغازی انار الله برهانها (۳)
سلطان غازی محمود بادشاه بزرگ بود و اول کسی را که در اسلام

(۲) - ن سیمجور

(۳) اسماء اولاد سلطان محمود - محمد - نصر - مسعود - محمود -

اسمعیل - ابراهیم - عبد الرشید

در عهد امارت عبد الملک نوح سامانی مہکتگین را بخیرید و به بخارا برد چون آثار کیاست و جلالت در ناصیہ او ظاهر بود او را اپتگین امیر حاجب بخیرید و در خدمت اپتگین بطخارستان رفت و قتیکہ ایالت طخارستان حوالہ از شد امیر مہکتگین در خدمت او بود چون اپتگین بعد از حوادث ایام بغزنین آمد و ممالک زاولستان فتح کرد و غزنین از دست امیر انوک بیرون کرد و امیر اپتگین بعد از هشت سال بر حمت حق پیوست پسر او اسحاق بجای پدر نشست و با انوک مصاف کرد و ہزیمت افتاد و بہ بخارا رفت بخدمت امیر منصور نوح تا ایشان را مدد فرمود تا باز آمد و غزنین بگرفت و بعد از یک سال اسحاق در گذشت مہکتگین را کہ مہتر ترکان بود بامارت بہ نشانند و او مردی عادل و منقی بود و از مبارزان جهان دو سال در امارت بود و در گذشت و امیر مہکتگین بخدمت او بود و بعد از مہکتگین امیر پری (؟) بامارت بہ نشست و او مردی مفسد عظیم بود جماعتی از غزنین بہ نزدیک ابو علی انوک چیزی بنوشند و او را استدعاء کردند ابو علی انوک پسر شاه گایل را بمدد آورد چون در حد چرخ رسیدند امیر مہکتگین با پانصد ترک بر ایشان زد و ایشان را بشکست و خلق بہیار را بکشت و امیر کرد و دہ پیل بگرفت و بغزنین آورد چون چنین فتحی بر دست او بر آمد همگنان از فساد پری (؟) سیر آمده بودند باتفاق امیر مہکتگین را بامارت غزنین بہ نشانند در بست و ہفتم ماہ شعبان سنہ ست و ستین و ثلثمائتہ روز جمعہ از بالای قلعہ با چتر لعل و علمہا جمعہ آمد و آن امارت و بادشاہی بروی قرار گرفت و از غزنین لشکر باطراف برد پس زمین داور و زمین قصدار و با میان و جملہ

مکرم باشد - امام ابو الفضل الحسن^(۲) بیهقی رحمه الله در تاریخ ناصری از سلطان سعید محمود طیب الله سراه چنین روایت میکند که او از پدر خود امیر سبکتگین شنید که پدر سبکتگین را قرا بحکم گفتندی و نامش جوق بود و غوغا را بترکی بحکم خوانند و معنی قرا بحکم سیاه غوغا باشد هر جا که تورکان در ترکستان نام او بشنیدندی از پیش او هزیمت شدند از جلادت و شجاعت او - و امام محمد علی ابو القاسم حمادی در تاریخ مجدول چنین می آرد که امیر سبکتگین از فرزندان یزدجرد شهریار بود و دران وقت یزدجرد در بلاد مرو در آسیائی کشته شد در عهد خلافت امیر المؤمنین عثمان رضی الله عنه و اتباع و اشیاع یزدجرد به ترکستان افتادند و با ایشان قرابتی کردند و چون بطنی دوسه بگذشت ترک شدند و قصرهای ایشان دران دیار هنوز برقرار است و ذکر نسبت ایشان برین مفعال بود که در قلم آمد تا در نظر بادشاه عالم خلد الله ملکه و سلطانه و ناظران آید انشاء الله العزیز * سبکتگین بن جوق قرا بحکم بن قرا ارسلان بن قرا مات بن قرا نعمان بن فیروز بن یزدجرد شهریار الفارس و الله اعلم بالصواب *

الاول امیر الغازی ناصر الدین

سبکتگین علیه الرحمة والغفران (۳)

امام ابو الفضل بیهقی می آرد که نصر حاجی مردی بازرگان بود

(۲) - ن - الحسن

(۳) امامی اولاد امیر سبکتگین - اسمعیل - نصر - محمود -

حسین - حسن - فیروز *

الطبقة الحادي عشر السبكتگينية اليمينية المحمودية نور الله مضجعهما

أحمد لله المحمود بكل لسان - المقصود بكل جنان - المعبود بكل مكان - المسجد في كل آوان - و الصلوة على محمد المصطفى المبعوث في آخر الزمان - صلى الله عليه وعلى آله واصحابه خير آل و اخوان - اما بعد چنین می گوید داعی مسلمانان منهاج سراج جوزجانی اصلح الله حاله و حقق آماله که این اوراق مقصوراست بر ذکر ملوک و سلاطین آل ذاصر الدین هبکتگین و سلطان یمین الدوایة نظام الدین ابو القاسم محمود غازي انار الله برهانها و کیفیت احوال ایشان دبیان نسب و آثار معدلت و اخبار سلطنت و انقلاب دولت و اعلاء مکنت ملوک آن دودمان از اول حال امیر غازي هبکتگین تا آخر عهد خسرو ملک که ختم ملوک آن خاندان بود بر سبیل ابجاز و اختصار تا این طبقات ملوک و امراء از انساب و القاب ایشان منور گردد و صفحات این تاریخ باسما و احوال آن ملوک اسلام انار الله براهینهم مشرف و

و مصنف از کتب پیشینان نقل کرده بود ترک نموده شد •
 طبقه اول در ذکر انبیا عليهم السلام — طبقه دوم در ذکر خلفاء راشدین رضی الله عنهم — طبقه سوم در ذکر خلفاء بنی امیه —
 طبقه چهارم در ذکر خلفاء بنی عباس — طبقه پنجم در ذکر ملوک عجم تا ظهور اسلام — طبقه ششم در ذکر ملوک یمین — طبقه هفتم در ذکر طاهریان — طبقه هشتم در ذکر صفاریان — طبقه نهم در ذکر سامانیان — طبقه دهم در ذکر دیلمیان •

فی العالمین ابوالمظفر محمود بن السلطان یمین خلیفة الله قیم امیر المؤمنین خلد الله سلطانه امت نوشته شد و این تاریخ در قلم آمد و بالقاب همایون و اسم میمون او موشح گشت و نام این "طبقات ناصری" نهاده شد رجایی و اتق است بکرم عمیم آفریدگار تعالی و تقدس که چون این نسخه بنظر مبارک این بادشاه جهان پناه اهل ایمان اعلی الله جلاله مشرف گردد سعادت قبول یابد و پرتو عواطف خسروانه از اوج فلک انعام و اعلی چرخ اکرام برین ضعیف تابد و بعد از نقل ازین منزل مستعار از خوانندگان دعای خیر باقی ماند و اگر بر سهوی و غلطی اطلاع یابند بذیل عفو مستوز فرمایند که آنچه از تواریخ در کتب معتبره یافته شد در قلم آمد و این چند بیت لائق وقت بود ثبت افتاد برجای عفو از حاضران درین صحائف *

هرچه کردم سماع بنوشتم * اصل نقل و سماع گوش بود
 در گذارد خطا چو دید کریم * زانکه با عز و عقل و هوش بود
 هرکه او ذوق مهتری دریافت * نزد مبرش صبر چو نوش بود
 دامن عفو پروریش مدام * در ره حلم عیب پوش بود
 بدعا یاد داردش منهاج * گرچه اندر قفس خموش بود
 ملک تعالی این سلطنت را باقی دارد و متاملان و ناظران این
 تواریخ را در کنف عصمت خود محروس و محفوظ بحق محمد
 و اله اجمعین و سلم تسلیم کثیرا کثیرا * (§)

(§) ازینجا ده طبقه مفصله ذیل را که تعلق به هندوستان ندارد

این مملکت که جاوید باد چون مسند قضای ممالک هندوستان بدین مخلص داعی دعا و ناشر ثنا مفوض گشت وقتی از اوقات در دیوان مظالم و مقام فصل خصومات و قطع دعاوی کتابی در نظر آمد که افاضل سلف برای تذکره امثال خلف از تواریخ انبیاء و خلفاء علیهم السلام و انساب ایشان و اخبار ملوک گذشته نور الله مراقدهم جمع کرده بوند و آنرا در حواصل جداول ثبت گردانیده در عهد سلاطین آل ناصر الدین سبکتگین برد الله مضاجعهم بر مهیل ایجاز و نهج اختصار از هر بستانی گلی و از هر بحری قطره جمع آورده و بعد از ذکر انبیاء و انساب طاهر ایشان و خلفای بنی امیه و بنی العباس و ملوک عجم و اکسره بر ذکر خاندان سلطان سعید محمود سبکتگین غازی رحمه الله بسنده نمود و از ذکر دیگر ملوک و اکبر و دودمانهای سلاطین ما تقدم و ما تاخر اعراض کرده این ضعیف خواست تا آن تاریخ مجدول بذکر کل ملوک و سلاطین احلام عرب و عجم از اوائل و اواخر مشحون گردد و از هر دودمان شمعی دران جمع انروخته شود و هر هر نمبی را از بیان حال و آثار ایشان کلاهی دوخته گردد چنانچه ذکر تبایعه یمن و ملوک حمیر و بعد از ذکر خلفاء ذکر آل بویه و طاهریان و صفاریان و سامانیان و سلجوقیان و رومیان و شنسبیان که سلاطین غور و غزنین و هند بودند و خوارزم شاهیان و ملوک کرد که سلاطین شام اند و ملوک و سلاطین معزیه که بر تخت غزنین و هند بادشاه شدند تا عهد مبارک این دودمان سلطنت و خاندان مملکت ایلتمشی که وارث آن تاج و تخت سلطان معظم ناصر الدنیا و الدین سلطان السلاطین

اعلی الله سلطانه - و خلد برهانه - و عظم شانہ - و ادام لحرز الاسلام
 امانہ - آراستہ و مزین گردانید - و خطبہ و مکہ بحلیہ اسم و لقب
 همایون آن پادشاه ژوب و زینت یافت - و ایوان شاهی و میدان
 پادشاهی بشعاع طلعت خورشید لقا ش نور و بها گرفت - و پرتو
 آفتاب سلطنتش از مطالع بختیاری بر اطراف گیتی مستظهر
 گشت - و نصیم صباى عهد مبارکش ریاحین امن و امان در چمن
 بساتین جهان بشگفانید - و سران و سروران جهان گوش جان را
 بقرط طواعیت درگاه گردون پناهش مقرط گردانیدند - و گردن کشان
 گیهان رقبه عبودیت را در رقبه استقلال او امر و نواهی حکمش
 کشیدند - و زبان زمان و بیان جهان بلبل آسا بر شاخچه ثنا این نوا
 سرانیدن گرفت *

الدین فی غبطه و الملك فی جزل
 و التاج و التخت فی حلی و فی حلل
 و کم اقیم بحد العصر من صغر
 و کم امد بصرف الدهر من خلل
 * شعر *

دعای دولت او گوی زانکه بی کوشش
 جهان بدولت او آنچنان شد آبادان
 که یخ سوسن میمین همی کشد خنجر
 که شاخ گلبن زرین همی زند پیکان
 ملک تعالی آن ظل سلطنت را تا نهایت حد امکان بقا بر بسیط
 ربع مسکون ممدود دارا * در اثنای صفای این دولت و ادوار تقرار

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الاول الذي لا ابتداء لوجوده - الآخر الذي لا انتهاء
لجوده - الملك الذي ليس لملكه زوال - الدائم الذي لا يكون
لسلطانه انتقال - والصلوة على من ختمت برسالته مصارع باب
النبوة - وفتحت بجلالته مشارع كتاب الفتوة - والسلام على آله الناصرين
لدين الاسلام - واصحابه الكسرين للاصنام - وسلم تسليما كثيرا كثيرا *
اما بعد فبين كويد بندة دعا كوي مسلمانان الناصر لاهل
السنة والجماعة الداعي الى الله تعالى ابو عمر عثمان بن محمد
المنهاج سراج الجوزجاني - عصمه الله تعالى عن الزلل والتواني -
كه چون فيض فضل آفريدگار تعالى وتقديس تاج و تخت سلطنت
ممالك هندوستان و بالش مسند اقاليم اسلام وا بفر تارك مبارك و
يمن پاى گردون هاى خدايگان عالم - ساطان سلاطين ترك و عجم -
مالك رقاب ملوك امم - فرمان فرمايى ابناء آدم - ناصر الدنيا
و الدين - غياث الاسلام و المسلمين - صاحب الخاتم - في ملك
العالم - ذو الامان لاهل الايمان - وارث ملك سليمان - ابو المظفر
محمود بن الساطان التمش يمينا خليفة الله قديم امير المؤمنين

۴۴۳	.. .. .	حدیث حادثہ دار الخلافہ
۴۳۰	.. .. .	حدیث شہادت امیر المؤمنین المستعصم باللہ
۴۳۳	.. .. .	حدیث حادثہ دار الخلافہ
۴۳۶	.. .. .	حدیث کرامت مسلمانان میا نارتین
۴۳۸	.. .. .	حدیث دیگر کرامت مسلمانان میا نارتین
۴۳۹	.. .. .	حدیث دو تقریر برائتادہ کفار مغل
ایضا	.. .. .	تصیّدہ امام یحییٰ اعقب رض
۴۴۶	.. .. .	۱۰ — یلکا خان بن توشی
۴۴۸	.. .. .	حکایت دین مسلمانان یلکا خان
ایضا	.. .. .	حدیث اول
۴۵۰	.. .. .	حدیث دوم

- ۳۵۵ .. .. . حدیث وقایع بلاد خرامان کرت دوم
- ۳۵۷ .. .. . حدیث فتح قلعه کالیون و فیوار از لشکر مغل
- ۳۶۰ .. .. . حدیث واقعات غور و غرجستان و فیروز کوه
- ۳۶۴ .. .. . ذکر وقایع قلعه سیفرود
- ۳۷۱ .. .. . حدیث اشیار غرجستان و دیگر قلاع
- ۳۷۴ حدیث مراجعت چنگیز خان بجانب ترکستان و رفتن او بهوزخ
- ۳۷۸ .. .. . ۳ — توشی بن چنگیز خان
- ۳۸۰ .. .. . ۴ — اکتای بن چنگیز خان
- ۳۸۷ .. .. . حدیث نامزد کردن لشکرها بطرف عراق و ترکستان
- ۳۹۱ .. .. . حدیث نامزد کردن لشکرهاى مغل بطرف غزنین و هاور
- ۳۹۵ .. .. . حدیث فوت شدن اکتای
- ۳۹۷ .. .. . ۵ — چغتای بن چنگیز خان
- ۳۹۸ .. .. . حکایت درویشی
- ۳۹۹ .. .. . ۶ — کیک بن اکتای
- ۴۰۱ .. .. . حدیث کرامت مسلمانی
- ۴۰۳ .. .. . حدیث فوت شدن کیک
- ۴۰۶ .. .. . ۷ — یا تو بن توشی بن چنگیز خان
- ۴۰۷ .. .. . حکایت عجیب
- ۴۱۰ .. .. . ۸ — منکو خان بن تولی خان بن چنگیز خان
- ۴۱۲ .. .. . حدیث بر افتادن ملاحده
- ۴۱۹ .. .. . حدیث حادثه که شمس الدین محتشم را افتاد
- ۴۲۲ .. .. . ۹ — هلاوین تولی بن چنگیز

- ۱۵ — تاج الدین سنجر کربنخان ۲۵۸ . . . . .
۱۶ — ملک سیف الدین بنخان ایدک خطائی ۲۵۹ . . . . .
۱۷ — ملک تاج الدین سنجر تبرخان ایضا . . . . .
۱۸ — ملک اختیار الدین یوزبگ طغرل خان ۲۶۱ . . . . .
۱۹ — ملک تاج الدین ارملان خان سنجر خوارزمی ۲۶۵ . . . . .
۲۰ — ملک عز الدین بلبن کشلو خان ۲۶۸ . . . . .
۲۱ — ملک نصرت خان مهدو الدین سنقر صوفی رومی ۲۷۳ . . . . .
۲۲ — ملک ارکلی دادبک سیف الدین شمس عجمی ۲۷۴ . . . . .
۲۳ — ملک نصره الدین شیرخان سنقر . . . . .
۲۴ — ملک کشلخان سیف الدین ایدک ۲۷۸ . . . . .
۲۵ — الخاقان المعظم بهاء الدین الغنخان بلبن ۲۸۱ . . . . .

الطبقة ۲۳ — فی وقایع الاسلام و خرج الکفار ۳۲۴

- ۱ — قره خطا ۳۲۷
۲ — چنگیز خان ۳۳۰
حدیث وقایع اسلام ۳۳۷
حدیث گذشتن لشکر چنگیز خان برجیحون بطرف خراسان ۳۴۲
حدیث عبور کردن چنگیز خان از اب جیحون ۳۴۵
حدیث آمدن سلطان جلال الدین خوارزم شاه بغزنین و وقایعی که
اورا انجا روی داد ۳۴۷
حدیث کشاد شدن ولنج و طخارستان و قلعه‌های بامیان ۳۴۹
حدیث کشاده شدن شهرهای خراسان و شهادت اهل آن ۳۵۰

٢١٩	..	..	..	٤٥٣	أحوال سنة - ١٠ يعني سنة
٢٢١	..	..	..	٤٥٤	أحوال سنة - ١١ يعني سنة
٢٢٢	..	..	..	٤٥٥	أحوال سنة - ١٢ يعني سنة
٢٢٥	..	..	..	٤٥٦	أحوال سنة - ١٣ يعني سنة
٢٢٦	..	..	..	٤٥٧	أحوال سنة - ١٤ يعني سنة
٢٢٧	..	..	..	٤٥٨	أحوال سنة - ١٥ يعني سنة

٢٢٩ الطبقة ٢٢ - في ذكر ملوك الشمشيه

٢٣١	..	..	..	٢٣١	١ - تاج الدين منجر كز لكخان
٢٣٣	..	..	..	٢٣٣	٢ - ملك كبير خان اباز المغزي هرا مرز
٢٣٦	..	..	..	٢٣٦	٣ - ملك نصير الدين ايتمر البهائي
٢٣٧	..	..	..	٢٣٧	٤ - ملك سيف الدين ايبك
٢٣٨	..	..	..	٢٣٨	٥ - ملك سيف الدين ايبك يغان تمت
٢٣٩	..	..	..	٢٣٩	٦ - ملك نصره الدين تابسي المعزي
٢٤٢	..	..	..	٢٤٢	٧ - ملك عز الدين طغرل طغان خان
٢٤٧	..	..	..	٢٤٧	٨ - ملك قمر الدين قيران تمر خان
٢٤٨	..	..	..	٢٤٨	٩ - ملك هندو خان مبارك الخازن
٢٤٩	..	..	..	٢٤٩	١٠ - ملك اختيار الدين قراش خان ايتكين
٢٥١	..	..	..	٢٥١	١١ - ملك اختيار الدين التونيه تبرهنده
٢٥٢	..	..	..	٢٥٢	١٢ - ملك اختيار الدين ايتكين
٢٥٤	..	..	..	٢٥٤	١٣ - بدر الدين منقرزومي
٢٥٦	..	..	..	٢٥٦	١٤ - ملك تلج الدين منجر قتلج

- ١٤٤ .. .. ملك بهاء الدين طغول المعزي
- ١٤٦ . . . . ملك محمد بخديار الخلجي
- ١٥٧ .. .. ملك عز الدين محمد شيران الخلجي
- ١٥٨ .. .. ملك علاء الدين على مردان الخلجي
- ١٦٠ .. .. ملك حسام الدين عوض حميد الخلجي
- ١٦٥ الطبقة ٢١ - في ذكر السلاطين الشمسية بالهند
- ١٦٥ .. .. ١ - سلطان شمس الدين ابو المظفر التمش
- ١٨٠ .. .. ٢ - ملك ناصر الدين محمود بن سلطان شمس الدين
- ١٨١ .. .. ٣ - السلطان ركن الدين فيروز شاه
- ١٨٥ .. .. ٤ - السلطان رضية الدنيا و الدين بنت السلطان
- ١٩٠ .. .. ٥ - معز الدين بهرام شاه
- ١٩٧ . . . . ٦ - السلطان علاء الدين مسعود شاه بن فيروز شاه
- ٢٠١ .. .. ٧ - السلطان ناصر الدين محمود الثاني
- ٢٠٨ .. .. ٨ - احوال سنة - ١ يعني سنة ٦٤٤
- ٢١٠ .. .. ٩ - احوال سنة - ٢ يعني سنة ٦٤٥
- ٢١٢ .. .. ١٠ - احوال سنة - ٣ يعني سنة ٦٤٦
- ٢١٣ .. .. ١١ - احوال سنة - ٤ يعني سنة ٦٤٧
- ٢١٤ .. .. ١٢ - احوال سنة - ٥ يعني سنة ٦٤٨
- ٢١٥ .. .. ١٣ - احوال سنة - ٦ يعني سنة ٦٤٩
- ٢١٦ .. .. ١٤ - احوال سنة - ٧ يعني سنة ٦٥٠
- ٢١٧ .. .. ١٥ - احوال سنة - ٨ يعني سنة ٦٥١
- ٢١٨ .. .. ١٦ - احوال سنة - ٩ يعني سنة ٦٥٢

- ٨٥ .. .. الملك الأحاجي علاء الدين محمد
٨٨ .. .. .. غياث الدين محمود
٩٤ .. .. السلطان بهاء الدين سام بن محمود
٩٧ .. . . . علاء الدين اتسر
٩٩ .. .. .. علاء الدين محمد

الطبقة ١٨ - السلاطين الشنمبانية بطخارستان ١٠١

- ١٠٢ .. .. .. ١ - ملك فخر الدين مسعود
١٠٤ . . . . . ٢ - سلطان شمس الدين محمد
١٠٦ .. .. .. ٣ - سلطان بهاء الدين سام
١٠٨ . . . . . ٤ - سلطان جلال الدين علي
١١٠ .. .. . ٥ - سلطان علاء الدين مسعود

الطبقة ١٩ - في ذكر السلاطين الغرنية ١١١

- ١١٢ .. .. .. ١ - سلطان سيف الدين هوري
١١٤ .. . ٢ - سلطان معز الدين ابو المظفر محمد بن سام
١٢٨ .. .. ٣ - سلطان علاء الدين محمد بن سام بامياتي
١٣١ .. .. .. ٤ - سلطان تاج الدين بلدز المعزي
١٣٥ . . . . ٥ - ملك قطب الدين ايديك المعزي

الطبقة ٢٠ - في ذكر سلاطين الهند من المعزية ١٣٧

- ١٣٧ . . . . . ١ - سلطان قطب الدين المعزي
١٤١ .. .. .. ٢ - آرايشاه بن قطب الدين
١٤٢ .. .. .. ٣ - ملك ناصر الدين قباچه المعزي

- ٢٥ . . . . . ١٤ - خسرو شاه بن بهرام شاه
- ٢٦ . . . . . ١٥ - خسرو ملك بن خسرو شاه
- ٢٧ الطبقة ١٧ - السلاطين الشنسية وملوك الغور
- ٣٠ ذكر الاوائل منهم ونسبتهم وآبائهم الى الضحاك التازى
- ٣١ . . . . . ذكر بسطام ملك الهند والغور
- ٣٢ . . . . . ١ - امير فولاد غوري
- ٣٥ . . . . . ٢ - امير بنجي بن نهانان
- ٣٨ . . . . . ٣ - امير سوزي بن محمد
- ٤٠ . . . . . ٤ - امير محمد سوزى
- ٤١ . . . . . ٥ - امير ابو علي بن محمد
- ٤٢ . . . . . ٦ - امير عباس بن شيش
- ٤٤ . . . . . ٧ - امير محمد بن عباس
- ٤٥ . . . . . ٨ - الملك قطب الدين حسن
- ٤٦ . . . . . ٩ - ملك عز الدين الحسين
- ٤٧ . . . . . ١٠ - ملك الجبال قطب الدين محمد
- ٤٩ . . . . . ١١ - بهاء الدين سام
- ٥١ . . . . . ١٢ - ملك شهاب الدين محمد
- ٥٣ . . . . . ١٣ - ملك شجاع الدين علي
- ٥٤ . . . . . ١٤ - سلطان علاء الدين حسين
- ٥٥ . . . . . ١٥ - ناصر الدين حسين
- ٥٦ . . . . . ١٦ - سلطان سيف الدين محمد
- ٥٧ . . . . . ١٧ - سلطان غياث الدين ابو الفتح محمد سلم

فهرست

۱	دیباچه	.....	صفحه
۵	الطبقة ۱.۱ - السبکتکینیه الیهینیه المحمودیه		
۶	۱ - ناصر الدین سبکتکین	.....	
۸	۲ - محمود بن سبکتکین	.....	
۱۱	۳ - محمد بن محمود	.....	
۱۳	۴ - ناصر الدین مسعود	.....	
۱۵	۵ - مودود بن مسعود	.....	
۱۶	۶ - علی بن مسعود و محمد بن مودود	.....	
۱۶	۷ - عبد الرشید بن محمود	.....	
۱۷	۸ - طغرل	.....	
۱۸	۹ - فرخ زاد بن مسعود	.....	
۱۹	۱۰ - سلطان ابراهیم	.....	
۲۱	۱۱ - علاء الدین مسعود بن ابراهیم	.....	
۲۲	۱۲ - ملک ارسلان بن مسعود	.....	
۲۳	۱۳ - بهرام شاه	.....	

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱۹۱۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۲

۱۹۱۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱۹۱۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

طبقات ناصري

تصنيف

ابو عمر منهاج الدين عثمان بن سراج الدين الجوزجاني

که انرا اشيا تک موسیٲی بنگاھ

بتصحیح

کپتان ولیہ ناسو لیس صاحب

و

مولوی خادم حسین و مولوی عبد الحمی صاحبان

و

اهتمام

کپتان لیس صاحب موصوف

در کالج پریس طبع کرد

کلکتہ سنہ ۱۸۶۴ع